

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Özel Eğitim Bilim Dalı

Doktora Tezi

**OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLERİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE
OKULİÇİ İŞBİRLİĞİNE DAYALI UYGULAMALARIN ETKİLİLİĞİNE DÖNÜK EYLEM
ARAŞTIRMASI**

Abdurrahman UYANIK
ORCID: 00000-0002-2480-6290

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI
ORCID: 0000-0002-1144-9095

Konya – 2025

ÖNSÖZ

Bu araştırmada Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okul içi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiği incelenmiştir. Doktora eğitimim ve tez çalışmasının planlanması, yürütülmesi ve raporlaştırılması sırasında zaman ayırarak, rehberlik yaparak, katkı sağlayarak emek veren ve zaman ayıran Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI 'ya en derin saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Meslek hayatım, lisansüstü çalışmalarım sırasında özel eğitim alanında yurt içi ve yurt dışı deneyimlerini, akademik birikimlerini benimle paylaşan, katkı veren, zaman ayıran doktora tez izleme kurulu üyesi Prof. Dr. Hakan SARI'ya, tez çalışması sırasında desteğini esirgemeyen tez izleme kurulu üyesi Prof. Dr. Ömer BEYHAN'a, eleştiri ve önerileri ile katkıda bulunan doktora tez savunma jüri üyesi Prof. Dr. Ahmet YIKMIŐ'a, Dr. Öğr. Üyesi Bekir BURAL'a teşekkür ederim. Okul yönetimi ve prsonele, öğrenci ailesine ayrıca eşim ve meslektaşım Ayşe UYANIK'a ve çocuklarıma teşekkür ederim.

Abdurrahman UYANIK

Şubat 2025

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	8
1.2. Araştırmanın Önemi.....	8
1.3. Sayıtlılar.....	9
1.4. Sınırlılık	9
1.5. Tanımlar	9
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu	11
2.1.2. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitsel Tanısı ve Değerlendirilmesi	18
2.1.3. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitim Ortamları	24
2.1.4. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Öğrenim Gördüğü Okulların Eğitim Programları	25
2.2.1. Kaynaştırma Eğitiminde Kullanılan Programlar	31
2.2.2. Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları.....	32
2.3. Kaynaştırma Eğitiminde Destek Eğitim Hizmetleri.....	39
2.3.1. Öğretmenlere Yönelik Destek Eğitim Hizmeti	41
2.4. İş Birliğine Dönük Model.....	47
2.5. Okullarda Bulunan Kurullar	50
2.5.1. Öğretmenler Kurulu	51
2.5.2. Zümre Öğretmenler Kurulu.....	53
2.5.3. Şube Öğretmenler Kurulu.....	57
2.5.4. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi.....	58
2.6. İlgili Araştırmalar	60
2.6.1. Diğer Ülkelerde Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Araştırmalar	60
2.6.2. Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Araştırmalar	62
2.6.3. Diğer Ülkelerde İş Birliğine Dönük Araştırmalar	65
2.6.4. Türkiye’de İş Birliğine Dönük Araştırmalar	66
2.6.5. Diğer Ülkelerde Özel Eğitim Programlarına Dönük Araştırmalar.....	68
2.6.6. Türkiye’de Özel Eğitim Programlarına Dönük Araştırmalar	69
2.6.7. Türkiye’de Okullarda Bulunan Kurullara Dönük Araştırmalar	69
3.YÖNTEM	71

3.1. Araştırmanın Modeli	71
3.2. Araştırmanın Ortamı.....	93
3.3.Katılımcılar.....	94
3.3.1. Öğretmenler.....	95
3.3.2. Yöneticiler	96
3.3.3. OSB Olan Öğrencinin Ailesi	98
3.3.4. OSB Olan Öğrenci.....	98
3.3.5. Araştırmacı	100
3.3.5.1. Araştırmacının Rolü	101
3.3.6. Geçerlik ve Tez İzleme Komitesi	102
3.3.7. Uzman Görüşü.....	103
3.4. Veri Toplama Araçları.....	103
3.4.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler	105
3.4.2. Yapılandırılmamış Görüşmeler	108
3.4.3. Görüşme ve Ses Kayıtları.....	108
3.4.4. Araştırmacı Günlüğü	108
3.4.5. Geçerlik ve Tez İzleme Komitesi Kararları.....	109
3.4.6. Öğretmenlerle Gerçekleştirilen Toplantılar.....	110
3.4.7. Resmi Belgeler	110
3.4.8. Kontrol Listeleri	111
3.4.9. Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı.....	111
3.4.10. Süreç Ürünleri	112
3.5. Verilerin Toplanması.....	112
3.6. Verilerin Analizi.....	113
3.6.1. Süreç İçinde Yapılan Analiz.....	115
3.6.2. Tüm Veriler Toplandıktan Sonra Yapılan Analiz	116
3.7. Verilerin Geçerlik ve Güvenirliğinin Sağlanması	119
3.8. Araştırmanın Etiği	122
4. BULGULAR	124
4.1. Uygulama Öncesi Yazılı Dokümanlara İlişkin Bulgular	124
4.2. Uygulama Öncesi Yönetici Görüşmelerine İlişkin Bulgular	125
4.3. Uygulama Öncesi Öğretmen Görüşmelerine İlişkin Bulgular	131
4.3.1. OSB Olan Öğrenciniz ile İlgili Bilgi Talebi.....	131
4.3.2. OSB Olan Öğrenciyle İlgili Katılımcıların Bilgi Durumu	132
4.3.3. OSB Olan Öğrencinin Akademik Başarı Durumu	133
4.3.4. Başarı Durumunu Artırma ve Sosyal Becerileri Destekleyici İşbirlikçi Çalışma Durumu.....	134
4.3.5. OSB Olan Öğrenci İçin Öğretimsel Uyarlamalar.....	134
4.3.6. OSB Olan Öğrenci ile İlgili İş Birliği Yapmada Problem Durumları	136
4.3.7. OSB Olan Öğrencinin Yaptığı Problem Davranışlar ile İlgili Durumlar	136

4.3.8. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Okuldaki Kurullarda Alınan Kararlar ve Alınan Kararlar ile İlgili Uygulama Planı Durumları	139
4.3.9. OSB Olan Kaynaştırma Öğrencisi ile İlgili Yapılan Etkinlikleri, Kimlerle, Ne Zaman ve Nasıl Paylaşılma Durumları	141
4.3.10. Diğer Öğretmenlerle İş Birliği.....	142
4.3.11. Rehberlik Servisiyle İş Birliği.....	145
4.3.12. OSB Olan Öğrenci Odağında İşbirlikçi Çalışmalar	146
4.3.13. OSB Olan Öğrencinin Ailesiyle İş Birliği.....	148
4.4. Uygulama Öncesi Aile Bireyleri ile Görüşmelere İlişkin Bulgular	150
4.5. Uygulama Öncesi OSB Olan Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrencinin Başarı Durumuna İlişkin Bulgular	152
4.6. Eylem Planının Uygulanması.....	152
4.6.1. Birinci Oturum (12.02.2024) Yansıtma Toplantısı	153
4.6.2. İkinci Oturum (14.02.2024) Yansıtma Toplantısı	154
4.6.3. Üçüncü Oturum (16.02.2024) Yansıtma Toplantısı.....	155
4.6.4. Dördüncü Oturum (19.02.2024) Yansıtma Toplantısı	156
4.6.5. Beşinci Oturum (21.02.2024) Yansıtma Toplantısı	158
4.7. Uygulama Sürecinde Toplanan Verilere İlişkin Bulgular.....	158
4.8. Uygulama Sonrası Süreçte Toplanan Verilere İlişkin Bulgular	162
4.8.1. Uygulama Sonrası Yönetici Görüşmelerine İlişkin Bulgular.....	163
4.8.2. Uygulama Sonrası Öğretmen Görüşmelerine İlişkin Bulgular	167
4.8.3. OSB Olan Öğrenci ile İlgili İş Birliği Uygulamaları ve Uygulama Sonrası Durumlar	167
4.8.4. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Uygulama Sonrası Öğretmenlerin Bilgi Alma Durumları	168
4.8.5. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Uygulama Sonrası Öğrencinin Performans Durumları	170
4.8.6. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Uygulama Sonrası Öğrencinin Davranışları ile İlgili Durumlar	171
4.8.7. OSB Olan Öğrenci İle İlgili Uygulama Sonrası Okuldaki Kurullarda Alınan Kararlar ile İlgili Durumlar	172
4.8.8. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Uygulama Sonrasında Öğretmenlerin İş Birliği Yapması ile İlgili Durumlar.....	174
4.8.9. Öğretmenlerin OSB Olan Öğrenci ile İlgili Bireyselleştirilmiş Eğitim Planını Etkinleştirme ile İlgili Durumlar	176
4.8.10. Öğretmenlerin İşbirliğiile İlgili Yapılan Çalışmayı Başka Okul ve Kurumlara Önerme ile İlgili Durumlar.....	177
4.9. Uygulama Sonrası Aile Bireyleri ile Görüşmelere İlişkin Bulgular	179
5. TARTIŞMA	187
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	202
6.1.Sonuç.....	202
6.2. Öneriler.....	203

6.2.1. İleri Araştırmalara Dönük Öneriler	204
KAYNAKLAR.....	205
EKLER.....	232

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

“Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okulî İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması” “Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okulî İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması” başlıklı tez çalışmamın toplam **280** sayfalık kısmına ilişkin, 17/03/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%19** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

[13/02/2025]

Abdurrahman UYANIK

Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

[13/02/2025]

Abdurrahman UYANIK

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. DSM –5 Otizm Spektrum Bozukluğu Tanı Ölçütleri.....	20
Tablo 2.2. Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Olan Okullarda Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları	35
Alan	Öğrenci
Tablo 3.1. Eylem Araştırması Çeşitleri.....	77
Tablo 3.2. Eylem Araştırmasında Yararlanılacak Veri Toplama Teknikleri.....	79
Tablo 3.3. Eylem Planı İlk	84
Tablo 3.4. Eylem Araştırması Süreci.....	92
Tablo 3.5. Katılımcı Öğretmenlerin Mevcudu.....	95
Tablo 3.6. Durum Saptama Aşamasında Saha Notlarına İlişkin Özet	104
Tablo 3.7. Uygulama Öncesi Katılımcı Görüşme	107
Tablo 3.8. Uygulama Sonrası Katılımcı Görüşme	107
Tablo 3.9. Tez İzleme Komitesi Toplantılarına İlişkin	109
Tablo 3.10. Uygulama Sürecinde Öğretmenlerle Gerçekleştirilen Yansıtma Toplantıları.....	110
Tablo 3.11. Tüm Veriler Toplandıktan Sonra Yapılan	118
Tablo 4.1. Öğretmenlerin OSB İle İlgili Bilgileri Kimlerden Talep Ettikleri İle İlgili Görüşleri Öğretmen	131
Tablo 4.2. Öğretmenlerin OSB İle İlgili Bilgileri Konusunda Görüşleri	132
Tablo 4.3 Öğretmenlerin Uygulama Öncesi Öğrencinin Akademik Başarı Durumuyla İlgili Görüşleri	133
Tablo 4.4. OSB Olan Öğrencinin Başarısızlığını Önlemek Başarı Durumunu Artırma ve Sosyal Becerileri Destekleyici İşbirlikçi Çalışmalar İle İlgili Öğretmen	134
Tablo 4.5. Katılımcıların Öğretimsel Uyarlamalar İle İlgili	135
Tablo 4.6. Öğretmenlerin İş Birliği Yapmada Yaşadıkları İşbirliği Yapmada Yaşadıkları Problemlerle İlgili Görüşleri	136
Tablo 4.7. Öğretmenlerin OSB Olan Öğrencide Gözlemlediği Problem Davranışlar İle İlgili	137
Tablo 4.8. OSB Olan Öğrenci İle İlgili Kimlerle İş Birliği Yaptıkları İle İlgili Öğretmen Görüşleri	138
Tablo 4.9. OSB Olan Kaynaştırma Öğrencisinin Sınıf İçi Davranışlarıyla İlgili Öğretmen Görüşleri	139
Tablo 4.10. OSB Olan Öğrencinin Ulaşabilmesi İçin Sınıf İçi ve Diğer Oramlarda Kurallarla İlgili Öğretmen	141
Tablo 4.11. OSB Olan Öğrenci İle Yaptığımız Etkinlikleri Paylaşımlarıyla İlgili Öğretmen Görüşleri	142
Tablo 4.12. Öğretmenlerin Diğer Ders Öğretmenleri İle İşbirliği Konusunda Görüşleri..Görevleri.....	142
Tablo 4.13. OSB Olan Öğrencinin Yaşadıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Öğretmen	144
Tablo 4.14. Rehberlik Servisiyle Yaptıkları İşbirliği İle İlgili Öğretmen Görüşleri Dosyası.....	145
Tablo 4.15. OSB Olan Öğrencinizin Ailesi İle Yapılan İşbirliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri	148
Tablo 4.16. Öğretmenlerin Ekleme İstedikleri İle İlgili Görüşleri	149
Tablo 4.17. 14.02.2024 Tarihli Toplantı Karar Dosyası.....	155

Tablo 4.18. 16.02.2024 Tarihli Toplantı Karar	156
Tablo 4.19. 19.02.2024 Tarihli Toplantı Karar	157
Tablo 4.20. Okul Kuralları Kitapçığı Öğretmenlerin	157
Tablo 4.21. Dersinizde Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden OSB Olan Öğrenciniz İle İlgili Kimlerden, Ne Zaman, Ne Tür Bilgi Almaları Konusunda Uygulama Sonrası Öğretmen Görüşleri	168
Tablo 4.22. Müdahale Sonrası OSB Olan Kaynaştırma Öğrencisinin Davranışları İle İlgili Öğretmen	172
Tablo 4.23. OSB Olan Öğrenci Hakkında Okuldaki Kurullarda Alınan Kararlarla İlgili Uygulama Sonrası Değişimler ve Düzeltmeler Konusunda Öğretmen	173
Tablo 4.24. OSB Olan Kaynaştırma Öğrencisi İle İlgili İşbirliği Yapma Konusunda Öğretmen	174
Tablo 4.25. Eklemek İstedikleri Başka Görüşleri Olup Olmadığı İle İlgili Öğretmen Görüşleri	178

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Gönderme Öncesi Süreç ve Ayrıntılı Değerlendirme Süreci.....	18
Şekil 2.2. Özel Eğitim Öğrencilerinin Öğrenim Gördüğü Eğitim Ortamları.....	24
Şekil 2.3. Kaynaştırma uygulamaları eğitimi (okuliçi).....	31
Şekil 2.4. Kaynaştırma Uygulamaları Eğitiminde İş Birliği.....	45
Şekil 3.1. Eylem Araştırmasının Döngüsel Süreci.....	80
Şekil 3.2. Eylem Araştırmasının Ekip Üyeleri.....	94

KISALTMALAR

Kısaltmalar

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

APA: American Psychological Association

BEP: Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı

DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

ICD: Dünya Sağlık Örgütü

IDEA: Amerika Birleşik Devletleri Engelli Bireylerin Eğitimini İyileştirme Yasası

KİDO: Kaynaştırmaya İlişkin Uyarlamalar Ölçeği

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NAC: National Autism Center

NPDC: National Professional Development Center on Autism Spectrum Disorder

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

ÖEHY: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

RAM: Rehberlik ve Araştırma Merkezi

TDK: Türk Dil Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

WHO: World Health Organization

ZÖK: Zümre Öğretmenler Kurulu

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Anabilim Dalı
Özel Eğitim Bilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı
Doktora Tezi Doktora Tezi

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLERİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE OKULİÇİ İŞBİRLİĞİNE DAYALI UYGULAMALARIN ETKİLİLİĞİNE DÖNÜK EYLEM ARAŞTIRMASI

Abdurrahman UYANIK

Otizm spektrum bozuklu olan öğrencilerin kaynaştırma eğitiminde okuliçi işbirliğine dayalı uygulamaların etkililiğini belirlemeye dönük bu araştırmada eylem araştırması kullanılmıştır. Araştırmaya OSB tanılı bir öğrencinin kaynaştırma eğitimine devam ettiği ortaokulda görevli 2 yönetici, 13 Öğretmen, 1 aile bireyi 1 öğrenci olmak üzere toplam 16 kişi katılmıştır. Araştırmada veriler görüşmeler, resmi belgeler, öğretmen planları, yansıtma toplantıları, öğrencinin yaptığı ürünler, tutanaklar, kontrol listeleri ve saha notları aracılı ile elde edilmiş ve elde edilen verilerin analizinde nitel ve nicel veri analizi yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin analizi sonrasında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili okul eylem planının yapılmadığı ve uygulama sırasında sunulan uzmanlığın okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencinin ailesine birçok önemli katkılarının olduğu ve kaynaştırma uygulamaları eğitiminde öğretmenler arasında işbirliğinin artmasıyla verimli uygulamaların yapıldığı ile ilgili veri elde edilmiştir. Elde edilen bu verilere bağlı olarak öğrenci ile ilgili okul eylem planının yapılması ve okul yönetimi ve öğretmenlere uzmanlar tarafından konu ile ilgili hizmet içi eğitimler, seminerler düzenlenmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma uygulamaları, Öğretmenlerin iş birliği, Otizm Spektrum Bozukluğu, Eylem Araştırması, Ortaokul.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Special Education
Preschool Education Program
Doctoral Thesis

ACTION RESEARCH ON THE EFFECTIVENESS OF IN-SCHOOL COLLABORATION-BASED PRACTICES IN INCLUSIVE EDUCATION OF STUDENTS WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

Abdurrahman UYANIK

In this study, which aims to determine the effectiveness of in-school collaboration-based practices in the inclusive education of students with autism spectrum disorder, action research was used. A total of 16 people participated in the study, including 2 administrators, 13 teachers, 1 family member, and 1 student working at a middle school where a student with ASD continues his/her inclusive education. Data in the study were obtained through interviews, official documents, teacher plans, reflection meetings, products made by the student, minutes, checklists and field notes, and qualitative and quantitative data analysis methods were used in the analysis of the obtained data. After the analysis of the data, it was determined that no school action plan was made for the student with ASD who continues his/her inclusive education, and that the expertise provided during the application made many important contributions to the school administrators, teachers and the student's family, and that efficient practices were made with the increase in collaboration between teachers in the inclusive education. Based on the data obtained, it may be recommended that a school action plan be prepared for the student and that in-service training and seminars be organized by experts on the subject for the school administration and teachers.

Keywords: Inclusion practices. Collaboration of teachers, Autism Spectrum Disorder, Action Research, Middle school

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

İnsanın yaşam boyu ihtiyaç duyduğu hizmetlerden birisi de eğitim-öğretim hizmetleridir. Çünkü bağımsız şekilde yaşamı sürdürmek en temel ihtiyaçlardan birisini oluşturmaktadır (Yurtsever, 2013). Bu duruma bağlı olarak eğitim ile ilgili yapılan tanımlarda, süreç sonunda davranış değişikliğine vurgu yapılmaktadır (Turnbul, Turnbull ve Wehmeyer, 2007; Winzer, 2000; Meyen, 1996; Kırcaali-İftar, 1998; Tezcan, 1984). Davranış değişikliğinden bireyin yeni bir davranış kazanması, var olan davranışı düzenlemesi veya var olan davranışın yerine yeni bir davranışın edinilmesi beklenmektedir. Eğitim süreci sonunda bireylerde beklenen davranış değişikliği ile ilgili farklılıklar görülebilmektedir (MEB, 2018). Farklılıkların çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Öğrenme hızı, öğrenmede çeşitli nedenlere bağlı olarak bireyler akranlarından anlamlı farklılık gösterebilmekte ve bu durum özel gereksinimli birey olarak adlandırılmaktadır. Özel gereksinimli bireyler yetersizlik yeri ve derecesine göre sınıflandırılmakta ve otizm spektrum bozukluğu (OSB) sınıflamalardan bir grubu oluşturmaktadır.

1943 yılında Kanner ilk kez otizm terimini kullanmış ve sosyal beceriler ve etkileşimde sınırlılıkla kendini gösteren nöro-gelişimsel bozukluk şeklinde tanımlamıştır (Conroy & Brown, 2002). Uluslar arası alanyazında farklı kavramlar kullanılmış, ancak ilk kez OSB terimi kullanılmıştır. OSB alanında birçok araştırma yapılmış ve araştırmaların bir kısmında tanım, özellikler, ayırıcı tanılama araçlarının geliştirilmesi alanı ilgilidir (Sucuoğlu, 2012). Alan yazında OSB, yineleyici, stereotipik davranışlar, iletişim ve sosyal etkileşimde yetersizlik ile nöro-gelişimsel bozukluk olarak (APA, 2013), Engelli Bireylerin Eğitimi Geliştirme Yasası'nda OSB, sözel, sözel olmayan iletişimi önemli ölçüde etkileyen ve genellikle üç yaşından önce meydana gelen bir gelişimsel yetersizlik (Smith, 2005) erken çocukluk döneminde görülen, karşılıklı etkileşimde, sözel iletişimde yetersizlik ile fark edilen, yineleyici (stereotipik) davranışlar ile karakterize edilen ve hayat boyu fonksiyonel bir bozukluktur (Conroy & Brown, 2002.), şeklinde tanımlanmıştır. Yapılan bu tanımlarda erken çocuklukta meydana geldiği, sözel iletişimde yetersizlik ve tekrarlayıcı (stereotipik) davranışlara vurgu yapıldığı görülmektedir. OSB olan bireyler davranışlarının niteliğinde, sürdürülebilirliğinde farklı özellikler gösterebilmektedirler.

OSB olan bireylerin bağımsız yaşam becerilerini kazanma süreci ile ilgili tıbbi, psikolojik bazı uygulamalar yapılmış, ancak en etkili uygulamalardan birisinin eğitim olduğu belirtilmektedir. Eğitim hizmetlerini sunumu ve OSB olan bireylerin eğitim hizmetlerinden üst düzeyde yararlanabilmeleri yapılan tanılama ve eğitsel değerlendirme işlemleri ile yakından ilgilidir (Yurtsever, 2013). Türkiye’de eğitsel değerlendirme işlemleri rehberlik ve araştırma merkezlerinde (RAM) yapılmaktadır. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde OSB riski ile başvuru yapılan öğrenci ile ilgili detaylı bilgi toplama yapılmakta ve elde edilen bilgilere bağlı olarak; OSB olup olmadığı, özel eğitim ihtiyacı olup olmadığı yanında uygun eğitim ortamlarına yerleştirme gibi karar verilmektedir (Sucuoğlu, 2018). Öğrenci ile bilgi toplama sürecinde aile bireyleri ile görüşme, tıbbi tanı raporlarını inceleme, okul kayıtlarını inceleme yanında öğrencinin bilişsel, sosyal, motor becerilerinin ve eğitsel performansının ölçülmesi gibi işlemler yapılmaktadır (.MEB, 2018). Başka bir ifade öğrenci hakkında tüm bilgiler elde edilmeye çalışılmaktadır.

RAM ‘larda yapılan eğitsel değerlendirme süreci sonunda öğrenci için en uygun eğitim ortamına karar verilmektedir. En uygun eğitim ortamında yerleştirmede ise en az kısıtlandırılmış eğitim ortamından başlayarak yerleştirme yaklaşımı kullanılmaktadır (Kargın, 2007). En az kısıtlandırılmış eğitim ortamının başında ise kaynaştırma eğitimi uygulaması gelmektedir(Ahmetoğlu, Ünal ve Ergin, 2016). Kaynaştırma eğitimi, yetersizliği olan öğrencilerin en az kısıtlandığı eğitim ortamına yani akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitim alması. (Brantlinger, 1997), yetersizliği olan bireylerin eğitsel imkânlarının artmasına neden olacak bir eğitim planlaması(Lindsay, 2007). Kaynaştırma, eğitim sistemimizin öğrencilerin tümüne ulaşma kapasitesini güçlendiren bir uygulama (UNESCO, 2009) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlarda OSB olan öğrencilerin akranları ile birlikte almaları üzerinde durulduğu görülmektedir. Türkiye’de kaynaştırma eğitimi uygulamalarına devam eden öğrenci sayısı her geçen yıl arttığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2025 yılı şubat ayı istatistiklerine göre ilköğretim, okullarında Toplam 485.353 öğrencinin kaynaştırma eğitimine devam ettiği görülmektedir (MEB, 2025). Kaynaştırma eğitimi uygulamalarından beklenen olumlu sonuçların alınabilmesi için öğretim düzenlemelerinin, sosyal uyumu destek hizmetlerinin, psikolojik destek hizmetlerinin, kurum ve öğretim personelinin desteklenmesi, aile bireylerinin desteklenmesi gibi uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır (Akay, 2011). Bu hizmetlerin üst düzeyde yürütülebilmesi için öğretmenler öne çıkmaktadır. Çünkü öğretim süreçlerinin planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi işlemlerini yürütmekten sorumlu uzman kişi öğretmenlerdir (Lewis ve Doorlag, 1999).

Öğretmenlerin öğretim düzenlemelerini yapmada öne çıkan görevlerden birisi de bireyselleştirilmiş eğitim programlarını (BEP) hazırlamaktır. İşlevsel BEP hazırlama ekip çalışması ile mümkündür (Forsyth, Barnes ve Adams, 2006). Çünkü program hazırlamak oldukça kapsamlı ve uygulamalı bir süreçtir. Bu nedenle de okullarda BEP hazırlama biriminin oluşturulması gerekmektedir (Felix ve Tymeson, 2016). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine göre BEP birim üyeleri okul müdürü veya müdür yardımcısı başkanlığında, rehberlik öğretmeni, sınıf öğretmeni, öğrencinin dersine giren alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. Okullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarından üst düzeyde başarı elde edebilmek için diğer ekiplerle de işbirliği içinde çalışmaları planlanması, yürütülmesi ve izlenmesi gerekir. Öğretmenler kurulu, planlama, yürütme. ve izleme görevi ile bu kurullar arasında yer almaktadır. MEB, 2018 yönetmeliğine göre öğretmnelr kurulu, şube öğretmenler kurulu (ŞÖK) zümre öğretmenler kurulu (ZÖK) ve BEP geliştirme birimi kaynaştırma öğrencilerinin durumlarını takip etmektedir.

Alanyazında kaynaştırma eğitimi uygulamalarının öğrenciye ve tipik gelişim gösteren akranlarına katkısı olduğu bilinmektedir. Bunu yanında uluslararası ve ulusal yasal düzenlemelere bağlı olarak özel gereksinimli bireylerin eğitiminde kaynaştırma / bütünleştirme eğitimi uygulamalarına öncelik verildiği görülmektedir. MEB tarafından 2022 yılında bütünleştirici eğitimin geliştirilmesi projesi (BEGEP) proje çalışmaları yanında 2022 Yılında kaynaştırma /bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ulusal eylem planı yayınlanmıştır. Eylem planında OSB'ye de yer verilmiştir. Bu uygulamalar, Türkiye'de kaynaştırma eğitimi uygulamalarının öncelendiğini göstermektedir. Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında verilen önceliğe ulaşabilmek için yükseköğretim kurumları (YÖK) tarafından 2018 yılında uygulamaya konulan öğretmen yetiştirme lisans programlarında tüm programlara özel eğitim ve kaynaştırma adlı dersin konduğu, bunun yanında seçmeli olarak bazı derslerinde verildiği görülmektedir. Bu durum ise kaynaştırma eğitimi uygulamalarında öğretmenlerin rolünün öne çıktığını göstermektedir.

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili öğretimin uyarlanması (Vural ve Yıkılmış, 2008; Kargın, Güldenoğlu ve Şahin, 2010), destek eğitim hizmeti (Akay, 2016), öğrencilerin yalnızlık düzeyleri (Allahverdi, 2017), öğretmen görüşleri (Duran Düşünür, 2018), ekip çalışması (Brinkman ve Twiford, 2012), BEP hazırlama (Lee – Tarver, 2006) araştırmaların yapıldığı, okullarda bulunan kurullarla ilgili öğretmenlerin, öğretmenler kurulunda alınan kararlara katılma derece ve istekleri (Yıldız, 1996), öğretmenler kurulu toplantılarının etkililiği

(Demirtaş, Üstüner, Özer ve Cömert (2008, öğretmenlerin okul zümre öğretmenler kuruluna ilişkin görüşleri (Göksoy ve Yenipınar, 2015) zümre öğretmenler kurulu kararlarının uygulama seviyesi (Kılıç ve Yıldız, 2021) yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalarda kurul toplantılarının etkililiği konusuna vurgu yapıldığı, alanyazında ise toplantıların uygulanması ve işlerliği ile ilgili yeterli araştırma bulunmadığı belirlenmiş ve araştırma konusu Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okuliçi İş Birliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması olarak belirlenmiştir.

Alanyazından elde edilen bilgilere göre bireyin bağımsız olarak yaşama katılım becerilerinin geliştirilmesi olduğu belirtilmiştir. Eğitimin tanımlarında birey, davranış, yaşantı, değişiklik üzerinde vurgu yapılmıştır (Turnbul, Turnbull ve Wehmeyer, 2007; Winzer, 2000; Meyen, 1996; Kırcaali-İftar, 1998 & Tezcan, 1984). Eğitim süreci sonunda, birey tarafından hedeflenen davranışların edinimi üzerinde durulmaktadır. Ancak, eğitim süreci sonunda bireylerin edinmiş olduğu davranışlarda, davranışların niteliğinde, sürdürülebilirliğinde farklılıklar olduğu görülebilmektedir. Bu durumun nedenleri arasında ise bireylerin sahip olduğu özellik, yeterlikler açısından farklılıklar göstermesidir. Başka bir ifade ile bireyler gelişimsel açıdan belirli dönemlerde, belirli davranışları sergiliyor olsalar da farklılıkları olmadığı anlamına gelmemektedir. Farklılıklar öğrenme hızı, öğrenme çeşitli alanlarda olabileceği gibi yetenekler, bilişsel beceriler ve duyuşsal özellikler gibi alanlarda da olabilmektedir. Bireysel gelişimi ve eğitim yeterliliklerine göre tipik gelişim gösteren bireylere göre anlamlı düzeyde farklılık, bireysel farklılık olarak tanımlanmakta ve bu farklılıklar anlamlı olduğu durumlarda özel gereksinimli birey olarak adlandırılmaktadır. Yetersizliği olan birey, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey, olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018).

Özel gereksinimli bireyler, yetersizlik türü, derecesi ve birey üzerindeki etkileri gibi faktörlere bağlı olarak farklı sınıflamalara ayrılmaktadır. Yapılan sınıflamalar içinde yer alan gruplardan birisi de otizm spektrum bozukluğu (OSB)'dir. Otizm, kavram olarak ilk kez Kanner (1943) tarafından kullanıldığı ve ayrıca tanımlandığı görülmektedir. Başlangıçtan günümüze kadar en çok üzerinde durulan konulardan birisinin bu bireylerin kim olduğu, ne tür belirtiler gösterdikleri, diğer yetersizliklerden ayrımının nasıl yapıldığı alanında olduğu görülmektedir. Alanyazında OSB, erken çocuklukta görülen, karşılıklı etkileşimde ve sözel iletişimde yetersizlik ile fark edilen, yineleyici (stereotipik) davranışlar ile karakterize edilen

ve hayat boyu fonksiyonel bir bozukluk (Conroy & Brown, 2002), yineleyici ve stereotipik davranışlar, iletişim ve sosyal etkileşimde yetersizlik ile nöro-gelişimsel bozukluk olarak (APA, 2013) tanımlanmaktadır. Sözel ve sözel olmayan iletişimi önemli ölçüde etkileyen ve genellikle üç yaşından önce meydana gelen bir gelişimsel yetersizlik (Smith, 2005) olarak tanımlandığı görülmektedir. Yapılan tanımlarda sözel iletişimde yetersizlik ve tekrarlayıcı (stereotipik) davranışlara vurgu yapılmıştır.

Alanyazında yapılan araştırmalara göre, OSB olan bireyler için çözüm yaklaşımlarından birisi de eğitimidir. OSB olan bireylerin eğitim – öğretim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanabilmeleri için yapılan eğitsel değerlendirme hizmetleri ile yakından ilişkilidir. OSB olan bireylerin eğitsel değerlendirme süreci; tarama, gönderme öncesi süreç, gönderme süreci ve ayrıntılı değerlendirme süreci olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Yurtsever, 2013). Bu bireylerin eğitsel tanı ve değerlendirme işlemleri rehberlik ve araştırma merkezleri (RAM) tarafından gerçekleştirilmektedir. Yapılan eğitsel değerlendirme işlemleri; RAM’larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır. Bu kurula kurum müdürü yada müdür yardımcısı başkanlık eder. Yetersizliği olan birey ile ilgili mevcut kayıtlar incelenir. Bireyin ailesinden gelişimsel ve tıbbi öykünün dinlenilmesi, hastaneden alınan tıbbi rapor, aile ve personel ile doldurulan derecelendirme ölçekleri, bireyin gözlemlenmesi, akademik ve bilimsel anlamda değerlendirmeler yapılması, iletişim becerilerinin ve uyum becerilerinin değerlendirilmesi dikkate alınır. Sosyal dil, bilişsel gelişim alanlarında değerlendirme yapılır sonra uygulanacak müdahale belirlenir. Yetersizliği olan bireyin özel eğitim gereksinimleri belirlenir. Birey için eğitim planı oluşturulur. Yönelme ve izleme hizmetleri yerine getirilir.

Eğitsel değerlendirme süreci sonunda verilen kararlardan birisi de eğitim ortamıdır. Eğitim ortamı; eğitim etkinliklerinin olduğu alan, personel, araç-gereç, bina ve organizasyon gibi öğelerin eğitsel iletişim ve etkileşim için bir araya geldikleri çevre (Başaran, 1982) olarak tanımlanmakta ve OSB olan bireyin eğitim sürecinden yararlanma düzeyi ile yakından ilgilidir. Birey; özel eğitim okulu gibi ayrı eğitim ortamlarına yerleştirilebileceği gibi özel eğitim sınıfı ve kaynaştırma / bütünleştirme eğitimi gibi birlikte eğitim ortamlarına da yerleştirilebilmektedir (Brantlinger, 1997). Dünyada ve ülkemizde OSB olan bireylerin eğitim ortamlarına yerleştirmede en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarının benimsendiği bilinmektedir (Vural ve Yıkılmış, 2008). Uygulamalarında bu yönde olduğu bilinmektedir. Ülkemizde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin (ÖEHY) yedinci

maddesinde eğitsel değerlendirme ve tanı esasları açıklanmıştır. OSB olan bireylerin yerleştirildiği eğitim ortamlarının başında kaynaştırma eğitimi uygulamaları yer almaktadır. Kaynaştırma uygulamaları eğitimi, özel eğitim gereksinimi olan bireylerin her tür ve kademede tipik gelişim gösteren bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleride sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimidir (MEB, 2018). Yetersizliği olan bireylerin toplumun bir üyesi olabilmesini sağlamak için gerekli destek hizmetleri sağlanarak, en uygun ve erken dönemde, en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarında eğitime devam etmesi ” (Gök, 2009) olarak tanımlanmaktadır.

Alanyazında kaynaştırma uygulamalarının en uygun ve erken çocukluk döneminden itibaren başlanması görüşü vurgulanmıştır (Kırcaali-İftar, 1992; Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002; Eripek, 2004). Yetersizliği olan öğrencilerin hiçbir özel eğitim desteği olmadan aynı yaştaki tipik gelişim gösteren akranlarıyla sadece aynı sınıfta, beraber öğrenim görmeleri demek değildir. Tam aksine, genel eğitim sınıfında öğrenime devam eden yetersizliği olan bireylerin eğitimlerinin, özel eğitim desteği ile beraber sürdürülmesi (Kargın, 2004) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlara bağlı olarak kaynaştırma eğitimi uygulamalarının OSB olan bireylerin gerekli becerileri ediniminde başarılı olmalarında katkı sağlayacağı beklenmektedir. Kaynaştırma uygulamaları eğitimi özel eğitime gereksinimi olan bireylerin tipik gelişim gösteren yaşlılarıyla aynı sınıfta en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarında destek eğitimde alarak öğrenimini sürdürmesidir. Kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden öğrencilerin eğitim hizmetlerinden düzeyden fazla verim elde edebilmeleri için öğretimsel düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır (Loreman, 2007; Vural ve Yıkılmış, 2008; Kargın, Güldenoğlu ve Şahin, 2010). Öğretimsel düzenlemelerde en önemli role sahip uzman kişi ise öğretmenlerdir. Öğretmenler sınıfta eğitim uzmanı olan kişilerdir. Öğretmenlerin bu tür düzenlemeleri yaparken sorumluluk paylaşımı, ortaklıkları sağlama gibi unsurlara bağlı olarak okullarda bazı kurul ya da birimler oluşturulmuştur. BEP Geliştirme Birimi, öğretmenler kurulu, zümre öğretmenler kurulu (ZÖK), şube öğretmenler kurulu (ŞÖK), rehberlik ve komisyon toplantı kararları bunlar arasındadır.

BEP Geliştirme Birimi; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (2018) göre, özel eğitim ve kaynaştırma eğitimi yapılan okul ve kurumlarda, özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler için, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi, uygulanması,

izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi” oluşturulacağı belirtilmiştir. Yetersizliği olan öğrenciler için okullarda BEP hazırlamak ve hazırlanan BEP’lerin uygulanmasını takip etmek amacıyla BEP Geliştirme Birimi oluşturulmaktadır. Öğretmenler Kurulu; okul müdürünün veya müdür yardımcısının başkanlığında öğretmenlerden oluşur. Kurulda okulun işleyişi, eğitim ve öğretimle ilgili kararlar alınır. Öğretmenler kurulu; ders yılı başlamadan önce, ikinci dönem başında ve ders yılı sonunda toplanır. Ayrıca okul müdürünün gerekli gördüğü zamanlarda ve kurul üyelerinin salt çoğunluğunun yazılı isteği ile de toplanır (MEB, 2018). Zümre öğretmenler kurulu (ZÖK); Eğitim kurumunda aynı sınıfta okutan veya alanı aynı olan öğretmenlerden meydana gelir (MEB, 2018). Zümreler, 5-8. Sınıflarda alan öğretmenlerinden oluşmaktadır. ZÖK toplantılarında, programların ve derslerin birbirine paralel olarak yapılması, ders araç – gereçleri, laboratuvar, spor salonu gibi konular hakkında kararlar alınmaktadır (Çakmak, 2008). Şube öğretmenler kurulunun meydana gelmesi, sınıf öğretmenler kurulu aynı sınıf seviyesinde, şube öğretmenler kurulu ise aynı şubede ders okutan öğretmenler ile rehber öğretmenden oluşur. Ancak, okul öncesi eğitim kurumları ile ilkokullarda sınıf / şube öğretmenler kurulu bulunmamaktadır (MEB, 2018).

Eripek (1986) kaynaştırma uygulaması programından, yetersizliği olan bireyler kadar tipik gelişim gösteren akranlarının da yararlandığını belirtmiştir. Tipik gelişim gösteren akranlarının yetersizliği olan bireylerle iletişimlerinde elde ettikleri bilgileri gelecek yıllarda da kullanabileceğini ve bireysel farklılıkları daha kolay kabullenebileceklerini belirtmiştir. Bir yararının da kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı ortamlarda bireysel farklılıkları daha çok benimseyip, daha gerçekçi bir kişilik geliştirme imkânı bulabileceklerini belirtmiştir. Kırcaali– İftar’a (1998) göre, kaynaştırma uygulamalarının öğretmenlerin yetersizliği olan bireylerle yaptıkları çalışmaların öğretmenlik mesleğine bilgi ve beceri açısından katkı sağladığını belirtmiştir. Ayrıca kaynaştırma uygulamaları, kaynaştırma ortamlarında görev yapan öğretmenlerin okuldaki diğer paydaşlarla iletişim ve iş birliğini artırmaktadır. Ainscow (2020) tarafından yetersizliği bulunan ve tipik gelişim gösteren akranları ile aynı sınıfta müfredata tabi tutulmasının genel eğitim sınıfındaki akışı bozabileceğini ve öğretmenler açısından güçlük çıkarabileceğini belirtmiş, yetersizliği olan bireylerin gereksinimlerinin iyi ve kesin bir biçimde belirlenmesinin gerekli olduğunu önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, kaynaştırma uygulamaları eğitiminin özel eğitime gereksinimi olan bireylerin sınıf ortamında fiziksel olarak bulunmalarının yeterli olmadığını, durum ve şartların en iyi şekilde öğrencilerin seviyelerine uygun bir nitelikte uyarlanması gerektiği düşüncesini belirtmiştir.

Doğaroğlu ve Dümenci (2015), öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili tutumlarının duygusal yönü ele alındığında olumlu görüşlere sahip olsalar bile zihinsel ve davranışsal boyutuyla, kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgilerinin az olmasının uygulamada güçlükler yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma eğitiminde okuliçi işbirliğine dayalı uygulamaların etkililiğini belirlemektir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır.

OSB olan kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenler, okul yöneticileri ve öğrencinin ailesi ile aralarında okul içi iş birliğine dayalı uygulamalar ve bu uygulamaların sonuçlarının etkililiğinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki amaçlar incelenecektir:

1. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine devam ettiği bir ortaokulda iş birliğine dayalı uygulamaların değerlendirilmesidir.

1.1. OSB olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine devam ettiği bir ortaokulda aynı şubede derse giren öğretmenlerin okul yönetimi ile ilişkili iş birliği nasıldır?

1.2. OSB olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine devam ettiği bir ortaokulda aynı şubede derse giren öğretmenlerin aralarında yaptıkları iş birliği nasıldır?

1.3. OSB olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine devam ettiği bir ortaokulda aynı şubede derse giren öğretmenlerin okuldaki kurullar ile ilişkili iş birliği nasıldır?

1.4. OSB olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine devam ettiği bir ortaokulda öğretmenlerin öğrenci ailesi ile iş birliği nasıldır?

1.5. OSB olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimine devam ettiği bir ortaokulda aynı şubede derse giren öğretmenlerin (BEP) değiştirme birimi ile aralarında yaptıkları iş birliğinasıldır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de ortaokullarda otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan öğrencilerin eğitiminde kaynaştırma uygulamalarına dair değerleştirilen çalışmaların büyük çoğunluğunun, kaynaştırmaya ilişkin görüş / tutum belirlemeye ya da var olan durumu tasvir etmeye yönelik araştırmalar olduğu belirlenmiştir. Uygulamaya yönelik araştırmanın az olduğu belirlenmiştir. Günümüzde durumu tasvir eden araştırma sonuçlarının ışığında yetersizliği olan öğrencinin yer aldığı ortaokulda kaynaştırma eğitimine devam eden OSB

olan öğrencinin öğrenim gördüğü okullardaki bireysel eğitim geliştirme birimi, öğretmenlerin öğrencilere yönelik çalışmalarının incelenmesi ve bu çalışmalara yardımcı olmak için iş birliğine dönük uzman yardımıyla model önerisine gereksinim duyulduğu düşünülmektedir. Bu araştırma ile alanyazında ki bu eksikliğin karşılanmasına, ortaokullarda kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrencilerin öğretmenleri ile bireysel eğitim geliştirme birimi üyeleriyle iş birliği uygulamalarına kaynaştırma uygulamalarının nasıl iyileştirilebileceğine dair durum saptama, iş birliği süreci oluşturma ve uygulama ile sonuçlarını izleme gibi adımları olan bütün bir süreci açıklayarak katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Ayrıca ortaokullarda kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin, eğitiminde okul içi işbirliğine dayalı uygulamaların etkililiğine dönük eylemlerin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın okul yöneticileri, öğretmenler, aileler, öğrenciler, program geliştiriciler ve uzmanlar için önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Sayıtlar

Bu çalışmada;

1. Çalışma grubunu oluşturan okul yöneticileri, destek eğitim öğretmenleri, OSB olan öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin ve öğrenci ailesinin kendilerine yöneltilen soruları samimi içten yanıtladıkları,
2. Araştırma için belirlenen 30 haftanın (benzer araştırmalar ve uzman görüşleri doğrultusunda belirlenen) yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılık

Bu araştırma,

1. Bu araştırma, ortaokulun 6. sınıfında öğrenime devam eden OSB olan kaynaştırma öğrencisinin sınıf ortamında akademik derslere giren alan öğretmenleri, rehber öğretmenler, okul yöneticileri ve öğrencinin ailesi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB): Tekrarlayıcı ve stereotipik davranışlar, iletişim ve sosyal etkileşimde yetersizlik ile karakterize bir grup nöro-gelişimsel bozukluk olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP): Özel gereksinimli bireylerin gelişimi veya öğrenciye uygulanan programın gerektirdiği disiplin alanlarında (öz bakım, akademik

beceriler, sosyal beceriler, iletişim gibi) en üst düzeyde yararlanmasını içeren yazılı taslak planıdır. Bu plan öğrencinin ailesi, öğretmen ve ilgili uzmanların iş birliği ile planlanır, bireyin ailesinin onayı ile uygulanır ve yine geliştiren ekip tarafından değerlendirilir (Sarı, 2004).

Kaynaştırma: Öğretmen ve yetersizliği olan öğrencilere özel eğitim destek hizmetlerinin sağlanması amacıyla yetersizliği olan öğrencilerin ilk ve orta dereceli genel eğitim sınıflarında tipik gelişen akranlarıyla birlikte eğitim görmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Batu, 2010;).

İş Birliği: En az iki kişinin ortak bir görevi yerine getirmek için birlikte çalışmasıdır (Balay, 2014).

Özel Eğitim: Bilişsel, davranışsal, sosyal-duygusal, fiziksel, duyuşsal alanlarda yetersizlikleri ya da üstünlükleri olan öğrencilere kapsamlı, araştırma temelli değerlendirme, öğretimin ve destek hizmetlerinin özel hazırlanmış programlar ile birlikte sunulmasıdır (Bryant,Smith&Bryant,2008;Salend,2008).

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Otizm Spektrum Bozukluğu ile ilgili bilgiler, Eğitim Ortamları, Eğitim Programları, Kaynaştırma Eğitimi ve Uygulamaları, Destek Eğitim Hizmetleri, İş Birliği ve Okullarda Bulunan Kurullar ile ilgili başlıklar yer almıştır. Alanyazında ayrıca Türkiye’de ve yurt dışında yapılmış ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.Otizm Spektrum Bozukluğu

Otizm ilk kez Kanner (1943) tarafından kullanılmış ve sosyal beceriler etkileşimde sınırlılıklarla kendini gösteren nöro-gelişimsel bir bozukluktur. Daha sonra ise yapılan araştırmalar ve elde edilen verilere bağlı olarak otizm çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Otizm, erken çocukluk döneminde ortaya çıkan, karşılıklı etkileşim ve sözel iletişimde yetersizliklerin gözlemlendiği, yineleyici (stereotipik) davranışlarla karakterize edilen ve bireyin yaşamı boyunca fonksiyonel sınırlılıklara neden olan bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (Conroy & Brown, 2002). Ayrıca, yaşam boyu devam eden, cansız nesnelere olağan dışı ilgi gösterme eğilimi bulunan ve çevresel değişimlere uyum sağlamakta zorluk çeken bireylerde görülen bir yetersizlik olarak da ifade edilmektedir (Lovaas, 1987). Bir başka tanımda ise, yaşamın erken dönemlerinde ortaya çıkan ve bireyin yaşamı boyunca süregelen, sosyal ilişkiler, iletişim, davranış ve bilişsel süreçlerde gecikme ya da sapmaların eşlik ettiği nöropsikiyatrik bir bozukluk olduğu belirtilmektedir (Doğangün, 2008). Bir diğer tanımda, otizm; sosyal etkileşimde sınırlılıklar, kişiler arası iletişimde güçlükler, öğrenme ve sosyal becerilerde yetersizlik ya da farklılık gösteren bir gelişim bozukluğu olarak ele alınmaktadır (Bachevalier, 1994). Ayrıca, yineleyici ve stereotipik davranışlar, iletişim ve sosyal etkileşimde yetersizliklerle kendini gösteren bir nöro-gelişimsel bozukluk olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013). Son olarak, sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim ile ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıklar sebebiyle, özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine önemli ölçüde ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018). Engelli Bireylerin Eğitimini Geliştirme Yasası’nda OSB, sözel, sözel olmayan iletişimi önemli ölçüde etkileyen ve genellikle üç yaşından önce meydana gelen bir gelişimsel yetersizlik (Smith, 2005) bu tanımlardan bazılarıdır. Bu tanımlara göre otizm, bireyde rastlanan gelişim bozukluğuna verilen isimken otistik ise; gelişimsel bozukluğu yaşayan bireye verilen isim olarak tanımlanmıştır (Tufan, 2006).

Otizm; soysal, duygusal ve bilişsel işlev bozukluğu ile karakterize edilen bir rahatsızlıktır. OSB olan bireyler genellikle diğer bireylerle iletişim kurmada ve etkileşimi sürdürmede büyük sıkıntılar yaşayabilmektedirler. OSB olan bireylerin birçoğu aynı zamanda uyarıcı davranışlar (sallanma, el çırpma vb.) olarak bilinen tekrarlayıcı davranışları; tuhaf konuşma kalıpları (echolalia) olarak bilinen diğer bireylerin sözlerini sürekli tekrarlama davranışları ve bazen de kendine zarar veren yıkıcı davranışlar sergilerler (Hall, 2013). OSB olan bireyler genellikle 3 yaşından önce tespit edilmesine rağmen, OSB ile ilgili bazı bozukluk semptomları (örn., çocukluk çağı dezintegratif bozukluğu) daha sonraki yıllarda ortaya çıkabilir. Aileler OSB endişesini genellikle, bireye verilen tepkiye karşılık olumlu yanıt alınmadığında ve bireyin gelişimin önemli bir aşaması olan dil teması kurulmadığında yaşarlar (Mastropieri ve Scruggs, 2016). Genetik, nörolojik ve çevresel faktörler ileri sürülmesine rağmen OSB'nin nedenleri tam olarak bilinmemektedir (Hall, 2013). Sosyal çekingenlik ve içine kapanıklık davranışlarının, Otizm Spektrum Bozukluğu'nun (OSB) temel belirtileri arasında yer aldığı ifade edilmektedir. Bireylerin iletişim becerilerine sahip olabilmeleri için, iletişimi sürdürebilmeleri ve diğer bireylerden gelen sosyal tepkilere yanıt verebilmeleri gerekmektedir. Ancak, OSB'li bireyler, bebeklik döneminden itibaren ailelerinin ilgisine genellikle karşılık vermezler. Aileleri tarafından gösterilen uzaklaşma ya da yakınlaşma gibi durumlara tepki vermedikleri ve insanlarla aynı ortamda bulunmalarına rağmen kimse yokmuş gibi davrandıkları gözlemlenmektedir (Öztürk, 1997).

OSB ile ilgili çok sayıda araştırma yapıldığı, bu araştırmalarda üzerinde durulan konulardan birisinin de kim sorusuna yanıt vermeye dönük olduğu görülmektedir. Bu soruya verilen cevaplar, bireyde OSB tanısı olup olmadığını belirlemek, bunun için araçlar geliştirmek, diğer yetersizlik türlerinden ayırt etmek, ne tür müdahaleler yapılabileceği gibi alanlara önemli katkılar sağlamıştır. Alanyazında OSB ile ilgili kavramın ilk kez 1943 yılında Kanner tarafından kullanıldığı vetanımlandığı görülmektedir. DSM III; Otizm tanısı ilk kez 1980 yılında DSM III'te ayrı bir hastalık olarak tanımlanmıştır. 1987 yılında DSM III-R "otistik bozukluk" ve "başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk (YGB – BTA) tanıları yer almıştır (Green, 2003). DSM IV' de "Yaygın gelişimsel bozukluklar" başlığı altında değerlendirilmiştir. 2013 yılında yayımlanan DSM V'in kriterlerinde ise, "otizm spektrum bozukluğu" adı altında tanımlanmıştır. Erken çocukluk döneminden başlayarak bireyin yaşamındaki ilk üç yılda kendini gösteren ve iletişimde önemli olarak etkileyen nörogelişimsel bir sendrom olarak tanımlanan OSB süregelen bir bozukluk olmakla birlikte, yaşam boyu sürenyaşla, olgunlaşma ile bireydeki özellikleri ve şiddeti de farklılık

göstermektedir. DSM – V'e göre otizm spektrum bozukluğunun tanı kriterleri aşağıdaki gibidir:

1. Toplumsal iletişim ve toplumsal etkileşimde sürekli yetersizliğin görülmesi,
2. Sınırlı tekrarlayıcı davranışlar, ilgiler ya da etkinlikler,
3. Belirtilerin gelişimin erken çocukluk döneminde görülmesi,
4. Belirtilerin, sosyal, mesleki ve diğer önemli yaşam alanlarında klinik olarak anlamlı

bir düzeyde bozukluğa neden olması gerekmektedir (DSM-V, 2013). Bir diğer tanıma göre ise otizm spektrum bozukluğu; sosyal etkileşimde, sözel ve sözel olmayan iletişimde, ilgi ve etkinliklerde belirgin sınırlılıkların görüldüğü, erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu nedenlerle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2006).

OSB'nin tanılanmasında ve sıralanmasında kullanılan güncel sistemlerden biri Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan DSM – V'tir (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders). Bu tanıma göre, OSB erken dönemde ortaya çıkan, toplumsal etkileşim, sosyal ilişki geliştirmede sorunlar, ekolali, sıradan davranışlar ile ilgi alanlarında sınırlılık olarak karakterize olan ve bu sınırlılıkların zihinsel yetersizlik veya gelişimsel gerilik ile açıklanmayan bir bozukluktur (APA, 2013). OSB'nin görülme oranı 40 çocukta 1 olarak açıklanmıştır (Kogan, Vladutiu, Schieve, Ghandour, Blumberg, Zablotsky ve Lu, 2018). OSB olan bireyler (el veya kol çırpma, sallama gibi) kendini uyarıcı davranışlarla beraber kendine zarar verici davranışlar, sınırlı hayal gücü gibi davranışlar, rutinlere aşırı bağlılık, ekolali ve günlük hayatlarında değişiklik istemezler, bunun gibi farklı davranışlar gösterme eğilimindedirler (Siegel, 2003). Tıp alanında yapılan araştırmalarda OSB görülme oranı erkeklerde kızlara göre dört kat daha fazla olduğu belirlenmiştir. OSB önemli ölçüde fazlaşmış olmasına rağmen, bunun nedeni hala bilinmemekte ve birden çok nedeni olduğu hakkında genel bir görüş mevcuttur (Barlow & Durand, 2009; Koudstaal, 2011).

Otizm spektrum bozukluğunun kendine özgü belirgin özellikleri bulunmaktadır. Konuşma davranışının geç kalması ya da olmaması, ilgide sınırlılık, öğretmeni ve arkadaşları ile oyunlarda ilgisizlik, ekolali davranışlarda bulunma, toplumsal etkileşimde, dil ve iletişim becerilerinde yetersizlik, kendini uyarıcı uygun olmayan davranışların sergilenmesi, rutinlere ve aynılığa olan aşırı bağımlılık gibi özellikler göstermektedirler. Genel olarak, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin sergilediği davranışlar birbirinden farklılık

göstermektedir. Her OSB'li birey kendine özgüdür ve bireysel olarak yaşadıkları güçlükler, karşılaştıkları zorluklar, ilgi alanları ve hoşlanmadıkları durumlar değişkenlik gösterebilmektedir (Mengi, 2019; Todd, 2017). OSB, bireyin duygusal, bilişsel ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir bozukluktur. Bu bozukluğun birey üzerindeki en belirgin olumsuz etkisi, sosyal becerilerdeki yetersizlikler ve diğer bireylerle kurulan iletişimde yaşanan eksikliklerdir. Bazı araştırmacılar OSB'yi, yineleyici davranışlarla birlikte dil ve sosyal alanlardaki yetersizliklerin öne çıktığı bir nöro-gelişimsel bozukluk olarak tanımlamaktadır (Harjusola-Webb & Robbins, 2012).

DSM IV'de, OSB'nin tanı sınıflamaları otistik bozuklukları; ret bozukluğu, çocukluk dezintegratif bozukluk, asperger sendromu ve yaygın gelişimsel bozuklukları kapsamaktadır. Bu sınıflandırmalar günümüzde daha geniş bir terim olan otizm spektrum bozuklukları altında toplanmaktadır. Var olan tanımlar OSB'nin hafif yetersizlikten ağır yetersizliğe kadar farklı gruplarda yetersizliğe yol alabileceğini göstermektedir. Bu nedenle OSB olan bireyler için eğitim uyarlamaları bireyin OSB yetersizliği seviyesine göre düzenlenmesi gerekebilir. Ağır OSB olan bireylerin anlamlı ve alıcı dil becerileri çok sınırlıyken, Asperger sendromu olanlarda olduğu gibi hafif OSB olan bireylerin dil kullanma becerileri daha kolaydır. Semptomlar ve şiddet seviyesi OSB olan bireyler arasında farklı olsa da iletişim, sosyal beceriler iki büyük zorluk olarak görülmektedir. OSB olan birçok bireyde, zihinsel engelli bireyler gibi benzer bilişsel yetersizlikler görülmektedir. Buna rağmen asperger sendromu olan bireyler çok daha zeki olabilmektedirler (Conroy, Stichter ve Gage, 2011) DSM V' de otizm ayrı bir sınıflandırma grubu içerisinde tanımlanmıştır.

Yapılan tanımlarda etkileşimde sürekli yetersizlik ve sınırlı tekrarlayıcı davranışlar, ilgiler ya da etkinlikler üzerinde durulduğu görülmektedir. Temel özellikler; OSB olan bireyler birbirlerinden önemli derecede farklılık gösteren oldukça heterojen bir özellik göstermektedirler. Ancak alanyazında ortak bazı özelliklerin bulunduğu da belirtilmektedir. Bu özellikler; bilişsel, duyuşsal, motor, davranışlardır. Belirtiler; erken çocukluk döneminden itibaren bireyin yaşamındaki ilk üç yılda ortaya çıkan, çevresindeki değişikliklere karşı uyum gücünün yaşayan, rutinelere, aynılığa aşırı bağımlı olan, karşılıklı etkileşimde yetersizlik, tekrarlayıcı (stereotipik) davranışlar, sosyal çekingenlik, içine kapanıklık davranışları gösteren ve bazen de çevresine, kendisine zarar veren olumsuz davranışlar sergileyen nöro-gelişimsel bir bozukluktur. OSB olan bireylere müdahalede tek yolun eğitim olduğu, eğitim uygulamalarından beklenen olumlu sonucun alınmasında ise erken müdahale uygulamalarının

etkili olduğu belirtilmektedir. Bunun için ise belirtilerin erken fark edilmesi gerekir. Erken fark edebilmek için ise belirtilerin neler olduğu bilgisi önemlidir.

2.1.1. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler ve Özellikleri

Aşağıda OSB olan bireyler ve özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1.1. Bilişsel Özellikleri

Otizm Spektrum Bozukluğu'nun (OSB) nedenleri kesin olarak bilinmemekle birlikte, beynin işlevselliğindeki bozulmalarla ilişkilendirilebileceği belirtilmektedir (Pektaş, 2016). OSB, genel olarak bilişsel işlevlerde bozulma, zayıf merkezi tutarlılık, yürütücü işlevlerde aksaklıklar ve bilişsel durumları ifade etme yeteneğinde yaşanan sorunlar gibi temel belirtilerle kendini göstermektedir (Ridderinkhof, de Bruin El, van den Drisesschen & Bögels, 2020). OSB'li bireylerde yaygın olarak gözlemlenen bilişsel özellikler arasında şunlar yer almaktadır: Taklit becerilerinde yetersizlik, akranlarını gözlemleyerek yeni beceriler öğrenmede güçlük, sözcük dağarcığında sınırlılık ve işitsel bilgileri kaydetmede zorluk. Bilgi işleme sistemlerinde; alınan bilgilerin işlenmesi, analiz edilmesi, düzenlenmesi, depolanması ve hatırlanması gibi süreçlerde eksiklikler görülebilmektedir. Ayrıca, düşünme sürecinde esnek olamama, dikkatin bir odaktan diğerine yönlendirilememesi, öğrenilen yeni bilgiyi farklı ortam ve durumlarla ilişkilendirememesi gibi zorluklar yaşanabilmektedir. Bununla birlikte, OSB'li bireyler farklı gelişim alanlarında eşit olmayan performanslar sergileyebilirler. Bazı bireylerde sıra dışı beceriler gözlemlenebilmekte, ancak bir sorunla karşılaştıklarında çözüm üretme konusunda sınırlılıklar yaşayabilmekte ve alternatif çözüm yollarını bulmakta zorlanabilmektedirler. Ayrıca, akademik becerilerde belirgin sınırlılıklar da görülebilmektedir (Açıkders, 2023).

2.1.1.2. Motor Özellikleri

Motor beceriler, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin gelişiminde yetersizlik gösterdikleri alanlardan biridir. OSB'li bireyler, tipik gelişim gösteren yaşlılarına kıyasla motor becerileri daha geç kazanabilmekte, motor performanslarında etkisizlik, duruş bozukluğu ve dengesizlik sergileyebilmektedirler. Ayrıca, motor becerilerinde sıra dışı örüntülere de rastlanabilmektedir. Motor becerilerindeki bu yetersizlikler, yürüme ve koşma gibi temel hareketlerin yanı sıra, kâğıt kesme, boncuk dizme gibi ince motor beceriler gerektiren etkinliklerde de kendini gösterebilmektedir (Lloyd, MacDonald & Lord, 2013). Kendi çevresinde dönme, sürekli yinelenen tekrarlı hareketler, aşırı hareketlilik ya da aşırı

hareketsizlikde sıra dışı motor becerileri arasındadır (Töret, 2020).Duyusal işleme, kasların zayıflığı ve motor koordinasyon becerilerinde sorunlar gözlenmektedir (Audet, 2010). OSB olan bireylerin motor beceri testlerinde diğerakranlarından daha az seviyede puanlar almakta, tepki süreleri, reaksiyon zamanlamalarında (Yanardağ ve Yılmaz, 2017), kas tonusu, denge ve koordinasyon becerilerinde sıçrama, ayak ile nesne kontrolü gibi hareket becerilerinde (Green ve diğerleri, 2009) yetersizlikler görüldüğü belirtilmektedir.

2.1.1.3. Sosyal Özellikleri

OSB olan bireyler etrafındaki sosyal uyarıcılara dikkatlerini yöneltmede eksiklik göstermektedir. Sosyal beceri, tipik gelişim gösteren çocuklarda yaşamın ilk aylarında ortaya çıkan bir yetidir. Ancak, sosyal uyarıcılara ilgi göstermemek, sosyal iletişimde önemli eksikliklere yol açabilmektedir (Luiselli, Russo, Christian & Wilczynski, 2008). Sosyal beceriler, bireyin sosyal ortamlarda olumlu sonuçlar elde etmesini sağlayan öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım üç temel unsuru içermektedir: (a) bireyler arası etkileşimde kişilerin sergilediği eylem ve davranışlar, (b) belirli bir sosyal bağlamın gerektirdiği davranışları yerine getirme yetisi, (c) sosyal becerilerin başarılı sosyal sonuçlar ve olumlu bir sosyal etkileşim sağlaması (Ergenekon, 2012). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerde sosyal beceri eksiklikleri, çoğu zaman dışlanma ve sosyal izolasyon ile sonuçlanabilmektedir (Scheuermann & Webber, 2002).

2.1.1.4. İletişim Özellikleri

OSB olan bireylerin iletişim kurmada sorunlar yaşadıkları, uygun olan sosyal davranışları sergilemede sıkıntı yaşadıkları belirtilmektedir. Bu durum sosyal becerilerlebağlantılı özel eğitim sürecini gerektirmektedir (Avcıoğlu, 2005). İletişim becerileri, konuşma yetisinin tamamen olmamasından etkili bir iletişim kurmaya kadar geniş bir yelpazede farklılık gösterebilmektedir. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerde konuşma gelişimi bazı durumlarda belirgin bir gerilik gösterebilir. Yaygın olarak gözlemlenen iletişim ve konuşma özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Ekolali (Sözcük ve cümlelerin sürekli tekrarlanması),
2. Monoton bir ses tonu ile konuşma,
3. Dilin kullanımında farklılıklar ve konuşmada kendiliğindenliğin olmaması,
4. İşaretler ve mimikler gibi alternatif iletişim araçlarını kullanmada yetersizlik,

5. Konuşma esnasında birinci tekil şahıs yerine üçüncü tekil şahısların tercih edilmesi,
6. Soyut ifadeler ve mecaz sözcükleri anlamakta güçlük çekme,
7. Sözel olmayan iletişimde yetersizlik,
8. Alıcı dil (anlama) ile ifade edici dil (konuşma) seviyeleri arasında belirgin farklar bulunması.

Ayrıca, OSB'li bireylerin sözel olmayan sosyal iletişim becerilerinde de belirgin eksiklikler bulunmaktadır. Özellikle ortak dikkat, taklit ve oyun becerilerinde ciddi yetersizlikler gözlemlenmektedir (Açıkders, 2023).

2.1.1.5. Davranışsal Özellikleri

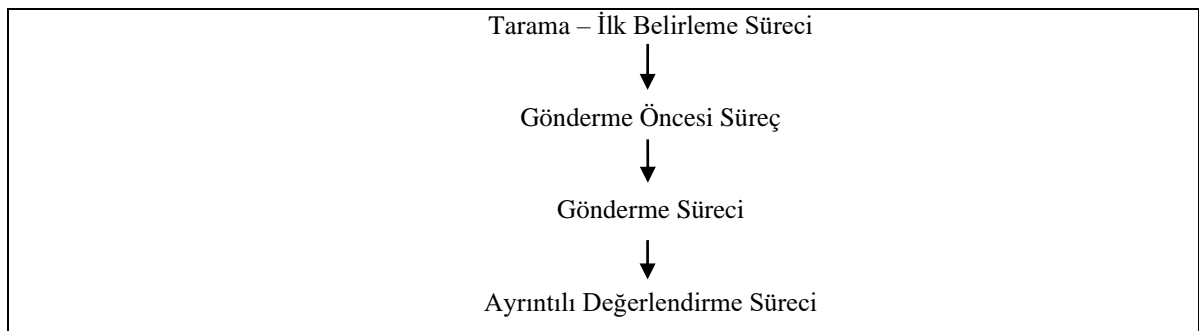
OSB olan bireyler boy, kilo gibi dış görünüşleriyle yaşlılarından anlamlı bir farklılık göstermeyip davranış özellikleriyle tipik gelişim gösteren akranlarından ayrılmaktadırlar (Korkmaz, 2010). Bu bireylerde görülen belirgin davranış özellikleri içinde sınırlı ilgi alanları olması, aynılıkta ısrarcı olma, tekrarlayan davranışlarda bulunma durumları bulunmaktadır. Bu davranışlar içerisinde nesnelere hareketlerine aşırı ilgi duyabilme, sürekli aynı elbiseyi giymeyi isteme, aynı yiyecekleri yemeyi isteme gibi takıntılı davranış durumları görülmektedir (Bodur ve Soysal, 2004). Tekrarlayan kalıplaşmış davranışlar, OSB olan bireylerde yaygın olarak görülmektedir (Boyd ve diğerleri, 2009). Bu davranışlar kişiden kişiye önemli değişiklikler göstermektedir. En belirgin kalıplaşmış davranışlar kafasına vurma, nesnelere döndürme, oyuncakları tekrarlı olarak sıraya koyma, dolapları ya da kapıları açma ve kapama ileri geri sallanma, nesnelere sallama, hızlanma, aynı cümleleri defalarca söyleme ya da soru sorma gibi birçok farklı davranışları kapsamaktadır (American Psychiatric Association, 2013).

Kırcaali - İftar (2012)'a göre, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerde sınırlı ve tekrarlayıcı ilgi ile davranış durumları yaygın olarak gözlemlenmektedir. Bu bireyler, yaşlılarının ilgi göstermediği konulara yoğun ilgi duyabilir ve bu konulara dair ayrıntıları titizlikle takip edebilirler. Örneğin, yakın akrabalarının telefon numaralarını ezberleyebilme gibi alışılmadık bilişsel yetenekler sergileyebilirler. Ayrıca, belirli düzen ve rutinelere aşırı bağlılık gösterebilir ve bu düzenlerde meydana gelen değişikliklere karşı aşırı tepkisel davranışlar sergileyebilirler. Bu sınırlı ilgi ve tutumların bir diğer önemli boyutu ise stereotipik davranışlar olarak tanımlanan tekrarlı hareketlerdir. Stereotipik davranışlar, OSB'li bireylerin duyuşsal yoksunluk yaşadığı durumlarda daha belirgin hale gelen davranış örüntüleri

arasındadır. Bu tür davranışlar arasında ileri geri sallanma, mırıldanma, el ve kol sallama gibi motor hareketler bulunmaktadır (Webber & Sheuermann, 2008). Ayrıca, bu tür davranışların yoğunluğunun bireyin maruz kaldığı stres düzeyine göre değişebileceği ifade edilmektedir. Özellikle, OSB’li bireylerin ilk kez buldukları bir ortamda ya da yeni karşılaştıkları kişiler karşısında bu davranışları daha sık sergileyebileceği yaygın olarak kabul edilen bir görüştür (Töret, 2020). Bununla birlikte, ekolali (duyulan kelime ve cümlelerin tekrar edilmesi), DSM-V sınıflamasına göre yineleyici ve sınırlı davranışlar kapsamında değerlendirilmekte olup, OSB’nin önemli belirtilerinden biri olarak kabul edilmektedir (Özdemir, 2014).

2.1.2. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitsel Tanısı ve Değerlendirilmesi

OSB olan kişilerin değerlendirilmesindeki amaç, değişik uzmanların iş birliği içerisinde çeşitli yöntem ve araçlar kullanılarak OSB riski olan çocukları bulmak, belirlemek, uygun tanıyı koymak, onlara uygun eğitim hizmetlerini sunmak, müdahaleleri planlamak ve önlemleri almaktır (Sucuoğlu, 2012). OSB olan çocukların tanı ve değerlendirme işlemleri iki alanda yürütülmektedir. Bunlardan birisi tıbbi tanı ve değerlendirme, diğer ise eğitsel tanı ve değerlendirme sürecidir. Özel gereksinimi olan bireylerin kendilerine en uygun eğitim almalarını sağlamak için gerçekleştirilen eğitsel değerlendirme, tanı süreci birbirine bağlı olan ve birbirini takip eden süreçlerden meydana gelmiştir. Bu süreçler; tarama süreci, gönderme öncesi süreç, gönderme süreci, ayrıntılı değerlendirme süreci ve yerleştirme sürecidir (Yurtsever, 2013). Aşağıda öğrencinin RAM’a gönderme öncesi ve ayrıntılı değerlendirme süreci ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Şekil 2.1. Gönderme Öncesi Süreç ve Ayrıntılı Değerlendirme Süreci (Turnbull; Turnbull&Wehmeyer, 2007).

Tarama süreci, Türkiye’de bireyin yaşına bağlı olarak farklı kurumlar tarafından yürütülmektedir. Bu süreçte okullar, çocuk sağlığı merkezleri, hastaneler ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM’lar) görev almaktadır (Gürsel, 2007). Tarama, eğitsel

değerlendirme ve tanılama sürecinin ilk aşaması olup, bireylerin Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) veya diğer gelişimsel yetersizlik riskleri açısından belirlenmesini amaçlamaktadır (Bigge & Stump, 1999; Sucuoğlu, 2018). Bir başka ifadeyle, tarama süreci OSB'li bireylerin belirli yetersizlik özelliklerine dayanarak akranlarından ayırt edilmesini sağlamaktadır (Bishop, Luyster, Richler & Lord, 2008; Siegel, 2003). Tarama sonucunda gelişimsel alanlarda gerilik tespit edilen çocukların daha detaylı incelemeye alınması ve kesin tanıların yapılması gerekmektedir (Aksoy, 2013). Gönderme öncesi süreç, eğitsel değerlendirme sürecinde taramadan sonra gelir.. Bu aşamada, OSB olduğu düşünülen öğrenciler için okul tabanlı çalışmalar ve değerlendirmeler yürütülmektedir (Meyen & Skrtic, 1995). Özel eğitim ihtiyacı bulunan bireylerin ayrıntılı değerlendirme için RAM veya sağlık kurumlarına yönlendirilmeden önce, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen iş birliğiyle sürecin yürütülmesi önerilmektedir. Ayrıca, ailelerin de sürece dahil edilerek, öğrencinin eğitim ortamında yapılabilecek yöntemler ve alınabilecek eğitsel tedbirler üzerinde çalışmalar yapılması gerekmektedir (Hallahan & Kauffman, 1997).

Gönderme süreci; özel eğitime ihtiyacı olduğu düşünülen bireyler için sınıf ortamında bireyin yetersizliğine, sorunlarına yönelik çeşitli müdahale programları uygulayıp (olumsuz davranışlar, sınıf ortamı) rehberlik servisi ile iş birliği yaparak koordineli olarak destek eğitim hizmetleri sağlanmasına rağmen bireyin eğitim hizmetlerinden yeterli seviyede yararlanamaması durumunda yapılan bu hizmetlerin ve müdahalelerin raporlaştırılarak RAM'a gönderilmesi sürecidir (Sucuoğlu, 2006). Ayrıntılı değerlendirme süreci, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin genel durumlarının değerlendirilerek, bilişsel, sosyal ve davranış becerileri, akademik yeterlilikleri ve iletişim becerileri doğrultusunda eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesini ifade etmektedir. Bu süreçte, bireyin eğitim sürecinde nelere gereksinim duyduğu ve eğitim planlamasında hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği belirlenmektedir (Özsoy, Özyürek & Eripek, 2002). Yerleştirme süreci, eğitsel değerlendirmesi ve tanısı yapılan bireylerin, ölçme sonuçları ve yetersizlik türü dikkate alınarak en uygun eğitim ortamına yerleştirilmesini kapsamaktadır. Bu süreçte, bireyin en az kısıtlandırılmış eğitim ortamında eğitim alması ilkesi esas alınmakta olup, aynı zamanda ailenin görüşleri de dikkate alınarak uygun eğitim kurumu belirlenmektedir (McLoughlin & Levis, 2005). Tıbbi tanı, OSB şüphesi olan bireylerin değerlendirme sürecinde kritik bir aşamadır. Tanı sürecinde öncelikle tıbbi ve nörolojik değerlendirmelerin yapılması büyük önem taşımaktadır. OSB'nin belirtileri arasında yer alan sosyal iletişimde yetersizlik ve seslenildiğinde yanıt vermeme gibi davranışlar, bazen işitme kaybının da bir belirtisi olabilmektedir. Ayrıca, OSB ile

ilişkilendirilen bazı belirtiler yalnızca zihinsel yetersizlik, dil ve konuşma bozuklukları veya epileptik nöbetlerin bir sonucu olarak da ortaya çıkabilmektedir (Wolkmar, Wiesner & Westphal, 2006). Bu nedenle, OSB'nin doğru tanılanması büyük bir öneme sahiptir. Günümüzde, OSB'nin tanısında dünya genelinde kabul edilen ve belirli aralıklarla güncellenen ölçütler Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından hazırlanan DSM-V (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı) ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayınlanan ICD-10 (Hastalıkların Uluslararası Sınıflandırılması) tanı ölçütleridir.

Tablo 2.1. DSM-5 Otizm Spektrum Bozukluğu Tanı Ölçütleri

A:Değişik ortamlardaki sosyal etkileşim ve sosyal iletişim alanında kalıcı yetersizlikler
A1:Sözel olmayan sosyal iletişimde yetersizlik: Göz kontağı kuramama, jestleri kullanma ve anlamada yetersizlikler, yüz ifadelerini anlamada ve kullanmada sınırlılıklar
A2: Sosyal Karşılıklı Yetersizlik: İletişim başlatma ve sürdürmede yetersiz kalma, karşılıklı sosyal – duygusal etkileşimde tepkisiz kalma
A3: İlişki Kurma ve Sürdürmede Yetersizlik: Değişik ortamlarda topluma, ortama uygun davranmada zorlanma, arkadaş edinememe, yaşına uygun sosyal ilişkiler kuramama, hayali oyun oynayamama gibi becerilerde ilişki kurmada-sürdürmede sorun yaşama
B:Sınırlı, yineleyici davranış, ilgi alanları ve faaliyetlerin bulunması
B1:Basmakalıp ve Tekrarlayıcı Hareketler: Bağlama uygun olmayan takıntılı motor hareketler, bağlama uygun olmayan tekrarlı konuşmalar, nesnelere yapılan sürekli hareketler
B2: Rutinlere Aşırı Bağlanma: Değişime karşı fazla direnç gösterme, aynı yemeği yeme, yineleyen sorular, aynı kıyafeti giyme gibi rutinlere bağlılık
B3: Sınırlı İlgi Alanları: Odaklanma açısından anormal görülebilecek derecede olağan dışı ilgilere sahip olma, meşgul olma
B4: Duyusal Uyarılara Aşırı / Düşük Tepki: Duyusal girdilere çok tepki verme veya aşırı tepkisiz kalma, soğuğa, sıcağa kayıtsızlık, bazı seslere farklı tepkiler verme, nesnelere koklama, ısırma, dokunma, parlak dönen nesnelere bağlanma gibi düzeyi OSB'den etkilenme durumuna göre değişen belirtiler.
C: Belirtiler erken çocukluk döneminde görülmelidir. (Sosyal taleplerin sınırlı kapasiteyi aşmasına kadar kendini tam olarak göstermeyebilir ya da sonraki yaşamda öğrenilmiş stratejilerle kendini maskeleyebilir.)
D. Belirtiler sosyal, mesleki ya da diğer önemli günlük yaşam işlevselliğinde klinik açıdan belirgin bozukluğa neden olur.
E: Bu yetersizlikler zihinsel yetersizlik (zihin gelişimi bozukluğu) ya da genel gelişimsel gecikme ile daha iyi açıklanmaz. Zihinsel yetersizlik ve otizm spektrum bozukluğu sıklıkla beraber bulunurlar; otizm spektrum bozukluğu ve zihinsel yetersizlik ortak tanısı için, sosyal iletişim var olan tahmini gelişim düzeyinin altında bulunmalıdır.

Tablo 2.1 incelendiğinde, DSM-5 kapsamında OSB tanısı için belirlenen beş ana ölçütün birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. OSB tanısının konulabilmesi için bireyde sosyal etkileşim ve toplumsal iletişimde yetersizlikler ile sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların erken çocukluk döneminde görülmesi gerekmektedir. Ayrıca, belirtilerin bireyin günlük yaşamında ve sosyal hayatında belirgin olumsuzluklara neden olacak düzeyde olması önemlidir. OSB'nin sıklıkla zihinsel yetersizlikle birlikte görülebileceği dikkate alındığında, ortak tanının konulabilmesi için bireyin sosyal gelişiminin genel gelişim düzeyinin altında olması gerekmektedir. Tanı koyma sürecinin temelini bu ölçütler oluşturmaktadır (Aksoy & Şahin, 2016). Tıbbi tanı, birinci ve ikinci düzey tarama aşamalarının ardından OSB riski

taşıyan çocukların tıbbi değerlendirmeye alınmasını içermektedir. Bu süreçte çocuk psikiyatristi, çocuk nöroloğu veya çocuk doktorları tarafından bireyin klinik olarak değerlendirilmesi ve tanı konulması sağlanır (Wilkinson, 2010). Bu uzmanlar, DSM ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan ICD (International Classification of Diseases) gibi tanı araçlarını kullanarak çeşitli kontrol listeleri ve derecelendirme ölçekleri yardımıyla klinik gözlem yaparak tanı koymaktadırlar. Ayrıca, OSB tanısının kesinleştirilmesi için farklı testlerin uygulanmasını da talep edebilirler (Filipek, Accardo, Ashwal, Baranek & Cook, 2000). Bunun yanı sıra, tanı sürecinde ailelerin görüşlerine de başvurulmaktadır, çünkü aile bireyleri yalnızca biyolojik bağlarla değil, aynı zamanda birbirlerini etkileyen dinamik ve sosyal bir sistemin parçası olarak değerlendirilir (Shea & Bauer, 1991).

OSB olan bireylerin değerlendirme işlemleri geniş bir zamanı kapsamaktadır. Tanı sürecinde OSB şüphesi bulunan bireyler, ebeveynler, tanı ve değerlendirme aşamalarında görev yapan uzmanlardan oluşmaktadır. Eğitsel değerlendirme sürecinde görev ya da sorumluluk alan kurumlardan birisi de Rehberlik ve Araştırma Merkezleridir (RAM) (Akıncıoğlu – Çolak, 2022). Ülkemizde herhangi bir yetersizlik ile ilgili tıbbi tanısı olan bireyin özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için RAM tarafından eğitsel değerlendirilmesinin yapılması gerekir. Eğitsel değerlendirme ve tanı işlemi, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kurula müdür veya müdür yardımcısı başkanlık etmekte olup, kurulda özel eğitim öğretmenleri, rehber öğretmen, özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı ve öğrencinin ailesi yer almaktadır. İhtiyaç duyulması halinde, çocuk gelişim uzmanı, dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist gibi farklı meslek dallarından uzmanlar da değerlendirme sürecine dahil edilebilmektedir (Avcıoğlu, 2012). OSB'li bireylerin eğitsel tanılanma sürecinde; bireyin mevcut kayıtlarının incelenmesi, ebeveyn den gelişimsel ve tıbbi öykünün alınması, hastane raporlarının değerlendirilmesi, ebeveyn ya da eğitim personeli tarafından doldurulan derecelendirme ölçekleri, bireyin gözlemlenmesi, akademik ve bilişsel yeterliliklerinin değerlendirilmesi, iletişim ve uyum becerilerinin analiz edilmesi gibi çeşitli süreçler dikkate alınmaktadır (Sucuoğlu, 2018).

OSB şüphesi bulunan çocukların tıbbi tanılarının ardından özel eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu süreçte, bireyin sosyal dil, bilişsel gelişim alanları gibi becerilerinin değerlendirilmesi ve ilerleyen süreçte uygulanacak müdahale yöntemlerinin belirlenmesi için eğitsel değerlendirme yapılması zorunludur (Kaymak, 2020). Kırbıyık

(2011), eğitsel değerlendirme ve tanı sürecinin Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından gerçekleştirilen testler, bireysel eğitim planının hazırlanması, yönlendirme ve izleme hizmetleri kapsamında yürütüldüğünü belirtmektedir. Özel eğitim hizmetleri ve eğitsel değerlendirme süreçleri, çeşitli yasal düzenlemelerden geçerek günümüze kadar gelişim göstermiştir. Özel eğitim çalışmaları, 1968 yılına kadar genel eğitim hizmetleri kapsamında yer alan kanun ve yönetmeliklerle yürütülmüştür.

Bu kanun ve yönetmelikler 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar ile ilgili kanun ve yönetmeliklerdir. 1968 yılına gelince Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği yayınlanarak özel eğitim hizmetleri için ayrı bir düzenleme yapılmıştır. 1983 yılında, 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte özel eğitim ilk kez yasal bir çerçevede uygulanmaya başlanmıştır. 1985 yılında bu kanuna dayanarak, Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) ve okul rehberlik servislerinin işleyişini düzenleyen Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği yayımlanmıştır. Daha sonra, 1997 yılında özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitim haklarını düzenlemek amacıyla 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlüğe konulmuştur. Bu kararnameye dayanılarak 2000 yılında, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere sunulacak eğitim hizmetleri ve bu hizmetleri sağlayacak resmi ve özel kurumların işleyişine dair esasları belirleyen Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yayımlanmıştır. Yönetmelik, 2002 ve 2004 yıllarında bazı değişiklikler yapılarak yeniden düzenlenmiştir.

2001 yılında, 573 sayılı Kararnameye dayanılarak Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Daha sonra, 2005 yılında, özel gereksinimli bireylerin eğitim, bakım, mesleki rehabilitasyon ve istihdam haklarını düzenleyen 5378 sayılı Özürlüler Kanunu çıkarılmıştır. 2012 yılında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği üzerinde değişiklikler yapılarak yeniden yayımlanmış ve 2018'de en güncel haliyle tekrar düzenlenmiştir (Akıncıoğlu Çolak, 2022). 2012 ve 2018 yıllarında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmelikleri karşılaştırıldığında, eğitsel değerlendirme ve tanı süreçlerinde çeşitli değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. 2012 yönetmeliğinde Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), otistik birey olarak tanımlanmış ve “sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerde sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” şeklinde tanımlanmıştır.

2018 yılında ise OSB'li bireyler, “ağır, orta ve hafif düzeyde otizmi olan bireyler” olarak sınıflandırılmıştır. Eğitsel değerlendirme ve tanı sürecinde yapılan düzenlemeler incelendiğinde, 2018 yönetmeliğinde “Eğitsel değerlendirme ve tanı, uygun ortamda ve bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Sağlık sorunları nedeniyle RAM'a gelemeyecek durumda olanların eğitsel değerlendirme ve tanısı, buldukları ortamlarda gerçekleştirilir” maddesi eklenmiş ve RAM'ların bireylere ulaşması konusunda esneklik sağlanmıştır.2018 yılında yayımlanan yönetmelikte “Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan kurumlarda destek eğitim almasına karar verilen öğrenciler için en çok bir yıllık eğitim planı hazırlanır. Süresi biten planlar ihtiyaç halinde yenilenebilir.” İfadesinin yer aldığı görülmektedir. Yine 2012 yılından farklı olarak eğitsel değerlendirme ve tanı hizmetine yönelik 2018 yönetmeliğine bazı maddeler eklenmiştir. “Bakanlığa bağlı yurt dışındaki Türk okullarında eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan bireylere Türkiye'deki RAM'larda eğitsel değerlendirme ve tanı hizmeti sunulur.” Türkiye'de eğitimine devam eden veya eğitim alacak olan yabancı uyruklu çocuklar, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) sunulan eğitsel değerlendirme ve tanı hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir. Eğitsel değerlendirme ve tanı süreci sonucunda özel eğitim gereksinimi olduğu belirlenen bireyler için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenmektedir. Bu düzenlemelerle birlikte, yurt içi ve yurt dışı kaynaklı yeni durumlara karşı öğrenciler için eğitim hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik adımların atıldığı görülmektedir.

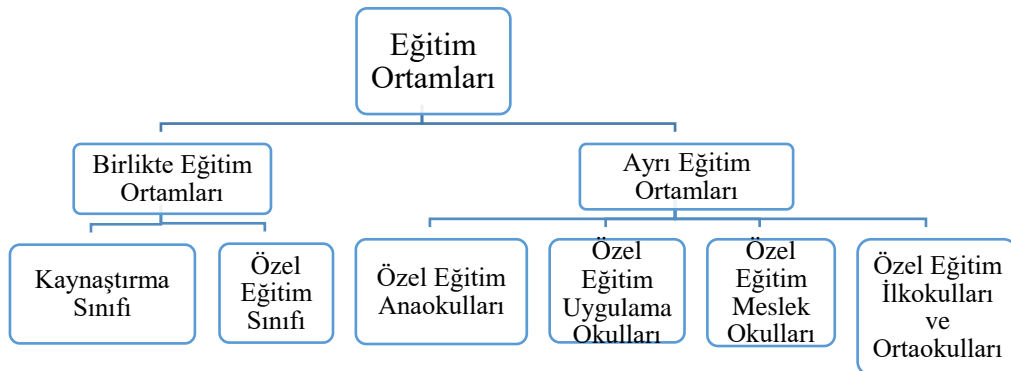
Bireyin özel eğitim ve destek hizmetlerine gereksinimi olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ayrıntılı değerlendirme süreci, çok yönlü ve sistematik bir çalışma gerektiren bir süreçtir. Değerlendirme sonucunda bireyin özel eğitim hizmetlerinden faydalanmasının uygun olduğuna karar verilirse, bireye yönelik hazırlanacak eğitim programının temel hedefleri belirlenerek yerleştirme kararı verilir (Heward, 2006). Yerleştirme kararları, özel eğitim uygulama okulu, genel eğitim okulları, kaynaştırma sınıfları, özel eğitim sınıfları ve evde eğitim hizmetleri seçeneklerini içerebilmektedir. Kaynaştırma eğitimi kapsamında bireyin ne kadar özel eğitim desteği alacağı da değerlendirilerek kararlaştırılmaktadır. Kaynaştırma eğitiminde alınabilecek özel eğitim destekleri, alanyazında kaynak oda, danışman yardımcı genel eğitim sınıfı, özel eğitim öğretmeni destekli genel eğitim sınıfı ve gezici öğretmenlik olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak, Türkiye'de kaynaştırma eğitimine yönelik destek hizmetlerinin oldukça sınırlı olduğu

ve sistematik bir şekilde yürütülmediği belirtilmektedir (Sucuoğlu & Kargın, 2006). Ayrıntılı değerlendirme süreci sonucunda özel eğitim hizmetlerine uygun olduğu belirlenen öğrenci için yerleştirme kararı alındıktan sonra, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama süreci başlatılmaktadır.

Bu süreçte, rehberlik araştırma merkezlerinden bireyin BEP kapsamında hangi alanlarda destekleneceğinin belirlenmesi beklenmektedir. Yerleştirme sürecinin tamamlanmasının ardından BEP hazırlık süreci başlar (Kargın, 2007).

2.1.3. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitim Ortamları

Günümüzde OSB olan bireylerin erken dönem çocukluk dönemi dahil gelişimlerini desteklemenin en verimli yolu eğitim ortamlarına erken katılmasıdır (Batu ve Kırcaali-İftar, 2020). Bu nedenle bireylerin erken eğitim alması çok önemlidir. OSB olan çocuklar erken çocukluk döneminden ve eğitsel değerlendirmelerden hemen sonra en uygun eğitim kurumuna yerleştirilirler. Türkiye’deki eğitim ortamlarında OSB olan çocuklar özel eğitim okuluna, özel eğitim sınıfına ya da kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim ortamına yerleştirilmektedir. Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan öğrencilerin ne türlü eğitileceği konusunda çok şey öğrenilmiş olmasına ve program başarılarının yaygın bir şekilde açıklanmasına karşın, OSB olan öğrencilerin genel eğitim okulundaki öğretmenleriyle daha çatışmalı ve daha sınırlı iletişimden dolayı, zayıf akademik çıktılar elde etmektedir. Bu tür çıktıların, OSB’nin tanısına özgü önemli sosyal zorluklar ile birlikte, OSB’li öğrencilerin çoğunlukla gösterdiği davranışsal sorunların varlığından kaynaklanması da muhtemel bir tahmindir. Aslında, OSB olan öğrencilerin zihin yetersizliği ve tipik gelişime sahip olan bireylerden çok fazla davranış problemleri olduğu saptanmıştır (Boone, 2018). OSB olan bireylerin öğrenim gördüğü eğitim ortamları aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 2.2. Özel Eğitim Öğrencilerinin Öğrenim Gördüğü Eğitim Ortamları

2004 yılında yayımlanan ABD Engelli Bireylerin Eğitimini İyileştirme Yasası (IDEA), yetersizliği olan öğrenciler için eğitim programlarının en az kısıtlayıcı ortamda verilmesini öncelikli hale getirmiştir. En az kısıtlayıcı ortamın doğasında, yetersizliği olan öğrencinin tipik gelişim gösteren yaşlılarını kapsayan bir ortamda eğitilmesi gerektiği fikri mevcuttur. Birçok okul, bu görevi yerine getirmek amacıyla, OSB olan öğrenciler ile beraber küçük öğrenciler için kapsayıcı bir politika yürütmüştür. Bazı araştırmacılar, genel eğitimde daha fazla zaman geçirme yönünde devamlılık gösteren tek yetersizliği olan grubun OSB olan bireyler olduğunu belirtmişlerdir (Zirkel, 2011). Yapılan araştırmalarda OSB olan çocukların aralarında bulunduğu yetersizliği olan çocukların kaynaştırma uygulamaları eğitiminin bireysel olarak doğru bir şekilde planlanıp uygulanırsa bu eğitimin her alanda gelişimleri için faydalı olduğu belirtilmektedir (Eripek, 2004; Ataman, 2013; Batu ve Kırcaali-İftar, 2020). Genel eğitim sınıflarında eğitim gören OSB’li öğrenciler genellikle özel eğitim sınıflarına yerleştirilen diğer öğrencilere göre daha çok başarılı olurlar. OSB olan öğrencilerin aileleri genellikle kaynaştırma eğitimini almalarını isterler (Horrocks, White ve Roberts, 2008).

2.1.4. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Öğrenim Gördüğü Okulların Eğitim Programları

OSB olan bireyler eğitsel değerlendirme ve tanı süreçlerinden sonra eğitsel performansı ve gereksinimlerine göre bireye en uygun eğitim kurumuna yerleştirilirler. MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (ÖEHY) (2018), Madde 44’te öğrencilerin eğitsel değerlendirme ve tanısı sonucunda yetersizliğine göre özel eğitime karar verilen okula yerleştirilir (MEB, 2018). Bu okullar hakkında aşağıda bilgi verilmiştir.

2.1.4.1. OSB Olan Bireylerin Özel Eğitim Sınıflarındaki Eğitim Hizmetinden Yararlanması

Özel eğitim sınıflarının açılması, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018) Madde 26’ya göre özel eğitim değerlendirme kurulunun kararı ile hazırlanan rapora göre il ya da ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunun teklifi ile valilik onayı alınarak özel eğitim sınıfları açılabilir. Hafif düzey öğrencilerin eğitim aldığı OSB sınıfları da buna göre açılabilir. Bünyesinde açıldığı okulun eğitim programı uygulanır ve buna göre BEP hazırlanır. OSB olan bireyler için açılan sınıfların öğrenci mevcuduen fazla 4’tür (MEB, 2018).

2.1.4.2. OSB Olan Bireylerin Özel Eğitim Okullarındaki Eğitim Hizmetinden Yararlanmaları

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) Madde 29/1'e göre, yerleşim yerlerinin özellikleri, ulaşım imkânları ve öğrenci sayıları dikkate alınarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özel eğitim okulları açılabilir. Özel eğitim okulları; özel eğitim anaokulları, orta ve ağır zihinsel engelli bireyler ile Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireyler için özel eğitim uygulama okulları (1., 2. ve 3. kademeler), hafif düzey zihinsel engelli ve hafif düzey OSB olan bireyler için özel eğitim meslek okulları, işitme, görme, hafif düzeyde zihinsel yetersizliği veya bedensel yetersizliği olan bireyler için özel eğitim ortaokulları ve özel eğitim ilkokulları şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu özel eğitim okullarında eğitim alan OSB'li bireylerin sınıf mevcutları en fazla 4 öğrenci ile sınırlandırılmıştır (MEB, 2018).

2.1.4.3. OSB Olan Bireylerin Evde Eğitim Hizmetinden Yararlanmaları

Zorunlu eğitim çağındaki özel eğitim öğrencilerinin sağlık sorunları nedeniyle en az on iki hafta süre ile örgün eğitimden yararlanamayacağı ile ilişkili en az biri ilgili alandan olmak üzere üç uzman hekim tarafından oluşturulan Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu doğrultusunda Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenmesi sonucunda il ya da ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunun planlamasıyla bireyler ders yılı içinde evde eğitim hizmetinden yararlanırlar (MEB, 2018). Buna göre, bireylerin Otizm Spektrum Bozukluğu'ndan (OSB) hafif, orta veya ağır düzeyde etkilendiklerini gösteren raporlarına ek olarak, okula devam etmelerini engelleyen sağlık sorunlarını doktor raporu ile belgelendirmeleri gerekmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) Madde 14/2'ye göre, bireylerin ilköğretim kademesinde ve özel eğitim programının uygulandığı ortaöğretim kademesinde eğitim süresinin 10 saatten, diğer ortaöğretim kademesinde ise 16 saatten az olmayacak şekilde planlanması gerekmektedir. Evde eğitim hizmeti, öncelikli olarak öğrencinin kayıtlı olduğu okuldaki özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri veya diğer alan öğretmenleri arasından gönüllü olanlar tarafından sağlanmaktadır. Ancak, bu yöntemle hizmetin karşılanamaması durumunda, bağlı bulunulan eğitim kurumlarından veya Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) görevli kadrolu özel eğitim öğretmenleri arasından resen görevlendirme yapılmaktadır. Evde eğitim alan öğrencilerin değerlendirmeleri, kayıtlı oldukları okulun belirlediği kriterler doğrultusunda gerçekleştirilmekte olup, evde eğitim hizmetleri hafta içi veya hafta sonu planlanabilmektedir (MEB, 2018).

2.1.4.4. OSB Olan Bireylerin Hastanede Eğitim Hizmetinden Yararlanmaları

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) Madde 15'ine göre, zorunlu öğrenim çağında olup özel eğitime gereksinim duyan ve sağlık sorunları nedeniyle sağlık kuruluşunda yatarak tedavi gören bireylerin eğitimlerini sürdürebilmeleri amacıyla, hastaneler bünyesinde sınıflar açılabilir. Bu sınıfların açılması, il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunun teklifi ve Sağlık Bakanlığı'nın uygun görmesiyle Valilik Olur'u alınarak gerçekleştirilmektedir. Açılan hastane sınıflarında birleştirilmiş sınıf sistemi uygulanmakta olup, sınıfa gelemeyecek durumda olan öğrenciler için odalarında eğitim hizmeti sunulmaktadır. Hastane sınıflarında eğitim süresi ilköğretim kademesinde 10 saatten, diğer ortaöğretim kademesinde ise 16 saatten az olmayacak şekilde planlanmaktadır. Personel görevlendirmesi, öncelikli olarak öğrencinin kayıtlı olduğu okuldaki özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve diğer ders öğretmenleri arasından gönüllü olanlar arasından seçilmektedir. Eğer bu yöntemle hizmet sunulamazsa, eğitim kurumlarından veya RAM'da görevli kadrolu öğretmenler arasından resen görevlendirme yapılmaktadır. Hastanede eğitim gören öğrencilerin değerlendirmeleri ise kayıtlı oldukları okulların belirlediği ölçütlere göre gerçekleştirilmektedir (MEB, 2018).

2.2. OSB Olan Bireylerin Kaynaştırma Eğitiminden Yararlanması

Öğrenime devam ettikleri okulun eğitim programını izler ve bireylerin gereksinimlerine göre bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlanır. Her şubede 2 öğrenciyi geçmeyecek şekilde kaynaştırma eğitiminden yararlanan öğrenci olmasına dikkat edilir. OSB olan öğrencinin velisinin yazılı dilekçeleri olması halinde BEP Geliştirme Biriminin de kararıyla yabancı dil dersinden muaf olabilmektedir. Ayrıca kaynaştırma uygulamalarında bireyler ihtiyaçlarına göre haftalık toplam ders saatinin %40'ını geçmeyecek şekilde destek eğitim odasından yararlanabilir (MEB, 2018). Eğitsel performanslarına göre tipik gelişim gösteren yaşlılarıyla aynı sınıfta eğitim almaları sağlanmalıdır (Rakap, Birkan ve Kalkan, 2017). Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin, topluma uyum sağlamalarını amaçlayan ve tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta eğitim almalarına imkân sağlayan kaynaştırma uygulamaları, gelişmiş ülkelerde 1970'li yıllardan itibaren uygulanmaya başlanmış ve günümüzde birçok ülkede yasal mevzuat ile desteklenmiştir. Türkiye'de kaynaştırma uygulamaları 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" ile başlatılmış, 1997'de yürürlüğe giren 573 sayılı "Özel Eğitim

Hakkında Kanun Hükümünde Kararname’’ ve buna dayalı olarak 2000 yılında çıkarılan ‘‘Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’’ ile daha yaygın hale getirilmiştir (MEB, 2010).

1990 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde çıkarılan IDEA (Individuals with Disabilities Education Act) Yasası, özel gereksinimli bireylerle ilgili en önemli yasal düzenlemelerden biridir. Bu yasa, 1997 ve 2004 yıllarında revize edilerek güncellenmiş, özellikle 0-3 yaş arası yetersizliği olan ve risk grubunda bulunan bireylere erken eğitim, geçiş hizmetleri ve devlet yardımını zorunlu kılan düzenlemeleri içermiştir. Ayrıca, yasa kapsamında özel eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik araştırmaların teşvik edilmesi, özel eğitim personelinin yetiştirilmesi ve bu alandaki ülke çapında yapılan faaliyetlere devlet desteği sağlanması gibi maddeler bulunmaktadır (Turnbull, Turnbull & Wehmeyer, 2007).

Bu yasa Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Yasası (IDEA) olarak bilinmektedir. Bu yasa ile engelli öğrenciler mümkün olduğunca ve büyük ölçüde genel eğitim kaynaştırma sınıflarında öğrenime devam etmeleri planlanmaktadır. IDEA Yasası; otizm, sağırılık, işitme bozuklukları, zihinsel yetersizlik, çoklu yetersizlikler, ortopedik bozukluklar, diğer yetersizlikler için hizmetler sunmaktadır. Bununla birlikte, kültürel ve dilsel farklılık gösteren, okul başarısızlığı riski olan, üstün yetenekli olan diğer öğrenciler de sınıf ve branş öğretmenleri tarafından sağlanacak özel intibak uygulamalarına ihtiyaç duyabilirler. ABD’de 1990 yılında çıkarılan IDEA Yasası’nın altı önemli ilkesi şunlardır:

- 1.Sıfır reddetme,
2. Ayrımcılık gözetmeyen değerlendirme,
- 3.Ücretsiz ve uygun eğitim,
- 4.En az kısıtlayıcı ortam,
- 5.Hakların korunması ve
- 6.Ailenin katılımıdır (Mastropieri ve Scruggs, 2016).

2001 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde "Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın Yasası" yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile eğitim-öğretim olanaklarının iyileştirilmesi, dezavantajlı okulların ve öğrencilerin eğitim standartlarının yükseltilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve yeterli desteğin sağlanması amaçlanmıştır (Akçamete, 2010). Günümüzde, yetersizliği olan bireylerin genel eğitim sınıflarında eğitim almalarını temel alan yaklaşımlardan biri kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamasıdır (Akçamete, 2009). Kaynaştırma uygulamalarında en önemli hedeflerden biri, özel gereksinimli öğrencilerin ve tipik gelişim gösteren

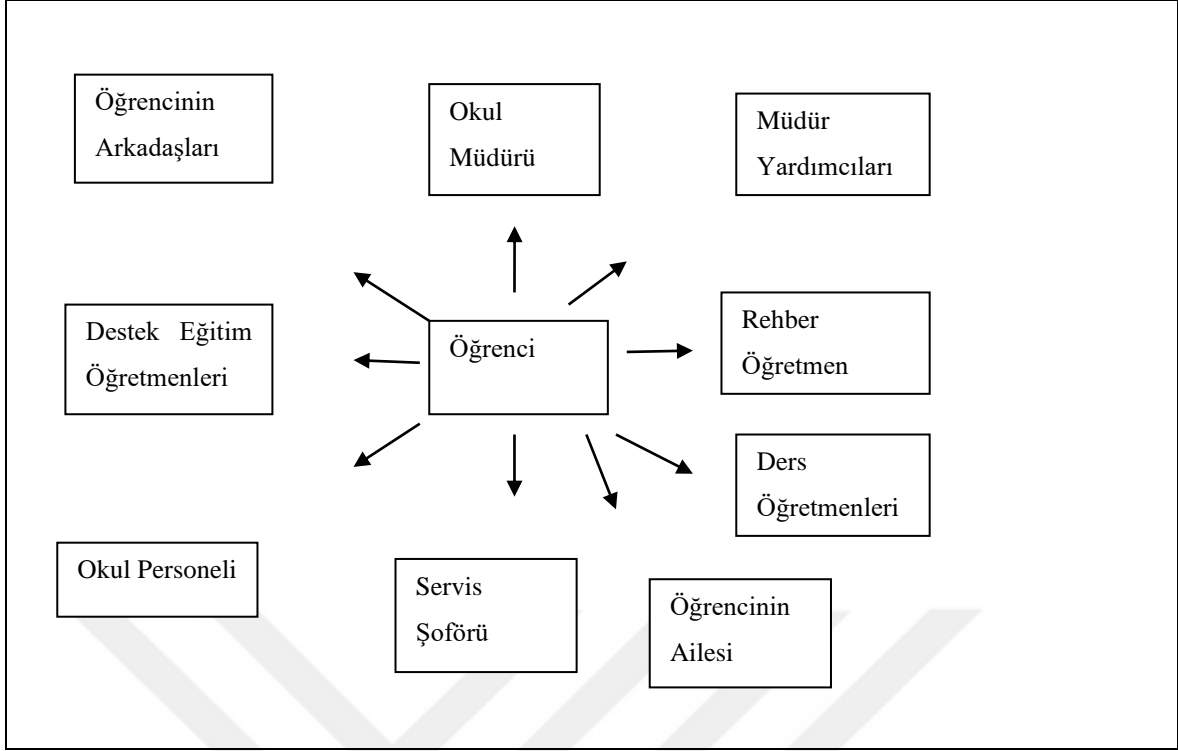
akranlarının bireysel farklılıkları dikkate alınarak eğitim sürecine en üst düzeyde dâhil edilmelerini sağlamak ve gelişimlerine destek olmaktır (Özkubat, 2018).

Kaynaştırma eğitimi, yetersizliği olan bireylerin en az kısıtlandığı eğitim ortamında, yani tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almasını sağlayan bir yaklaşımdır (Brantlinger, 1997). İdeal kaynaştırma uygulaması, her öğrencinin değerli olduğu, tüm öğrencilerin eşit kabul edildiği ve ortamın herkesin katkısını desteklediği bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Özel gereksinimli bir öğrencinin sınıfın doğal bir parçası hâline gelmesi, öğretmenleri ve akranları tarafından kabul edilmesi, bu öğrencinin kaynaştırma sürecine dâhil olduğunun bir göstergesidir (Batu, 2016). Lindsay'e (2007) göre, kaynaştırma uygulamaları, özel gereksinimli bireylerin eğitim olanaklarını artıran ve kapsayıcı bir eğitim planlaması oluşturmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Meisels'e (1977) göre ise kaynaştırma, özel ihtiyaçları olan ve tipik gelişim gösteren çocukları genel eğitim sınıflarında bir araya getiren bir eğitim modelidir. "Kaynaştırma uygulamaları eğitimi, yalnızca yetersizliği olan öğrencilerin yararlanacağı bir eğitim değildir. Ayrıca sınıf ortamında öğrenime devam eden normal akranlarıyla birlikte öğrencilerin ailelerinde yararlanabileceği bir uygulamadır" (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Kaynaştırma uygulaması birçok farklı hizmet dağıtım modeliyle bireyin sınıftan alınarak kaynak odadan ya da dil konuşma hizmetlerinden yararlandırılması gibi uygulamaları içermektedir (Meyen, 1996). Kaynaştırma, eğitim sistemimizin öğrencilerin tümüne ulaşma kapasitesini güçlendiren bir uygulama aşamasıdır (UNESCO, 2009). Ayrıca kaynaştırma eğitimi sınıflarda ayrımcılığı azaltır (Yazıcıoğlu ve Dodur, 2021).

Kaynaştırma, özel eğitime gereksinimi olan bireylere yönelik olarak eğitim sisteminin temelini oluşturmaktadır. Yetersizlikten en az etkilenmenin olduğu, farklılıkların saygıyla karşılandığı, yetersizliği olan bireylerin tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitimden en üst düzeyde yararlandığı bir eğitim programıdır (Baldiris Navarro ve Zervas, Fabregat ve Sampson, 2016). Kaynaştırma eğitiminin yetersizliği olan bireylerin eğitiminde fırsat eşitliğinin sağlanmasında, bu bireylerin eğitime katılımını arttırmada ve yetersizliği olan veya olmayan tüm öğrencilerin okulun değerli bir parçası olduğu düşüncesini kabul etmesi çok önemli bir yaklaşımdır. Kaynaştırma, en az sınırlayıcı eğitim ortamı ilkesiyle sunulan özel eğitim uygulamasıdır. Ancak aynı zamanda eşit ve kaliteli eğitim hakkının sağlanmasıyla ilgili okulların farklı öğrenme gereksinimleri olan öğrencilere daha erişilebilir ve duyarlı olmasını gerektirir (UNESCO, 2009b). Çünkü kaynaştırma uygulaması, öğrenme ve öğretme etkinliklerinin öğrenci yetersizliğine duyarlı olduğu anlamına gelmektedir (Ainscow, 2020).

Clarke ve Braun'a (2013) göre kaynaştırma uygulamalarıyla öğrenciler bir bütünlük içerisinde günlük yaşamlarında yararlanabilecekleri sosyal ilişkiler kurmaktadır ve bu sosyal ilişkilerin gelişmesi her iki grup için de olumlu tepkileri beraberinde getirmektedir. Öğretmenlerin öncelikle kaynaştırma eğitimine ve yetersizliği olan öğrencilere yönelik olumlu tutum içinde olması gerekir. Öğretmenin olumlu bir yaklaşım içinde olması, sınıftaki tipik gelişim gösteren akranlarının özel eğitim öğrencilerine yaklaşımları bakımından önemlidir.

Kaynaştırma uygulamalarının yetersizliği olan birey olmak üzere, öğretmene ve çocuğun ailesine birçok yararı vardır. Bu bireyler uygulamalar yardımıyla topluma uyum sağlarken, normal akranlarıyla bu öğrencilerin gelişimine faydalı olarak değişik deneyimler elde edeceklerdir. Dahası öğretmen farklı öğrenciler ile çalışarak tecrübeleri gelişecek, ailelerin çocuklarının eğitimlerine daha çok önem verebilecektir (Gök, 2009). Ayrıca özel gereksinimli öğrenciyle aynı ortamda eğitime devam eden tipik gelişim gösteren öğrenciler kendisinden farklı olan arkadaşları ile ilgili olan olumsuz düşüncesini değiştirebilecek ve böylece bireysel farklılıkların bilincine varacak, anlayacak ve bununla ilgili olumlu sosyal davranışlar geliştirebilecektir (Atay, 1995; Avcı, 1998). Ayrıca kaynaştırma uygulamalarının temel yapı taşlarından bir tanesi olan ailelerin çocuklarının eğitimine yardımcı olması, kaynaştırma uygulamaları sürecindeki sorunların yok edilmesi ve sürecin daha etkili olabilmesi açısından son derece önemlidir (DeBoer, Pijl ve Minnaert, 2010; Ünal & Saban, 2014; Paseka ve Schwab, 2020; Stevens ve Wurf, 2020). Kaynaştırmanın başarısında aileler önemli görevler düşmektedir (Salend, 2004). Yetersizliği olan öğrencilerin aileleri, çocuklarına daha iyi destek ve hizmet etmede etkilidir (Carter, Sweden ve Moss, 2012). Kale ve arkadaşları (2016), iyi bir kaynaştırma eğitimi uygulaması ile ilgili, uygun destek eğitim hizmetleri, uyarlanmış sınıf ortamı ve fiziksel çevre, yetersizliği olan bireylerin gereksinimlerini karşılayabilecek uygun araç – gereç ve materyal yardımının zorunlu olduğu görüşündedirler.

Şekil 2.3. Kaynaştırma Uygulamaları Eğitimi (Okul İçi)

2.2.1. Kaynaştırma Eğitiminde Kullanılan Programlar

Kaynaştırmanın amacı yetersizliği olan bireyler ile tipik gelişim gösteren bireylerin etkileşimlerinin niceliği ve niteliğinin artmasıyla toplumsal mazeretlerin ortadan kalkması ya da azalmasıdır (Kaner, 2000). Ayrıca genel ve özel eğitimi ayıran sınırları ortadan kaldırılması ve kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin genel eğitim sınıfının aktif bir üyesi olmasıdır (Chopra, 2008). Tipik gelişim gösteren akranlarına model olmanın yetersizliği olan çocuklara daha iyi öğrenme ve öğrendiklerini pekiştirme imkânı oluşturur. Yetersizliği olan çocuğa bağımsızlık duygusu aşılar, davranış örnekleri sunarak dünyayı zenginleştirir ve kendine güveninin gelişmesine destekler (Di Salvo ve Oswald, 2002). Her iki grupta bulunan öğrencilerin gelişiminde en önemli öge yaşamla ilişkili birtakım becerileri beraber kuracakları olumlu ilişkilerle daha kolay geliştirebilmektedirler.

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarının başarılı bir şekilde yürütülmesi önemlidir. Kaynaştırma uygulamalarının temel amaçlarından biri yetersizliği olan öğrencilerin sağlıklı sosyal gelişimine yardımcı olmaktır (Westwood, 1997). Tipik gelişim gösteren akranlarını model alan yetersizliği olan öğrencilerin çevrelerine sosyal uyumlarını sağlayan davranışları kazandıkları, bu da arkadaşları tarafından kabul düzeylerinin arttığı belirtilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin, toplum tarafından benimsenmesi, yaşamında başka bireylere bağımlı

olarak yaşamasının önüne geçmek, onları topluma uyum sağlamak ve toplumdan kopmasını engellemek için yapılan eğitime kaynaştırma eğitimi denilmektedir (akt. Batu, Kırcaali-İftar, 2007). Çocukların davranışlarının oluşması çevrelerindeki yetişkin ve akranlarının davranışlarının gözlenmesi ve taklit edilmesinden oluşmaktadır. Bu nedenle çocuğun normal akranlarının eğitim gördüğü sınıflarda bulunması toplum beklentilerine uygun davranışlarda ilerleme olanağı sağlamaktadır (Ulutaşdemir, 2007). Kaynaştırma eğitiminin temel amacı bireylerin toplumsal sınıf, ekonomik durum, cinsiyet, ırk, etnik köken, dil, din ve yeteneği ilgilendiren kabul edilmeyen görüşleri ve farklılıkları azaltmak ya da yok etmektir (UNESCO, 2008). Uygun bir kaynaştırma eğitimi için; öğretmenler, tipik gelişim gösteren öğrenciler, kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciler, aileler, okul yönetimi, fiziksel ortam, destek eğitim hizmetleri ve ek hizmetler gerekli unsurlardır (Batu ve Kırcaali- İftar, 2020).

Kaynaştırma uygulamalarının başarısı, gerekli yasal düzenlemelerin olması, araç – kaynak ve destek hizmetlerinin sunulması eğitimde görev yapan paydaşlar arasında etkili bir iş birliğine bağlıdır (Sarı, 2005). Kaynaştırma uygulamalarında eğitimin mükemmel bir şekilde yetersizliği olan öğrenciye verilmesi, öğrencilerin özelliklerine göre anlamlı bir bütün haline getirilmesi, zamanın değerlendirilmesi ve geri dönütlerin alınması açısından önemlidir (Mullings, 2011). Ayrıca öğretmen dersten önce sınıfta yapacağı uyarlamaları planlaması gerekir. Bu planlamayı yaparken de öğretmenlerin konu, öğrenciler, sınıf ortamı ve uygun öğretim uygulamaları etkenlerini düşünmelidir (Schuman ve Vaughn, 1991). Özel gereksinimli öğrencilerin, yaşadıkları sosyal çevrelerinde tipik gelişim gösteren akranlarıyla iletişim içerisinde bulunması gerekir. Tipik gelişim gösteren bireylerinde bazı zamanlarda yetersizliği olan yaşlılarıyla beraber yaşayabilecekleri düşünüldüğünde sosyalleşmenin okul öncesi dönemden itibaren eğitim kademelerinin hepsinde gerçekleşmesi çocukların topluma uyumunu sağlamada önemlidir (Selçukoğlu, 2001). Bireysel farklılıkların göz önüne alındığı kaynaştırma eğitimi uygulamalarında sınıfta yapılan etkinliklere gönüllü katılma oranı artar, öğrenciler bu etkinlikleri saygı ve sevgi ortamında devam ettirirler (Gün Şahin ve Gürbüz, 2016). Ayrıca kaynaştırma uygulaması eğitiminin etkililiği, gerekli araç– gereçler, materyal ile kaynak ve destek hizmetlerinin sağlanması, ilgili paydaşların etkili iş birliği ile fiziksel ortamın yetersizliği olan öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi ile artırılabilir.

2.2.2. Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları

Kaynaştırma uygulamaları eğitiminin önemi gün geçtikçe önemli hale gelmektedir. “En az kısıtlayıcı eğitim ortamı” ilkesi kaynaştırma uygulamaları eğitiminin en önemli

parçalarından birisidir, bu amaçla özel eğitime gereksinimi duyan çocukların akranlarıyla aynı ortamda olabildiğince fazla kalmaları ve en üst düzeyde paylaşım sağlanması hedeflenmektedir (Saraç ve Çolak, 2012). Kaynaştırma uygulamaları özel gereksinime ihtiyacı olan bireylerin yarı zamanlı ya da tam zamanlı olarak tipik gelişim gösteren yaşlılarıyla beraber eğitim gördüğü programlar olarak tanımlanmaktadır. Bunun için, kaynaştırma uygulamasının tanımı ve kapsamı gereksinimi olan ve olmayan öğrencilerin birbirleriyle etkileşiminin hiç olmamasından, genel eğitim ortamlarında bulunan yetersizliği olan öğrencilerin sosyal ve eğitsel etkinliklere katılmasını içine alan geniş bir alandansöz edilmektedir (Akçamete, 2010). Tam zamanlı ve yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi uygulamaları vardır.

2.2.2.1. Tam Zamanlı Kaynaştırma

Tam zamanlı kaynaştırma, yetersizliği olan öğrencinin genel eğitim sınıfına kayıtlı olduğu, zamanını kaynaştırma sınıfında tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte geçirdiği ve sınıf öğretmeninden eğitim aldığı kaynaştırma uygulamalarını ifade etmektedir. Günümüzde, yetersizliği olan öğrencilerin aileleri ve özel gereksinimli bireylerin eğitimini destekleyenler tarafından en çok tercih edilen uygulamalardan biri tam zamanlı kaynaştırma. Genel eğitim sınıfı, yetersizliği olan öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte en az sınırlandırılmış eğitim ortamında karşılandığı bir yapıdır. Bu sistemde sınıf öğretmeni, kendi eğitim sürecinde ve özel gereksinimli öğrencinin ihtiyaç duyduğu alanlarda destek eğitim veya ek hizmetlerden yararlanarak öğrencinin sınıf içerisindeki tüm ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür (Batu & Kırcaali-İftar, 2007). Gülerüz'e (2009) göre, tam zamanlı kaynaştırma; özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin, okulda tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta tam gün boyunca en üst seviyede eğitim aldığı ve derslerin sınıf öğretmenleri tarafından yürütüldüğü bir eğitim modelidir.

Tam zamanlı kaynaştırma uygulamaları yetersizliği bulunan öğrencinin genel eğitim sınıflarına yerleştirilerek sınıf ortamında, öğretmenlerden bireysel özellikleri göz önüne alınarak eğitim almasıdır. Tam zamanlı kaynaştırma uygulamalarına bazı araştırmacılar tarafından bütünleştirme adı da verilmektedir (Cankaya, 2010). Kaynaştırma sınıflarında, öğrenmek için en uygun eğitim ortamı öğrenmenin aktif olduğu, öğrencilerin güdülendiği, bireysel farklılıkların kabul edildiği bir yaklaşımla bilginin paylaşıldığı ortamdır (Neary ve Halvorsen, 1995). Ayrıca özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri tipik gelişim gösteren akranlarına göre daha çok bireysel eğitim gerektirir. Özel eğitim uygulamalarının amacına

ulaşabilmesi için kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye eğitim verecek öğretmenlerin yetersizliği olan bireylere yönelik eğitim hakkında bilgi sahibi olmaları gereklidir. Günümüzde kaynaştırma uygulamalarında öğrenci mevcudun da var olan çoğalma ve kaynaştırma sınıflarının özel eğitim konusundaki donanım eksikliği yetersizliği olan öğrenciler ve öğretmenlere göre eğitim olanağı ile ilgili sorunlar oluşturmaktadır (Kaya, 2013).

2.2.2.2.Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları, öğrencilerin bazı derslere tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte katılması veya ders dışı etkinliklerde ortak olarak yer alması yoluyla gerçekleştirilen bir eğitim modelidir (Alver, Bozgeyikli & Işıklar, 2011). Kaynaştırma eğitimi, akademik başarısı düşük olan öğrencilerin özellikle başarılı olabilecekleri derslerde daha fazla desteklenmesini içeren bir eğitim sürecidir (Kırcaali-İftar, 1998). Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamalarında, özel gereksinimli öğrenciler özel eğitim sınıflarına yerleştirilmekte, ancak bireysel özelliklerine ve başarı seviyelerine göre belirli derslerde veya etkinliklerde genel eğitim sınıflarında tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim alabilmektedirler (Cankaya, 2010). Bu eğitim modelinde en önemli husus, kaynaştırmanın temel hedefinin özel gereksinimli bireyin tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta öğrenim görmesini sağlamak olduğunun bilinmesidir. Kaynaştırma uygulamaları eğitimi, yalnızca özel gereksinimli bireyler için bir yerleştirme stratejisi olarak değil, bireyin arkadaşları, okul topluluğu veya çevresi ile bütünleşmesini sağlayan bir süreç olarak ele alınmalıdır (Şahin, 2017).

Taylor'a (1999) göre, yetersizliği olan bireylerin tam zamanlı kaynaştırma uygulaması desteklenmelidir. Yetersizliği olan bireylerin tipik gelişim gösteren akranları ile kaynaştırılması çocukların çevresindeki insanlarla olan iletişiminin geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Özmen (2003) ise, kaynaştırma sınıflarında özel gereksinime ihtiyacı olan öğrencilerin tipik gelişim gösteren akranlarıyla bir arada bulunarak, tüm okul etkinliklerinden yararlanmasına fırsat vererek akademik ve sosyal davranışların kazanılmasında etkili olduğu görüşündedir.. Bozarslan ve Batu'ya (2014) göre, öğretmenlerin kaynaştırma uygulamaları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, uygulamada en önemli sorun olduğunu belirtmişlerdir. Akalin, Sucuoğlu, Demir, Bakkaloğlu & Iscen (2014), okul öncesi öğretmenlerinin başarılı bir kaynaştırma uygulaması için gerekli olan bilgi ve tecrübenin yalnızca üçte birine sahip oldukları sonucuna ulaştıklarını belirtmişlerdir. Tabaklar (2017)

tarafından günümüzde kaynaştırma uygulamaları eğitimi verilen öğrenci sayılarındaki artış ve kaynaştırma sınıflarının özel eğitim ile ilgili araç - gereç yetersizliği, özel gereksinimli öğretmenler açısından eğitim imkanı konusunda sorunlar meydana getirmektedir. Sınıf öğretmenlerinin yetersizliği olan öğrencilerin genel eğitim ortamlarında eğitim görmesi, karşılaşılan sorunların çözülmesi ile ilgili sınıf öğretmenlerine daha fazla görevler getirmekte ayrıca öğretmen yetiştirme programlarında özel eğitimi kapsayan derslerin olmaması veya az olması nitelik olarak verimli ders yapılmaması ile ilgili öğretmenlerde sorun oluşturmaktadır.

2.2.3. Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları

Tablo 2.2. Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Olan Okullarda Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları Alan Öğrenci Sayıları (2013-2023) (meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler)

Öğretim Yılı	Okulöncesi	İlkokul	Ortaokul	Ortaöğretim	Toplam
2013- 2014	-	66351	86134	20632	173117
2014- 2015	304	72095	89887	20935	183221
2015- 2016	1399	81830	92032	27730	202541
2016- 2017	3585	94897	109684	34320	242486
2017- 2018	2601	105098	108753	41318	257770
2018- 2019	1260	115556	130624	48257	295697
2019- 2020	789	119307	142670	55534	318300
2020- 2021	549	114991	144769	59572	319881
2021- 2022	1830	129637	154617	71235	357319
2022- 2023	1187	143814	166461	72788	384250

Tabloyu incelediğimizde Türkiye’de kaynaştırma sınıfında öğrenime devam eden öğrencilerin sayısının sürekli artmıştır. Ayrıca McDonnell, Johnson ve McQuivey, (2008) göre genel eğitim sınıflarında, kaynaştırma uygulaması eğitiminden faydalanan özel gereksinime ihtiyacı olan çocukların sayısı, her geçen gün artmakta, olduğunu belirtmişlerdir.

Kaynaştırma uygulamaları eğitiminde günümüzde okullarda her kademedede öğretim yapılmaktadır. Ortaokullarda her ders için farklı alan öğretmeni derse girmektedir. Özellikle ortaokullarda kaynaştırma uygulamalarının başarılı olabilmesi için öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik gerekli bilgi, tecrübeye ve donanımda olması gerekmektedir. Kaynaştırma uygulamaları eğitimine gereksinimi olan öğrencilerin yeterli bilgiye, donanıma sahip öğretmenlerden eğitim almaları, öğrencilerin kendilerine güvenmelerine ve başarıma duygusunu tatmalarına imkan sağlamaktadır (Kern, 2006).Yetersizliği olan bireylerin eğitimlerini tipik gelişim gösteren yaşlılarıyla aynı okulda ve aynı sınıfta devam etmeleri temel ilke olarak benimsenmiştir (Sucuoğlu &Kargın, 2006). Kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili günümüzde geçerli olan yönetmelik 2018 yılında yürürlüğe giren özel eğitim hizmetleri yönetmeliğidir (MEB, 2018). Kaynaştırma uygulamalarının yetersizliği olan bireyler için en az kısıtlayıcı ortamlar olarak düzenlenmesi gerekmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim ortamı

bireyin yaşlılarıyla daha çok zaman geçirebileceği ve öğrenme gereksinimini en verimli olarak elde edecekleri ortamlar olmalıdır (Kırcaali–İftar ve Batu, 2020; Kirk, Gallegher ve Coleman, 2017). Bu ortamlar kaynaştırma sınıflarıdır (Kırcaali–İftar ve Batu, 2020). Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM), kaynaştırma uygulamalarının temel unsurlarından biri olarak önemli bir rol üstlenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ndeki tüm ilkelerin uygulanması ve bu uygulamaların yürütüldüğü yerler RAM'lardır. Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatına göre, rehberlik ve araştırma merkezleri; rehberlik hizmetlerinin etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, özel eğitime gereksinimi olan bireyleri tespit etmek ve psikolojik destek hizmetleri sunmak amacıyla nüfus yoğunluğu ve hizmet ihtiyaçları doğrultusunda her il merkezi ve ilçede açılmaktadır. Bu nedenle, RAM'larda yapılan uygulamaların incelenmesi ve bu merkezlerde görev yapan uzmanların görüşlerinin alınması, kaynaştırma uygulamalarının etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP), bölgesel eğitim kurumları ya da eğitim birimleri aracılığıyla oluşturulan özel eğitim programıdır. Bu program, her özel gereksinimli öğrenci için ayrı olarak planlanmaktadır. BEP'nin hazırlanmasındaki temel amaç, özel gereksinimli öğrencinin eğitim sürecini kolaylaştırmak, öğretmenlerin ve ailelerin sürece uyum sağlamasına yardımcı olmak, öğrencinin gereksinimlerine uygun bir eğitim ortamı oluşturmak ve ona nasıl eğitim verilmesi gerektiğini belirlemektir (Fiscus & Mandell, 2002). BEP sürecindeki değerlendirme ve ölçütlerin doğru uygulanabilmesi için öğrencinin öğrenme düzeyinin eksiksiz bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir (Spinelli, 2006). Kaynaştırma uygulamalarının başarılı olabilmesi için, öğrencinin eğitsel programının iyi planlanması kritik bir unsurdur. Özel eğitim hizmetlerinden faydalanmasına karar verilen bir öğrenci için, ilgili ekip toplanarak önemli öğretimsel kararları alır. Öğrencinin mevcut akademik ve eğitsel performans seviyesi belirlendikten sonra, yıllık eğitim programı planlanarak öğrencinin yıllık hedefleri ve kısa vadeli öğrenme hedefleri oluşturulur.

Alınacak olan sonraki kararlar yerleştirmeyi ve hizmetleri ilgilendirmektedir. Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin devam edeceği genel eğitim programı, öğrencinin genel eğitime katılımına yardımcı olması için gerekli olan ek yardımlar ve hizmetler ile birlikte belirlenir. Özel eğitim ile ilgili hizmetler kalan eğitsel ihtiyaçları gidermek için kullanılır. Buna göre öğrencinin ihtiyaçlarını sağlayacak olan hizmetlerin türü ve miktarı belirlenir.

Ekip tarafından tasarlanan eğitsel plana "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)" denilmektedir. Bu plan, öğrencinin anne ve babası ile genellikle öğrencinin kendisini de içeren bir ekip tarafından ortak bir uzlaşma çerçevesinde hazırlanır. BEP, özel eğitim alan her öğrenci için oluşturulmakta olup, tüm ekip üyelerine uygun şekilde hazırlanmakta ve yılda en az bir kez, gerektiğinde daha sık kontrol edilmektedir (Lewis & Doorlag, 1999). Genel eğitim öğretmenleri, kaynaştırma uygulamalarından faydalanan öğrencilere göre hazırlanan BEP'in oluşturulması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi aşamalarında aktif rol almalıdır (Batu & Kırcaali-İftar, 2010; Diken & Batu, 2013).

Kaynaştırma uygulamalarının etkin olabilmesi için tipik gelişim gösteren çocukların aileleri ile özel eğitim gereksinimi olan çocukların ailelerinin iş birliği içinde olması büyük önem taşımaktadır. Kaynaştırma eğitimi alan öğrencinin ailesi, sınıfta gerçekleştirilen etkinlikleri evde desteklerken, tipik gelişim gösteren akranlarının aileleri de kaynaştırma uygulamalarına yönelik olumlu tutumlar sergileyerek çocuklarına rol model olabilirler (Batu & Kırcaali-İftar, 2010; Odluyurt & Batu, 2012). Kaynaştırma uygulamalarının etkili olabilmesi için öğrenci ailesinin sorumluluğu büyüktür. Ailelerin öğretmenlerle ve diğer eğitim paydaşlarıyla eş zamanlı hareket etmesi, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi alan öğrencinin davranışlarını ailelere bildirmesi ve öğrencinin topluma uyum sağlaması sürecinde birlikte hareket edilmesi, kaynaştırma uygulamalarının amacına ulaşmasına büyük destek olmaktadır (Atbaşı, 2018).

2.2.4. Kaynaştırma Eğitiminde Uyarlamalar

Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin yasal hakları olan temel eğitim ihtiyaçlarının sağlanması, faydalı bir eğitim süreci ile başarılı kaynaştırma uygulamalarının yapılması ile mümkün olabilmektedir (Hunt vd., 2002). Başarılı bir kaynaştırma uygulamalarının uygulanabilmesi için gerekli ilkeler arasında aklımıza ilk gelenler; öğretmenler (Gibbs, 2023; Sucuoğlu ve Akalın, 2010), özel gereksinimli öğrenciler ve tipik gelişim gösteren akranları (Cook ve Semmel, 1999), aileler (Roberts v.d., 2020) ve okul yönetimi (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010) olarak sıralayabiliriz (Kırcaali-İftar, 1992; Sucuoğlu ve Bakkaloğlu, 2018). Ayrıca ekip çalışması (Brinkman ve Twiford, 2012; Roberts v.d., 2020), bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlama (Lee – Tarver, 2006), destek eğitim hizmetleri (Brinkman ve Twiford, 2012; MEB, 2018) ve ek hizmetler (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010) ile ilgili süreçte gerekli olan uyarlamaların yapılması (Bourke v.d., 2011) unsurlarının

da önemli olduğunu belirtebiliriz (Forlin, 2010). Kaynaştırma sınıfında derse giren öğretmenlerin öğretim sürecinin uyarlanması ile ilgili bilgi ve beceriye sahip olmaları başarılı bir kaynaştırma uygulamaları için çok önemlidir. Böylece öğretmenler kaynaştırma uygulamaları ile özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili olumlu tavır içerisinde olacak ve etkili bir öğretim yapılabilecektir (Kargın vd., 2010; Vural ve Yıkılmış, 2008; Yang ve Rusli, 2012).

Başarılı bir kaynaştırma eğitimi sürecinde, etkili ve verimli uyarlamaların yapılabilmesi için fiziksel ve öğretimsel uyarlamaların gereksinimlere uygun şekilde planlı olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Batu & Kırcaali-İftar, 2010; Corno, 2008; Gaitas & Martins, 2017). Fiziksel uyarlamalar, özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitimi aldığı sınıf ortamının ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlenmesini içermektedir. Bu düzenlemeler; sınıfın büyüklüğü, erişilebilirlik, ışık, ses ve fiziksel yerleşim gibi faktörleri kapsamaktadır (Pivik vd., 2002; Sucuoğlu & Akalın, 2010). Öğretimsel uyarlamalar ise üç temel bileşen üzerinden gerçekleştirilmektedir: içeriğin uyarlanması, sunumun uyarlanması ve değerlendirme yöntemlerinin uyarlanması. İçerik uyarlamaları, konunun amaçlarının ek hedeflerle genişletilmesi, basitleştirilmesi veya farklılaştırılması gibi değişiklikleri içermektedir (Otukile-Mongwaketse vd., 2016; Vlachou vd., 2009). Sunum uyarlamaları, dinleme, anlama, okuma-yazma, yönerge alma ve matematiksel işlemler gibi alanlarda öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına göre düzenlemeler yapılmasını içermektedir (Batu, 2010; Elleman vd., 2009; Mason vd., 2022). Değerlendirme sürecindeki uyarlamalar ise ek süre tanıma, soru formatlarını farklılaştırma gibi öğrencinin değerlendirme sürecine daha iyi adapte olmasını sağlayan değişiklikleri kapsamaktadır (Bourke vd., 2011; Forlin, 2010; Gaitas & Martins, 2017; Gibbs, 2023).

Uyarlamaların planlama süreci; kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin ve sınıf ortamının analizi, yapılacak uyarlamaların belirlenmesi, uygulanması ve gerçekleştirilen uyarlamaların değerlendirilmesi şeklinde sıralanabilir (Batu & Kırcaali-İftar, 2010; Gambrell vd., 2011; Molosiwa vd., 2016). Öğretmenlerin, sınıflarında öğrenim gören yetersizliği olan öğrencilerin fiziksel özelliklerine, akademik başarılarına, yeteneklerine, ilgi ve gereksinimlerine göre sınıf düzenini, amaçları, öğretim yöntemlerini, kullanılan araç-gereçleri, öğretim içeriğini ve ölçme-değerlendirme yöntemlerini uyarlaması, başarılı bir kaynaştırma uygulaması için büyük önem taşımaktadır (Vural & Yıkılmış, 2008). Başarılı bir kaynaştırma eğitimi için, sınıftaki tüm öğrencilerin gereksinimlerini karşılayan ve öğrenme sürecini kolaylaştıran bir genel eğitim ortamının oluşturulması gerekmektedir (Sucuoğlu &

Kargın, 2006). Uyarılma planlama süreci, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan bireylerin kaynaştırma eğitimine devam ettiği sınıflarda; öğrencinin, akranlarının ve sınıf ortamının analiz edilmesi, gerekli uyarlamaların belirlenmesi, planlanması, uygulanması ve sürecin değerlendirilmesi aşamalarını kapsamaktadır (Broderick & Edyburn, 2015).

2.3. Kaynaştırma Eğitiminde Destek Eğitim Hizmetleri

Özel eğitim destek hizmeti olmadan yapılan kaynaştırma uygulamaları, yetersizliği olan öğrencinin sadece yerleştirilmesi anlamına gelmektedir. Ancak özel gereksinimi olan ve tipik gelişim gösteren akranlarına ve öğretmenlere destek hizmetleri imkânı sağlandığında kaynaştırma uygulamasının tam olarak uygulandığından bahsedebiliriz (Baker ve Zigmond, 1995; Walther – Thomas, Korinek, McLaughlin ve Williams, 2000). Türkiye’de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 4. Maddesi ‘‘ı’’ bendinde ‘‘Destek eğitim hizmeti: özel eğitim gereksinimi olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçle sunulan danışmanlık hizmetlerini’’ kapsar biçiminde tanımlanmıştır (MEB, 2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde, destek eğitim odası ve destek eğitim programı tanımlanmıştır. Yönetmeliğin ‘‘i’’ bendinde, ‘‘Destek eğitim odası; tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamdır.’’ ifadesine yer verilmiştir. ‘‘j’’ bendinde ise, ‘‘Destek eğitim programı; genel zihinsel yetenek alanında tanılanan öğrencilerin, tüm alan ve disiplinlerle ilişkilendirilerek alındıkları eğitim programıdır.’’ şeklinde tanımlanmaktadır. Kaynaştırma eğitimi, yalnızca özel gereksinimi olan bireyin tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınıfta eğitim alması değil, aynı zamanda bireyin özel ihtiyaçlarına yönelik destek eğitim hizmetleriyle sürecin güçlendirilmesi anlamına gelmektedir.

Kaynaştırma uygulamalarında, destek özel eğitim hizmetleri önemli bir role sahiptir. Destek özel eğitim hizmetleri, kaynaştırma eğitimi alan öğrencilere ve bu öğrencilerin sınıf öğretmenlerine sunulan eğitim desteğidir (Kargın, 2004). Destek eğitim hizmetleri, özel gereksinimli bireylerin ihtiyaç duydukları konularda sınıf içinde ya da sınıf dışında sunulabilen eğitim süreçlerini kapsamaktadır (Gürgür, 2020). Kaynaştırma uygulamaları kapsamında sunulan destek eğitim hizmetleri; sınıf içi yardım, özel eğitim danışmanlığı ve destek eğitim odası olmak üzere üç temel başlıkta incelenmektedir (Batu & Topsakal, 2003; Gürgür & Uzuner, 2010). Bu hizmetler, sınıf içinde veya sınıf dışında uygulanabilmektedir

(Kargın, 2004; Sucuoğlu & Kargın, 2008; Lemons, Vaughn, Wexler, Kearns & Sinclair, 2018). Sınıf içi yardım ve özel eğitim danışmanlığı, sınıf içinde sunulan destek eğitim hizmetleri arasında yer alırken, destek eğitim odası sınıf dışında verilen destek eğitim hizmetlerinden biridir (Kargın, 2004).

Destek eğitimin yetersizliği olan öğrencinin normal sınıf ortamına devamını kolaylaştırdığı, eğitimsel ve duygusal gelişimine yardımcı olmak için öğrenciye ve öğretmenine öğretimsel yardım ettiği belirtilmektedir (Akay, 2011). Destek eğitimin amacı eğitimine kaynaştırma uygulamalarına devam eden öğrencilerin tipik gelişim gösteren akranlarının seviyesine ulaştırmaktır. Destek eğitim hizmetleri kaynaştırma uygulamasındaki öğrenciye dil becerilerinde ve akademik olarak yardımcı olarak, davranışsal ve sosyal sorunlarını engelleyerek genel sınıf ortamına katılmasını sağlamaktır (Glomb ve Morgan, 1991). Destek eğitim özel gereksinimli kaynaştırma eğitimine devam eden ğrenci sosyalleşmesine yardımcı olmaktadır. Destek eğitim hizmetiyle kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin ailesi okul yönetimi, rehber ğretmen, öğrencinin dersine giren öğretmenlerle iş birliğiyapmanın yanı sıra evde çocuğa nasıl davranması ve yardım etmesi gerektiği ile ilgili bilgi sahibi olur. Böylece ev ortamında yaşanabilecek olumsuzlukların azalması da mümkün olabilir (Mag, Sinfield & Burns, 2017). Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin günün bir bölümünü destek eğitim odasında geçirmesi öğrencinin akademik başarısının artması için hedeflenebilir (Ycelkan, 2022).

Danışman Yardımlı Genel Eğitim Sınıfı, yetersizliği olan öğrencinin okulda bir gününün tamamının kaynaştırma ortamında geçirdiği ve doğrudan özel eğitim yardımı almadığı bir eğitim modelidir. Özel eğitim danışmanlığı, kaynaştırma sınıfında eğitimine devam eden öğrencinin sınıf öğretmenine sunulan danışmanlık hizmetidir. Bu hizmet, özel eğitim alanında uzman olan özel eğitim öğretmenleri tarafından sağlanabilmektedir. Özel eğitim danışmanı, sınıf öğretmenine ğretimi uyarlama, problem davranışları söndürme ve öğrencinin sınıf ortamında kabul edilmesini artırma konularında rehberlik etmektedir. Ayrıca, zel eğitim danışmanı sınıfta kullanılan materyallerin öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına göre nasıl uyarlanacağı veya hazırlanacağı konusunda da öğretmene yardımcı olmaktadır. Bu düzenlemelerin uygulanması sınıf öğretmeninin görevidir. Özel eğitim danışmanı, kaynaştırma sürecinin başarısını artırmak amacıyla öğretmene önerilerde bulunur ve uzman desteği sağlar; ğretmen ise bu nerileri uygulamakla yükümlüdür (Lewis & Doorlag, 1999).

2.3.1. Öğretmenlere Yönelik Destek Eğitim Hizmeti

Bu bölümde İşbirliği ile ilgili detaylı bilgiler sunulmaktadır.

2.3.1.1. Kaynaştırma Eğitiminde Öğretmenler Arası İş Birliği

İş birliği, bireylerin ortak hedeflere yönelik olarak, kaynakları ve sorumlulukları aralarında paylaşarak, gönüllü olarak dâhil oldukları bir süreç olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte bireylerin problem çözme etkili iletişim becerilerine sahip olmaları gerekir (Gümüşkaya, 2018). İş birliği amaç ve çıkarları aynı olan kişilerin oluşturdukları çalışma ortaklığıdır (TDK, 2019). İş birliği farklı uzmanlıkları bulunan profesyonel öğretmenler arasında bir süreç olarak tanımladığımızda, esas olarak bir ortaklıktan söz etmek mümkündür. Ortaklık ilişkileri değişik şekillerde oluşabilmektedir. Çoğunlukla, öğrencinin BEP'nin hazırlanmasında görev alan paydaşlar amaçlar çerçevesinde bağımsız olarak çalışmalar yaptıkları bu arada birbirleriyle hiçbir iş birliğine giremedikleri görülmüştür. Oysa öğretmenler telefonla ve elektronik araçlar aracılığıyla öğrenci ile birlikte yaptıkları çalışmaları, edindikleri izlenimleri, karşılaştıkları sorunları ya da sorunların çözümü amacıyla buldukları alternatif yolları birbirlerine paylaşabilmektedirler (Yıkılmış, 2006). Böylece aynı program ile ilgili farklı çalışmalar yapan öğretmenlerin birbirinden haberdar olmaları, öğrenciye sunulan eğitim hizmetlerinin kalitesini arttıracaktır (Batu, 2019). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğine (2018) göre, özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde birden çok ekip görev yapmaktadır. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde ve okullarda kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilere yardımcı olmak için ekipler kurulmuştur (Akçamete, 2010). İşbirliği öğrenen organizasyonun temel niteliklerinden birisidir. İş birliğinde tüm çalışanların memnun kalması gerekir.

Cole'a (1988) göre, etkili örgüt yapılarında çalışanlar içten güdülenirler ve birbirlerine bağlı ekipler oluşturarak çalışırlar. Örgütün etkili olmasını talep eden bir yönetici, ekip kurmayı, kurduğu ekibi etkili yönetmeyi ve ekipler arasında eşgüdümü dengede tutmayı başarmalıdır (Başaran, 1998). Rogers ve Threatt' a (2000) göre öğretmenler arasındaki iş birliği ve yardımlaşma aşaması eğitim – öğretim ortamının niteliğini artırmakta ve öğrencilere daha verimli eğitim imkânları sunmaktadır. Utley, Basile ve Rhodes (2003), bir okulda öğrenci başarısını arttırmanın yolunun, o okulda görev yapan öğretmenler arasındaki ilişkileri ve iş birliğini en üst seviyeye çıkarmaktan geçtiğini belirtmektedir. Alanyazında iş birliği, “cooperation” ve “collaboration” sözcüklerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bir işi, bir öğretim çalışmasını ya da planlanan bir eğitim uygulamasını gerçekleştirmek için beraber

gayret gösterilmesi, (Oğuzkan, 1974) olarak da tanımı yapılmıştır (Sönmez-Kartal, 2018). İşbirliği yapma, bireyler arası etkileşimle ilişkili bir yapı özelliği olarak kabul edilmektedir. Bu yapı özelliğini meydana getiren öğelerin sosyal kabul, empati, yardımseverlik, acıma ve erdemli – vicdanlı olma olarak sıralandığı ileri sürülmektedir (Cloninger, 1994'ten akt. Dereli ve Aypa, 2012). İş birliğinin özünde etkili iletişim, ortak sorunları çözme, planlama ve çözüm önerilerini kapsayan bir kavramdır (Mastropieri ve Scruggs, 2016).

Etkili iletişim, kişisel ve toplumsal hayatımızda önemlidir (Güven, 2013). Ayrıca eğitim ortamlarındaki paydaşlar arasında da önemlidir (Batu, 2019). Bireyler arası etkileşimler, iletişim çevresinde meydana gelmektedir. Etkili iletişim sayesinde bazı ortak noktalar yerini bulmaktadır. Bunlar: aktif dinleme, durumların kişilerle ilgisini kesme, ortak hedefleri ve çözümleri belirleme ve bu hedeflere ulaşma sürecini yönetmedir (Gordon, 2003; McNaughton ve Vostal, 2010). Kaba davranmak, alay etmek, ön yargılı olmak, aşırı şakacı davranmak, suçlayıp yargılamak, azarlamak ve tehdit etmek etkili iletişimin önündeki engeller olarak sıralanabilir (Güven, 2013). Etkili iletişimde söylediklerimiz kadar, onları nasıl söylediğimiz ve söylemediklerimizde önemlidir. Bunlar konuşmalarımızın etkisini arttırabileceği gibi doğru da olmayabilir. (Richardson – Gibbs ve Klein, 2017). Kocayürek (2012) etkili iletişimin, ihtiyaçlarımızı gidermek ve karşılaştığımız sorunlarımızı çözebilmek için kullandığımız iletişim becerileri olduğunu belirtmektedir. Etkili iletişim, ortak problem çözme, planlama ve sorunlara çözüm bulmayı kapsayan iş birliği, ABD'de 1990 yılında çıkarılan IDEA yasası ile kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin ücretsiz ve uygun bir şekilde eğitim almalarını garanti eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Yetersizliği bulunan öğrencilerle çalışan herkesi içerisine alan mükemmel ortaklığın oluşmasında yapıcı bir iş birliğinin gerekli olduğu belirtilmektedir.

İş birliği, birbirleriyle ortaklaşa çalışmaları, istekli şekilde yardımlaşmaları ve hedef belirlemeleri, problem çözmesi ve ortak hedefe ulaşmada paylaşımında bulunmaları olarak tanımlanabilir. Etkili bir iş birliğinin meydana gelmesi için, öğretmenlerin etkili bir şekilde iletişim kurmaları gereklidir. Bu ancak iş birliği içerisinde olan bireylerin, kişiler arası yeteneklerini geliştirdiklerinde ve iş birliği çabalarına olumlu tutum sergilediklerinde mümkün olabilmektedir (Mastropieri ve Scruggs, 2016). Turnbull, Turnbull ve Wehmeyer, (2007) iş birliğinin eğitimcilerin, öğretmenlerin, ailelerin güçlerini ve kaynaklarını, sorunları çözmek için paylaştıkları dinamik bir süreç olarak tanımlamaktadır. Mastropieri ve Scruggs' a (2016) göre etkili iletişim için stratejiler şunlardır: Aktif dinleme tekniklerini kullanma,

durumların kişilerle ilişkisini kesme, ortak hedefleri bulma, mümkün çözümler için beyin fırtınası, hedefleri, çözümleri özetleme ve takip sürecinin sonrası olarak belirtmiştir. Hammeken (2000) ise, okullarda etkili ve verimli bir iş birliği yapmak için aşağıdaki sorulara yanıt vermemiz gereklidir. Bu sorular, etkili takım çalışması ve işbirlikçi bir eğitim ortamının nasıl oluşturulabileceğine odaklanmaktadır. Etkili bir takım nedir? sorusu, başarılı ekiplerin temel özelliklerini anlamaya yöneliktir. Etkili ekipler oluşturmak için birlikte nasıl çalışabilirim? sorusu, ekip üyelerinin uyum içinde çalışmasını sağlamaya odaklanmaktadır.

Etkili bir bütünleştirme ortamında her bireyin rolleri ve sorumlulukları nelerdir? sorusu, kaynaştırma sürecindeki görev dağılımını belirlemeye yöneliktir. İşbirlikçi bir ortamda kullanılacak çeşitli öğretim modelleri nelerdir? sorusu, farklı öğretim stratejilerinin değerlendirilmesini içermektedir. Birlikte plan yapmak için yaratıcı bir biçimde nasıl ek zaman oluşturabiliriz? sorusu, zaman yönetimini geliştirmeye odaklanmaktadır. İşbirlikçi bir ortamda iletişimi nasıl artırabiliriz? sorusu ise ekip içi iletişimi güçlendirmeye yönelik çözümler aramaktadır.

İşlevsel seviyede iş birliğinin olması için öncelikle iş birliği içerisinde olması gereken öğretmenlerin, başka düşünce sistemlerinin de olduğunu kabul etmeleri ve dahası dinleme, kendini uygun biçimde anlatmaları gibi önemli etkileşimsel becerilere sahip olmaları gerekir (Diken, 2007). Okulda paydaşlar arasında kurulacak iş birliği, kaynaştırma uygulamalarının başarılı bir şekilde yapılması açısından çok önemlidir ve öğretmenlerin kendileri ile yapılan görüşmelerde iş birliğine ihtiyaç duyduklarını çoğunlukla belirtmektedirler (Bradley & West, 1994; Toprak- Karaer, 2010). Diğer bir yandan öğretmenler ile profesyoneller arasında iş birliğinin ihtiyaç duyulan düzeyde gerçekleşmediğini de söylemişlerdir. Okul yönetiminin okuldaki paydaşların tümüyle iş birliğini geliştirmede sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar birçok kaynaktan aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Gümüşkaya, 2018; Mastropieri ve Scruggs, 2016; Sönmez-Kartal, 2018).

1. Öğrencilere uygun eğitim ortamını sağlama,
2. Özel gereksinimli öğrenciler için BEP geliştirme çalışmalarını koordine etme,
3. Yetersizliği olan öğrencilerin eğitimi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarını sağlama,
4. Velilerin ve öğrencilerin hakları için uygun yasal süreçleri yürütme,
5. Özel gereksinimli öğrencilere ve bütünleştirme uygulamalarına karşı tutumlarıyla diğer öğrencilere ve öğretmenlere model olma,

6. İş birliğinin önemine ve gerekliliğine inanma,
7. Öğretmenler ve aileler arasında iş birliği kurulmasına yardımcı olma,
8. Okul personeli ve ailelerle güven duygusunu oluşturma.

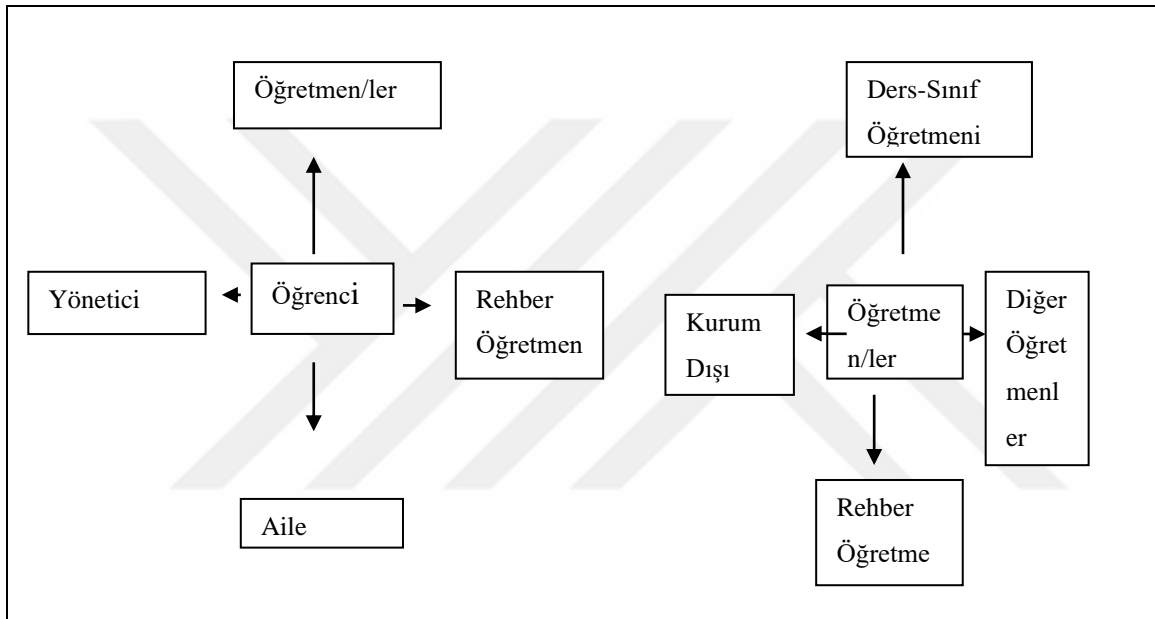
Okullarda hedeflenen amaçların elde edilmesinde, sağlıklı bir iletişim, planlama, organize etme, iş bölümü yapma, iş birliği, ekip inancı raporlama ve değerlendirme gibi eğitimsel süreçlerle ilgilidir (Lunenberg & Ornstein, 2013). Etkili bir kaynaştırma sürecinden bahsedebilmek için paydaşların kendi aralarında yapacağı iş birliği kadar, ailelerle okul ve öğretmenler arasında kurulabilecek iş birliği de önemlidir (Batu, 2019).

2.3.1.2. Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrencilerin Eğitiminde İş Birliği

Okulların başarısının okul içinde görev yapan paydaşlar arasındaki iş birliği ile ilgili olduğu belirtilmektedir (Forsyth, Barnes ve Adams, 2006). Güçlü ve etkili okulun temel yapılarından birisi de yönetici, öğretmenler arasındaki iletişim ve iş birliğidir (Özdemir, 2006). Okullar içindeki paydaşların tümünün iş birliğiyle görev yaptıkları bir yaşam alanıdır (Fullan, 2002). Okul içi iş birliği iş performansını arttırabilir. İş birliği içerisinde çalışan paydaşlar daha iyi kararlar verebilirler (Chan ve Chen, 2010). İş birliği içerisinde öğrenme her sınıfta olması gereklidir ancak bazı öğretmenler öğrencileri bu halde uygulamada zorluklar yaşadığını belirtmişlerdir. Öğretmenler için etkili okul içi paydaşlar arasında iş birliğinin dinamiklerini anlamak ve benimsemek öğrencilerin ileride yapacakları meslekleri bakımından da önemlidir (Strom ve Strom, 1999). Okul içi iş birliğinin bütün okulu kapsayacak şekilde olması öğretim, yönetim ile ilişkili daha etkin bir ortam kurulmasını sağlayacak ve problem çözme ile karar verme kavramlarını okuldaki paydaşların tümünü iş birliği içerisinde yapılması okuldaki öğrencilerin başarısı için önemli bir süreç olabilmektedir (Cafoğlu, 1996). Türkiye'deki eğitim sisteminde öğretmenler arasında etkili bir iş birliği ve takım çalışmasının yeterince gelişmediği görülmektedir. Bu eksikliğin giderilmesi ve gerekli önlemlerin alınabilmesi için, bu soruna neden olan etkenlerin tespit edilmesi önemlidir. Öğretmenler arasındaki iş birliğini ve takım çalışmasını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada; iletişim eksikliği, özdeşlik kurabilme zorlukları, birlikte geçirilen zamanın yetersizliği, bağlılık düzeyinin en az seviyede olması, ortak bir amaç ve vizyonun bulunmaması, meslektaşlar arasında iş birliği normlarının zayıflığı ve öğretmenlerin eleştiriye açık olmaması gibi nedenler öne çıkmıştır (Töremen & Karakuş, 2007).

Motive olma, bireyin kendisini tanıyarak enerjisini belirli bir amaca yönlendirmesi olarak ifade edilmektedir. Bu anlayışa göre, motive olma, bireyin bir anda öğrendiği ve

hayatını köklü bir şekilde değiştirdiği bir kavram olarak ele alınmaktadır. Varoluş ile güdülenmenin eşleştirildiği bu görüşte, güdülenme ve endişe unsurlarının varoluşçu terapide kullanıldığı belirtilmiştir (Odde, 2011). Motive olma; bireyin amaca yönelik davranışının başlangıcını, yönünü, kalitesini, dayanıklılığını ve yoğunluğunu açıklayan bir bütünlük olarak tanımlanmaktadır (Brophy, 2004). Motivasyon, bireyleri ve eğitim paydaşlarını büyük başarılarla ulaşmak için güçlendiren ve ilham veren bir faktördür. Ayrıca, motive olma durumu okul içi iş birliğini artırarak, ortak hedeflere ulaşmayı, görevlerin tamamlanmasını ve beklentilerin gerçekleştirilmesini sağlayan içsel uyarıyı harekete geçirmektedir (Satman, 2013).

Şekil 2.4. Kaynaştırma Uygulamaları Eğitiminde İş Birliği

Özel eğitimi, özel kılan özelliklerden olan öğretimin ve yerleştirmenin öğrencinin mevcut özel gereksinimlerine göre bireyselleştirilmesidir. Öğrenciye sunulan hizmet çeşidi tamamen öğrencinin akademik gereksinimlerine göre ve eğitimsel performansını güçlendirmek için verilmektedir. Ayrıca, öğrencinin eğitimsel ihtiyacının belirlenmesi, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması ve programın değerlendirilmesi gibi hizmetler, paydaşlar arası birçok kişinin iş birliği içerisinde çalışmasını zorunlu kılmaktadır (Akçamete, 2010). Kaynaştırma uygulamalarında etkili iletişim ve iş birliği önemlidir. Bu iki önemli etken birbirlerini tamamlamaktadırlar. Bireylerin gelecek yaşamlarının devam etmesinde önemli etkiye sahip kurumların en önemlisi okullardır. Bu nedenle okullarda verilen eğitimin niteliğinin artırılmasında öğretmenlerin rolü çok önemlidir. Eğitimin her sürecinde öğretmenlerin önemli görev ve sorumlulukları vardır. Bu görev ve sorumluluklardan biri de öğretmenlerin diğer öğretmenlerle iş birliği içerisinde görev

yapmalarıdır (Şişman, 2011). Ayrıca kaynaştırma uygulamalarının başarısı; öğretmenler, aileler ve ilişkili diğer uzmanlık alanlarında görev yapan personelin arasında devamlı karar alma, uygulama aşamalarında yapılan iş birliği ve iletişim ile yakından ilgilidir (Akçamete, 2010). Kaynaştırma uygulamalarının başarısında yetersizliği olan öğrencinin akademik başarısı ve sosyal beceri seviyesinin, sınıfta bulunan öğrenci mevcudu, öğretmenin kaynaştırmaya ilişkin tutumuyla tecrübesinin ve en önemli etkeninde özel eğitim destek hizmetlerinin olduğu vurgulanmaktadır (Baker ve Zigmond, 1995; Gately ve Gately, 2001).

Sınıf ortamında yapılan ve sınıf öğretmeniyle özel eğitim uzmanı arasında olan iş birliği için gerekli destek hizmetleri son zamanlarda sıklıkla araştırılan bir konu haline gelmiştir. Özel gereksinimli öğrencilerin bazen sınıf haricinde destek almaları gerektiği görüşünün (kaynaştırma), kendini zaman içerisinde bu yetersizliği bulunan öğrencilerin bütün zamanlarda sınıf ortamında desteklenmeleri gereği anlayışına (bütünleştirme) bırakması, özel eğitim öğretmeni ve sınıf öğretmeni iş birliğinin daha önemli bir konuma gelmesine neden olmuştur. Araştırmalar, kaynaştırma ve bütünleştirme uygulamalarının başarılı olması için eğitimciler, ilgili uzmanlar, aileler arasındaki iş birliği, destek, yardım, uyum ve iletişimin etkisine göre değiştiğini belirtmişlerdir (Meyen, 1996). İş birliği yoluyla öğretim son yıllarda giderek yaygınlaşan bir diğer hizmet modeli olup, kaynak oda uygulamasına alternatif olarak geliştirilen en başarılı modellerdendir. İşbirliği ile öğretim, diğer model türlerinden farklı olarak, yetersizliği olan, tipik gelişim gösteren öğrencilerin akademik ve sosyal yeteneklerinin geliştirilmesi amacıyla hizmet etmektedir. Bunun sonucunda sınıftaki bütün öğrencilerin başarısı göz önüne alınarak, öğrenciler arasındaki ayrıştırma ve etiketlemeyi engellemektedir (Mastropieri ve Scruggs, 2000). Şener (1997), iş birliğini, "bir görevin yapılması ya da nihai amaca ulaşılması aşamasında, çıktıyı olumlu yönde etkileyeceği düşünülen kişilerin birlikte hareket etmesi ve yardımlaşması" olarak tanımlamıştır. Öğretmenler arasındaki iş birliği ise "öğretmenlerin mesleki uygulamalarını analiz etmek ve etkilemek amacıyla birlikte çalışmaları; öğrencilerin, ekiplerin ve okulların sonuçlarını iyileştirmeye yönelik sistematik bir süreç" olarak ifade edilmektedir (Yılmaz & Çelik, 2020). Friend ve Cook (2000), iş birliğini "en az iki kişinin ortak bir amaca yönelik olarak karar alma aşamalarında istekli bir şekilde karşılıklı etkileşime girmesi" şeklinde tanımlamışlardır. İş birliğinde bulunması gereken temel unsurlar; 1. Gönüllü olma, 2. Eşitlik, 3. Ortak amaç, 4. Süreç yoluyla görev dağılımı, 5. Kaynakların paylaşımı ve 6. Sonuçta sorumluluk paylaşımı olarak sıralanmıştır.

Kaynaştırma uygulamalarında gönüllü olmak, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciyi ilgilendiren konularda istekli bir şekilde iş birliği içinde olmasıdır. Eşitlik, eğitim faaliyetlerinde bulunan bireylerin dengeyi gözeterek sürece katılımını sağlamaktır. Ortak amaç, yetersizliği olan bireylerin eğitimi için var olan sınıf ortamında belirlenen hedeflere ulaşma isteğidir. Sorumluluk paylaşımı, özel gereksinimli öğrencilere yönelik etkinliklerin planlanması ve uygulanması sürecinde görevlerin bölüşülmesi anlamına gelmektedir. Kaynak paylaşımı, iş birliği sürecinde süre, bilgi, materyal ve eğitim ortamlarının ortak hedefler doğrultusunda paylaşılmasıdır. Son olarak, sonuçta görev paylaşımı, süreç sonunda elde edilen olumlu ya da olumsuz çıktılarını bireysel sorumluluk aranmadan iş birliği içinde değerlendirilmesidir (Gümüşkaya, 2018). Öğretmenlerin meslektaşlarıyla iş birliği yapması bilgi alışverişinde bulunması kurumun amaçlarına ulaşması sürecinde önemlidir. Eğitimin her aşamasında etkili öğretmenin özelliklerinden en önemlisi, öğretmenlerin eğitim etkinlikleriyle ilgili görevlerini yaparken meslektaşlarıyla iş birliği yapması önemlidir (Şişman, 2011). Meslektaşlarla gerçekleştirilen iş birliği öğretmenlerin mesleki olarak gelişimlerini sağlayarak öğrenmelerine yardımcı olmaktadır (Darling – Hammond ve McLaughlin, 2011). Aynı branşta görev yapan öğretmenlerin zümre içi ve zümreler arası iş birliği yaparak faydalı bir şekilde çalışması, Milli Eğitim Mevzuatında da bulunan önemli bir konudur. Aynı sınıfta farklı derslere giren öğretmenlerin takım olarak çalışma isteklerinin etkili bir biçimde yürütülmesi sadece sınıf etkililiği ve öğrencilerin başarısına değil, ayrıca öğretmenlerin iş doyumunu ve okulların bağlılığında yararlı olmaktadır (Çelebi, Vuranok ve Turgut, 2016). Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin sınıf içi akademik başarılarında ve olumlu davranışlarında öğretmenler arası iş birliği çok önemlidir. Öğretmenlerin meslektaşlarıyla iş birliği yapmasının önemini inceleyen çeşitli araştırmalar alanyazında mevcuttur (Kelchtermans, 2006; Cerit, 2009; Taşkaya, 2012; Özkan ve Arslantaş, 2013; Özdoğru, 2021).

2.4. İş Birliğine Dönük Model

Etkili bir şekilde çalışmak için iş birliği çalışmalarında görev alan bireylerin amaçlarının ne olduğunu bilmeleri, çalışırken esnek olmaları, kısaca aynı hedef için gayret göstermeleri gerekir (Baker, Salas, King, Battles ve Barach, 2005). Öğretmenlerin okulda mesleki uygulamaları analiz etmek ve birbirlerini etkilemek için iş birliği içerisinde beraber çalıştıkları; öğrencilerinin, takımların ve okulda verilen eğitimin sonuçlarını iyileştiren sistemli bir modeldir (DuFour, 2011). Howland ve Picciotto'ya (2003) göre, öğretmenler arasındaki mesleki iş birliğinin gerçek doğasını belirleyen kavramlar; öğretimle doğrudan

ilgili olması, tüm pedagojik ve müfredat konularını kapsamaması, öğrenmeye katılan bireylerin mesleki gelişimini teşvik etmesi, eğitim programlarını geliştirmesi ve nihayetinde öğrencilere fayda sağlamasıdır. Bu bağlamda, iş birliğine yönelik model; öğrenme etkinlikleri, ders planları, ödevler, derslerin tasarımı ve değerlendirmesi gibi öğretim ve öğrenmenin bileşenlerini düzenli olarak tartışan iki veya daha fazla öğretmeni içeren bir pedagojik süreçtir.

Friend ve Cook (1992) bireylerarası iş birliğini, ortak bir amaca yönelik görev yaparken istekli olarak birlikte karar alma süreçlerine katılan en az iki eş kişi arasındaki karşılıklı etkileşim şekli olarak tanımlamıştır. Öğretmen iş birliğini ayrıntılı olarak açıklamak için şu nitelikleri kullanmıştır: Gönüllü olmalıdır. Öğretmenler öğrencilerin yararı için okulda iş birliği içerisinde görev yapmalıdır. Bu karşılıklı iş birliği için öğretmenler de istekli olmalıdır. Eşitliğe dayanmalıdır. İş birliği yapan öğretmenler, bütün bireylerin katkılarının aynı olduğuna inanmaları gereklidir. Ortak bir hedef olmalıdır. Öğretmenlerin karşılıklı olarak hedeflerini paylaşmaları gerekir. Kilit kararlar için ortak sorumluluk içermelidir. Öğretmenler arasında paylaşılan sorumluluk, var olan eşitlik duygusunu pekiştirmektedir. Sonuçlar için ortak hesap verilebilirliği içermelidir. Sonuçlardan tüm paydaşlar sorumlu olmalıdır. Paylaşılan kaynaklara dayanmaktadır. İşbirliğine katılan her öğretmen ortak amaca katkıda bulunur. Gelişen özelliklere sahiptir. İşbirliği, öğretmenler arasında paylaşılan karar verme, güven ve saygı değerine olan inanca dayanmaktadır (Yılmaz ve Çelik, 2020).

2.4.1. Özel Eğitim Danışmanlığı

İş birliğine dönük model önerisinin en önemli birleşeni özel eğitim danışmanlığıdır. Özel eğitimde kaynaştırma uygulamaları kapsamında verilen destek özel eğitim hizmetlerinden biri olan özel eğitim danışmanlığı, öğretmenlerin ve yetersizliği olan öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanabileceği doğru kararların alınması ve planlamanın yapılmasında eğitimi olan bir alan uzmanından yardım aldığı bir iş birliği süreci olarak tanımlanmaktadır (Kampwirth, 1999; Kırcaali-İftar ve Uysal, 1999). Uzman ve öğretmen, beraber çalışarak, kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sorunlarını muhtemel nedenlerini araştırır ve bu sorunların çözümü ile ilgili tasarı önerileri geliştirirler. Öğretmen de yapılan bu önerilere ile ilgili kaynaştırma uygulaması öğrencisiyle sınıfta yaptığı çalışmaları farklılaştırma etkinlikleri yapabilir. Özel eğitim danışmanlığı, kaynaştırma uygulamalarında öğrencinin davranış ve öğrenme problemlerinin çözümünde, derse giren öğretmen tarafından yapılmasınayardımcı olur. Böylece, öğretmenin bilgi ve becerilerinin

gelişmesine neden olur ve benzer sorunlarla ileri ki zamanlarda karşılaşması durumunda, bur sorunları kendisinin çözme imkânı artmış olur (Kırcaali-İftar, 1998). Yetersizliği olan öğrenci gün boyunca tipik gelişim gösteren yaşlılarıyla birlikte kaynaştırma sınıfında öğrenim görür. Öğretimi uyarlama, problem davranışları söndürme ve öğrencinin sınıfça benimsenmesini artırma konularında alanında uzman olan özel eğitim danışmanı öğretmene yardımcı olarak sınıfta bulunan araç- gereçleri nasıl düzenleyeceği, öğrenciye göre nasıl uyarlaması gerektiği konularında destek olmaktadır (Sönmez, 2017). İş birliğine dayalı danışmanlık modelinde, geleneksel danışmanlık uygulamasından farklı olarak, özel eğitim öğretmeni ve sınıf öğretmeni problem belirleme, değerlendirme, strateji seçimi, müdahale, değerlendirme süreçlerinde aktif olarak katılmakta ve meydana gelen her türlü sonuçtan sorumlu olmaktadır. Bu süreçlerde hizmetlerin birinci sorumlusu sınıf öğretmenidir ve özel eğitim uzmanından eğitim programını oluşturma, yürütme, eğitim materyalleri ve değerlendirme yöntemleriyle ilişkili danışmanlık almaktadır (Mastropieri ve Scruggs, 2000; Reeve ve Hallahan, 1996).

2.4.2. Ekip Çalışması

Günümüzde ayakta durmak için eğitim örgütlerinde çalışanların mesleki becerileri dışında, grup etkinliğine güdülenmelerini sağlamak amacıyla kişiler arası becerilerde gereksinim duyulmaktadır (Wagner ve Kegan, 2006). Okulda görev yapan bireyler arasındaki ekip çalışmasının artan düzeydeki öneminin birkaç nedeni vardır. Birincisi eğitim alanının farklı disiplinleri de kapsayarak daha karışık, uzmanlaşmış ve ayrıntılı bir hale gelmiş olmasıdır. Bundan dolayı etkili öğretim için farklı disiplinlerden uzmanların sinerjileri ile oluşan bir takım çalışmasının önemli olduğunu göstermektedir (Somech ve Zahavy, 2007). İkinci neden, takım çalışmasının geleneksel hiyerarşik yapıya uygun değişikliklere daha fazla uyum sağlamasıdır (Conner ve Douglas, 2005). Üçüncü neden, öğretimin bürokratik bir örgüt içinde organize edilmesi nedeniyle öğretmenlerin bilgi ve becerilerini paylaşabilecekleri bir ortamın olmaması ve bu durumun eğitimcilerin profesyonel gelişimini engellemesidir. Ekip çalışması, öğretmenleri sınıfta izole bireyler olarak görev yapan profesyoneller olmaktan çıkararak, onların iş birliği içinde çalıştığı bir modele taşımaktadır. Eğitimcilerin bilgi ve tecrübelerini paylaşmalarına olanak sağlayan ekip çalışması, aynı zamanda birbirlerinin deneyimlerinden yararlanmalarını da destekleyen bir ortam sunmaktadır (Kruse & Louis, 1997). Okullarda ekip çalışması, eğitimciler için bir deneyim ve gelişim fırsatı olduğu kadar, aynı zamanda motive edici ve eğlenceli bir yapı olarak da değerlendirilmektedir. Öğrenciler açısından bakıldığında ise öğretmenler için sağladığı faydaların benzerleri görülmektedir (Vogler & Long, 2003). Ekip çalışması, öğretmenlerin iş performansını artırabilir ve daha iyi

kararlar almalarına yardımcı olabilir. Ancak yetersiz iletişim, eşitsizlik, benmerkezcilik, farklı değer anlayışları ve düşük sorumluluk duygusu, ekip çalışmasının etkinliğini olumsuz etkileyebilir (Chan & Chen, 2010). Ekip çalışması, paydaşlar arasında yardımlaşma isteğini, moral seviyesini ve arkadaşlık ilişkilerini güçlendirerek iş birliğini artırmaktadır. Okullarda ekip çalışmasını zorunlu kılan birçok unsur bulunmaktadır. Öğretmenler kurulu, zümre toplantıları ve BEP geliştirme süreçleri gibi okul içindeki kurullar ekip çalışmasını gerektiren yapılardır (Başaran, 1993).

Alanyazında yurt dışında birçok ülkede kaynaştırma / bütünleştirme uygulamalarının yaygınlaşması ile okul temelli ekip iş birliğinin öneminin vurgulandığı, ekip çalışmasının daha çok anlam kazandığı, etkili ekip çalışmasının özelliklerinin ve modellerinin tanımlandığı, ekipte yer alacak bireylerin görevlerinin tanımlandığı görülmektedir (Meyen, Vergason&Whelan, 1996; Salend, 1998; Lewis ve Doorlag, 1999; Choate, 2000). Ekip çalışması en kolay anlamıyla “ortak bir amaca ulaşmak için bir arada çalışma yapmadır”. Ekip üyeleri, problemin tanımlanmasından çözümlerin üretilmesine kadar geçen sürede sürekli bir arada çalışırlar ve bir sonraki aşamada ortaya çıkması tahmin edilen sorunları beraber çözmeye hazır haldedirler (Whelan, 1996; Salend, 1998). Ekip yardımlaşmasının amacı, öğrencilerin eğitim ile ilişkili ihtiyaçları konusunda karar verecek geçişli bir destek ağı oluşturmaktır. Destek sisteminde görev alan bireyler, kaynaştırma / bütünleştirme uygulamalarında görevleri paylaşmaktadırlar (Salend, 1998).

2.5. Okullarda Bulunan Kurullar

Bir kurumun sağlıklı işlemei etkili ve verimli sonuçlar elde edilebilmesi için kurum üyelerinin katılımının büyük çapta olması ve ekip çalışmalarının yapılması önemlidir (Çetin & Yaman, 2004). Türkiye’deki okulların yapısı ekip çalışmasına uygundur. Yönetici, okullardaki kurulların ekip olarak çalışması için uygun ortamların öğretmenlere sağlaması gerekir (Sertkaya, 2016). Okulda bulunan ekipler amaçları gerçekleştirmeye odaklanmalıdırlar. Ekiplerde ortak amaçlara ulaşmak için birlikte çalışma isteğinin olması gerekir. Eğitim kurumu olan okullarda ekipler çok önemlidir. Okulların belirledikleri amaçlara ulaşmak için, okulun amaçlarını benimseyen, bu amaçlar için paydaşlarla iş birliği yapan, gerçek başarıya ekip ruhu ile gerçekleştirilebileceğinin farkında olan öğretmenlere gereksinim vardır. Okullarda yapılan işler, birlikte uyum ve iş birliği gerektirdiğinden takım çalışması çok önemlidir. Okullardaki paydaşların hepsinin ekip halinde çalışması amaçlara ulaşmayı hızlandıracak ve kolaylaştıracaktır. Bu nedenle öncelikle okuldaki paydaşlara ekip

ruhu kazandırılması gerekir (Demirtaş, 2005).Eğitim sistemimizde bulunan kurullar eğitimde verimliliği artırmanın en önemli yollarındandır. Bu kurullardaki öğretmenlerin uyum ve iş birliği içerisinde çalışmalarını ile öğretimde önceden belirlenmiş hedeflere ulaşılmasına yardım edecektir. Kurullardaki öğretmenler, bir araya gelerek görüş alışverişinde bulunurlar, beraber çalışma, yardımlaşma, iletişim ve iş birliği içerisinde çalışmalarını gereklidir. Bu nedenle kurullar, eğitim sistemimizdeki aksaklıklar oluştuğunda incelenecek ilk birimler arasındadır (Gökgöz, 2007).

Okulda bulunan kurulların doğru ve etkili bir şekilde görev yapması için ekip çalışması gereklidir. Yani okulların ekip çalışmasına uygun kurumların olduğunu söyleyebiliriz. Okulda bulunan yöneticilerde mevcut olan kurulların ve komisyonların daha iyi bir biçimde yararlanılması için uygun ortamlar oluşturmalıdırlar. Öğretmenlerde takım çalışması bilincinin oluşması için okullarda bulunan kurulların ekip halinde çalışması gerekir(Sertkaya, 2016). Eğitim sistemimiz yaşadığımız toplumun sosyal, kültürel, politik ve ekonomik değerlerine göre kurulur ve toplumun eğitimden beklentilerine yanıt verme sorumluluğundadır (Azar, 2011). Bu nedenle okulda bulunan kurulların eğitimi en üst seviyeye çıkarması ve her öğrencinin yararlanması için çalışması gerekir. Kurullara katılan yönetici ve öğretmenlerin iş birliği içerisinde olmaları önemlidir. Okulda kararlar kurullarda alınmaktadır. Alınan bu kararları öğretmenler sınıflarında uygularlar. Böylece öğrencilerin hedeflenen amaçlara ulaşmalarına çalışırlar. Okulda yapılan etkinlikler ve uygulamalar ile ilgili olarak; öğretmenlerin görüşlerini almak, alınacak kararlara katılımlarını sağlamak, alınan kararların uygulama ölçütlerini beraber saptamak amacıyla tüm öğretmen ve diğer paydaşların katıldığı toplantılar yapılmaktadır (Demirtaş, Üstüner, Özer ve Cömert, 2008). Milli Eğitim Bakanlığının 26.07.2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre ilköğretim okullarında bulunan kurullar şunlardır:

- 1.Öğretmenler Kurulu,
- 2.Zümre Öğretmenler Kurulu,
- 3.Şube Öğretmenler Kurulu,
- 4.Öğrenci Kurulu vardır.

2.5.1. Öğretmenler Kurulu

Okul, birçok bilgi, beceri, yerleşik gelenek ve davranışın belirlenen amaçlara göre düzenli bir şekilde öğrencilere kazandırıldığı eğitim kurumudur. Öğrenci, öğretmen ve

yöneticilerden oluşan okul topluluğu, eğitim sürecinin temel unsurlarını oluşturur. Okul ortamı, öğretme ve öğrenme aşamalarında bilginin aktarılması ve öğrencinin konu ile ilişkili etkileşimde bulunmasını sağlayan bir yapıdır. Bu ortam; personel, araç-gereç, tesis ve örgüt unsurlarından oluşan bir çevre olarak tanımlanmaktadır (Dönmez, 2004). Okulda görev yapan öğretmenler, öğretmenler kurulu ile etkin bir biçimde yönetime katılarak, görev yaptıkları kurumu ve mesleklerini daha çok severler. Görevlerinde verimli olmak amacıyla bütün bilgilerini, becerilerini ve enerjilerini öğrencilerin eğitim için harcarlar (Yılmaz, 1997). Okullarda gerçekleştirilen toplantıların verimli olabilmesi, öncelikle okul yöneticilerinin toplantı yönetimi ile ilgili ölçütleri ve usulleri iyi bilmeleri ve etkin bir şekilde uygulamalarına bağlıdır (Dunsing, 1986). Bir öğretim lideri olarak okul yöneticisinden, okulun vizyonunun ve stratejik amaçlarının paydaşların katılımıyla belirlenmesi ve kurumun misyonunu gerçekleştirilmesi beklenmektedir (Şişman & Turan, 2002). Öğretmenler kurulu, okul yöneticisinin öğretmenler arasında grup ruhu oluşturabileceği, katılımın sağlandığı, okulun işleyişine yönelik sorunların çözümü için uygun bir ortamdır (Taymaz, 2003). Ayrıca, öğretmenler kurulu eğitim ve öğretim çalışmalarının planlama ve değerlendirme organı olarak görev yapmaktadır (Demirtaş, Üstüner, Özer & Cömert, 2008).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 26.07.2014 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 34. maddesine göre, öğretmenler kurulu okul müdürünün başkanlığında, varsa müdür başyardımcısı, müdür yardımcıları ve öğretmenlerden oluşmaktadır. Müdürün bulunmadığı durumlarda, kurul toplantısına müdür başyardımcısı veya müdür yardımcılarında biri başkanlık yapmaktadır. Öğretmenler kurulu, ders yılı başlamadan önce, ikinci dönem başında ve ders yılı sonunda toplanmakta olup, okul müdürünün gerekli gördüğü zamanlarda veya üyelerin salt çoğunluğunun yazılı talebiyle de toplantı yapılabilmektedir. Toplantı günleri ve gündemi en az iki gün önceden ilgililere duyurulmakta ve öğretmenler odasında ilan edilmektedir. Toplantılarda belirtilen görüşler ve alınan kararlar, kurul tarafından seçilen yazman tarafından tutanak altına alınarak imzalanmaktadır. Kararlar oy çokluğuyla alınmakta ve toplantıya katılmayanlar dâhil tüm öğretmenler tarafından imzalanarak saklanmaktadır. Normal eğitim yapılan okullarda toplantılar ders saatleri dışında gerçekleştirilirken, ikili eğitim yapılan okullarda tüm öğretmenlerin aynı anda toplanmasına ihtiyaç halinde, okul yönetiminin bağlı bulunduğu milli eğitim müdürlüğüne bilgi vermesi şartıyla yarım gün öğretim yapılmaktadır. Tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda ise öğretmenler kurulu toplantısı yapılmamaktadır (MEB, 2014).

Araştırmacı, ders yılı başlamadan önce (seminer döneminde) ve ikinci dönem başında gerçekleştirilen öğretmenler kurulu toplantılarına katılarak, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan ve kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerle ilgili alınan kararları kurul gündeminde takip etmiştir. Yılmaz (1997) tarafından yapılan "Okul Yönetimine Katılmada Öğretmenler Kurulunun Etkililiği" adlı araştırmada, yönetici ve öğretmenlerin öğretmenler kurulu aracılığıyla yönetime katılma isteklerinin yüksek olduğu, ancak uygulamada etkilerinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğretmenler kurulunun yönetim, eğitim-öğretim ve çalışma koşulları açısından hem beklenti hem de gerçekleşme seviyelerinin etkisi değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, yönetim boyutu beklenti ve gerçekleşme açısından en yüksek değeri alırken, çalışma koşulları boyutu en düşük değeri almıştır.

2.5.2. Zümre Öğretmenler Kurulu

Eğitim sisteminin temel hizmet birimleri olan okullar, okulların ise eğitim verilen önemli yerlerinden birisi sınıflardır. Sınıflarda öğretim programlarının uygulanmasından öğretmenler sorumludur. Öğretmenlere öğretim etkinliklerinin yapılmasında en önemli görev düşmektedir. Eğitim sistemimizde başarıyı arttırmak istiyorsak aynı okulda görev yapan öğretmenlerin bilgi, beceri ve tecrübelerini paylaşabilecekleri, iletişim ve iş birliğiyapabilecekleri ortak amaç ve hedefler için kararlar alabilecekleri, yardımlaşabilecekleri uygulamaların olması gerekir. Okullarda oluşturulan zümreler bu amaçların karşılanması için oluşturulmuşlardır. Eğitim sistemimiz içerisinde önemli bir yeri olan bulunan zümreler eğitimde verimliliğin artırılması yollarındandır. Okullarda oluşturulan zümre öğretmenler kurulları aynı derse giren öğretmenlerin oluşturduğu, ekip çalışması ve iş birliği gerektiren kurullardandır. Bu kurulun parçası olan zümrelerin uyum ve iş birliği içerisinde çalışmalarıyla öğretimde belirlenen hedeflere ulaşılacaktır. Zümreler, bir araya gelerek görüş alışverişi, beraber çalışma, yardımlaşma, iletişim ve iş birliği içerisinde hareket etmelidirler. Bu nedenle zümreler, eğitim sistemimizde sıkıntılar oluşmaya başladığında incelenecek ilk birimler arasında yer alması gerekir. Daha etkin ve verimli çalışmalar yapmayı amaçlayan yöneticiler zümre çalışmalarının önemini fark edip okulundaki öğretmenlere de bu kültür ile birlikte çalışma ortamı hazırlayabilirler. Bunun için okullarda aynı alandan olan öğretmenlerin öğretim faaliyetlerini sürdürme, öğretim programlarını uygulama sürecinde görüş alışverişinde bulunarak ortak kararlar almak amacıyla toplantılar yapmaktadırlar.

Zümre Öğretmenler Kurulu (ZÖK) toplantıları olarak adlandırılan bu toplantılar Türkiye’de aynı okullarda görev yapan, aynı alandan olan öğretmenlerin okul içi iletişim ve iş birliğinin güçlendirilmesi, alınan kararların uygulanması ve eğitimde amaçlanan başarının elde edilmesi için zümrelerin yapılması, kararların alınması ve uygulanması açısından önemlidir. Bu zümre toplantılarında alınan kararlar uygulanabilir olmalı öğrencilerin davranışı ve akademik başarılarına olumlu yönde faydalarının olması gerekir (Aslan, 2019). Ayrıca bu toplantıların eğitim ve öğretimde öğretmenler arasında birlik ve beraberliği arttırmayı ve koordinasyonu dengede tutmayı amaçladığı görülmüştür. Bu sebeple, toplantılarda ele alınacak konular, neden, neyi, ne zaman, neyle ve nerede sorularına yanıt verecek biçimde ayrıntılı olarak işlenmeli ve tartışma yapılarak karar verilmelidir (MEB, 2018). Zümre Öğretmenler Kurulu toplantılarında alınan kararların öğrencilerin gereksinimlerini karşılaması ve onlara olumlu yönde davranışlar kazandırması, eğitim ve öğretim faaliyetlerini yönlendiren nitelikte olması gerekir. Böylece öğrencilerin gösterdikleri akademik ve olumlu davranışların çoğalması için önemli bir yol olarak kullanılabilmesine inanılmaktadır (Gökyer, 2011). Okullar kaliteli eğitim yaparak, grubun ihtiyaçlarına göre insan gücü yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Çünkü okulda yapılan eğitim ve öğretim etkinliklerinin genel amacı, geleceğimiz olan çocukların bilgi, beceri ve davranışlarının olumlu olarak geliştirmeleri amaçlanmıştır. Bu amaçlara ulaşmak için nitelikli yöneticiler ve öğretmenlerle ulaşılabilir. Bir okuldaki eğitimin kalitesi o okulda görev yapan öğretmenlerin niteliğiyle yakından ilişkilidir (Ağdelen ve Ağdelen, 2006). Öğretmenlerin nitelikleri ve yeterlilikleri, okulda eğitim öğretim faaliyetlerinin başarılı olmasında en önemli etkidir (Büyükkaragöz, 1998).

Eğitim sisteminin asıl görevlerinden bir tanesi, ülkenin nitelikli insan gücünü yetiştirmek ve o ülkede yaşayan yurttaşlarına vatandaşlık eğitimi vermektir (Karagözoğlu, 2003). Zümre öğretmenleri, eğitim öğretim etkinliklerinin planlanması ve uygulanması, öğrencilerin bilişsel ve sosyal gelişimlerine etkisi gibi birçok konuda beraber hareket ederek birbirlerine her konuda yardımcı olurlar. Bu çalışmalarda alınan kararların öğretmenlerin performansını olumlu olarak etkilemesi beklenir. Okuldaki en önemli grup dinamiklerinin başında olan zümre toplantıları, aynı şubede derse giren öğretmenlerin yılda belirli zamanlarda bir araya gelerek, sene sonunda kadar ortaklaşa yapacakları çalışmalar ile ilgili kararların alınması ve eğitim öğretim etkinliklerinin planlanması için yapılan toplantılardır (Albez, Sezer, Akan & Ada, 2014).

Zümre öğretmenler kurulu toplantılarında, müfredatların ve derslerin birbirine paralel olarak yürütülmesi, ders materyallerinden, laboratuvar, spor salonu, kütüphane ve okul bölümlerinin planlı olarak kullanılması, öğrenci etkinlikleri, sınavların yapılması ve derslerin değerlendirilmesi, derslerde kullanılan yöntemler ve tekniklerin belirlenmesi gibi konularda kararlar alınır (Demirtaş ve Cömert, 2006). Grup dinamiği ile ilgili yapılan çalışmalardan grup üyeleri arasındaki iş birliğinin fazla olduğu kurumlarda, daha çok verim elde edildiği ile ilgili birçok veri bulunmaktadır. Okul yöneticileri, kurumun amaçlarına göre devam ettirilen takım çalışmalarını destekleyerek, bir takım lideri gibi zümre öğretmenlerinin gayretlerini yönlendirebilirler. Alınan zümre kararlarının işlerlik kazandırılmasında grupta bulunan üyelerini cesaretlendirebilirler ve görev yaptıkları okullarda zümre öğretmenlerin motivasyonlarının artmasına yardımcı olarak, istenilen performans düzeyinin ortaya çıkmasını sağlayabilirler (Cohen ve Bailey, 1997). Okullarda yönetici ve öğretmenlerin gösterdiği performansın niteliği örgütsel aşamaları ve yapılan hizmeti doğrudan etkileyen bir etkidir. Buna göre çalışanların daha çok verimli çalışmalarında, böylece örgütsel performansın ve örgütsel etkililiğin en üst düzeye çıkarılmasında, okul yöneticilerine büyük görev üstlenmektedirler. Kurumda görev yapanların performansını güdüleyen yönetici, iyi bir yöneticidir (Werner, 1993). Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurulları ve Zümreleri Yönergesinde (MEB, 2018) eğitim kurumu sınıf/alan zümreleri ile ilgili madde 12’de aşağıda belirtilmiştir:

1. Eğitim Kurumu Sınıf / Alan Zümreleri, eğitim kurumunda aynı sınıfı okutan veya aynı alanda ders veren öğretmenlerden oluşur. İlkokullarda zümreler, aynı sınıfta derse giren öğretmenler ile varsa o sınıfta ders veren alan öğretmenlerinden meydana gelir. Her sınıf seviyesinde bir sınıf zümre başkanı ve varsa aynı alan öğretmenleri arasından alan zümre başkanı seçilir. İlkokullarda alan öğretmenleri, kendi alanlarındaki ilçe ve il zümre toplantılarına katılır. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında gerektiğinde uzman, usta öğretici, eğitici personel ve teknisyenler de zümre toplantılarına katılabilir. Alanında yalnızca bir öğretmenin bulunması durumunda, zümre toplantısı eğitim kurumu müdürü veya müdür yardımcısı ile yapılır. Kurul, haziran ayında yapılan toplantıda, eylül ayından itibaren geçerli olmak üzere iki yıl süreyle bir başkan ve yedek başkan seçer. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında ise alan/bölüm şefleri, alanın zümre başkanı olup bu görevde kaldıkları süre zümre başkanlığı devam eder. Başkan değişikliği olduğunda, yedek başkan başkanlık görevini devralır ve yeni bir yedek başkan seçilir. Önceki zümre başkanı, yapılan ve yapılması

planlanan çalışmaları yeni başkana ve katılımcılara aktarır. Seçilen başkan, eğitim kurumu yönetimine bildirilir.

2. Zorunlu bir durum olmadıkça eğitim ve öğretim yılı içerisinde zümre başkanı değiştirilemez.

3. Eğitim kurumunda alanında tek öğretmen bulunanlar, ilgili üst zümre toplantısına katılır.

4. Zümre toplantıları, ders yılı başlamadan önce, ikinci dönem başında ve ders yılı sonunda yapılır. Ortaöğretim kurumlarında kasım ve nisan aylarında eğitim kurumu müdürlüğü tarafından belirlenen tarihte bir iş günü içinde gerçekleştirilir. İhtiyaç halinde, eğitim kurumu müdürü veya zümre başkanının çağrısı ya da üyelerin salt çoğunluğunun yazılı talebi üzerine ara zümre toplantıları düzenlenebilir. Ders yılı sonunda yapılan toplantıda, yıl boyunca alınan kararlar ve sonuçları değerlendirilir.

5. Zümre toplantıları ders saatleri haricinde yapılır.

6. Zümre toplantıları, Milli Eğitim Bakanlığı Zümre Toplantı Takvimi'ne uygun olarak, toplantı öncesinde duyurulacak bir gündem doğrultusunda gerçekleştirilir. Zorunlu durumlar dışında toplantı tarihi, yeri ve gündemi en az 5 gün önceden yazılı olarak ve gerektiğinde e-posta veya bilişim araçlarıyla ilgililere bildirilir.

7. Ders yılı başlamadan önce, ikinci dönem başında, ders yılı sonunda ve eğitim kurumu müdürü/zümre başkanının gerekli gördüğü zamanlar ile kurul üyelerinin salt çoğunluğunun yazılı isteği doğrultusunda yapılacak olan eğitim kurumu sınıf/alan zümre toplantılarında aşağıda yer verilen maddelerden ilgili görülenler ile zümre başkanının gerekli gördüğü konular, kurul üyelerinin salt çoğunluğunun kararıyla gündeme alınması kararlaştırılan konular eğitim kurumlarının kademe ve türüne göre gündeme alınır, görüşülerek karara bağlanır. Kararlar oy çokluğuyla alınır. Eşitlik halinde zümre başkanının katıldığı görüş kabul edilir. Alınan kararlar müdürün onayından sonra uygulamaya konulur. Kurul tutanağı, toplantıya katılmayanlar da dâhil olmak üzere tüm zümre kurulu üyeleri tarafından imzalanarak eğitim kurumu yönetimi tarafından saklanır (MEB, 2014). Yönetmelik maddelerinden anlaşıldığı üzere, kurumdaki en önemli topluluk dinamiklerinden biri olan zümre öğretmenlerinin çalışmaları, aynı alanda ders veren öğretmenlerin bir araya gelerek aldıkları kararları ve yaptıkları planları yıl boyunca uyguladıkları ortak çalışmalardır (Albez,

Sezer, Akan & Ada, 2014). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 35. maddesine göre, zümre öğretmenler kurulu toplantılarının temel amacı, aynı okulda görev yapan alan öğretmenleriyle diğer alanlardaki öğretmenler arasındaki iletişimi güçlendirmek, iş birliğinin ve dayanışmanın artırmasına yardımcı olmaktır (MEB, 2014).

Zümre öğretmenler kurulunda; eğitim-öğretim programları incelenir ve ortak bir görüş oluşturulur. Uygulamalarda karşılaşılan zorluklar hakkında bilgi paylaşılır ve çözümler tartışılır. Öğrencilerin eğitim durumları ve çevresel faktörler değerlendirilerek alınması gereken önlemler belirlenir. Eğitim - öğretim faaliyetlerine yönelik hazırlanacak planların tutarlı bir şekilde uygulanması sağlanır. Mesleki eserler ya da eğitim alanındaki yeni gelişmeler incelenerek öğretmenler arasında iş birliğinin teşvik edilmesi amaçlanır. Ölçme ve değerlendirme süreçlerini iyileştirmek için ortak değerlendirme araçları hazırlanır. Ders yılı sonunda, zümre öğretmenler kurulu; ders programları, ilgili mevzuatlar, ders materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri, okul ve sınıf ortamlarının fiziki durumu ve öğrencinin akademik düzeyi gibi konuları içeren bir rapor hazırlayarak okul idaresine sunar. Her dönem başında, ortak yapılacak sınavların uygulanma şekli, soru türleri, konu ağırlıkları ve sınav tarihleri belirlenir. Ayrıca, kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için sınavların soru biçimleri de planlanır. Yapılan değerlendirmeler ve alınan kararlar rapor hâlinde okul yönetimine sunulur (Şahin, Maden & Gedik, 2011).

Araştırmacı 2023-2024 yılında okulda yapılan 1. Dönemsene başı (seminer döneminde) ve ikinci dönem başında yapılan Türkçe ve Matematik zümre öğretmenler toplantılarına katılmış, öğrenime devam eden OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciler ile ilgili kararı kurul gündeminde takip etmiştir. Küçük, Ayvacı ve Altıntaş (2004) tarafından yapılan “Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantı Kararlarının Eğitim ve Öğretim Uygulamaları Üzerindeki Yansımaları” adlı yaptıkları çalışmada, kurul tutanaklarındaki pek çok görüşün yüzeysel olduğu ve nasıl uygulanıp değerlendirilebileceklerinin açık olarak belirtilmediği sonuçlarına ulaşmışlardır.

2.5.3. Şube Öğretmenler Kurulu

Şube Öğretmenler Kurulu, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 26.07.2014 tarihli, 29072 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 36. maddesine göre düzenlenmiştir. 1. fıkraya göre, şube

öğretmenler kurulu, ortaokul ve imam-hatip ortaokullarında aynı şubede ders veren öğretmenler ile okul rehber öğretmeninden oluşmaktadır. Gerekli görüldüğünde, veliler ve öğrenciler arasından seçilen temsilciler de toplantıya çağrılabilir. 2. fıkraya göre, şube öğretmenler kurulu; okul yönetimince yapılan planlamaya göre birinci dönemin ikinci ayında, ikinci dönemin birinci veya ikinci haftasında ve yılsonunda toplanmaktadır. Toplantıya okul müdürü, görevlendirilmiş müdür yardımcısı veya şube rehber öğretmeni başkanlık etmektedir. Ayrıca, gerektiğinde şube rehber öğretmeni veya okul rehber öğretmenin önerisiyle ve okul yönetiminin uygun görmesi hâlinde kurul toplanabilmektedir. 3. fıkraya göre, şube öğretmenler kurulunda; şubedeki öğrencilerin kişilik gelişimleri, beslenme, sağlık, sosyal ilişkileri ve akademik başarıları değerlendirilmekte, ailenin ekonomik durumu göz önünde bulundurularak alınması gereken önlemler görüşülmektedir. Bu toplantıda alınan kararlar, şube öğretmenler kurulu karar defterine yazılarak uygulanmak üzere kayıt altına alınmaktadır (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014). Araştırmacı, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının birinci ve ikinci dönemlerinde, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfta gerçekleştirilen şube öğretmenler kurulu toplantılarına katılmış ve öğrenci ile ilgili alınan kararları takip etmiştir. Ayrıca, kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciler ve OSB'li öğrenci ile ilgili notlar almıştır.

2.5.4. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi

Kaynaştırma sınıfında öğrenime devam eden öğrenci için Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlamak amacıyla bireyin öğrenime devam ettiği okulda oluşturulan kurula BEP Geliştirme Birimi denir (MEB, 2022). BEP Geliştirme Birimi; MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (2018) madde 47-2'de belirtildiğine göre, BEP Geliştirme Birimi okul müdürü veya müdür yardımcısı başkanlığında, öğrencinin velisi (anne/baba/yasal vasi), öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, rehber öğretmen / psikolojik danışman, gerektiğinde özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üye, öğrencinin kendisi vemesleki eğitim veren özel eğitim okullarında meslek derslerini okutan bir alan öğretmeninden oluşur (MEB, 2018). Ayrıca okul dışından uzmanların görüşlerine ihtiyaç duyulması halinde öğrencinin destek hizmet aldığı bireyler (fizyoterapist, psikolog vb.) BEP Geliştirme Birimi toplantılarına görüş ve önerilerine başvurmak amacıyla davet edilebilir (MEB, 2022).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) 48. maddesinin 1. bendine göre, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Birimi'nin görevleri şunlardır:

1. BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde eşgüdümü sağlamak.
2. Öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve eğitim gereksinimlerine göre BEP'te değişiklik ve düzenlemeler yapmak.
3. Eğitim ortamlarının düzenlenmesi, materyal geliştirilmesi ve temini ile ilgili okul yönetimi ve öğretmenlere önerilerde bulunmak.
4. Okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği içinde olmak.
5. Kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri, hizmet verilecek dersleri ve haftalık ders saatlerini belirlemek.
6. Özel eğitim okulları ile mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında eğitim gören öğrencilerden, tam zamanlı kaynaştırma / bütünleştirme eğitimine uygun olanları belirleyerek okul yönetimine bildirmek.
7. Öğretim ve değerlendirme süreçlerinde kullanılacak yöntem, teknikler ve öğretim materyallerini belirlemek.
8. Özel eğitim sınıflarında kayıtlı öğrencilerden, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte eğitim alabilecek öğrencileri belirleyerek, katılacakları dersleri ve ders saatlerini planlamak.
9. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerden sınavlarda refakat edilmesi gerekenleri belirlemek.
10. Özel eğitim programı uygulayan okullarda, grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin bire bir eğitime başlamasına ve bu eğitimin sona erdirilmesine karar vermek.
11. Velinin yazılı talebi üzerine, ilkokul düzeyinde öğrencinin bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yapmasına karar vermek.
12. Farklı nedenlerle okula başlaması gecikmiş ve özel eğitim programı uygulayan okullara veya özel eğitim sınıflarına devam eden öğrencilerin yaş, gelişim ve eğitim performanslarına uygun sınıflara yerleştirilmesine karar vermek.
13. Okuldaki diğer kurul ve birimlerle iş birliği içinde çalışmak (MEB, 2018).

BEP Geliştirme Birimi ders yılının başında oluşturulacak birim toplantıları ile planlanır. İhtiyaç duyulması halinde aynı ders yılı içerisinde farklı zamanlarda da okulda BEP Geliştirme Birimi toplantısı yapılabilir. BEP Geliştirme Birimi toplantısı;

- a. Öğrenci odaklıdır,
- b. Tüm üyelerin rahatlıkla görüşlerini paylaşabildiği bir ortamdır ve

c. Öğrencinin potansiyelini en üst seviyede kullanmasını hedefler (MEB, 2022).

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yurtdışında ve yurtiçinde kaynaştırma eğitimi, iş birliği, özel eğitim programları ve okullarda bulunan kurullar ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.6.1. Diğer Ülkelerde Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Araştırmalar

Loreman (2007) araştırmasında özel eğitime gereksinimi olan bireylerin kapsayıcı eğitimlerinin nasıl desteklenmesi gerektiğini içeren yedi temel destekten bahsetmektedir. Literatürdeki bu konudaki araştırmaların sınıf uyarlamalarını dikkate aldığını belirten Loreman, gerekli uyarlamaların tüm bu sınıf uyarlamalarını da kapsayacak ölçüde olması gerektiğini belirtmiştir. (1) Kapsayıcı eğitimdeki paydaşların olumlu tutum geliştirmesi gerektiğini savunan Loreman öncelikle bireylerin sonrasında (2) devlet politikalarının da olumlu bakış açısına sahip olması ve bu konuda önlemler alması gerektiğini vurgulamıştır. Öğretimin uyarlanmasından önce bir bakıma ön hazırlık gibi görülen bu iki aşamanın ardından Loreman (3) okul ve sınıfa dâhil edilme süreçlerinin birlikte ilerlemesi ve (4) öğretimin planlanmasında esnek olunması gerektiğinden, (5) işlevsel kazanım ve (6) toplum katılımdan ve (7) öğretmen eğitimlerinden söz etmiştir. Genel sınıf ortamlarının aksine kapsayıcı eğitim müfredatının bireysel, esnek olması ve toplumun okulun bir parçası olması gerektiğini vurgulamıştır.

Chaaya'nın (2012) otizmlili öğrencilerin genel eğitim sınıfına dâhil edilmesi konusunda yaptığı araştırmanın katılımcıları otizmlili çocuklarla çalışmalar yapan 12 yıllık öğretmenlik geçmişi olan bir sınıf öğretmeni ve özel eğitim ihtiyacı olan çocukları eğitime konusunda tecrübeli ve kendisi de Down sendromlu bir çocuğa sahip 12 yıldan daha fazla süredir öğretmenlik geçmişi olan başka bir sınıf öğretmenidir. Her iki katılımcının da sınıflarında problem davranışları olan otizmlili kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciler vardır. Chaaya katılımcıların kaynaştırma konusundaki inançlarını ve otizmlili öğrencilere öğretme konusundaki bilgilerinin öğretmen uygulamalarını nasıl etkilediğine dair içsel bir bakış açısı kazanmak ve kaynaştırma oluşturmak için kullanılan strateji türlerini ortaya koymak için 13 yarı yapılandırılmış görüşme sorusunu kullanmıştır. Araştırma sonucu, etkili bir kaynaştırma için sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma konusundaki inancının öğretmen uygulamaları üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenmedeki güçlü ve zayıf yönlerini tanımasının önemli olduğu ve bu konuda

öğretmenlere büyük sorumluluk düştüğü vurgulanmıştır. Araştırma, öğrenciyi tanımak ve onlarla kişisel bağ kurmanın otizmlili öğrencilerin başarıya ulaşmasında etkili olduğunu ortaya koymuştur. OSB olan öğrencilerin kaynaştırılmasında engelliliğin değil uygun eğitim uyarlamalarının belirleyici olduğu, bu nedenle de OSB olan öğrencilerin kazanım beklentilerinin karşılanmasında öğretim ve değerlendirmede öğretmenlerin esnek uyarlamalar yapmasının önemini vurgulanmıştır. Araştırma sonuçlarından biri de OSB öğrencilerinin kaynaştırma eğitimine dâhil edilmesinin sınıftaki diğer öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkindir. Araştırma otizmlili öğrencilerin kabulünü sağlamanın, sınıftaki diğer öğrencilerin başkalarının ihtiyaçlarına daha duyarlı olmayı ve farklılıklara saygı duymayı öğreneceklerini göstermiştir. İşbirliğine dayalı öğrenme stratejisinin OSB öğrencilerinin akademik, duygusal ve sosyal davranışlarında olumlu etkileri olduğu ortaya koyulmuştur.

Hansen (2012), kaynaştırmanın kavramsallaştırılmasında kaynaştırma eğitiminin teorik sınırlarını belirlemenin önemini vurguladığı çalışmada; kaynaştırmanın politik sebeplerini, sınırsız kaynaştırma politik görüşünü, öğretmenlerin kaynaştırmaya bakış açısını, kaynaştırmanın sınırlarını belirlemede karşılaşılan teorik problemleri incelemiştir. Çalışma sonucunda kaynaştırma hakkında teorik sınırlar yeterli biçimde belirlenmediği için kaynaştırmanın, kaynaştırmaya konu olmayan bulgular üzerinden betimlendiği belirtilmiştir.

Alnandi (2020), Suudi Arabistan'daki öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına yönelik öz yeterliklerini belirlemeyi amaçladığı araştırmasında Riyad şehrinde bulunan 8 okulda 185 öğretmenle çalışma yapmıştır. Veriler Sharma ve diğerleri, (2012) tarafından geliştirilen ve araştırmacının çevirisini yaptığı 3 alt başlık altında 18 maddeden meydana gelen Kaynaştırma Uygulamaları için Öğretmen Yeterliliği ölçeğiyle toplamıştır. Araştırmanın sonunda öğrencilerin sınıf kurallarına uymasına yardımcı olma, velileri okula gelme hakkında rahat hissettirme ve öğrenciler için alternatif yöntemler bulma konusunda kendilerini yeterli gördükleri, okul aile birliği ile iş birliği yapma, olumsuz davranışı olan öğrencileri sınıf etkinliklerine katma, kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili yasa ve politikalar hakkında ise kendilerini yetersiz gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Saloviita (2020) “Finlandiya'daki Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumları” adlı araştırmasını sınıf, alan ve özel eğitim öğretmenlerinden meydana gelen 1764 öğretmene uygulamıştır. Araştırmanın verileri Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Ölçekten elde edilen veriler demografik özellikler

(yaş, cinsiyet, branş, meslek yılı vb.) açılardan anlamlı farklılık olup olmadığı yönünde analiz edilmiş, öğretmenlerin öz yeterlikleri ve iş oryantasyonları araştırmanın diğer bağımsız değişkenlerini oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları açısından en yüksek ortalamaya özel eğitim öğretmenlerinin sahip olduğu en az ortalamaya ise branş öğretmenlerinin sahip olduğu sonucuna ulaşıldığı belirlenmiştir. Diğer demografik özellikler ile ilgili anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin öz yeterlikleri ve iş oryantasyonları ile kaynaştırmaya yönelik tutumları arasındaki ilişki düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

2.6.2. Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Araştırmalar

Batu (1998)’de çalışmasında nitel araştırma yöntemini kullanmıştır. Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı bir kız meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin kaynaştırma ile ilgili görüşlerini ve önerilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu nedenle verilerin toplanması, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ise 19 öğretmenden oluşmuştur. Görüşmeler izin alınarak araştırmacı tarafından yapılmıştır. Kayıt cihazı aracılığıyla veriler toplandıktan sonra, yazıya aktarılmış ve bilgisayarda daha önceden hazırlanan formlara işlenmiştir. Verilerin analizinde tümevarım yöntemi kullanılmıştır. Verilerin geçerliğini sağlamak için bir uzman tarafından verilerin değerlendirilmesi kontrol edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, bazı öğretmenler zihin yetersizliği olan öğrencileri, bazıları ise işitme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına alınmasını istemiştir. Öğretmenlerin birçoğu zihin yetersizliği ve işitme yetersizliği olan öğrencilerini meslek derslerinde kültür derslerinde olduklarından daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin birkaçı kaynaştırma uygulamalarında öğrenciler için sınıflarında değişiklik yaptıklarını belirtmişler, birkaçı ise bu duruma gerek olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler öğrenci ebeveynleri ile bütünlük sağlanması konusunda aynı görüşte olduklarını görülmüştür. Sonuç olarak bu araştırmanın bulguları ABD’deki araştırma bulgularıyla aynı doğrultuda olduğu belirlenmiştir.

Vural ve Yıkılmış (2008), yaptıkları çalışmada kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlaması ile ilgili yaptıkları çalışmaları belirlemişlerdir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları ile 18 sınıf öğretmeninden elde edilen veriler neticesinde 11 tema belirlenmiştir. Temalardan öğretmenlerin öğretim ortamına yönelik yaptıkları uyarlamalarda genel olarak öğretmenlerin sıra düzeni oluşturduğu; materyallere erişim, sınıf ikliminin düzenlenmesi ve öğrenci gruplarının oluşturulması gibi faktörleri dikkate almadıkları

gözlendi. Öğretmenlerin çoğunluğu amaç belirlemede sistemli bir çalışma yapmadıklarını, içeriği basitleştirmek ve farklılaştırmak için bir çalışma gerçekleştirmediklerini, BEP planı hazırlamadıklarını, dersin akışı içinde uyarlamalar yaptıklarını ortaya koymuştur. Öğretmenler soru - yanıt, dramatizasyon, yaparak yaşayarak öğrenme ve demonstrasyon gibi farklı yöntem ve tekniklerden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Ancak bu yöntem ve tekniklerde de öğrenciyi öğrenmeye hazırlama, kazanımdan haberdar etme, ön bilgileri harekete geçirme gibi uygulamalara yer vermediklerini ifade etmişlerdir. Çalışmaya katılan 18 öğretmenden 10'u materyallerde bir uyarlama yapmadığını belirtmişlerdir. Uyarlama yapan öğretmenlerin materyalin dikkat çekici ve amaca uygun olmasına önem verdiği ortaya koyulmuştur. Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin öğrenme durumlarının belirlenmesinde soru-cevap, test ve gözlem gibi değerlendirme tekniklerinden yararlandığı dile getirilmiştir. Öğretmenler, uyarlamaları yaparken özellikle materyallerin uyarlanması konusunda okul yönetiminden destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında öğretmenler RAM, Milli Eğitim Bakanlığı ve ailelerden yeterli destek almadıklarını ifade etmişlerdir.

Kargın, Güldenoğlu ve Şahin (2010) sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma sürecinde yapılması gereken uyarlamalara ilişkin görüşlerini çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırma sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli olan öğrencileri için sınıf içi uyarlamalarla ilgili görüşlerinin farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Kaynaştırmaya İlişkin Uyarlamalar Ölçeği (KİDO) kullanılarak Ankara ilindeki gönüllü 126 sınıf öğretmenin verdiği yanıtlar doğrultusunda fiziksel uyarlamalar ve öğretimsel uyarlamalara ilişkin bakış açıları ortaya koyulmuştur. Yapılan araştırmanın sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde uyarlamalar yapılmasını önemli buldukları, fiziksel uyarlamaları öğretim sürecine dair uyarlamalardan daha büyük oranda yaptıkları ifade edilmiştir. Ayrıca destek eğitimin öğretim sürecine ilişkin bir düzenleme olmasına rağmen öğretmenlerin nasıl uygulayacakları konusundaki yetersizlikleri nedeniyle destek eğitimi daha az tercih ettiklerini ortaya koymuştur.

Akay (2016) kaynaştırma ortamında eğitim alan işitme yetersizliği olan öğrencilere, destek özel eğitim alan işitme engelli öğrencilere, destek özel eğitim hizmeti sunan eğitimciye yönelik, mentorluk sürecinin incelenmesi çalışmasında özel eğitim öğretmenlerine yönelik mentorluk hizmetleri çalışılmış destek eğitim öğretmeni ve iki işitme yetersizliği olan öğrenci katılmıştır. Bulgulara göre destek eğitim hizmeti sunan öğretmenin planlama, uygulama ve değerlendirme alanlarında gelişim göstermesinde etkili olduğu ortaya konmuştur.

Allahverdi (2017) ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin kaynaştırma sınıfları ve özel eğitim sınıflarına devam eden hafif düzeyde zihin yetersizliği olan bireylerin yalnızlık düzeylerini karşılaştıran bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya 90 normal gelişim gösteren öğrenci, 89 öğrencinin kaynaştırma sınıfında öğrenim görüp hafif düzeyde zihinsel yetersizliği vardır. 93 öğrenci ise özel eğitim sınıfında öğrenime devam eden hafif düzeyde zihin yetersizliği olan öğrenciler ile toplam 272 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna göre bu üç ayrı öğrenci grubu içerisinde en yüksek yalnızlık düzeyinin kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciler de olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Duran Düşünür (2018), ‘‘İlkokullarda Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri’’ ile ilgili yaptığı çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik eğilimlerinin olumlu yönde olduğunu, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin sınıf içindeki disiplin sorunlarına yönelik katılımının yüksek olduğunu, tipik gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma eğitiminden olumsuz etkilendiği ile ilişkili öğretmen katılımının düşük olduğunu belirlemiştir.

Erdağı (2019), Kars ilinde görev yapan 202 sınıf öğretmeniyle gerçekleştirdiği çalışmada, kaynaştırma eğitimi uygulayan öğretmenlerin bu eğitime ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Tarama modeliyle yapılan bu çalışmada, öğretmenlerin demografik bilgileri ile görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Ancak, BEP biriminin bulunması, BEP hazırlama süreci, destek eğitim odasının varlığı, sınıf içi yardım alma ve özel eğitim danışmanlığı gibi değişkenlerin, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları ve uygulamalara ilişkin görüşleri üzerinde anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir.

Menteş (2020), Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı olan ve okul öncesi kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin sınıf içindeki akran ilişkilerini incelediği çalışmasında, akran kabulü, reddi ve zorbalık davranışlarını ele almıştır. 60-72 aylık 21 tipik gelişim gösteren öğrenci ve 1 OSB tanılı öğrenci ile yapılan çalışmada, OSB tanılı öğrencinin akran kabulüyle ilişkili davranışlarının değişkenlik gösterdiği belirlenmiştir. Bu öğrencinin olumlu davranışlar sergileyebildiği, akranlarıyla etkileşim kurabildiği ve iletişim başlatabildiği ancak iletişimi sürdüremediği tespit edilmiştir. Araştırmada, sınıfta fiziksel şiddetin dönem başında

gözlenmediği, ancak ilerleyen aylarda hem OSB tanımlı öğrenci hem de akranları tarafından fiziksel şiddet davranışlarının sergilenmeye başladığı gözlemlenmiştir.

2.6.3. Diğer Ülkelerde İş Birliğine Dönük Araştırmalar

Ebersold (2003), kaynaştırma uygulamalarının başarılı bir biçimde yürütülebilmesi için iş birliğine dayalı bir sistemi kaçınılmaz olarak değerlendirmektedir. Buna karşın uluslararası alanyazında etkili bir iş birliğinin sağlanamadığı sıkça rapor edilmiştir (Fukkink ve Van Verseveld, 2020; Nilsen, 2020; Rodrigues vd. 2019; Jurkowski ve Müller, 2018; Robinson, 2017). Harvey vd. (2010) öğretmenlerin iş birliği bağlamında eğitime ihtiyaç duydukları belirlenmiştir.

Garcia– Valcarcel, Basilotta ve Lopez Salamanca (2014) çalışmalarında ilköğretim ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerin sınıf içi iş birliğiyle öğrenme yöntemi ile ilgili bilgi ve iletişim teknolojilerinin sınıf içi yapılan etkinliklere desteklerini araştırmışlardır. Çalışmada öğretmen görüşlerine göre içerik analizi yapılmıştır. Bulgulara göre öğretmenler bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenciler ve öğretmenler arasındaki uygulamaları okul içi iş birliği içerisinde bulunmada önemli bir uygun durum olduğunu belirtmişlerdir. İş birliği ile öğrenmenin; sosyal beceriler, problem çözme, özgüven, sorumluluk alma becerilerinde olumlu olarak farkındalık oluştuğunu söylemişlerdir.

Tzivinikou (2015) araştırmasında genel ve özel eğitim öğretmenleri arasındaki iş birliğini heterojen sınıflarda birlikte eğitim becerileri geliştirme açısından incelemiştir. Genel ve özel eğitim öğretmenleri arasındaki iş birliğinin, yetersizliği olan öğrenciler için etkili öğretimin bir ayağı olduğunu göstermiştir. Hizmet içi eğitimden sonra 15 genel ve 15 özel eğitim öğretmenleri sınıflarındaki yaptıkları öğretimi kaydetmeleri istenmiştir. Veri toplama, katılımcıların öz değerlendirme rubrikleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bulgular başlangıçta yapılan birlikte öğretim modeli yerini, takım öğretimi modeline bırakmıştır. Heterojen sınıflar için etkili bir birlikte öğretim modeli oluşturmanın mümkün olduğu belirlenmiştir.

Da Fonte ve Barton – Arwood (2017) araştırmasında genel ve özel eğitim öğretmenlerinin iş birliğini perspektifler ve stratejiler açısından incelemiştir. Günümüzde okulların, yetersizliği olan öğrenciler için daha fazla beklentiler içerisinde olmaları ve artan öğretmen sorumluluğunu içeren kapsayıcı eğitim modellerine yöneldiğini belirtmişlerdir.

İşbirliği becerilerinin geliştirilmesinin zaman alacağını açıklamışlardır. Araştırmanın hem genel hem de özel eğitim öğretmen adaylarının iş birliğine ilişkin umutlarını, korkularını ve bakış açılarını görev yapan öğretmenlerle örtüştüğünü belirtmişlerdir. Ayrıca iş birliğiyle ilgili stratejiler sunmuşlardır.

Olsen ve Huang (2018) araştırmasında müdür desteği ve öğretmen iş birliği ile öğretmenlerin iş doyumunu ile ilgili çalışmayı yapmışlardır. Okul içerisindeki öğretmen iş birliği ve müdür desteği, doğrudan iş doyumunu ile ilgili iki etkili faktör olduğunu belirtmişlerdir. Sınırlı 2011-2012 yılında okullar ve personel anket metodu kullanılarak, ulusal düzeyde temsili bir veri programı ile öğretmenler arası iş birliği analiz edilmiştir. Bulgular, öğretmenlerin okul liderlerinin yardımıyla iş birliğini yapabildikleri vurgulanmıştır.

Paulsrud ve Nilholm (2020) araştırmasında kaynaştırma eğitimi için özel desteğe ihtiyacı olan öğrencilerle çalışırken sınıf öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenleri arasındaki iş birliğine ilişkin yapılan araştırmaları incelemiştir. Okullarda farklı iş birliği şekillerinin nasıl yapıldığını gözlemlemiştir. Sonuçlar iş birliğine dayalı öğretim, özel eğitim danışmanlığı ve karma iş birliği şekillerinin, iletişim ve iş birliği yapan öğretmenlerin rollerine yararlı olduğu belirlenmiştir. Eğitim politikasının, okul personelinin kaynaştırma eğitimi anlamasının önemli olduğu görülmüştür.

2.6.4. Türkiye’de İş Birliğine Dönük Araştırmalar

Batu ve Topsakal (2003), "Özel Eğitim Danışmanlığı Süreci ve Bir Danışmanlık Örneği" adlı çalışmalarında, özel eğitim destek hizmetlerinin önemini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, özel eğitim danışmanlığı süreci; giriş, sorunun belirlenmesi, çözüm önerilerinin geliştirilmesi, çözüm önerilerinin uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Özel eğitim danışmanlığının, özel eğitim öğretmenleri veya özel eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip rehber öğretmenler tarafından yürütülebileceği vurgulanmıştır.

Cerit (2009), sınıf öğretmenlerinin örgütsel güven düzeyleri ile iş birliği yapma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya, 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Bolu ilindeki 19 ilköğretim okulunda görev yapan 229 sınıf öğretmeni katılmıştır. Veriler, örgütsel güven ölçeği ve iş birliği ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf

öğretmenlerinin örgütsel güven düzeyi ile iş birliği yapma düzeyleri arasında olumlu bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Satman (2013), 486 öğretmen ile çalışma yapmıştır. Devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin, ekip çalışması ile ilgili ekip değerlendirme ölçeği, ekip ilişkilerinin yararlı ve yararlı olmayan yönleri ölçeği, ekipte motivasyon ve doyum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek amaçlanmıştır. Ölçekte yapısal geçerliği tanımlamak için faktör analizi uygulanmıştır. Çalışmanın sonunda, ölçeklerin Türk toplumunda kullanabilecek geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğu kabul edilmiştir. Öğrencilik yıllarında grup etkinliğine katılan öğretmenlerin ölçekten aldıkları puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Özdoğru (2021), öğretmenlerin meslektaşlarıyla iş birliği yapma durumlarını, iş birliği önündeki engelleri ve çözüm önerilerini öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Nitel araştırma yöntemiyle, durum çalışması deseni kullanılarak gerçekleştirilen çalışmaya 25 öğretmen katılmıştır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Bulgulara göre öğretmenlerin büyük bir kısmı, meslektaşlarıyla iş birliği yapmaya büyük ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Ancak, iş birliği yapmalarının önündeki engeller arasında olumsuz kişilik özellikleri (ego, hırs, güvensizlik, kibir, bencillik), iletişim eksikliği, mesleki rekabet, gruplaşma, siyasi görüş farklılıkları ve iş birliği isteğinin yetersizlik olarak algılanması kaygısı yer almaktadır. Ayrıca, toplumsal kültürdeki değişim, kuşak çatışması, bireyselliği öne çıkaran yasal düzenlemeler ve çalışma koşullarının zorlukları da öğretmenler arasında iş birliğini olumsuz etkileyen diğer faktörler olarak belirtilmiştir.

Subaşı Yurtçu (2021), otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı olan bir okul öncesi öğrenciyle yürüttüğü çalışmada, özel eğitim danışmanlığı desteğiyle kaynaştırma uygulamalarının iyileştirilmesini inceleyen bir eylem araştırması gerçekleştirmiştir. Bulgulara göre, OSB tanılı öğrencide belirlenen değişiklikler arasında; sözel ifadelerin ve sosyal etkileşimin artması, bilinçli davranışlar ve algı düzeyinin gelişmesi, yönergelere uyma becerisinin artması, boyama becerilerinin gelişmesi, sınıf rutinlerine katılımın artması, anlamlı etkinliklerle meşgul olunan sürenin uzaması, kendini uyaran davranışların süresinin azalması ve bireysel veya grup oyunlarına katılımın artması yer almaktadır.

2.6.5. Diğer Ülkelerde Özel Eğitim Programlarına Dönük Araştırmalar

Agran, Alper ve Wehmeyer (2002) çalışmalarında, orta ve ağır düzeyde yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerle çalışan öğretmenlere anket uygulamıştır. Ankete, ciddi düzeyde yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin eğitim programlarını takip edebilmeleri için önemli görülen 9 beceri ile ilgili görüşler yer almış, bu beceriler öğretmenler tarafından önem sırasına konulmuştur. Bulgulara göre öğretmenler; sosyal beceriler, iletişim becerileri, seçim yapma becerisi, akademik beceriler ve günlük yaşam becerileri gibi becerileri eğitim programları açısından önemli görmektedirler. Normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı standartlarda değerlendirilmesi ve aynı genel programa dahil edilmesinin yanlış bir tutum olduğu ve öğrencileri zorlamanın başarısızlığa neden olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin ihtiyaçlarına göre bireysel programların hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Bradley ve Danielson (2004) yaptıkları çalışmada özel gereksinimli çocuklarda erken tanının yanı sıra uygun programların hazırlanmasının önemi üzerinde durmuşlardır. Çocukların öğrenmelerini değerlendirirken başarısızlığın kaynağını öğrencinin özel gereksinimli olmasında görmenin yanlış olduğunu, başarısızlık nedenlerinin eğitim programlarının etkililiğinde aranması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çocukların öğrenmelerini değerlendirmede alternatif değerlendirme yöntemlerinin kullanılmasının (gözlem yapma, çocuğun geçmişi hakkında bilgi edinme gibi) çocuk hakkında daha gerçekçi bilgiler sağlayacağı vurgulanmaktadır.

EE, Jessi ve Soh (2005) çalışmalarında, özel gereksinimli öğrencilere yönelik hazırlanacak eğitim programlarının nasıl olması gerektiğini incelemişlerdir. Bu doğrultuda 47 öğretmen ile likert tipinde hazırlanmış ve açık uçlu sorular eklenmiş bir anket çalışması ile yanıtlar toplanmıştır. Ankette, öğrencilerin öğrenmelerini ve becerilerini geliştirmek ve toplumla bütünleşebilmeleri için yapılması gerekenler ile ilgili maddelere yer verilmiştir. Araştırma sonuçları özel gereksinimli çocuklara hazırlanan programlar ile bağımsız yaşam ve problem çözme becerilerinin kazandırılması gerekmekte olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin mesleğe yönelik tutum ve becerilerinin yanı sıra toplumsal becerilerinin de desteklenmesi gerektiği belirlenmiştir.

2.6.6. Türkiye’de Özel Eğitim Programlarına Dönük Araştırmalar

Avcıoğlu (2011) Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri adlı çalışmasında bireyselleştirilmiş eğitim programı BEP’in öğrenilmesi, hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesini incelemiştir. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve toplam 17 sorudan oluşan bir görüşme formu ile toplanmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiş olan 12 zihin engelliler sınıf öğretmeni katılımcıdır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin BEP hazırlarken öğrencilerin aileleriyle oldukça az görüştükleri ailelerin ve öğrencilerin görüşlerinden yeterince yararlanamadıkları belirlenmiştir.

Yiğitoğlu (2022), "Özel Eğitim Uygulama Okulu 1. Kademe Öğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında, orta-ağır zihinsel yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan öğrenciler için hazırlanan 1. Kademe öğretim programlarını öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemiştir. Araştırmanın verileri, özel eğitim uygulama okulu 1. Kademe öğretim programları değerlendirme anketi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Ankara'daki 7 farklı ilçede bulunan özel eğitim uygulama okullarından amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş 35 öğretmen araştırmaya katılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin programın dört boyutuna ilişkin genel olarak olumlu görüş bildirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, hedeflere kısmen ulaşılabildiği, öğretim içeriğinin öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun şekilde seçildiği ve öğretme-öğrenme süreçlerinin işlevsel olduğu tespit edilmiştir.

2.6.7. Türkiye’de Okullarda Bulunan Kurullara Dönük Araştırmalar

Yıldız (1996) öğretmenlerin, öğretmenler kurulunda alınan kararlara katılma derece ve isteklerinin belirlenmesi adlı çalışmasında öğretmenlerin, öğretmenler kurulunda alınan kararlara katılma derece ve isteklerini belirlemek, öğretmenlerin bireysel özelliklerine göre katılma derece ve istekleri arasında fark olup olmadığının ortaya konulmasını incelemiştir. Araştırma verileri öğretmenlerden anket formu ile toplanmıştır. İstanbul ili Bahçelievler ilçesinde bulunan toplam 35 resmi ilköğretim okulunda çalışan 1940 öğretmen katılımcıdır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, öğretmenler kurulunda alınan kararlara katılma dereceleri ve katılma istekleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Demirtaş, Üstüner, Özer ve Cömert (2008) öğretmenler kurulu toplantılarının etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri adlı çalışmasında liselerdeki “öğretmenler kurulu” toplantılarının etkililiğinin öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlenmesini incelemişlerdir. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen “Öğretmenler Kurulu Değerlendirme Ölçeği” ile toplanmıştır. Ortaöğretim kurumlarında çalışmakta olan 276 öğretmen katılımcıdır. Araştırma sonucunda öğretmenler, okuldaki öğretmen sayısı çoğaldıkça kurul toplantılarının etkililiğinin azaldığı belirlenmiştir.

Göksoy ve Yenipınar (2015), "Öğretmenlerin Okul Zümre Öğretmenler Kurullarına İlişkin Görüşleri" adlı çalışmalarında, zümre öğretmenler kurulu uygulamalarında öngörülen ideal durum ile mevcut uygulamaları öğretmen görüşleri doğrultusunda karşılaştırarak değerlendirmiştir. Araştırma, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 32 okulda görev yapan 64 kadrolu öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, zümre öğretmenler kurulunun etkili çalışmasının eğitim ve öğretim faaliyetlerinin başarısında önemli bir rol oynadığı belirlenmiştir. Ancak, okul yöneticilerinin zümrelerin oluşturulması ve işletilmesinde yeterli eğitimsel liderlik sergilemedikleri tespit edilmiştir.

Kılıç ve Yıldız (2021), "İlkokul Zümre Öğretmenler Kurulu Kararlarının Uygulanma Seviyesi" adlı çalışmalarında, ilkokul öğretmenlerinin zümre öğretmenler kurulu toplantılarında aldıkları kararları ne ölçüde uyguladıklarını incelemiştir. Durum çalışması yöntemiyle desenlenen araştırmanın örneklemi, Erzurum iline bağlı merkez ilçelerde görev yapan 40 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, toplantılarda alınan kararların bir kısmının öğretmenlerin çoğunluğu tarafından uygulandığı, ancak bazı kararların yeterli düzeyde hayata geçirilmediği belirlenmiştir.

BÖLÜM 3

3.YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, eylem araştırması ve çeşitleri, eylem araştırma süreci ve ortamı, katılımcılar, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi, verilerin geçerlik güvenirliğinin sağlanması ve araştırmanın etiği konuları ile ilişkili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada ortaokul 6. Sınıfta öğrenime devam eden OSB olan kaynaştırma öğrencisinin dersine giren öğretmenlerin, okulda görev yapan yöneticilerin ve öğrencinin ailesinin aralarında okul içi birliğine dayalı uygulamaların etkililiğini amaçlayan, nitel ve nicel veri toplama araçlarını içeren ayrıca öğrencinin öğretimin niteliğine olan etkisi, sınıfta öğretmenleriyle ve tipik gelişim gösteren akranlarıyla aralarında olan iletişimin inceleneceği, okul içi iş birliği ile ilgili uygulamaların gerçekleştirileceği, öğretmenlere araştırmacının araştırma süresince rehberlik yapması, yansıtma toplantılarında, yaşadığı tecrübeleri, öğretmenlere örneklerle anlatması ve bu edindikleri bilgilere göre öğretmenlerin kaynaştırma sınıfında öğrenim gören öğrencinin öğretmenleri aracılığıyla öğrenci ile uygulama yapması ve eğitimde en çok eylem araştırması yöntemi tercih edilmesi, diğer araştırma türlerine göre esnek bir hareket alanı sağlaması, okul içinde paydaşların farklı alanlarda meydana gelen sorunlara çözüm bulması, uzman araştırmacıların yürütücülüğünde iş birliğine dayalı, döngüsel bir süreç olması araştırmayı yapanların bir problem tanımlaması, bunu çözmek için çaba göstermesi, yaptıklarının ne kadar başarılı olduğunu görmesi, eğer sonuçtan tatmin olmazlarsa yeniden denenmesi, okulda görev yapan öğretmenlere, öğrenime devam eden öğrencilere yararlı bir araştırma olması ve yaparak yaşayarak öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olması ve nedeniyle eylem araştırması tekniği kullanılmıştır.

Eylem araştırmasını diğer araştırma yaklaşımlarından ayıran en önemli özellik, temel amacının bilgiyi üretmek yerine uygulamayı iyileştirmektir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin iş birliği içerisinde olması durumunda öğrenci için akademik ve sosyal başarı düzeyinin daha çok iyileştirileceği, öğrencinin sınıfta uyumunun daha kolay olacağı ve öğrencinin akademik başarısı için öğretmenlerin aralarında iş birliğinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu bağlamda, alanyazın taranarak nitel araştırma ve eylem araştırması ile ilgili tanım ve özellikler konusunda bilgi verilmiş ve bu çalışmada uygulanan eylem araştırması süreci ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Eleştirel kuramdan temelini alan bu araştırma yaklaşımında amaç, yalnızca araştırılan bireylerin sahip oldukları anlamları ve davranışlarını sorgulamak değil aynı zamanda değişmesine yardımcı olmaktır. (Ekiz, 2003). Eylem araştırmalarının somut sosyal sorunlara doğrudan yaklaşma, araştırma sürecinde sonuçların uygulanması ve etkilenen taraflar arasında eşitlik olarak üç temel hedefi vardır (Mayring, 2000. akt. Klose – Karaaslan, 2014).

3.1.1. Eylem Araştırması

Araştırmacıyı aynı zamanda uygulayıcı olarak sürecin içerisine katan, geleneksel araştırma yöntemlerinin ötesinde bir yöntem olan eylem araştırmalarına alanyazında adı eylem araştırması olarak belirtilmesine de 1920 yılında Dewey'in çalışmalarında rastlanmaktadır. Dewey pratik olarak eylem araştırmalarını temellendirmiş yöntemin modellemesini ise Lewin 1946 yılında yapmıştır. Eğitimde eylem araştırması yöntemini ilk olarak Dewey ile gündeme gelmiş daha sonra eylem araştırması yöntemini eğitsel sorunların çözümünde uygulayan araştırmacı Corey'dir. Elliott ve Stenhouse eğitimde eylem araştırması modelini kullanmışlardır. Ayrıca Adelman çok düzeyli eylem araştırmaları yapmıştır (Özek, 2019). Elliot (1991) eylem araştırmasını sosyal durum içerisindeki eylemin niteliğini artırmak amacıyla o durumun araştırılması olarak tanımlamıştır (akt. Altrichter, Posch ve Somekh, 2008). Eylem araştırmasının alanyazında pek çok farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Eylem araştırması açıklayıcı gücünü ve pratik yararını test etmek için psikoloji, felsefe, sosyoloji ve diğer sosyal bilimler alanının bilgilerini kullanan geniş bir yelpaze içermektedir (Somekh, 2006). Eylem araştırması, katılımcıların üzerinde çalıştıkları durumla ilgili derinlemesine yaptığı eleştirel ve pratik tecrübelerine dayanır, araştırmalara ve eyleme rehber olacak teori geliştirmeyi amaçlar (Köklü, 2001). Ancak bu araştırma modelinde araştırmacı var olan sorunları çözmek yaptığı uygulamaları incelemekte ve iş birliğine yönelik bir etkinlik içerisinde olması gereklidir (Beyhan, 2013). Bu sebeple eylem araştırması katılımcıların ve araştırmacıların birlikte yürüttüğü çalışmalardır (Somekh, 2006).

Eylem araştırması, tarihsel olarak doğası gereği döngüsel bir süreç olarak görülmektedir (Johnson, 2012). Eylem araştırması sürecini en yaygın kabul gören beşli sınıflandırmaya göre ele alacak olursak; problem alanının veya odak noktanın belirlenmesi, verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması, eylem planının meydana

getirilmesi ve eylem planının değerlendirilmesi aşamalarından oluştuğu görülmektedir (Ekiz, 2003; Klein, 2012; Kuzu, 2005). Bu süreç birbirini takip ederek bir döngü oluşturur ve esnek, helezonik bir yapı olarak ifade edilir (Costello, 2003).

Eylem araştırması yöntemi, uygulamaların iyileştirilmesine, problemlerin anlaşılmasına ve çözüm bulunmasına destek olmaktadır. Bu süreç döngüsel olup, sorunlara doğrudan bir çözüm sunmak yerine, bir eylem planı çerçevesinde uygun çözüm yolları üretmeyi hedefler (Johnson, 2019). Eylem araştırmasının aşamaları; sorunun tanımlanması, yapılması gerekenlerin belirlenmesi, verilerin toplanması, analiz edilmesi, elde edilen verilere dayanarak istenmeyen durumların tespit edilmesi, değişimlerin başlatılması, değişimlerin izlenmesi, gözden geçirilmesi ve bir sonraki adımın planlanması şeklinde ilerlemektedir (Koca, 2017). Eylem araştırmalarının belirli temel özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Johnson, 2005; Schoen & Nolen, 2004, akt. Uzuner, 2005):

1. Eylem araştırmaları sistematik yapıdadır: Nasıl olsa ola gelir mantığı olmaz. Verileri belirli bir özgürlük dâhilinde toplamamız, analiz etmemiz ve sunmamıza rağmen sistematik bir görüş açısı oluşturmalıyız.
2. Araştırma bir yanıtla başlamaz: Hiçbir araştırmaya ne bulacağımızı bilerek başlamamalıyız. Araştırmacı gözlem yapan ve belli bir yöntemin etkilerini çalışır.
3. Bir eylem araştırması karmaşık olmak zorunda değildir: İyi düzenlenmiş, net bir şekilde betimlenmiş veri her zaman için karmaşık ve kafa karıştırıcı veriden daha iyidir. Bazen bizim katmadığımız veri en önemli veri olabilmektedir.
4. Veri toplamaya başlamadan önce araştırmayı iyice planlamalıyız: Planlı olmak, program hazırlamak sistematik araştırmayı izlenimciliğe dayanan bakıştan ayırır. Ancak, planlar ve topladığımız verilerin türü araştırmanın aşamalarında değişebilmektedir.
5. Araştırma projesinin uzunluğu farklı olabilir: Araştırma sorusuna, sorunun özelliklerine araştırma ortamına ve veri toplama durumuna göre değişir. Eylem araştırmaları basit ve resmi olmayandan ayrıntılı resmi olana doğru bir ilerleme gösterebilir.
6. Gözlemler düzenli olmalıdır: Veri toplama tekniklerinden olan gözlemler, düzenli ama uzun olmayabilir. Önceden planlanmış olması gerekir.
7. Eylem araştırması kuramı içine gömük olabilir: Sorunları ve bulgularınızı bir kuramla ilişkilendirmek araştırmamızı daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Birçok kuramın birlikte temel alındığı uygulamalarda incelenebilir.

8. Eylem araştırması nicel bir araştırma değildir: Herhangi bir şeyi ispatlamak zorunda değilsiniz. En iyi şeyi belirlemek için birini diğerine karşılaştırmak durumunda değilsiniz. Araştırma deseninde kontrol grubu olmadığı gibi bağımlı ve bağımsız değişken ve denenceler de yoktur. Amaç anlamak ve çözüm bulmaya çalışmaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, eylem araştırmalarının temel özellikleri sorumluluk, iş birliği, özen, düşünme ve değişim olarak belirlenmiştir (Vatan, 2009). Eylem araştırmaları, tahmin edildiği kadar kolay bir araştırma modeli değildir ve sistemli bir süreç gerektirir (Klein, 2012). Karasar'a (2005) göre, eylem araştırmaları; uzman araştırmacıların yürütücülüğünde, uygulayıcıların ve probleme taraf olanların da katılımıyla, mevcut uygulamanın eleştirel bir değerlendirmesini yaparak durumu iyileştirmek için gerekli önlemleri belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır. Uzuner (2005), eylem araştırmalarının bazı sınıflamalara göre uygulamalı nitel araştırmalar arasında yer aldığını ve eleştirel yansıtma ve sorgulama yoluyla yaşam kalitesini artırmak için önceden planlanmış, düzenlenmiş ve iş birliğine dayalı sistematik incelemeler olduğunu belirtmektedir. Klein'e (2012) göre, eylem araştırması sadece bir araştırma yöntemi değil, aynı zamanda araştırmaya yön veren bir teori ve ilkeler sırasındadır. Bu tanımlardan hareketle, eylem araştırması sosyal bilimler alanlarında meydana gelen farklı sorunlara çözüm üretmeyi amaçlayan bir araştırma türüdür ve farklı nedenlerle gerçekleştirilebilir.

Mills'e (2003) göre, eylem araştırması öğretim-öğrenme ortamında öğretmenler, araştırmacılar, yöneticiler, okul danışmanları ve diğer katılımcılar arasında iş birliği sağlamaya yönelik bir süreçtir. Ayrıca, kurumların işleyişini, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını ve öğrencilerin nasıl daha etkili öğrenebileceklerini incelemek amacıyla tercih edilmektedir. Bu araştırma modeli, farklı konuların ve eğitim süreçlerinin analiz edilmesi için kullanılmaktadır.

Eylem araştırmalarında aktarılabirlik araştırma sonuçlarının net bir şekilde paylaşılmasını ve inceleyen kişilerde aynı şekilde anlaşılması gereklidir (Türkkan, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Buna göre eylem araştırmalarında bağlamla ilişkili kapsamlı veri toplanmalı ve araştırma raporlarına ayrıntılı yazılması gerekir (Klein, 2012; Kuzu, 2005). Eylem araştırması, eylemlerin ve öğretimin niteliğini anlamak ve artırmak için bir sınıf ya da okul ortamıyla ilgili çalışma süreci olduğu belirtilmektedir (Hensen, 1996; akt. Johnson, 2005). Derince ve Özgen, 2015; eylem araştırmalarının genelde eğitim alanında daha fazla kullanıldığını ve yöneticilerin, danışmanların, özellikle de öğretmenlerin sınıf içi

uygulamalarda karşılaştıkları problemlerde ve bu uygulamaları daha çok nasıl iyileştirmek için eylem araştırmaları yapılabileceğini, problemlere çözümler bulabileceğini belirtmiştir. Eylem araştırmasını diğer araştırmalardan ayıran en önemli şartın temel amacının bilgiyi üretmekten çok uygulamayı iyileştirmektir. Eylem araştırması sınıf, okul ya da toplumsal ortamlarda çok fazla bir kullanım imkanına sahip olmakla beraber özellikle yetersizliği olan bireylerin öğrenim gördüğü sınıf ve okullarda meydana gelen sorunlar ile ilgili alternatif çözümlerin bulunmasında uygun bir temel oluşturmaktadır (Stringer, 2008).

Eylem araştırması, öğretmenler ve yöneticilere kendileri için belirledikleri sorunlar ile ilgili en iyi olarak çalışma fırsatı sunar. Öğretmenlerin yaptıkları çalışmaları inceleme, değerlendirme, kendi çalışmaları ile ilgili daha ayrıntılı bir görüş kazanmalarına ve daha sonra farklı çalışma imkanları ile ilgili düşünmelerine olanak verdiği için öğretmenler daha etkin ve istekli olurlar (Watts, 1985). Eylem araştırmaları eğitim uygulamalarının geliştirilmesine sağladığı katkının yanı sıra öğretmenlerin öğretmenlik mesleği ile ilgili yeni bilgi, beceri ve tecrübelerine sahip olmalarına imkân vermektedir. Ayrıca öğretmenlerin eylem araştırması uygulamalarıyla yeni eğitim kuramlarının oluşturulmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Altrichter, Posch ve Somekh, 2008; McNiff ve Whitehead, 2005).

Eylem araştırması sınıf, okul ya da toplumsal ortamlarda çok geniş bir kullanım amacına sahip olmakla beraber özellikle yetersizliği olan bireylerin öğrenime devam ettiği sınıf ve okullarda meydana gelen sorunlara yönelik etkili alternatif çözümlerin oluşturulmasında uygun bir temel oluşturmaktadır (Stringer, 2007). Eylem araştırmalarında eğitimcilerin sınıflarında yaptıkları uygulamaları iyileştirmek ya da onlara bilgi vermek için sistematik bir süreç kullanılır. Eylem araştırmasında uygulama, süreçler ve sonuçlar birbirine bağlantılıdır (Dinkelman, 1997; Calhoun, 2002).Eğitim alanındaki eylem araştırmalarının öğretmenlerin araştırmanın içerisinde olmaları nedeniyle araştırma yapılacak olan konunun yeterince iyi müdahale edilebilir biçimde sınırlandırılmasının kaynakların verimli şekilde kullanılmasına yardım edebileceği belirtilmiştir (Stringer, 2008). Eylem araştırmalarının eğitim alanında kullanılmasının pek çok faydası vardır.

Aksoy'a (2003) göre eylem araştırmalarının, eğitim alanında kullanılmasının faydaları şunlardır;

1. Akademik ve sosyal programların iyileştirilmesini sağlar
2. Bilginin paylaşılmasına yardım eder

3. Eğitimcilerin yaptıkları işin temellerini anlamalarını ve güçlenmelerine yardımcı olur
4. Eğitimcilerin daha eleştirel ve yansıtıcı olmalarına yardım eder
5. Eğitimcilerin karar alma özelliklerini ve yeterlilik duygularını güçlendirir.
6. Eğitimcilerde iyileşmeye karşı talep ve olumlu kurum iklimi oluşturur
7. Uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünü sistemli hale getirir, okul veya sınıf içerisindeki iletişimi kuvvetlendirir ve katılımcıların arasında ortak bir meslek kültürü meydana gelmesine yardımcı olur.

Burada belirtilenlerden de anlaşıldığı gibi eğitimsel eylem araştırmaları eğitim uygulamalarının gelişmesi, değerlendirilmesi, daha sonra değiştirmek için yapılan bir anlama ve araştırma sürecidir (Costella, 2003). Eylem araştırmalarının başka faydaları da vardır. Buna göre eylem araştırmaları; eğitimde değişikliğe karşı anlayışı çoğaltır, sınıf dinamiği ile ilgili anlayışı geliştirir, öğretmenlerin öğretimi bir tür araştırma ya da deneyimsel görüşle görmelerine yardım eder, teorinin değerini çoğaltır, teori bilgilendirmesi için bir yol oluşturur, yapılan araştırmayı aydınlatır, kuramsal ve uygulamalı araştırma arasındaki bağı kuvvetlendirir, kullanacağımız en iyi metodu seçmemizi sağlar ve araştırma sonuçlarının öğretimde uygulama isteğini artırır (Klein, 2012; Tanrıku, 2014).

3.1.2. Eylem Araştırması Çeşitleri

Eylem araştırmasının çeşitleri tarihsel süreçteki kullanım alanlarına, yapıldığı ortam ve araştırmanın amacına göre farklı adlar aldığı anlaşılmaktadır (Deniz, 2021). Alanyazın incelendiğinde eylem araştırması üç çeşide ayrılmaktadır.

Grundy'e (1988) göre eylem araştırması çeşitlerini teknik uygulamalı ve serbest olarak açıklarken, Holter ve Schwartz – Barcott (1993) ise eylem araştırması çeşitlerini teknik işbirlikli yaklaşım, karşılıklı iş birlikli yaklaşım ve serbest yaklaşım olarak tanımlamıştır. McKernan (1991) eylem araştırması çeşitlerini problem çözümüne bilimsel teknik bir bakışla, pratik amaca yönelik eylem araştırma modeli ve kritik serbest eylem araştırması olarak belirtirken Greenwood ve Levin (2007) ise eylem araştırması çeşitlerini yapılandırıcı değerlendirme, faydalanma ile katılım ve destekleyici katılım olarak açıklamıştır (Greenwood ve Levin, 2007'den akt. Berg ve Lune, 2019; Grundy, 1988; Holter ve Schwartz – Barcott, 1993; McKernan, 1991). Tüm bu sınıflamalar birleştirildiğinde eylem araştırması çeşitlerinin teknik / bilimsel / işbirlikli model, pratik / karşılıklı işbirlikli / maksatlı model ve özgürleştirilen ya da yetkilendiren / artan / eleştirel bilimsel model olarak üç çeşide ayrıldığı

belirtmek mümkündür (Berg, 2001). Başarır (2019) eylem araştırması türlerini Tablo 3.1.'deki gibi belirtmiştir.

Tablo 3.1. Eylem Araştırması Çeşitleri

Modeller	
1.Tür	Teknik (Grundy, 1988) Teknik iş birliğine dayalı (Holter ve Schwartz – Barcott, 1993) Bilimsel / teknik (McKernan, 1996) Teknik / bilimsel / işbirlikli (Berg, 2001)
2.Tür	Uygulamalı (Grundy, 1988) Karşılıklı iş birliğine dayalı (Holter ve Schwartz – Barcott, 1993) Uygulamalı / tartışma odaklı (McKernan, 1996) Uygulamalı / karşılıklı işbirlikli / tartışma odaklı (Berg, 2001)
3.Tür	Özgürleştirici (Grundy, 1988) Geliştirici (Holter ve Schwartz – Barcott, 1993) Eleştirel özgürleştirici (McKernan, 1996) Özgürleştirici / geliştirici / eleştirel (Berg, 2001)

3.1.2.1. Teknik / Bilimsel / İş Birlikli Model

Bu eylem araştırmasında amaç önceden belirlenmiş ve teorik bir çerçeveye göre belirli bir müdahale test edilir. Eylem araştırmasının bu çeşidinde ilişki araştırma ile uygulayıcı arasındadır. Yani araştırmacı grubun dışındadır ve uygulayıcı ile iş birliği yaptıktan sonra problemi saptayarak grup üzerinde uygulamasını yapan uygulayıcıya bilgi sağlamaktadır. Araştırmacı çalışmanın içeriğini belirlerken grubun gereksinimlerinden de sorumlu olmaktadır (Berg ve Lune, 2019).

3.1.2.2. Pratik / Karşılıklı İş Birlikli / Maksatlı Model

Araştırmacı ve uygulayıcının birlikte sorunları, konuları ya da bu sorunların nedenlerinin belirlendiği bu eylem araştırması çeşidinde araştırma problemi ancak araştırmacı ve uygulayıcının karşılıklı uzlaşmaları ile belirlenir. Bu eylem araştırmasında iletişim yolu araştırmacı ve yöneticinin birlikte çalışmasıyla başlar ve yönetici aracılığıyla diğer paydaşlarla iletişim kurulur. Bu tür eylem araştırmasında uygulayıcılar kendi yaşam şeklini yansıtarak, araştırmadan ortaya çıkan yeni bilgi ile eski bilgiyi birleştirerek müdahaleler yapar. Bu müdahaleler ise bireyin sistemden çıkmasıyla sonlandırılır (Berg ve Lune, 2019). Bu yaklaşım esnek yapıdadır çünkü uygulayıcı öğretmenlerle ile gerçekleştirilen etkileşim araştırmanın seyrini değiştirebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada da bu model yaklaşımı tercih edilmiştir. Eylem araştırması aracılığıyla OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin iş birliğinin geliştirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada pratik / karşılıklı işbirlikli / maksatlı modelde eylem araştırması türü

benimsenmiştir. Araştırmacı ve uygulamacı aynı kişidir. Uygulama sırasında oluşan sorunlarla çalışılan konuda araştırmacı uzman olduğu için, uygulayıcı, öğretmenlere rehberlik yapmıştır. Ayrıca araştırmacı okul yöneticisi ile iletişim kurmuş daha sonra isediğer paydaşlarla görüşmüştür. Araştırmacı yapılan çalışmada kendi yaşam şeklini yansıtmış, elde ettiği yeni bilgilerle eski bilgileri birleştirmiş buna göre müdahale yapmıştır. Uygulamadan sonra ise araştırmacı sistemden çıkmış ve yapılan araştırma sonlandırılmıştır.

3.1.2.3. Özgürleştirilen veya Yetkilendiren / Artan / Eleştirel Bilimsel Model

Uygulayıcıların özgürleştirici uygulamaları kapsayan bu eylem araştırması modelinde iki hedef bulunmaktadır. Bunlardan birincisi karşılaşılan problemlerle bu problemi açıklamak için kullanılan teori arasındaki uyumu artırmaktır. İkincisi ise uygulayıcıların fikirlerini ortaya çıkararak temel sorunların daha iyi anlamalarını sağlamaktır (Berg ve Lune, 2019). Bu çalışmanın eylem araştırması türü olan bu model uygulayana yeni bilgi, beceri ve deneyim kazandırmak ayrıca kendi uygulamalarına eleştirel bir bakış geliştirebilmek için uygulanmaktadır. Böylece uygulayıcı yaptığı uygulamaları sürecin bir parçası olarak görebilecek ve devamlı olarak süreçteki rolünü sorgulayacaktır. Bu modelde yapılan önemli vurgulamalardan biri de neyin keşfedileceği ya da neyin değiştirilebileceği ile ilişkili kararların toplu olarak alınmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Eylem araştırmaları için yapılan bu sınıflandırmalar süreç içerisinde iş birliklerinden yola çıkarak yapılmakta ve eylem araştırması modelini zenginleştirmektedir. Ancak araştırmacılara bu sınıflandırmaların meydana getirdiği zenginliklerin farkına vararak bu sınıflandırmaların içinde takılmadan eylem araştırmalarını yapmaları önerilmekte ve hangi sınıflandırmaya göre yapılırsa yapılsın eylem araştırmalarının iş birliğine, eleştireliliğe, yansıtmaya ve özgürleşmeye yardım etmesi gerekir (Deniz, 2021). Eylem araştırmaları bir sorunu çözmek ya da bilgi edinmek amacıyla bir veya daha çok birey veya gruplar tarafından yürütülmektedir. Eylem araştırması yapanlar çözülmesi gereken sorunları bulan ve bunları nasıl bulduklarını açıklayan araştırmacılarıdır. Ayrıca bu araştırmacılar eylem araştırmasının yapıldığı bireylerin performanslarını ciddi olarak iyileştirmeye bağlı olarak bu performanslar ile ilgili sürekli ve sistematik olarak çalışan bireylerdir. Okullarda görev yapan öğretmenler ya da diğer eğitim personelleri sorunları belirlemek, soruşturma prosedürlerine karar vermek, veri toplama tekniklerini belirlemek, verileri analiz etmek ve yorumlamak ayrıca sorunlara çözüm bulmak için eylem planları geliştirir ve sistematik olarak araştırmaya katılır (Fraenkel ve Wallen, 2009). Eylem araştırmalarında yararlanılacak veri toplama tekniklerinden bazıları Tüzel (2012) tablo 3.2.'deki gibi verilmiştir.

Tablo 3.2. Eylem Araştırmasında Yararlanılacak Veri Toplama Teknikleri

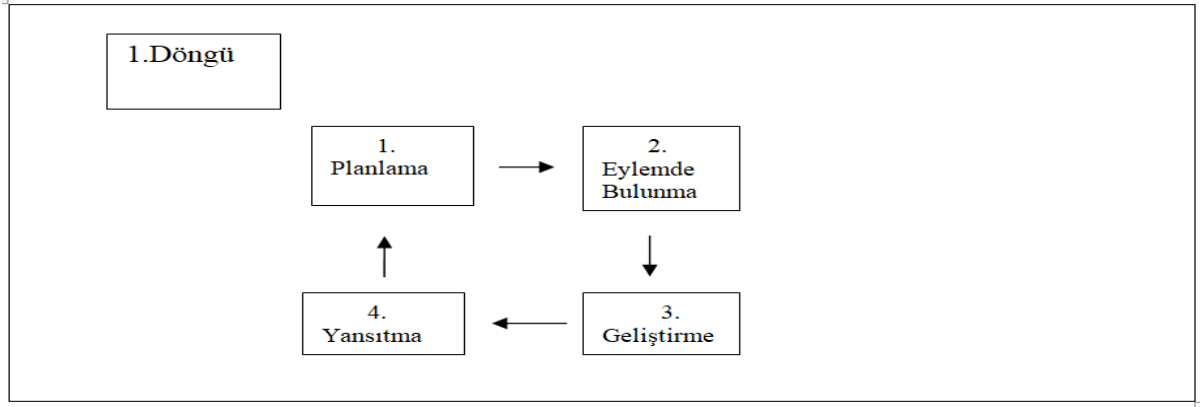
Deneyime Dayalı Teknikler	Dokümana Dayalı Teknikler	Mülakata Dayalı Teknikler
Katılımcı gözlem	İdari kayıtlar	Yapılandırılmış görüşme
Aktif gözlem	Hatıralar	Yapılandırılmamış görüşme
Pasif gözlem	Günlük alan notları	Anketler
	Sınav kâğıtları	Standart testler
	Video ve ses kayıtları	Tutum ölçekleri

3.1.3. Eylem Araştırması Süreci

Eylem araştırması, tarihsel olarak doğası gereği döngü olarak ele alınmaktadır (Johnson, 2012). Eylem araştırmasında eğitimcilerin uygulamalarını iyileştirmek ve onları bilgilendirmek için sistematik bir süreç kullanılmaktadır. Eylem araştırmasında uygulama, süreçler ve sonuçlar ayrılmaz olarak birbirine bağlantılıdır (Dinkelman, 1997; Calhoun, 2002). Genel olarak öğretmenler, bir öneri hazırlar ve uygular, etkili olup olmadığını anlamak için veri toplar ve analiz eder. Bu döngü her yıl tekrarlanabilir (Mertler, 2006). Eylem sorun çözme ile ilgili problemi belirleme, soruları belirleme, eylem planı hazırlama, veri toplama ve analiz araçlarını belirleme, eylemi gerçekleştirme ya da yeni bir eyleme karar verme sürecinden oluşabilir. Alanyazın incelendiğinde farklı araştırmacıların süreci beş, bazı yerde de sekiz maddeden oluştuğu görülmektedir (Beyhan, 2013). Araştırma süreci Kemmis ve McTaggart (2014)'in belirttiği gibi planlama, eylem (uygulama) süreci, değerlendirme, yansıtma, planı revize etme, eylem (uygulama) süreci, değerlendirme ve yansıtma olarak devamlı olan öz – yansıtıcı bir döngü olarak gerçekleştirilmiştir. Bu döngüde aşamalar üst üste gelir ve her bir süreç bir sonraki aşamanın geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu süreçte araştırmacı konuyu titizlikle araştırmalı, sistemli bir şekilde kurgulamalı ve geçerlik süreci ile etik kuralları dikkate almalıdır (Stringer, 2007). Johnson (2012) eylem araştırması sürecini 1.soru sormak, 2.hangi verilerin nasıl ve ne sıklıkla toplanacağını belirlemek, 3.veri toplamak ve analiz etmek, 4.bulguların nasıl kullanılması gerektiğini belirlemek, 5.bulguları raporlamak olmak üzere beş aşamada gerçekleştirildiğini belirtmiştir.

Araştırmanın diyalektik döngüsü: Eylem araştırmasında bir süreç araştırılması gereken sorun durumuyla başlar, araştırmayı daha belirgin hale getirecek sorularla araştırmacı sürece daha fazla odaklanabilir. Süreci daha net biçimde incelemek için ilgili alanda veriler toplanır.

Bunlar araştırmacı gözlemleri, günlükler, yansıtma toplantısı verileri ve yarı yapılandırılmış görüşmeler olabilir. Bu araştırmada eylem araştırmasında veriler; öğretmenler arası, ders öğretmeni destek eğitim öğretmeni, öğretmen okul yönetimi, öğretmen okulda kurulan kurullar, öğretmen OSB olan öğrencinin ailesi ile ilgili veriler toplanmıştır. Eylem araştırmasının döngüsel süreci devam eder.

Şekil 3.1. Eylem Araştırmasının Döngüsel Süreci

3.1.3.1. Planlama Aşaması

Araştırma konusu belirlenirken; bir eylem araştırmasının amacının mevcut uygulamaları iyileştirmek, yeni uygulamalar geliştirmek ve yolunda gitmeyen bazı uygulamaların düzeltilmesinin gerekli olduğunun hatırlanılması gerekir. Bu süreçte araştırmacının ilgi duyduğu, ayrıntılı incelemeyi ve müdahale etmeyi istediği bir konunun seçilebileceği belirtilmiştir (Johnson, 2012). Eylem araştırması sürecinin ilk basamağı olan planlama aşaması konuyu belirleme, sınırlama, ilgili alanyazını tarama ve bir araştırma geliştirme aşamalarını içermektedir (Mertler, 2006). Araştırma konusunun sınırlandırılması süreci temel araştırma sorusunun ne olduğu, katılımcıların kimler olacağı, araştırmanın nerede yapılacağı, araştırmanın uygulanma zamanı ve kapsamı gibi soruların yanıtlanmasının önemli olduğu da belirtilmektedir. Bununla ilgili ön hazırlık olarak bir alanyazın taraması yapılması gerekir. Bu aşamada, araştırmacı alanyazında konuyla ilgili yazılmış birçok farklı kaynaklara ulaşıldıkça araştırmayı kavramsallaştırma ve yorumlama hakkında yeni tahminlerle karşılaştığı için araştırma planının da geliştirilmesine yardım edebilecektir (Stringer, 2008). Alanyazın taramasında araştırma konusu ile ilgili bilimsel kitaplar, araştırma dergileri, web sayfaları, öğretmen notları, okul dokümanları ve öğretmenlerin aralarında olan tartışmalarını kapsamaktadır. Araştırmacı, alanyazın taramasıyla araştırma ile ilgili kaynaklar ve sınıfta yapılan uygulamalar arasında bir ilişki kurma imkânına sahip olmaktadır (Johnson, 2005).

Planlama aşamasındaki son basamak da araştırma planını geliştirme basamağıdır. Bu aşama basamağında araştırmacı uygulama yapacağı süreçte yanıtlamaya çalışacağı soru olan araştırma sorusunu belirlemektir (Mertler, 2006). Araştırmanın mümkün olduğu kadar kolay tasarlanması ile ilgili temelde bir araştırma sorusu ve onun alt sorularının oluşturulması önerilebilir. Bu araştırma sorusunun yanıtlanması için verilerin kimlerden, hangi yollarla toplanacağı ve araştırma etiğinin nasıl sağlanabileceği ile ilişkili temel kararların bu basamakta alınması gerektiği belirtilmektedir (Johnson, 2012; Mertler, 2006). Bir diğer kaynaktan ise araştırma planının araştırma soruları, araştırmanın içeriği, ön hazırlık niteliğindeki alanyazın taraması, veri kaynakları, veri toplama süreci ve veri analizi süreçlerini kapsamaması gerektiği belirtilmiştir (Stringer, 2008). Eylem planı raporun diğer bölümleri kadar uzun olmasa da eylem araştırması raporundaki bilgiler, toplanan verilere göre kararların verildiği ve önerilerin yapıldığı bulguların tartışılması bölümüne yol göstermektedir (Johnson, 2019).

Planlama aşamasıyla ilgili yapılan açıklamalar doğrultusunda ilerleyen bölümlerde araştırmacının planlama sürecinde yaptıkları ve bu sürece zemin hazırlayan durumlar hakkında bilgiler sunulmuştur. Araştırmacı 1999 yılından itibaren sınıf öğretmenliği görevinde bulunmuş ve daha sonra 2017 yılından günümüze kadar orta ve ağır düzeyde OSB olan ortaokul öğrencileriyle uygulama okulunda görev yapmıştır. Halende OSB olan orta ve ağır ortaokul öğrencileriyle uygulama okulunda görev yapmaktadır. Sınıf öğretmenliği görevi yaptığı dönemde kaynaştırma sınıfında OSB olan öğrencilerle çalışmıştır. Dolayısıyla araştırmacı ortaokulda eğitim sorumluluklarını üstlendiği OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilere hizmet veren bir ekibin parçası haline gelmiştir. Bu iş birliğinin bir gereği olarak araştırmacı, öğrencilerinin kaynaştırma ortamlarında görev yapan öğretmenlerle iletişim kurarak bazen önerilerini sunmuş ya da öğretmenlerden öğrencileri okulda ve evde nasıl destekleyeceklerine ilişkin önerilerini öğrenmiş, kaynaştırma ortamlarında gözlem gerçekleştirmiştir. Bu süreçte OSB olan öğrencilere yönelik sunulan uygulamalı davranış analizine (UDA) dayalı akademik başarıda, olumlu davranışsal eğitim desteği hakkında bilgi ve tecrübe edinen araştırmacı, bu öğrencilere sunulan kaynaştırma uygulamalarına ilgi duymaya başlamıştır. Ayrıca alanyazından yararlanarak Türkiye’de yapılan kaynaştırma uygulamaları ile ilgili ihtiyaçları görme imkanına sahip olmuştur. Bu doğrultuda araştırmacı tez çalışmasını ortaokul 5.6.7 ve 8. sınıflarda öğrenimdevam eden OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin öğretmenleriyle okul içi iş birliğine dönük uygulamalar

gerçekleştirmek için tez danışmanı ile yaptığı görüşmelerde danışmanında onaylamasıyla karar vermiştir.

Araştırmacı, yaptığı alanyazın taraması sonucunda, Türkiye’de kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili araştırmaların çoğunlukla öğretmenlerin ve öğrencilerin bu uygulamalara ilişkin görüş ve tutumlarını belirlemeye yönelik olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmaların büyük bir kısmında, Türkiye’de yasa ve yönetmeliklerle koruma altına alınan ve gelişimleri açısından kaynaştırma uygulamalarına erişimin bir önkoşul olarak görüldüğü özel gereksinimli bireylerle ilgili ortak sorunların bulunduğu belirlenmiştir. Türkiye’de ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerle ilgili yapılan kaynaştırma araştırmalarının çoğunlukla tutum ve görüş bildirmeye odaklandığı, ancak uygulamalı araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Özellikle ortaokul seviyesinde Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanıılı öğrencilerin kaynaştırma eğitimine yönelik iyileştirme çalışmalarına dair uygulamalı araştırmaların sayısının az olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmacı tez danışmanının da onayıyla, tez önerisini "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okul İçi İş Birliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması" başlığıyla Tez İzleme Komitesi üyelerine sunmuştur. Bu öneride, araştırma soruları, araştırmanın kapsamı, alanyazın taraması, veri kaynakları, veri toplama süreci ve veri analizi sürecinin ayrıntılı olarak açıklandığı bir araştırma planı sunulmuştur.

Tez önerisi kabul edildikten hemen sonra araştırmacı danışmanının bilgisi dâhilinde 2022– 2023 eğitim ve öğretim dönemi sonunda Konya ili merkez ilçelerindeki ortaokullarda kaynaştırma uygulamaları sınıfında öğrenime devam eden OSB tanıılı öğrencileri belirlemek için İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Rehberlik Araştırma Merkezlerine (RAM) giderek, öğrencilerin öğrenim gördüğü okulların ve sınıflarının bilgisini almıştır. Uygulama yapacağımız OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencide ve öğretmenlerde aranan şartlar şunlardır: Öğrencinin OSB tanısı ile ilgili tıbbi raporunun olması, RAM’den OSB tanısı alması, ortaokulda kaynaştırma sınıfında öğrenime devam etmesi ve öğrencinin öğrenim gördüğü okulda öğrenim durumunun düzeltilmeye çalışılması ile ilgili gereksinim olmasıdır. Öğretmenlerde ise aralarında okul içi iş birliğine ihtiyaç duyulmasıdır. Aradığımız şartlara uygun altı ortaokul belirlenmiştir. Bir ortaokulda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin okulöncesi eğitime devam ettiği, bir ortaokulda öğrencinin ortaöğrenime geçtiği, iki ortaokulda ise öğrenci ailesi ile görüşme sonunda çocuğun ailesi araştırmaya izin vermemiştir. Geriye kalan iki ortaokul içerisinde öğrencilerin ailesi ve okul

yöneticileriyle yapılan görüşme sonunda şartlarımıza uygun olan bir ortaokulda araştırma yapmaya araştırmacı danışmanının görüşünü alarak karar vermiştir. Bu okulun tercih edilme nedeni yapılan görüşmede OSB olan öğrencinin ailesinin çok istekli olması ve ailenin çocuğuyla ilgili araştırma yapılmasından memnun kalacağını belirtmesidir. Ayrıca okulda görev yapan öğretmenlerin iş birliğine gereksinim duymalarıdır.

2022-2023 eğitim – öğretim yılı sonundaki yaz tatilinde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin ailesi, okul yönetimi ve okulda görev yapan öğretmenlerle görüşme yapılmıştır. Okul yöneticileri ve öğretmenler OSB olan öğrenci ile ilgili okullarında yapılacak araştırmadan memnun kalacaklarını belirtmişlerdir. Bu amaçla araştırmacı daha önce mesleki bağlantılarının olduğu okulda görev yapan öğretmenlerle iletişime geçmiş, yapacağı araştırmadan söz etmiştir. Değerlendirmeler sonucunda araştırmacı gideceği okulda görev yapan öğretmenlerle görüşerek, gerçekleştireceği araştırma hakkında bilgi vermiştir. Okulda OSB olan öğrencinin sınıfına girecek olan katılımcı öğretmenler ve diğer öğretmenler araştırmaya gönüllü katılacaklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden onay alındıktan sonra 01.09.2023 tarihinde başlamıştır. 2023 – 2024 Eğitim öğretim yılı birinci ve ikinci dönem kurul toplantılarına araştırmacıda okul yönetiminden izin alarak katılmıştır. Araştırmacı bu toplantılar ile birlikte okulların eğitim ve öğretime başladığı 11.09.2023 tarihten itibaren söz konusu okulda gözlem yapmaya başlamıştır. Yaptığı gözlemlerde notlar almıştır. OSB olan öğrencinin öğrenime devam ettiği ortaokula gözlem yapmak üzere sekiz hafta süresince haftada bir gün okula gitmiştir. Bu okuldaki gözlemlerle okul yöneticileri, rehber öğretmen, ders öğretmenleri, destek eğitim öğretmenleri, öğrenciler ve OSB olan öğrencinin ailesi ile yapılan informal görüşmeler kaynaştırma uygulamalarına ilişkin gereksinimler hakkında notlar tutmuştur. Hazırlık niteliğindeki bu çalışmadan sonra tez çalışması ile ilgili olarak gerçekleştirilecek olan araştırmanın ortamı, katılımcıları gözlem, resmi evraklar incelenerek ve yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla belirlenmiştir.

Okul yöneticileri, alan öğretmenleri ve öğrencinin ailesiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırma sürecinde araştırmacı birçok görev üstlenmiştir. Bunlardan bazıları; 2023 – 2024 eğitim öğretim yılı ve ikinci dönemde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğrenime devam ettiği ortaokulda öğrenci ve tipik gelişim gösteren akranları ile görüşmüş, kurullarda yapılan toplantılara katılmış, notlar almış, veri toplama araçlarını uyarlamış ya da geliştirmiş, doküman incelemiş, yöneticilerle, öğretmenlerle, aile ile görüşmüş, alınan kararlar, yapılan uygulamalar ile ilgili notlar almış ve

öğretmenlerle yansıtma toplantıları gerçekleştirmiştir. Daha sonra katılımcılarla değerlendirme toplantısı yapmıştır. Ayrıca OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye kontrol listesi aracılığıyla ön test ve son test soruları sormuştur. Bu sorulara verilen yanıtlara göre öğrencinin bilgi seviyesi belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 3.3. Eylem Planı İlk Taslağı

Eylem Araştırmasının Aşaması	Uygulamalar
Problem alanının belirlenmesi	Kişisel deneyimlerin değerlendirilmesi Alanyazın taraması Yöneticiler, öğretmenler ve öğrencinin ailesiyle ön görüşmelerin yapılması OSB tanıli kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili ön gözlemler yapılması
Verilerin toplanması	Doküman incelemesi Yönetici görüşmeleri Öğretmen görüşmeleri Aile görüşmesi Toplantı katılımları
Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması	Verilerin analiz edilmesi Katılımcıların ihtiyaçlarının belirlenmesi Yansıtma toplantıları
Eylem planının oluşturulması ve uygulanması	Katılımcıların ihtiyaçlarına göre eylem planının oluşturulması Eylem planının yürütülmesi Uygulamalar süresince verilerin toplanması Yansıtma toplantıları
Eylem planının değerlendirilmesi	Katılımcılarla süreci değerlendirme görüşmelerinin yapılması Tüm verilerin tümevarımsal analiz yöntemiyle değerlendirilmesi

Problem durumunda bahsedildiği gibi kaynaştırma sınıfında öğrencinin ve öğretmenlerinin problem davranışları sıklıkla tekrarlayan OSB olan öğrenci altıncı sınıfta öğrenime devam etmektedir. İncelenen resmibelgeler, ön görüşmeler ve gözlemler göstermiştir ki sınıfta öğretmenlerin zorlandıkları OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci bazen problem davranışlar sergilemektedir. Öğrenci sınıfta bazen gürültü olduğunda ayağa kalkıp bağırarak, ağlamakta; bazen de arkadaşlarına, öğretmenlerine sorunlarını anlatamamakta ya da arkadaşları ve öğretmenleri öğrencinin anlattıklarını anlayamamaktadırlar. Öğretmenleri de OSB olan bu öğrencinin bazı davranışlarına anlam verememektedirler. Bu davranışın neden meydana geldiğini çözememektedirler. Öğretmenler sorun olduğunda OSB olan öğrenciyi rehber öğretmenin odasına göndermekte ve sorunu rehber öğretmenle çözmeye çalışmaktadırlar. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden

öğrencinin arkadaşlarının, öğretmenlerinin öğrenciyi tanınması, benimsemesi, sınıfta kabullenilmesi, öğrencinin de kendini sınıfa ait hissetmesi, sınıftaki tipik gelişim gösteren akranlarını sevmesi ve katılımcıların OSB ile ilgili bilgi sahibi olması amaçlanmıştır. Ayrıca OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci sınıfta arkadaşlarını sosyalleştirmiş; arkadaşları da OSB olan öğrencinin sosyalleşmesini sağlamıştır (Araştırmacı Günlüğü, s.36).

Özellikle OSB olan öğrencinin dersine giren öğretmenler ve rehber öğretmen bu sorunları bazen nasıl çözeceklerini bilememektedirler. Bu kapsamda araştırmacı OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğrenime devam ettiği okula veya sınıfına uyum sağlaması hedeflenmiştir. Bunun için araştırmacı uygulamalı davranış analizi ve olumlu davranış desteği temelli bazı uygulamaların bu sorunu çözmeye etkili olabileceği düşüncesinden yola çıkılarak, bazı müdahale yöntemleri kullanarak ve doğrultuda biçimlendirmektedir (Johnson, 2012; Mills, 2003). Ayrıca tüm veriler toplandıktan sonra son bir veri analizi basamağı gerçekleştirilmektedir. Nitel verilerin analizinde tümevarım süreci kullanılmakta ve araştırmacı veriler arasında benzerlik ve örüntü elde etmeye çalışmaktadır (Mills, 2003; Stringer, 2008; Stringer, 2007).

3.1.3.3. Durum Saptama Aşaması

Durum saptama aşamasında araştırmacı okulda yapılan kaynaştırma ve OSB olan öğrenciyi ilgilendiren 2023 – 2024 eğitim ve öğretim yılı birinci ve ikinci dönem kurul toplantılarının tümüne katılmıştır. Katıldığı toplantılar; öğretmenler kurulu, zümre öğretmenler kurulu, şube öğretmenler kurulu, BEP birim toplantıları ve rehberlik komisyon toplantılarıdır. Toplantılarda kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciler ile ilgili kararların alınmasına çalışmıştır. Okul yöneticileri, rehber öğretmen, alan öğretmenleri, destek eğitim öğretmenleri ve öğrenci ailesinin OSB olan öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşleri, saha notları, öğrenci bilgileri, görüntü kayıtları, araştırmacı günlüğü, rehberlik araştırma merkezinden öğrenci ile ilgili okul rehberlik servisine gönderilen raporlar, BEP Geliştirme Birimi raporu, öğretmenler kurulu toplantı tutanakları, zümre öğretmenler kurulu toplantı tutanakları, şube öğretmenler kurulu toplantı tutanakları, aile eğitimi ve resmi belgelerden faydalanılmış ayrıca alınan kararlar, görüşler ve yapılan uygulamalardan yararlanılmıştır. Ayrıca OSB olan kaynaştırma öğrencisinin derslerine giren öğretmenlere araştırmacının hazırladığı OSB olan öğrenciler hakkında bilgi veren kitapçıklar da dağıtılmıştır (Araştırmacı Günlüğü, s.37).

3.1.3.4. Eylem Planı Geliştirme Aşaması

Eylem araştırması sürecinde, verilerin toplanması ve analiz edilmesinden sonra eylem planı geliştirme aşaması süreçleri bulunmaktadır. Bu aşama, eylem araştırmasını diğer araştırma yöntemlerinden ayıran en önemli özelliklerden biridir. Analiz edilen verilerin ortaya koyduğu gereksinimlere göre oluşturulan eylem planları, mevcut sorunların çözümünü amaçlamaktadır (Mertler, 2006). Mertler (2006), geliştirilen bir eylem planının düzenli olarak takip edilmesi, değerlendirilmesi ve gerektiğinde yeniden düzenlenmesinin, eylem araştırmasının döngüsel doğasının korunması açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Eylem planlarının belirli bir öğretmen, sınıf veya bölgeye yönelik hazırlanabileceği ifade edilmekle birlikte, planın uygulanmasına ilişkin yeterli bilginin yazılı olarak uygulayıcılar tarafından bilinmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Mertler, 2006; Mills, 2003). Eylem planı geliştirilirken, gözlemler, resmi belgeler ve görüşmeler sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlara göre bir plan oluşturulmuştur. Ayrıca, araştırmanın uygulama aşamasında, durum saptama sürecinde belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda, geçerlik komitesi üyelerinin görüşleri de dikkate alınarak haftalık eylem planları hazırlanmıştır. Bu planlar, öğretmenler ve diğer paydaşlarla gerçekleştirilen toplantılarda paylaşılmış ve katılımcıların görüşleri doğrultusunda son hali verilmiştir.

Araştırmacı, eylem planını oluştururken ulusal ve uluslararası alanyazını dikkate almıştır. Bu süreçte, öğretmenlerle gerçekleştirilen yansıtma toplantıları ve geçerlik komitesi üyeleriyle yapılan toplantılarda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlara göre eylem planında revizyonlar yapılmış veya yeni eylem planları meydana getirilmiştir. Eylem planına ilişkin yapılan toplantılar sonucunda, planın son hali belirlenmiş ve kararlar öğretmenlere kontrol listesi şeklinde yazılı olarak iletilmiştir. Her bir kararın nasıl uygulanacağı öğretmenlere ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Yansıtma, eylem araştırması sürecinin son aşaması olarak kabul edilebilir. Ancak süreç döngüsel olduğu için yansıtma aşamasından hemen sonra önceki aşamalarda yeniden uygulanmaktadır. Bu aşamada araştırmacının kendi uygulamasını eleştirel biçimde değerlendirilmesi de önemlidir. Mertler (2006) etkili öğretmenlerin öğretme süreci boyunca kendi uygulamalarını sürekli ve sistematik olarak eleştirel biçimde yansıttıklarını belirtmektedir. Yansıtma aşaması, uygulamaların etkililiğinin değerlendirilmesi ve uygulamalarda yapılması gereken değişikliklere karar verilmesinde çok önemli bir basamaktır. Bu çalışmada ortaokulda bulunan kurullarda birinci ve ikinci dönem karar

alındıktan sonra uygulama aşamasından önceve uygulama sürecinde araştırmacı ve öğretmenlerin katıldığı yansıtma toplantıları gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, öğretmenlerle yaptığı yansıtma toplantılarında görüntü kaydı ve fotoğraf almıştır. Ayrıca öğretmenlerden okulda ya da sınıfta gözlemllediği önemli olduğunu düşündüğü anların notlarını ve fotoğraflarını almıştır. Ayrıca gerçekleştirilen toplantılar ile ilgili tutanaklar tutmuştur. Uygulama aşamasından önce yönetici, rehber öğretmen ve alan öğretmenleriyle araştırmacı iki hafta da beş defa gerçekleştirdikleri yansıtma toplantıları yapmıştır. Bu yansıtma toplantılarında araştırmacı gözlem sürecinde notlarını almış olduğu anları ve öğretmen eğitimi konularını örnekler vererek öğretmenlere anlatmış ve görüş alışverişinde bulunarak değerlendirmeler yapmıştır.

Öğretmenlerin sınıfta iş birliği içerisinde yapacakları etkinlikleri anlatmıştır. Böylece öğretmenler yaptıkları uygulamalar ile ilgili olarak yansıtma yaparak uygulamalarını geliştirmeye yönelik gayret göstermeye çalışmışlardır. Yansıtma toplantıları ile birlikte iki haftada bir gerçekleştirilecek olan toplantılarda öğretmenlere bir önceki toplantıda verilen ve öğretmenlerin doldurduğu, o haftanın kararlarının yer aldığı kontrol listesi araştırmacı ve öğretmenler tarafından incelenerek uygulamaların değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca okuldaki yansıtma toplantılarında her hafta yapılacak okul içi eğitim programı ve öğretmenlerin yapacağı çalışma konuları araştırmacı tarafından katılımcılara anlatılmıştır. Bahsedilen tüm bu değerlendirmeler daha sonra yapılacak olan eylem planlarının uyarlanmasında ya da oluşturulmasınadestek olmuştur. Araştırmacı uygulama süresince haftanın ilk günü ilgili müdür yardımcısına öğretmenlerin uygulayacakları etkinlikleri mesaj yoluyla hatırlatma göndermiştir. Özel eğitimden sorumlu müdür yardımcısı da yapacakları uygulamalar konusunda öğretmenlere bilgi vermiştir.

Öğretmenlerin okul içinde kendi uygulamalarını araştırmacıya yansıtmişlar araştırmacı da uzman olarak kendi uygulamalarını öğretmenlere yansıtmiştır. Bu bağlamda araştırmacı iş birliği rolüyle ilgili süreç içerisinde duygu ve görüşlerini araştırmacı günlüğüne yazmış, araştırmacı günlüğünü düzenli olarak tez danışmanı ve geçerlik komitesi üyeleri ile paylaşmıştır. Ayrıca geçerlik komitesi toplantılarında araştırmacı iş birliği içerisinde sunduğu uygulamalar, alınan kararlar ve kararların uygulanma süreci düzenli olarak değerlendirilmiş bu yolla araştırmacı ile öğretmenlerin uygulamalarını geliştirmesi için çaba gösterilmiştir. Okul yöneticileri, öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve resmi belgelerin

incelenmesinden sonra özellikle uygulamalı derslerin (Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi ve Spor) öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim planlarını yapmadıkları görülmüştür.

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfta bazı problem davranışları (bağırma, ağlama) görüldüğü belirlenmiştir. Problem davranışların akran aracılı öğretim tekniği, talep etme yöntemi ve kulaklık takma uygulamasıyla azaltılabileceği ya da yok edilebileceği araştırmacı tarafından düşünülmektedir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin ailesiyle, rehber öğretmenle yapılan görüşmede 2022 – 2023 eğitim öğretim yılının birinci, ikinci döneminde ve 2023 – 2024 eğitim öğretim yılı birinci döneminde öğrencinin ailesinin isteğiyle destek eğitim almadığı belirlenmiştir. Öğrenciye sınıfta öğretmenlerin etkinlikleri sınıfın kalabalık olması nedeniyle az yaptıkları, yapılan etkinliklerin okul koridorunda ve sınıfta bulunan panolarda sergilenmediği görülmüştür. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğrenim gördüğü okulun kalabalık ve büyük olması nedeniyle okulun bazı bölümlerini bilmediği görülmüştür. Okul yönetimi ve öğretmenlerle görüşmeden sonra okulda bulunan kurullara OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili toplantıların gündemine bir madde eklettirerek okul çaplı bir uygulama planı yapılmasına çalışmıştır. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili yapılacak uygulama sürecinde öğretmenlerin çektiği fotoğraflar ve öğrencinin yaptığı etkinliklerin kopyası alınmıştır. Öğretmenler yapılan uygulamalar üzerinde gayret göstermişlerdir. İki haftada bir yapılan öğretmenlerin aralarında yaptıkları toplantılarda iş birliği içerisinde yapacakları uygulamalar belirlenmiştir. Daha sonra bu toplantılarda yapılan uygulamalar ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Öğretmenler arasında yapılan bu toplantılara araştırmacı da katılmıştır. Bahsedilen tüm bu değerlendirmeler sonraki eylem planlarının uyarlanmasında ya da oluşturulmasına yardımcı olmuştur.

3.1.3.5. Uygulama Aşaması

Araştırmanın uygulama aşamasında durum saptama aşamasında belirlenmiş olan ihtiyaçlara göre geçerlik komitesi üyelerinin de görüşleri alınarak hazırlanan haftalık eylem planlarının, öğretmenlerle yapılan yansıtma toplantılarında son hali verilerek kararlar alınmıştır. Bu alınan kararların uygulanma sürecinde öğretmenlerin araştırmacıyla beraber değerlendirildiği yansıtma toplantılarında, geçerlik komitesi üyeleriyle ve danışmanla yapılan toplantılarda ortaya çıktığı görülen yeni ihtiyaçlara göre eylem planında değişiklikler yapılmış ya da yeni eylem planları oluşturulmuştur. Eylem planı doğrultusunda kararların nasıl iş birliği içerisinde uygulanacağı ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Uygulama aşamasında; araştırma kapsamında yapılacak okul içi iş birliği ile paydaşlar arasında durumun nasıl iyileştirilebileceği, BEP'lerde, destek eğitimde ne tür düzenlemeler yapılması gerektiği, öğrenci davranışlarında, uygulamalarda ne tür değişimler olabileceği ile ilgili verilerin toplanması için saha notları, araştırmacı günlüğü, öğrenci RAM raporları ve notları, BEP'ler, resmi belgeler, öğretmenlerle yapılan toplantı tutanaklarına ilişkin kontrol listelerinden yararlanılmıştır. Ayrıca iş birliği sonunda okul yöneticileri, alan ve destek eğitim öğretmenleri, rehber öğretmen, OSB olan öğrencinin ailesiyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Eylemde bulunma aşamasının ikinci basamağı, verilerin analiz edilmesi sürecidir. Eylem araştırmalarında veri analizi süreci, hem nicel hem de nitel araştırmalarda kullanılan yöntemlerin birlikte uygulanmasıyla gerçekleştirilmektedir (Mertler, 2006). Nicel araştırmalarda, veri analizi tüm verilerin toplanmasının ardından yapılırken, nitel araştırmalarda veri analizi süreci, veriler toplanmaya başladığında eş zamanlı olarak başlamakta ve araştırma süreci boyunca devam etmektedir. Nitel analiz, tüm verilerin toplanmasının ardından da yeniden gerçekleştirilerek bütüncül bir değerlendirme yapılmaktadır (Johnson, 2012; Mills, 2003). Eylem araştırmalarında veri toplama sürecinde, hangi temalar ve kategorilerin ortaya çıkabileceği konusunda öngörülerde bulunmakta ve bu süreç, yeni verilerin toplanmasıyla şekillenmektedir. Tüm veriler toplandıktan sonra son bir kez daha veri analizi süreci yürütülmektedir. Nitel verilerin analizinde genellikle tümevarım yöntemi kullanılmakta ve araştırmacı, veriler arasındaki benzerlikleri ve örüntüleri belirlemektedir (Mills, 2003; Stringer, 2007; Stringer, 2008).

Bu araştırmada da veri analizi süreci, alanyazında önerildiği gibi hem veri toplama aşamasında hem de tüm verilerin toplanmasının ardından gerçekleştirilmiştir. Durum saptama aşamasında kullanılan veri toplama teknikleri; saha notları, araştırmacı günlüğü, gözlemler, BEP'ler, kaynaştırma sınıflarında öğrenime devam eden Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı öğrencilerin öğretmenleri, destek eğitimde görev alan öğretmenler ve rehber öğretmenlerle yapılan görüşmeleri kapsamaktadır. Bu tekniklerle; öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarında OSB olan öğrenciye ilişkin görüşleri, BEP 'lerin yapılması, uygulanması, alan öğretmeni ile destek eğitim öğretmeni derste aynı konuyu işleme tarihleri ve kaynaştırma uygulamaları ile ilgili ihtiyaçlar belirlenmiştir.

Veriler toplanırken yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verilen yanıtlara, görüntü kayıtlarına göre notlar alınarak betimsel analiz edilmiş ve çoğunlukla haftalık olarak

gerçekleştirilecek olan geçerlik komitesi toplantıları hakkında bilgi okul içi paydaşlarla paylaşılmıştır. Tez İzleme Komitesi üyelerinin görüşleriyle birlikte hem veri toplama sürecinde hangi verilerin nasıl toplanacağına ile ilgili kararlar güncellenmiş hem de araştırmanın uygulama aşamasında düzenlenebilecek uygulamalara ilişkin düzenli olarak veri elde edilmiştir. Uygulama aşamasında araştırmacı OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin öğretmenleriyle, öğrencinin ailesiyle gerçekleştirilen toplantılarda görüntü kaydı, fotoğraf almış ve bu kayıtlar veri toplama süreci devam ederken analiz edilmiştir. Kayıtların metne dönüştürülmesinden sonra metin üzerinden betimsel analiz yapılmış ve bulgular düzenli olarak geçerlik komitesi toplantılarında komite üyeleriyle paylaşılmıştır. Formal olarak; öğretmenler kurulu, zümre öğretmenler kurulu, şube öğretmenler kurulu ve BEP geliştirme birimi toplantılarında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili kararlar alınmıştır. İnfomal olarak ise OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren alan öğretmenleri iki haftada bir toplanıp yapacakları iş birliğini belirlemiştirlerdir. Tüm veriler toplandıktan, uygulama aşaması sonlandıktan sonra görüşme ve gözlem verileri tümevarım analizi ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak alanyazında belirtildiği gibi verilerin analizi hem verilerin toplandığı dönem süresince hem de tüm veriler toplandıktan sonra gerçekleştirilmiştir.

Bu gerçekleştirilen analiz sonucuna göre BEP geliştirme birimi üyeleri ve OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren alan öğretmenler birlikte OSB olan öğrenciyle ilgili sınıf çaplı bir plan oluşturmuşlardır. Bu planda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren alan öğretmenleri 2023 -2024 Eğitim öğretim yılının ikinci döneminde uygulama aşamasında iki haftada bir toplanıp aralarında yapacakları iş birliği konularını belirlemiştirlerdir. Bu yapılan iş birliği konuları şunlardır:

1. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren alan öğretmenlerinin derisiyle ilgili BEP'leri yapmaları ve sınıfta etkinleştirmeleri kararlaştırılmıştır.

2. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin okulda ya da sınıfta görülen problem davranışlarını BEP birimi ile ve öğretmenlerin aralarında iş birliği yaparak azaltmak ya da yok etmek.

3. Her öğretmenin OSB olan öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfa dersi olduğunda, bulunduğu yerin adını öğrenciye sesli söylemek.

4. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren alan öğretmenlerinin derslerinde, ders konuları ile ilgili öğrenciye resim, güzel yazı ve zihin haritası v.b. etkinliklerin yaptırılması.

5. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derslerde yaptığı etkinliklerin derse giren tüm öğretmenler tarafından okul panosu ya da sınıf panosunda sergilenmesi.

6. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersi olduğunda işlenen ünite ile ilgili bir okuma metnini öğrencinin sesli okumasını isteyecektir.

7. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersi olduğunda öğrenciye bir sosyal beceri öğretecektir.

8. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersi olduğunda öğrenciye bir günlük yaşam becerisi öğretecektir.

9. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren her öğretmenin öğrenciye haftada bir defa ödev vermesi ve bu ödevler yapıldıktan sonra kontrol edilmesi.

10. Öğretmen dersinde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin işlediği konuyla ilgili en az bir yazılı veya sözlü olarak soru sormuş ve yanıtı öğrencinin söylemesi ya da yazmasını istemiştir. Doğru yanıt veriyse öğrenciye pekiştireç verilmiş, yanlış yanıt veriyse öğrencinin sınıftaki akranı ya da öğretmeni doğru yanıtı sesli söylemiştir. Her alan öğretmeni dersi olduğunda sınıfa girerek önce öğrencinin arkadaşlarına soru sormuş, daha sonra OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye soru sormuştur. Yanlış verilen yanıtlar düzeltilmiştir. Öğretmen, OSB olan öğrencinin sınıfta gösterdiği problem davranışları akran aracılı gibi yöntemlerle azaltmaya ya da yok etmeye çalışmıştır. Dersi bulunan sınıfın adını söyleyerek öğrenciye de söylettirmiştir. Öğrenciye her öğretmen bir ödev vermiş ve verdiği ödevi bir hafta sonraki dersinde öğrencinin yapıp yapmadığını kontrol etmiştir. Yaptığı ödevdeki yanlışları öğrenciye anlatmış ve öğrencinin ailesine bilgi vermiştir. Ayrıca öğretmenler iş birliği içerisinde sınıfta öğrenciye etkinlikler yaptırmışlardır. Bu yapılan etkinlikleri sınıf veya okul panosunda sergilemişlerdir. Konu ile ilgili okuma metnini öğrenciye sesli okutmuşlardır. Okuma metni ile ilgili anlama soruları sormuşlardır. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye uygulama süresince bir sosyal beceri ve günlük yaşam becerisi öğretmeye çalışmışlardır.

Tablo 3.4. Eylem Araştırması Süreci

Planlama Aşaması
<ol style="list-style-type: none">1. Alanyazın taraması yapıldı2. Tez önerisi Tez İzleme Komitesi üyelerine sunulmuştur3. Tez önerisi kabul edildikten sonra ortaokulda kaynaştırma sınıfında öğrenime devam eden OSB tanıli öğrencileri belirlemek İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinden OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin öğrenim gördüğü okulların ve sınıfların bilgisi alınmıştır.4. Araştırma yapılacak öğrencilerin öğrenim gördüğü kriterlere uygun altı okul belirlenmiştir. Bu belirlenen okullara araştırmacı giderek yöneticilerle görüşmüş ve iki okulda öğrenim gören öğrencilerin uygulama şartlarını taşıdığı belirlenmiştir. Ayrıca okul yöneticileri ve öğrencilerin aileleri ile yapılan görüşme sonrasında bir ortaokulda araştırma yapılmasına danışmanında görüşü alınarak karar verilmiştir.5. Araştırmacı, araştırma yapacağı okula giderek okul yönetimi, öğretmenler ve öğrencinin ailesi ile görüşme gerçekleştirmiştir.6. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 12.05.2023 tarihli ve Konya İl Mili Eğitim Müdürlüğünden 20.07.2023 tarihli yapılacak araştırma ile ilgili onay alınmıştır. 01.09.2023 tarihinde araştırmaya başlanılmıştır.
Eylemde Bulunma Aşaması
<ol style="list-style-type: none">1. Araştırmacı 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı birinci ve ikinci dönem okulda bulunan kurul toplantılarına katılmıştır.2. 11.09.2023 tarihinde okul eğitim öğretime açıldıktan sonra okulda gözlem yağımaya başlamıştır. Yöneticiler, OSB olan öğrenci, akranları, öğretmenler ile informal görüşmeler yapmıştır. Görüşme ile ilgili bilgileri günlüğüne not etmiştir. Haftada bir gün okula gitmiştir.3. Okul yönetimi, Rehberlik servisi ve öğretmenlerden bir önceki yılın ikinci döneminde gerçekleştirilen toplantıların, 2023-2024 yılı birinci ve ikinci dönem kurul toplantılarının tutanakları, OSB olan öğrenci bilgileri, RAM raporları, sınıf geçme defteri ve BEP'lerin kopyasını almıştır. Saha notları, öğrenci bilgileri, RAM raporları, kurulların toplantı tutanakları ve resmi belgelerden yararlanılmıştır.4. Bu çalışmalardan sonra okul yöneticileri, ders öğretmenleri ve öğrencinin babası ile uygulama öncesi yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler sırasında ses kaydı almıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularında uygulama öncesi ve sonrası beş alan uzmanın görüşlerine başvurulmuştur.5. Uygulama öncesinde ve sonrasında katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşmeden sonra ses kaydı yazılı metin haline getirildikten sonra uzman görüşleri alınmıştır. Üç uzmanın görüşlerine göre gerekli olan düzeltmeler yapılmıştır6. OSB olan öğrenciye okul yönetiminden ve öğrencinin ailesinden izin alınarak uygulama öncesi ve sonrasında destek eğitim odasında önceden hazırladığı soruları öğrenciye sormuştur. Kontrol listesi kullanmıştır. Öğrencinin verdiği yanıtlara göre öğrencinin bilgi seviyesi belirlenmiştir.7. Bu verilere göre, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin problem davranışları, iletişim sorunları ve sınıfta öğretmenlerin OSB olan öğrenci ile ilgilizorlandıkları konular ile ilgili bilgiler analiz edilmiştir.
Eylem Planı Geliştirme Aşaması
<ol style="list-style-type: none">1. Verilerin toplanması ve analizinden sonra gereksinimlere göre eylem planı geliştirilmiştir. Tez İzleme Komitesi ve okulda bulunan paydaşlarında görüşleri alınarak eylem planına son hali verilmiştir.2. Toplantılarda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili kararların nasıl uygulanacağı öğretmenlere ayrıntılı olarak anlatılmıştır.3. Öğretmenlerle yansıtma toplantıları gerçekleştirilmiştir. Beş defa 40'ar dakikalık toplantı gerçekleştirilmiştir.4. Yansıtma toplantılarında OSB ile ilgili bilgiler, kaynaştırma uygulamalarında ekip çalışmasının önemi, BEP'lerin önemi, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin problem davranışlarını azaltmak ya da yok etmek için müdahale yöntemleri ve sınıf içindeki yapılacak etkinliklere ilişkin bilgiler verilmiştir.
Uygulama Aşaması
<ol style="list-style-type: none">1. Uygulamalar on dört hafta süresince öğretmenler tarafından OSB olan kaynaştırma

-
- eğitimine devam eden öğrenciye yaptırılmıştır.
2. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin, öğretmenlerin sınıf içinde ve dışında yapacakları etkinlikler ile ilgili kontrol listesi araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve bu listeler öğretmenlerin verdikleri bilgilere göre araştırmacı tarafından uygulama süresince haftada bir defa doldurulmuştur.

Öğretmenlerin Yaptıkları Uygulamalar

1. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinindersine girenalanöğretmenlerin dersiyle ilgili BEP'leri yapmaları ve sınıfta etkinleştirmeleri,
2. Her öğretmenin OSB olan öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfa dersi olduğunda, bulunduğu yerin adını öğrenciye sesli söylemek.
3. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine girenalanöğretmenlerinin derslerinde, ders konuları ile ilgili öğrenciye resim, güzel yazı ve zihin haritası v.b. etkinliklerin yaptırılması.
4. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencininderslerde yaptığı etkinliklerin derse giren tüm öğretmenler tarafından okul panosu ya da sınıf panosunda sergilenmesi.
5. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinindersi olduğunda işlenen ünite ile ilgili bir okuma metnini öğrencinin sesli okumasını isteyecektir.
6. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinindersi olduğunda öğrenciye bir sosyal beceri öğretecektir.
7. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinindersi olduğunda öğrenciye bir günlük yaşam becerisi öğretecektir.
8. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinindersine giren her öğretmenin öğrenciye haftada bir defa ödev vermesi ve bu ödevler yapıldıktan sonra kontrol edilmesi.
9. Öğretmen dersinde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencininışlediği konuyla ilgili en az bir yazılı veya sözlü olarak soru sormuş ve yanıtı öğrencinin söylemesi veya yazması istenmiştir. Doğru yanıt verdiyse öğrenciye pekiştireç verilmiş, yanlış yanıt verdiyse öğrencinin sınıftaki akranı ya da öğretmeni doğru yanıtı sesli söylemesi istenmiştir. Öğretmenler bu uygulamaları OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye yaptırmışlardır.
10. Araştırmacı ders öğretmenleriyle ve öğrencinin ailesiyle gerçekleştirilen toplantılarda görüntü kaydı ve fotoğraf alınmıştır. Ayrıca OSB olan öğrencinin sınıfta yaptığı etkinliklerin aslımlarını araştırmacı arşivine eklemiştir.

Değerlendirme Aşaması

1. Tüm veriler toplandıktan, uygulama aşaması sonlandıktan sonra görüşme ve gözlem verileri tümevarım yöntemiyle analiz edilmiştir.
2. OSB olan öğrenci okul yönetimi ve ailesinden izin alınarak destek eğitim odasında uygulama öncesi sorulan sorular uygulama sonrasında da sorulmuştur. 40 dakikalık bir sınav yapılmıştır. Kontrol listesi ile uygulama sonrası öğrenci seviyesi ve gözlemlenen ilerlemeler belirlenmeye çalışılmıştır.
3. Katılımcılarla araştırma sonunda yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmede ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı yazılı metne dönüştürülerek üç uzman incelemiştir ve gerekli düzeltmeleri yapmıştır.
4. Son hafta okul yöneticileri, rehber öğretmen, ders öğretmenleri ve destek eğitim öğretmenleriyle sonuçları değerlendirme toplantısı yapılmıştır.
5. Öğretmenler yapılan bu etkinlikleri iş birliği içerisinde yapmışlardır.
6. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciile ilgili araştırmacının da yönlendirmesiylebu kararlaralınmış ve ders öğretmenleri iş birliği ile uygulamaya özen göstermişlerdir. Yapılan uygulama ikinci dönem on dört hafta sürmüştür.
7. Araştırma sonunda değerlendirme toplantısı paydaşlarla gerçekleştirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Ortamı

Araştırma, Konya il merkezinde bulunan bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Okulda 2150 öğrenci öğrenim görmektedir. Okulda, 55 kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci mevcuttur. Bu kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin tümü destek eğitim almaktadır ancak OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ise destek eğitim almamaktadır.

Almama nedeni ise öğrenci velisinin destek eğitimi dersten sonra almak istemesidir. Okulda ders sırasında öğrenci destek eğitim sınıfına alınarak destek eğitim verilmektedir. Ortaokulda ana sınıfı da vardır. Anasınıfında 115 öğrenci öğrenim görmektedir.

Kaynaştırma uygulaması eğitimi olması nedeniyle OSB olan öğrencinin öğrenim gördüğü ortamlardan kesitler;

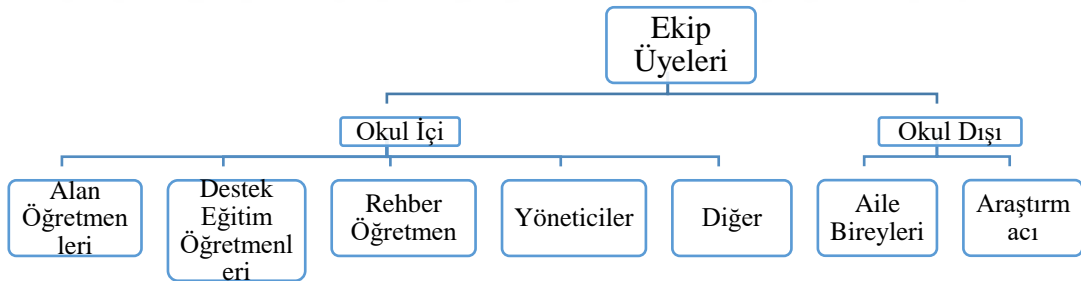

Resim 3.1. Müzik sınıfı

Resim 3.2. Spor salonu

3.3. Katılımcılar

Şekil 3.2. Eylem Araştırmasında Ekip Üyeleri

Araştırmanın katılımcıları okul müdürü veyardımcısı, rehber öğretmen, öğrencilerin derslerine giren alan öğretmenleri, destek eğitim öğretmenleri, OSB olan öğrencinin ailesi, OSB olan öğrenci, araştırmacı, geçerlik ve tez izleme komitesi üyeleridir. İzleyen başlıklarda katılımcılar ve araştırmadaki görevleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Kullanılan isimler katılımcıların gerçek isimleri değildir. Okul yöneticileri, alan öğretmenleri ve öğrencinin ailesinin araştırma yapılması için istekli olmaları, birçok katılımcının OSB ile ilgili

bilgilerinin yeterli olmadığını belirttikleri, ayrıca öğretmenlerin öğrencinin dersine girdikleri için katılımcılar tercih edilmiştir.

3.3.1. Öğretmenler

Aşağıda öğretmenlerle ilgili detaylı bilgiler sunulmaktadır.

3.3.1.1. Ders Öğretmenleri

Araştırmanın uygulandığı ortaokulda her dersin alan öğretmeni vardır. Alan öğretmenleri OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfların derslerine girmektedirler. Alan öğretmenlerinin hizmet yılları en az 4 en çok 30 yılları arasındadır. Alan öğretmenlerinin sayılarına ve hizmet yıllarına ilişkin tablo aşağıdadır. Araştırmacı alan öğretmenleri ile 01.09.2023 tarihinde öğretmenler odasında tanışmış ve araştırma ile ilgili ilk görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Araştırmaya ilişkin maddelerin yer aldığı Gönüllü Katılım Formunu alan öğretmenleri 04.09.2023 tarihinde imzalamışlardır.

Tablo 3.5. Katılımcı Öğretmenlerin Mevcudu

Cinsiyeti	Branş Adı	Sayısı	Hizmet Yılı
Kadın	Türkçe	1	9
Kadın	Matematik	1	20
Erkek	Sosyal Bilgiler	1	25
Erkek	Fen Bilimleri	1	30
Kadın	İngilizce	1	26
Kadın	Din Kültürü ve A.B.	1	21
Kadın	Görsel Sanatlar	1	4
Kadın	Müzik	1	9
Erkek	Beden Eğitimi ve Spor	1	21
Kadın	Rehber Öğretmen	1	5
Kadın	Rehber Öğretmen	1	10
Erkek	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım	1	17

Araştırmaya katılımcı öğretmen olarak 12 alan öğretmeni katılmıştır. 8 kadın ve 4 erkek öğretmendir. Yapılacak olan çalışma ile ilgili araştırmacı okula gitmiş ve müdür yardımcısı ile görüşmüştür. Öğretmenler ile öğretmenler odasında toplantı yapmış ve öğretmenler kendi istekleriyle toplantıya katılmışlardır. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfında derse giren öğretmenlerin tümü araştırmaya kendi istekleri ile katılmışlardır.

3.3.1.2. Destek Eğitim Öğretmenleri

Araştırmanın yapıldığı ortaokulda alan öğretmenleri OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin destek eğitimine girmemektedirler. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci destek eğitim sınıfında 2022-2023 eğitim öğretim yılında destek eğitim dersi almamıştır. Ancak 2023-2024 eğitim öğretim yılında da destek eğitim odasında ders almayacaklarını öğrencininailesi belirtmiştir. OSB olan öğrencinin destek eğitim almama nedeni, destek eğitim derslerinin okulda dersler ile aynı zamanda yapılıyor olmasıdır. Okul müdürü; destek eğitim odasında dersleri dışında ders alan 54 kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci olduğunu belirtmiştir. Diğer kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin destek eğitim aldıkları belirlenmiştir. Ancak 2023 - 2024 öğretim yılı öğrencinin ailesi ile araştırmacı ve rehber öğretmen görüşerek ikinci dönem OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci 10 hafta süresince Türkçe ve Matematik derslerinden alan öğretmenlerinden destek eğitim almıştır.

3.3.1.3. Rehber Öğretmen

Araştırmanın yapıldığı ortaokulda beş rehber öğretmen görev yapmaktadır. Rehber öğretmenlerin birisi erkek diğerleri kadındır. Erkek rehber öğretmen 10 yıl deneyime sahiptir. Kadın rehber öğretmenler ise alanında 20 yıl, 10 yıl, 7 yıl ve 5 yıllık deneyime sahiptirler. OSB olan öğrencinin sınıfı ile ilgilenen rehber öğretmen olarak görev yapan Şeyma öğretmen 30 yaşında ve bekârdır. Lisans eğitimini rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünden mezun olmuştur. Özel eğitim alanında ders almıştır. Meslekte 7 yıllık deneyimi bulunmaktadır. Araştırmanın yapıldığı okulda 3 yıldır görev yapmaktadır. Mesleki yaşamında özel eğitimle ilgili birçok eğitim, seminer ya da kurslara katıldığını belirtmiştir. Ayrıca rehber öğretmen Ayşe Hanım 2022 – 2023 yılı eğitim öğretim döneminde öğrencinin sınıfı ile ilgilenmiştir. Öğrenciyi çok iyi tanımaktadır. Öğrenci ise Ayşe öğretmeni çok sevmektedir. Araştırmacı, Şeyma öğretmenle 04.09.2023 tarihinde tanışmış ve ilk görüşmeyi rehberlik odasında gerçekleştirmiştir. Araştırmaya ilişkin maddelerin yer aldığı Gönüllü Katılım Formunu 05.09.2023 tarihinde imzalamıştır.

3.3.2. Yöneticiler

Aşağıda okulda görev yapan yöneticiler ile ilgili detaylı bilgiler sunulmaktadır.

3.3.2.1. Okul Müdürü

Araştırma 2023-2024 eğitim – öğretim yılında okulöncesi, 5., 6., 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin öğrenim gördüğü bir ortaokulda okul müdürü ile gerçekleştirilmiştir. Okul müdürü göreve bu yıl başlamış ve müdür yardımcıları ise üç yıldır araştırmanın yapıldığı ortaokulda görev yapmaktadırlar. Okul müdürü Mehmet Bey yöneticilikte 23 yıllık deneyime sahiptir. Araştırmacı, uygulama öncesi okul müdürüyle ilk görüşmesini 01.09.2023 tarihinde gerçekleştirmiştir. Araştırmacı kendisini kısaca tanıtmış ve araştırma konusunda bilgiler vermiştir. Ayrıca yapılacak olan uygulamaları genel hatlarıyla açıklamıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma için alınan izin onayının kopyasını okul müdürüne vermiştir. Okulda görev yapan özel eğitimden görevli müdür yardımcısıyla da görüşme yapmak için izin almıştır. Okulda özel eğitim öğrencileri ile ilgili görevlimüdür yardımcısıyla okulda yapılacak gözlem ve uygulamalar için planlama yapmıştır. Araştırmaya ile ilgili maddelerin yazılı olduğu Gönüllü Katılım Formunu 05.09.2023 tarihinde imzalamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki bilgilere göre sorular sorulmuş ve yanıtlar alınmıştır. Ayrıca görüşmeler sırasında ses kaydı da alınmıştır. Araştırmacı, okul müdürü ile uygulama sonrası görüşmesini 05.06.2024 tarihinde gerçekleştirmiştir. Uygulama sonrası yarı yapılandırılmış görüşme formundaki bilgilere göre yapılan uygulama ile ilgili görüşleri sorulmuş ve yanıtlar alınmıştır. Görüşme sırasında ses kaydı alınmıştır.

3.3.2.2. Müdür Yardımcıları

Araştırmanın yapıldığı ortaokulda beş müdür yardımcısı görev yapmaktadır. Müdür yardımcılarının üçü erkek diğer ikisikadındır. Bir kadın müdür yardımcısı sadece anasınıfına bakmaktadır. Erkek müdür yardımcıları alanında 20 yıl, 10 yıl ve 7 yıllık deneyime sahiptirler. Kadın müdür yardımcıları ise 8 yıl ve 5 yıl deneyime sahiptirler. Özel eğitim alanında iki yönetici ders almış dört yönetici ise ders almamışlar ve destek eğitim dışında herhangi bir uygulamaları olmamıştır. Ancak özel eğitim alanında hizmetçi eğitim seminerleri almışlardır. Her altı idareci de destek eğitim sınıfında ders vermişlerdir. Araştırmacı, özel eğitime bakan müdür yardımcısı ile ilk görüşmesini 01.09.2023 tarihinde gerçekleştirmiştir. Özel eğitim ile ilgilenen müdür yardımcısının alanı Türkçe ve meslekte on yıldır deneyime sahiptir. Araştırmacı yapacağı çalışma konusunda müdür yardımcısına bilgi vermiştir. Gönüllü katılım formunu 05.09.2023 tarihinde imzalamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme sırasında ses kaydı alınmıştır. Araştırmacı özel eğitim ile ilgili görevli müdür yardımcısı ile uygulama sonrası yarı yapılandırılmış görüşme 05.06.2024 tarihinde gerçekleştirmiştir. Görüşmede uygulama sonrasında ses kaydı alınmıştır.

3.3.3. OSB Olan Öğrencinin Ailesi

Araştırmacı, araştırmasüresince OSB olan öğrencinin annesi ve babasıyla iletişim içinde olmuştur. Babasının işyerine gidip ailesiyle ve OSB olan öğrenciyle de görüşmüştür. Daha sonra öğrencinin babasıyla telefonda ve okulda ailesiyle yüz yüze görüşülmüş, 01.09.2023 tarihinde babası öğrenci onam formunu ve gönüllü katılım formunu imzalamıştır. OSB olan öğrencinin babasından araştırma için izin alınmıştır. Araştırma ile ilgili olarak ailesine bir destek sunmak hedeflenmemiştir. Bununla beraber durum saptama aşamasında ve öğretmen uygulamalarından sonra öğrencinin babası ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmede kaynaştırma uygulamalarında öğretmenler ile ilgili görüşlerinin elde edilmesi amaçlanmıştır. Daha sonra OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin ailesi ile 18.10.2023 tarihinde uygulamadan önce okulda uygulama öncesi görüşme yapılmıştır. Görüşmede ses kaydı alınmıştır. Araştırmacı uygulama sonrası öğrencinin babası ile yarı yapılandırılmış görüşmeyi 13.06.2024 tarihinde gerçekleştirmiştir. Bu görüşmede de ses kaydı alınmıştır.

3.3.4. OSB Olan Öğrenci

Araştırmanın planlama aşamasında katılımcılar belirlenirken çalışmada OSB olan öğrencinin de yer alması önce planlanmamıştır. Ancak daha sonra öğrencinin akademik seviyesini belirlemek için araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmacı okula gözlem için geldiği zamanlarda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciyi gözlemleyip elde ettiği bilgileri günlüğüne not almıştır. Ayrıca 13.10.2023 tarihinde öğrenciye destek eğitim odasında müfredat ile ilişkili akademik sorular sorarak öğrencinin becerisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan özel gereksinimli öğrenci Ramazan, 12 yaşında OSB olan bir 6. sınıf öğrencisidir. Ramazan OSB tanısını 4 yaşında almış ve okul öncesi okulda ve ilkokulda eğitim almıştır. Bu süreç içerisinde Ramazan öğrenim gördüğü okullarda destek eğitim almamış ve rehabilitasyon merkezine de gitmemiştir. Ayrıca OSB olan öğrencinin ailesi çocuğuyla ilgilidir. Ramazan'ın ailesi okul öncesi okul ve ilkokulda öğrenime devam ederken öğrenci ile ilgili birçok sorunlar yaşadığını söylemiştir. Ama yaşadığı bu sorunları mücadele ile çözmüşlerdir. Çocuklarının OSB tanılı olduğunu benimsemeye çalışmışlar, eğitimi bu yönde almasına gayret etmişlerdir.

Aileye göre Ramazan'ın kelime hazinesinin arttırılması ve kurallı cümleler kurması gereklidir. Babası bunun için çocuğunu dil ve konuşma bozukluğu uzmanına götürmeyi

planlamaktadır. Ayrıca Ramazan babasıyla sinema, gezi gibi yerlere gitmeyi çok sevmektedir. Ramazan'ın sınıfında en çok sevdiği ve aynı sırada oturmak istediği arkadaşının ismi Ahmet'tir. Ramazan, arkadaşı Ahmet'i çok sevdiğini araştırmacıya söylemiştir. Araştırmanın yapıldığı OSB olan öğrencinin öğrenim gördüğü ortaokulda kaynaştırma sınıfında (6. sınıf) 2023-2024 eğitim – öğretim yılında 52 öğrenci kayıtlıdır. Bu öğrencilerin hepsi okula devam etmektedir. 2022 – 2023 eğitim öğretim yılında sınıfında 48 öğrenci vardır. Bu yıl dört öğrenci daha sınıfa kayıt olmuştur. Araştırmacı, okul müdürü, müdür yardımcıları, rehber öğretmen, alan ve destek eğitim öğretmenleriyle yaptığı ilk tanışmayı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izninin alınmasından hemen sonra öğretmenler odasında çalışma ile ilgili bilgi vermek amacıyla bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantıya müdür, yardımcısı, rehber öğretmen ve 12 alan öğretmeni katılmıştır. Toplantı başlangıcında araştırmacı kendini tanıtmış, araştırmanın amacını ve araştırma ile ilgili yapılacak öğretmen toplantılarında yapılacak uygulamalar anlatılmıştır. Daha sonra öğretmenler gönüllü katılım sözleşmeleri imzalamışlardır.

Durum saptama aşamasında araştırmacı; Ramazan'ın babası, annesi, okul yöneticileri, ders öğretmenleri, rehber öğretmenlerden OSB olan öğrenci ile ilgili bilgiler almış ve bunları günlüğüne not almıştır. Araştırmacı ayrıca Ramazan'ın babası, yöneticiler, öğretmenler, rehber öğretmenler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmış ve bu görüşmelerde ses kaydı almıştır. Araştırma sürecinde yapılan informal görüşmeleri araştırmacı günlüğüne kaydetmiştir. Ayrıca okuldan öğrenciyle ilgili resmi belgeleri incelemiş kopyasını almış, bu belgelerde öğrenci ile ilgili önemli notları günlüğüne yazmış ve arşivine eklemiştir. Böylece OSB olankaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili bilgiler elde etmeye gayret göstermiştir. Bu elde edilen bilgiler sonraki paragraflarda olduğu gibi özetlenmiştir.

Ramazan'ın babası Ahmet Bey, okul müdürü, özel eğitim ile görevli müdür yardımcısı, öğretmenler ve rehber öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler de Ramazan ile ilgili birçok bilgi elde edilmiştir. Ayrıca bu bilgilerin birçoğunun aynı olduğu görülmüştür. Elde edilen bilgiler sonraki satırlarda anlatılmıştır. Ramazan sınıfında arkadaşlarıyla uyumlu olan bir öğrencidir. Ayrıca özgüveni de yüksektir. Sınıfında bazen sorunlar çıkarmaktadır. En çok pizza yemeyi sevmektedir. Kitap okumayı fazla sevmemektedir. Kelime bilgisi azdır ve bunun artması gereklidir. Ama Sosyal Bilgiler ve İngilizce dersine karşı aşırı ilgisi vardır. Ezber yeteneği oldukça iyidir. İngilizce öğrendiği kelimeleri ve para hesabını bilmektedir. Ama bazı kişiler Ramazan iyi niyetli olduğu için

onukandırabilmekte ve ikna edebilmektedirler. Sınıf içi yapılan bir etkinlikte Ramazan'a etkinliğin yönerge ile aşamaların anlatılması gerekir. Problem davranışları ise kalabalıkta, çok ses olduğunda bağırmakta ve ağlamaktadır. Ramazan'ın okulda derslere karşı isteksiz olduğu belirtilmiştir. Ailesi ile sinemaya ve diğer sosyal etkinliklere gitmektedir. Ramazan'ın bazı olumsuz davranışları haricinde davranış problemleri yoktur. Bununla beraber; akademik beceriler, kendini anlatma ve ifade edici dil becerileri bakımından akranlarının oldukça gerisindedir. OSB olan öğrencinin sınıfta bazı öğrencilerle iletişimi vardır. Sınıftaki tüm akranları OSB olan öğrenciyi benimsemiş ve kabullenmişlerdir. Ayrıca öğrencinin öz bakım becerileri oldukça iyi seviyededir. Ramazan sınıfında çok gürültüden ve bazı uyarıcılardan rahatsız olmaktadır. İngilizce dersini çok sevmektedir. Ramazan uygulama süresince Türkçe ve Matematik derslerinden ikinci dönem okulunda on hafta destek eğitim almıştır.

3.3.5. Araştırmacı

Araştırmacı yüksek lisans eğitimini Zihin Engelliler Öğretmenliği alanında tamamlamıştır. 1999 yılından itibaren okul yöneticiliği, sınıf öğretmenliği ve özel eğitim öğretmenliği görevlerinde bulunmuştur. Halen Orta ağır düzeyde OSB olan öğrencilerle özel eğitim uygulama okulu ikinci kademe Özel Eğitim Öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Araştırmacı sınıf öğretmeni olarak görev yaptığı yıllarda kaynaştırma ortamlarında ve sınıfında bulunan OSB olan öğrencileri, diğer kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerigözleme ve iletişimde bulunma imkânı olmuştur. Bu bağlamda diğer meslektaşlarına bazen kaynaştırma ile ilgili önerilerini sunmuş ya da meslektaşlarından sundukları bireysel eğitim uygulamalarıyla öğrencilerin okulla ilişkili bilgi ve tecrübelerini nasıl destekleyebileceklerine ilişkin önerilerini dinlemiştir. Meslektaşlarına kaynaştırma uygulamaları, uygulamalı davranış analizi (UDA) ve olumlu davranış desteği konusunda bilgiler vermiştir. Ayrıca okullarda kaynaştırma uygulamalarında iş birliği ile ilgili kurslar almıştır. En son aldığı hizmetçi eğitim ise Bütünleştirilmiş Eğitimi Geliştirme Projesi (BEGEP) semineridir. OSB olan bireylere yönelik sunulan UDA ve iş birliği konusunda bilgi ve deneyim kazanan araştırmacı yüksek lisans ve doktora eğitimi süresince Kaynaştırma Ortamları ve Programların Hazırlanması, “Bireysel Farklılıklara Göre Öğretim Tasarım ve Uygulamaları, Uygulamalı Davranış Analizi, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları ve Olumlu Davranış Desteği derslerini almıştır.

3.3.5.1. Araştırmacının Rolü

Eylem araştırmasında araştırmacının rolü katılımcıların uygulamalarını gözden geçirmelerine, değişim ihtiyacına istekli olmalarını teşvik etmek, katılımcıların sorunlarını kesin bir şekilde anlamalarına ve sorunların çözümü için etkin yöntemler bulmalarına yardım eden bir katalizör görevi üstlenmektedir (Gray, 2004; Stringer, 2007). Araştırmacının araştırma ile ilgili üstlendiği rol planlama, eylemde bulunma, durum saptama, uygulama ve eylem planı geliştirme aşamalarında değişiklik göstermiştir. Araştırmacı durum saptama aşamasında okul yönetiminden kurulların, öğrenci bilgilerinin, resmi belgelerin kopyasını almış ve arşivine eklemiştir. Ayrıca yöneticilerle, öğretmenlerle ve öğrencinin ailesiyle yarı – yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Eylemde bulunma aşamasında veriler toplanmış, analiz edilmiştir. Daha sonra eylem planı geliştirilmiştir. Araştırmanın gözlemleri sırasında belirlediği ihtiyaçlar doğrudusunda taslak eylem döngüleri planlanmış, öğretmenlerle toplantı yapılarak buna göre bir eylem planı hazırlamıştır.

Uygulama aşaması öncesinde yansıtma toplantıları yapılmıştır. Uygulama öncesi ve sonrasında yöneticiler, öğretmenler ve öğrenci ailesiyle görüşmeler gerçekleştirmiştir. Paydaşlar arasında durumun nasıl iyileştirilmesi gerektiği verilere göre analiz edilmiştir. Analizin sonucuna göre eylem planı geliştirilmiştir. Uygulama aşamasından sonra değerlendirme için yöneticilerin, öğretmenlerin ve öğrencinin ailesiningörüşleri alınmıştır (Araştırmacı Günlüğü, s.58). Araştırmanın uygulama aşamasında araştırmacının üstlendiği görevlerde değişiklikler olmuştur. Durum saptama aşamasında yapılan gözlemcilik görevi bu aşamada da devam etmiştir. Bunun yanı sıra araştırmacının uygulama aşamasında aldığı görevler aşağıda sıralanmıştır:

1. Toplantılarda öğretmenlerin iş birliği içerisinde yapacakları çalışmalar anlatılmıştır.
2. Öğretmenlerin öğrenci ile ilgili yaptıkları uygulamalar konusunda toplantılarda geri bildirim yapılmış değerlendirilmiştir.
3. Okul çaplı eylem planının yapılması için gayret göstermiştir.
4. Öğretmenlerin her hafta yaptıkları uygulamalar değerlendirilmiş, yeni haftanın planlaması gerçekleştirilmiştir.
5. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin problem davranışlarının azaltılması ve yok edilmesi için öğretmenlere uzmanlık yapılmış ve yönlendirmeleri sağlanmıştır.
6. Uygulama aşamasının sonunda yöneticilerle, öğretmenlerle, rehber öğretmenle ve OSB olan öğrencinin velisiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

7. Öğretmenlere düzenli olarak her hafta yapılacak çalışmalar ile ilgili bilgiler verilmiştir.

8. Öğretmenlerin uygulama süresince gerçekleştirdiği uygulamaların takibini yapmıştır.

9. Araştırmacı, öğretmenlere uygulama aşamasında uzmanlık görevi yapmıştır (Araştırmacı Günlüğü, s.51).

Eğitimde eylem araştırması öğretmenlerin yaptıkları uygulamaları gözden geçirmelerine, var olan sorunlara çözüm bulmalarına, yeni yöntemleri ve kuramları sınıflarında uygulamalarına imkân sağlamak gibi eğitimin niteliğini artırmaya yönelik birçok uygulamayı kapsamaktadır. Araştırmacı ve katılımcılar arasında yakın iş birliğiyapmayı gerektiren bu süreç değişimin bir ilkesi olarak görülmektedir. Araştırmacı uygulama sürecinde değişimi sağlamaktan doğrudan sorumlu ve aynı zamanda verilerin toplanması, yorumlanması sürecinde de en önemli olan bireydir (Selanik Ay, 2010). Araştırmacı uygulamanın her aşamasında aktif rol üstlenmiştir.

3.3.6. Geçerlik ve Tez İzleme Komitesi

Araştırmacının durum saptama aşamalarında gözlemlerini yönlendirmek, belirlenen durum ile ilgili görüşleri paylaşmak ve uygun eylem planlarının tasarlanmasında rehberlik yapmak; uygulama aşamasında ise araştırmacının uygulamalarını, gerçekleştirilen uygulamaların yararlarını takip etmek, yeni uygulamalar hakkında danışmanlık yapmak ve değerlendirme aşamasında araştırmanın sonucu hakkında bilgi almak için bir araya gelen Geçerlik ve Tez İzleme Komitesi (TİK) üç öğretim üyesinden oluşmuştur. Komite, durum saptama ve uygulama aşamalarında genellikle ayda bir kez toplanmıştır. Bu toplantılarda araştırmacı uygulama gerçekleştirilen ay içerisinde neler yaptığı konusunda bilgi vermiştir. Araştırmacı komite üyelerine sorularını iletmış ya da uygulamalarıyla ilgili önerilerini not almıştır. Ayrıca yeni uygulamalar ile ilgili kararlar alınmıştır. Ayrıca araştırmacı danışmanı ile araştırma süresince her hafta görüşerek çalışma hakkında bilgi vermiş ve tez izleme komitesi üyeleriyle sürekli iletişimde kalmış üyelerin odalarına giderek yapılan uygulamalar hakkında bilgi vermiştir. Komite; Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Anabilim Dalı Başkanı ve Zihin Engelliler Bilim Dalı Başkanı, ayrıca Otizm Spektrum Bozukluğu Uygulama Merkezi Müdürü ve Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hakan Sarı, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Ömer Beyhan

ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Zihin Engelliler Bilim Dalı öğretim üyesi aynı zamanda tez danışmanlığımı yürüten Dr. Öğr. Üyesi Yahya Çıkılı'dan oluşmuştur.

3.3.7. Uzman Görüşü

Araştırmanın planlama, uygulama ve değerlendirme sürecinde uzman görüşlerine başvurulmuştur. Beş alan uzmanından görüş alınmıştır. Alan uzmanlarının görüşlerine göre yarı yapılandırılmış görüşme sorularına nihai şekli verilmiş, araştırma sürecinin uygulanmasında ve verilerin değerlendirilmesinde uzman görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlar arasında, Özel Eğitim alanında dört, Eğitim Programları ve Öğretim alanında bir öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlardan araştırmanın içeriği, uygulama süreci ve verilerin analizi ile ilgili görüş alınmış, Tez İzleme Kurulu üyelerinin ve uzmanların görüşleri doğrultusunda çalışma yürütülmüştür.

3.4. Veri Toplama Araçları

Tam zamanlı kaynaştırma uygulamaları kapsamında öğrenime devam eden OSB tanısı olan öğrencinin dersine giren öğretmenlerin aralarında, yöneticilerle, rehberlik servisiyle ve öğrencinin ailesi ile okul içi iş birliğinin geliştirilmesinin etkililiğinin incelenmesinin amaçlandığı bu eylem araştırmasında verilerin elde edilmesinde; doküman incelemesi, resmi belgeler, toplantı katılımları, yapılan uygulamalar, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemleri, yansıtma toplantıları ve araştırmacı günlüğünden yararlanılmıştır.

Eylem araştırmalarında hangi tür verilerin toplanacağı, araştırma sorusunun doğasına bağlı olarak değişmekte olup veri toplama sürecinde farklı yöntemler kullanılabilir (Mills, 2003; Stringer, 2007). Alanyazında, eylem araştırmalarında hem nitel hem de nicel yöntemlerin kullanılabileceği belirtilmekle birlikte, nitel yöntemlerin daha uygun olduğu vurgulanmaktadır (Mills, 2003). Eylem araştırmalarında kullanılan veri toplama yöntemleri; saha notları, anketler, tutum ölçekleri, standardize test puanları, haritalar, belgeler, ses ve görüntü kayıtları gibi çeşitli teknikleri içermektedir (Mertler, 2006; Mills, 2003; Stringer, 2008). Bununla birlikte, eylem araştırmalarında temel bilginin genellikle paydaşlarla yapılan görüşmeler yoluyla elde edildiği belirtilmektedir (Stringer, 2007). Eylem araştırmalarında veri toplama sürecinde dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlardan biri, çeşitleme (triangulation) sağlanmasıdır. Bu bağlamda, araştırmacının yalnızca görüşme, gözlem veya tek bir ölçme aracı gibi sınırlı bir veri kaynağı kullanması yeterli görülmemektedir (Mills,

2003). Araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla, en az üç farklı veri kaynağından yararlanılarak veri çeşitliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Eylem araştırmasında verilerin düzenli olarak farklı zaman ve yerlerde birbirini destekler nitelikte toplanarak veri çeşitlenmesi yapılması sınıfta ya da okulda oluşan vakaların kapsamının daha iyi anlaşılmasına neden olmaktadır (Ferrance, 2000; Kuzu, 2009; Uzuner, 2005). Araştırmada veri toplamak amacıyla birçok veri toplama araçlarından yararlanılmıştır. Veri toplama araçları ve özellikleri aşağıda açıklanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında Gözlem formları, yarı yapılandırılmış görüşme formları, ses kayıtları, kamera kayıtları, araştırmacı günlüğü, geçerlik ve tez izleme komitesi kararları, öğretmenler kurulu toplantı tutanakları, zümre öğretmenler kurulu toplantı tutanakları, şube öğretmenler kurulu toplantı tutanakları, BEP birim toplantıları, rehberlik komisyon toplantı kararları, Rehberlik Araştırma Merkezinin gönderdiği öğrenci raporları, Öğretmen BEP yıllık ve ders planları, okul bireysel eğitim geliştirme biriminin hazırladığı resmi evraklar, destek eğitim öğretmen planları, görüşme formları, yansıtma toplantısı tutanakları, resmi belgeler, OSB olan öğrencinin notları ve sınav kağıtları, öğretmen kayıtları, saha notları, öğretmenlerin gözlemleri, aile eğitimi, süreç ürünleri ve öğrenci kontrol listesinden yararlanılarak veriler toplanmıştır.

Tablo 3.6. Durum Saptama Aşamasında Saha Notlarına İlişkin Özet Bilgiler

Tarih	Gün	Saat	Süre	Odak
01.09.2023	Cuma	10.00-12.00	120 dk.	2022 -2023 Öğretim yılının toplantı tutanakları ve öğrenci bilgilerinin kopyasını okul idaresinden alma.
04.09.2023	Pazartesi	10.00-12.00	120 dk.	Öğretmenler kurulu toplantısına katılma
05.09.2023	Salı	10.00-12.00	120 dk.	Zümre Öğretmenler kurulu toplantısına katılma
15.09.2023	Cuma	13.30-15.00	90 dk.	Gözlem, görüşme, kitapçık dağıtımı
20.09.2023	Çarşamba	13.30-15.00	90 dk.	Doküman incelemesi, öğretmen görüşmeleri
29.09.2023	Cuma	13.00-15.00	120 dk.	Yönetici görüşmesi, öğretmen görüşmeleri
05.10.2023	Perşembe	08.30-13.30	300 dk.	Gözlem, alınan kararlar ve yapılan uygulamaları inceleme, yönetici ve öğretmen görüşmeleri
13.10.2023	Cuma	8.30-15.00	420 dk.	Şube Öğretmenler Kuruluna katılma, öğretmen görüşmeleri
18.10.2023	Çarşamba	16.00-17.00	60 dk.	Veli görüşmeleri, Öğretmen görüşmeleri
19.10.2023	Perşembe	8.30-13.00	330 dk.	Öğretmen görüşmeleri.
26.10.2023	Perşembe	08.30-12.30	240 dk.	BEP Geliştirme Birimi toplantısı, yönetici ve öğretmen görüşmeleri
03.11.2023	Cuma	13.30-15.00	90 dk.	Öğretmen ve veli görüşmeleri
09.11.2023	Perşembe	12.00-15.00	180 dk.	Öğretmen ve veli görüşmeleri

3.4.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

Görüşmeler eylem araştırması sürecinde önemli veriler elde edilmesine yardımcı olan veri toplama araçlarından birisidir. Görüşme, iki ya da daha çok birey arasında önceden belirlenmiş bir konu ile ilgili görüş alışverişinin yapıldığı amaçlı konuşmalardır (Efron ve Ravid, 2013). Görüşmeler ile katılımcıların durumu kendi ifadeleriyle belirtmesi ve tecrübelerinin araştırılan konu ile ilgili yönlerinin ortaya çıkarılması gerekmektedir (Stringer, 2007). Görüşme yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış olmak üzere iki çeşit olarak belirtilmektedir. Yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı önceden belirlenmiş sorularla görüşmeyi yapmaktadır. Ancak nitel verilerin en iyi yarı-yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış görüşmeler yoluyla elde edilebileceği belirtilmektedir. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı temel soruları önceden hazırlamakta, ancak görüşmenin yapıldığı kişinin verdiği yanıtlara bağlı olarak duruma uygun alternatif sorular yöneltebilmektedir (Mertler, 2006). Görüşmeler yapılırken katılımcının söyledikleri not edilebilir, görüntü veya ses kaydı alınabilir. Ses kayıt cihazının kullanımı verilerin ayrıntılı ve doğru biçimde elde edilmesini sağlaması bakımından çok önemlidir. Ancak ses kayıt cihazını kullanması için araştırmacının görüşmeyi yapacağı kişilerle belli oranda güven ilişkisi geliştirmiş olmayı beklemesi, görüşmenin yapıldığı kişilerin kendilerini rahat ve dürüst biçimde ifade edebilmesini sağlamaktadır (Stringer, 2007; 2008). Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlandıktan sonra beş uzmandan görüş alınmış ve sorular uzman görüşlerine göre düzeltilmiştir. Daha sonra bir katılımcı öğretmene pilot uygulamada sorular yöneltilerek verilen yanıtlara göre sorularla ilgili bir uzmana gösterilerek sorulara son şekli verilmiştir.

Araştırmanın durum saptama aşamasında kaynaştırma ortamında öğrenime devam eden OSB olan öğrencinin ailesi, okul müdürü, müdür yardımcısı, rehber öğretmen, öğrencinin dersine giren alan öğretmenleri ve destek eğitim öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşmenin yapılması planlanmıştır. Bu görüşmeler araştırmacının okulda görev yapan öğretmenleri ve OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci sekiz hafta gözlemlemesinden sonra yapılmıştır. Böylece katılımcılar ve araştırma arasında belirli bir seviyede güven ilişkisinin olması planlanmıştır. Araştırmacının hazırladığı görüşme soruları araştırmanın yapıldığı ortaokulda görev yapan bir öğretmenle yapılan pilot uygulamadan sonra geçerlik komitesi üyelerinin 08.09.2023 tarihinde görüşleri alınarak önerilen değişiklikler eklenmiş ya da düzeltilmiştir. Daha sonra danışmanın önerisiyle

görüşme formları beş farklı alan uzmanı ile görüşülerek veya elektronik posta ile mail gönderilerek uzman görüşleri alınmıştır. 26.09.2023 tarihinde uzmanlardan gelen dönütlere göre görüşme sorularına son hali verilmiştir (Ek3, Ek 4, Ek 5, Ek 6, Ek 7, Ek 8). Görüşmelerde katılımcıların isteğine göre görüntü kaydı, ses kaydı veya yazı ile veriler toplanmıştır. Katılımcılardan yapılan görüşmelerden ses kaydı alınmasına izin verdikleri ile ilgili önce sözlü ve yazılı olarak onay alınmıştır. Görüşmelerden sonra alınan kayıtlar dinlenerek araştırmacı tarafından yazılı metin halinedönüştürülmüştür. Daha sonra ses kayıtlarının %30'u üç alan uzmanı tarafından dinlenerek metin incelemesi ve doğrulaması yapılmıştır.

Uygulama öncesi ilk yarı yapılandırılmış görüşme okul müdürü ile 05.10.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Müdür odasında yapılan görüşme 21 dk. 37 sn. süre devam etmiştir. Görüşmenin yazılı hale getirilmesiyle 6 sayfalık bir okuma metni elde edilmiştir. Daha sonra OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfı ile görevli iki rehber öğretmen ile görüşülmüştür. Rehber öğretmenlerle yapılan görüşme de 05.10.2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. 2022-2023 Eğitim yılında öğrencinin sınıfı ile ilgilenen rehber öğretmenle gerçekleştirilen görüşme 13 dk. 53 sn. sürmüştür. Görüşmenin yazılı hale getirilmesiyle 5 sayfalık bir okuma metni elde edilmiştir. 2023-2024 eğitim yılında öğrencinin sınıfı ile ilgilenen rehber öğretmenle gerçekleştirilen görüşme ise 8 dk.47 sn. sürmüştür. Bu görüşmenin de yazılı metin haline getirilmesiyle 4 sayfalık bir okuma metni elde edilmiştir. Bu iki rehber öğretmenle araştırmacının görüşmesinin amacı 2022-2023 öğretim yılında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfı ile ilgilenen rehber öğretmenin öğrenciyi çok iyi tanıdığı ve bildiği için yapılmıştır. 2023- 2024 öğretim yılında OSB olan öğrencinin sınıfı ile ilgilenen rehber öğretmen öğrenciyi fazla tanımamaktadır. Çünkü OSB olan öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfı ile 2023 -2024 eğitim öğretim yılında ilgilenmektedir. Öğrenci hala bir sorunu olduğunda 2022-2023 yılında sınıfı ile ilgilenen rehber öğretmenin odasına görüşmeye gitmektedir. Ama ikinci dönem sınıfı ile ilgilenen rehber öğretmenin odasına görüşmeye gitmiştir. Daha sonra OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren alan öğretmenleri ile uygun zamanlarına göre uygulama öncesi ve sonrası görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesi katılımcılarla toplam 170 dakika 6 saniye görüşme gerçekleştirilmiş ve 66 sayfa bir metin, uygulama sonrasında ise görüşmede 120 dakika 6 saniye görüşme gerçekleştirilmiş ve 61 sayfa metin elde edilmiştir.

Tablo 3.7. Uygulama Öncesi Katılımcı Görüşme Süreleri

Katılımcı	Görüşme Tarihi	Görüşülen Yer	Süre	Sayfa
Y.1	05.10.2023	Müdür Odası	21 dk.37sn.	6
Y.2	26.10.2023	Müdür Yardımcısı Odası	10 dk. 13 sn.	4
Ö1	05.10.2023	Rehber Öğretmen Odası	8dk. 47 sn.	4
Ö2	05.10.2023	Rehber Öğretmen Odası	13dk. 53 sn.	5
Ö3	13.10.2023	Fotokopi Odası	16dk. 6 sn.	5
Ö4	13.10.2023	Müdür Yardımcısı Odası	10 dk.33 sn.	4
Ö5	13.10.2023	Müdür Yardımcısı Odası	8 dk. 45 sn.	4
Ö6	13.10.2023	Müdür Yardımcısı Odası	12 dk. 01 sn.	5
Ö7	13.10.2023	Müdür Yardımcısı Odası	8 dk. 6sn.	4
Ö8	19.10.2023	Nöbetçi Müdür Yardımcısı Odası	11 dk.03 sn.	4
Ö9	19.10.2023	Nöbetçi Müdür Yardımcısı Odası	11 dk. 14 sn.	4
Ö10	19.10.2023	Nöbetçi Müdür Yardımcısı Odası	13 dk. 2sn.	5
Ö11	26.10.2023	Müdür Yardımcısı Odası	10 dk. 0 sn.	5
Ö12	26.10.2023	Müdür Yardımcısı Odası	10 dk. 18 sn.	5
V1	19.10.2023	Nöbetçi Müdür Yardımcısı Odası	4 dk. 28 sn.	2

Uygulama sonrası katılımcılarla yapılan görüşme tarihi, görüşülen yer, görüşülen süre ve sayfa sayısı tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.8. Uygulama Sonrası Katılımcı Görüşme Süreleri

Katılımcı	Görüşme Tarihi	Görüşülen Yer	Süre	Sayfa
Y.1	05.06.2024	Müdür Odası	10 dk. 22sn.	4
Y.2	06.06.2024	Müdür Yardımcısı Odası	7 dk. 18 sn.	4
Ö1	05.06.2024	Rehber Öğretmen Odası	9 dk. 34 sn.	5
Ö2	05.06.2024	Müdür Yardımcısı Odası	9 dk. 52 sn.	4
Ö3	05.06.2024	Öğretmenler Odası	11dk. 44 sn.	5
Ö4	05.06.2024	Müdür Yardımcısı Odası	7 dk. 20 sn.	4
Ö5	06.06.2024	Spor Odası	11 dk. 10 sn.	6
Ö6	06.06.2024	Müdür Yardımcısı Odası	7 dk. 52 sn.	5
Ö7	07.06.2024	Spor Odası	6 dk. 44 sn.	4
Ö8	10.06.2024	Müdür Yardımcısı Odası	7 dk.12 sn.	4
Ö9	10.06.2024	Nöbetçi Müdür Yardımcısı Odası	7 dk. 26 sn.	4
Ö10	11.06.2024	Müdür Yardımcısı Odası	10 dk. 46 sn.	5
Ö11	11.06.2024	Spor Odası	9 dk. 6 sn.	5
V1	11.06.2024	Müdür Yardımcısı Odası	5dk. 8 sn.	2

3.4.2. Yapılandırılmamış Görüşmeler

Yapılandırılmamış görüşmeler veri toplama aşamasında katılımcılarla günlük iletişimlerin bir bölümü olarak kendiliğinden oluşan görüşmelerdir ve önemli veriler elde edilmektedir (Mertler, 2006). Günlük olarak paydaşlar arası iletişim sırasında meydana gelen ve birçok veriler elde edilen informal sohbetlerin bu nedenle kaydedilmesi gereklidir. Durum saptama ve uygulama aşamasında araştırmacının veri toplama sürecinde okulda katılımcılarla planlı olmayan birçok iletişimi olmuştur. Araştırmacı okul müdürü, müdür yardımcıları, ders öğretmenleri, rehber öğretmenler ve öğrencinin ailesi ile kendiliğinden oluşan sohbetler esnasında meydana gelen ve araştırmayla ilgili önemli konuları araştırmacı günlüğüne not almıştır. Bu sohbetler sırasında elde edilen veriler diğer sınıflarda derslere giren ders öğretmenleri ve destek eğitim öğretmenleri ile yarı yapılandırılmış bir görüşme yapmanın önemli bir yarar sağlayacağını düşünmüştür. Bu nedenle informal görüşmeler veri toplama aşamasında sürecin şekillendirilmesinde de etkili olmuştur.

3.4.3. Görüşme ve Ses Kayıtları

Araştırma öncesinde ve sonrasında yöneticiler, öğretmenler ve aile ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeden önce katılımcılara görüntü alma, ses kaydı ve yazılı olarak soruları yanıtlama, hangisiyle görüşmeyi tercih ettiği sorulmuştur. Katılımcıların verdiği yanıtlara göre görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tümünde ses kaydı alınmıştır. Görüşmeleri ve ses kaydını, kayıt etmek için Android işletim sistemi olan ileri teknoloji ürünü bir akıllı telefon ile yapılmıştır. Cihaz, ses kayıtlarını “MPEG – 4 Ses (.m4a)” formatında yüksek kalitede kaydetmiştir. Ses kayıtları araştırmacı tarafından analiz edilerek yazılı metne dönüştürülmüştür. Elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemiyle gruplandırılmıştır.

3.4.4. Araştırmacı Günlüğü

Araştırmacı günlüğü araştırmanın tüm aşamaları ile ilgili gözlem ve görüşlerin kaydedildiği bir defter olarak tanımlanmaktadır. Bu defterde yer alan veriler gözlemler, şekiller, analizler, alıntılar, yorumlar, sınav sonuçları, görüşler, izlenimler ve duygular olarak sıralayabiliriz (Johnson, 2005). Yazma eylemi yansıtıcı yapıya sahip olması nedeniyle araştırmacının uzmanlığının gelişimine de destek olmaktadır. Ayrıca diğer veri kaynaklarına ek veriler sağlaması açısından araştırmanın ilerlemesinin takibinde önemli bir işleve sahiptir (Koshy, 2005). Defter olarak tanımlanmasına rağmen araştırmacı günlüğü elektronik olarak da oluşturulabilmektedir. Bu konuda araştırmacının kendisi için en uygulanabilir yolu izlemesi önerilmektedir.

Araştırmacı tez önerisinin kabul edilmesinden sonra tez konusuyla ilgili gözlemlerini 12.05. 2023 tarihinden itibaren araştırmacı günlüğüne notlar almaya başlamıştır. Araştırmacı günlüğe araştırma ile ilgili deneyim, gözlem, izlenim, duygu, düşüncelerini ve bilgilerini ayrıntılı şekilde kaydetmiştir. Dolayısıyla araştırmacının planlamaya başlanmasından sonlanmasına kadar geçen sürenin tarihe göre sıralanmış bir kayıt oluşturulmuştur. Araştırmacı günlüğü 72 (Yetmiş iki) sayfadan ibarettir. Araştırmacı geçerlik komitesi toplantılarından önce ilgili verilerle birlikte araştırmacı günlüğünü de komite üyelerine elektronik posta ile göndermiş ve süreçle ilgili bilgilendirmeler yapmıştır.

3.4.5. Geçerlik ve Tez İzleme Komitesi Kararları

Araştırmanın planlanması, uygulanması ve izlenmesinde rehberlik etmek için geçerlik komitesi toplantılarının ihtiyaç duyulması halinde yapılması planlanmıştır. Toplantıların tümü belirtilen tarihlerde gerçekleştirilmiştir. Geçerlik komitesi ve Tez İzleme Kurulu toplantıları Dr. Öğr. Üyesi Yahya Çıkılı'nın odasında yapılmıştır. Durum saptama ve uygulama aşamaları süresince altı geçerlik komitesi toplantısı, üç TİK toplantısı yapılmıştır. Toplantılara ilişkin özet veriler Tablo 3.9'da yer almaktadır.

Tablo 3.9. Tez İzleme Komitesi Toplantılarına İlişkin Veriler

No	Tarih	Toplantı Türü	Süre	Katılımcılar
1	01.09.2023	Geçerlik Komitesi	40 dk.	
2	06.10.2023	Geçerlik Komitesi	42 dk.	
3	09.11.2023	Geçerlik Komitesi	35 dk.	
4	06.12.2023	Tez İzleme Komitesi	60 dk.	Hakan Sarı, Ömer Beyhan, Yahya Çıkılı
5	05.01.2024	Geçerlik Komitesi	46 dk.	
6	09.02.2024	Geçerlik Komitesi	35 dk.	
7	08.03.2024	Geçerlik Komitesi	30 dk.	
8	12 .06.2024	Tez İzleme Komitesi	60 dk.	
9	09.12.2024	Tez İzleme Komitesi	90 dk.	

Bu süreçte yapılan toplantıların tümüne komite üyeleri katılım sağlamıştır. Araştırmacı toplantı süresince notlar tutmuştur. Araştırmacı her geçerlik komitesi toplantısı öncesinde komite üyelerine bir önceki toplantının raporunu, belliyse gelecek toplantının gündemi ile ilgili maddeleri ve araştırmacı günlüğünü göndermiştir. Toplantılar sırasında araştırmacı aylık yaptığı gözlemlerini ve uygulamalarını özetlemiş ve görüntü kayıtlarından önemli bilgileri komite üyelerine paylaşmıştır. Sonra varsa araştırmacının soruları yanıtlanmış, komite

üyelerinin görüş, önerileri paylaşılmış ve uygulamaların devamı ile ilgili planlama yapılmıştır.

3.4.6. Öğretmenlerle Gerçekleştirilen Toplantılar

Araştırmacı, özel gereksinimli öğrencilerle ilgili okuldaki kurullarda alınan kararları incelemek için okul yönetiminden izin alarak 2022- 2023 öğretim yılı sonu ve 2023 -2024 öğretim yılı birinci ve ikinci dönem yapılan kurulların tutanaklarını incelemiştir. Bu kurullar, Öğretmenler Kurulu, Şube Öğretmenler Kurulu, Zümre Öğretmenler Kurulu ve BEP Geliştirme Birimi kararlarını ve öğrenci ile ilgili raporları izin alarak incelemiştir. Araştırmacı ayrıca bu belgelerden birer kopyasını alarak arşivine eklemiştir. Daha sonra uygulama aşamasında öğretmenlerle yansıtma toplantıları yapılmıştır. Yansıtma toplantılarında öğretmenlerin hafta yapacakları bilgiler verilmiş ve yapılan çalışmalar görüşülmüştür. Yansıtma toplantıları görüntüler ve tutanak ile kayıt altına alınmıştır.

Tablo 3.10. Uygulama Sürecinde Öğretmenlerle Gerçekleştirilen Yansıtma Toplantıları

No	Tarih	Toplantı Konusu	Süre
1	12.02.2024	OSB olan çocuklar ve özellikleri	40 dk.
2	14.02.2024	a) Kaynaştırma eğitiminde ekip çalışması b) Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili BEP'leri yapmaları gerekliliği	40 dk.
3	16.02.2024	OSB olan öğrencinin problem davranışlarını azaltmak veya yok etmek için müdahale yöntemleri	40 dk.
4	19.02.2024	a) OSB olan öğrencinin yaptığı sınıf içi etkinliklerin panoda sergilenmesi. b) OSB olan öğrenci için okul kuralları kitapçığı yapımı.	40 dk.
5	21.02.2024	OSB olan öğrenci ile ilgili yapılan öğretmenler arası iş birliği uygulamaları	40 dk.

3.4.7. Resmi Belgeler

Araştırmacı, özel gereksinimli öğrenci OSB olan öğrenci ile ilgili alınan kararlara ilişkin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili daha fazla veri elde edebilmek amacıyla okul yönetimi, rehber öğretmen, ders öğretmeni, destek eğitim öğretmeninden OSB olan öğrencinin ailesinden izin alınarak bazı resmi belgeleri almış ve incelemiştir. Bu belgeler bir önceki yıl ve 2023 – 2024 öğretim yılı birinci ve ikinci dönem öğretmenler kurulu kararları, zümre öğretmenler kurulu kararları, şube öğretmenler kurulu kararları, BEP birim toplantıları ve kararları, rehberlik komisyon toplantıları ve kararları, öğrenci gelişim raporları, öğrenci yerleştirme raporları, BEP dosyaları, öğrenci BEP yıllık planları öğrenci dönem ödevi, sözlü sınavlar, öğrenci yazılı sınavları, günlük planlar ve öğrenci birinci dönem ve yıl sonu notlarıdır. Araştırmacı bu bahsedilen belgelerden birer kopyasını alarak arşivine eklemiştir.

3.4.8. Kontrol Listeleri

Kontrol listesi, bir alanda önceden belirlenmiş olan davranış ya da etkinliklerin meydana gelip gelmediğini ölçmeye yarayan bir değerlendirme aracıdır (Efron ve Ravid, 2013). Bu araştırmada öğrenci kontrol listelerini araştırmacı danışmanının önerisiyle kendisi 6. Sınıf müfredatına göre hazırlamıştır. Ortaokul altıncı sınıf müfredatına uygun olarak Türkçe dersinden 20 soru ve matematik dersinden 20 soru alınarak kontrol listesi oluşturulmuştur. Araştırmacı, okul yönetiminden ve öğrencinin ailesinden izin alarak öğrenciyi destek eğitim odasına götürmüş, öğrenciye sorular sorarak durum saptama aşamasında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin performans seviyesini oluşturulan bu listelerle ve sınıf içi etkinliklerle araştırmacı uygulama öncesi ve sonrası değerlendirmiştir. Bu uygulama öncesi değerlendirme 13.10.2023 tarihinde destek eğitim odasında gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonrası değerlendirme ise 28.05.2024 tarihinde öğrencinin ailesi ve okul idaresinden izin alınarak destek eğitim odasında gerçekleştirilmiştir.

Öğrencinin uygulama öncesi ve uygulama sonrası değerlendirmeleri yaklaşık iki ders saati sürmüştür. Dolayısıyla OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin uygulama öncesi ve uygulama sonrası akademik bilgileri ve seviyesi belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenler sınıf içi etkinlikleri uygulama aşamasında yaptırmış ve bu etkinlikleri öğrencinin adı ve soyadını yazarak değerlendirmişler panolarda sergilemişlerdir. Araştırmada kontrol listesinin veri toplama aracı olarak kullanıldığı bir başka alan ise uygulama sürecidir. Araştırmacı ve öğretmenlerin uygulama aşamasında yaptıkları toplantılarda alınan kararlar ile ilgili ihtiyaçların belirlenmesi, çözüm önerilerinin geliştirilmesi, çözüm önerilerinin uygulanması ve değerlendirme başlıklarını kapsayan bir tablo hazırlanmıştır (EK 14). Bu uygulamada kullanılan kontrol listesi araştırmacı tarafından öğretmenlerin önerilerine göre hazırlanmış ve uygulama süresince haftada bir gün araştırmacı okula giderek katılımcı öğretmenlerden bilgi alınarak kontrol listeleri işaretlenmiştir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci uygulama etkinliğini yaptıysa artı (+) ve yapmadıysa (-) işareti konulmuştur.

3.4.9. Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı

Araştırmacı, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfta derse giren Türkçe, Matematik, Müzik, Görsel Sanatlar ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin dersleri için yaptıkları Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) yıllık planları ve günlük planların kopyalarını almıştır. BEP'leri yapmayan öğretmenler ikinci

dönem yapmışlardır. Ayrıca 2022-2023 eğitim öğretim yılının ve daha sonra 2023 – 2024 eğitim öğretim yılının BEP yıllık planlarının kopyalarını da müdür yardımcısından almış ve arşivine eklemiştir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin birinci dönem destek eğitim almaması nedeniyle BEP’ler yapılmamıştır ama öğretmenler ikinci yarıyıl BEP’leri yapmışlardır. Branş öğretmenlerinin yaptıkları BEP’ler ile destek eğitim öğretmenlerinin yaptıkları BEP’ler karşılaştırılmak istenmiş ancak bu karşılaştırma yapılamamıştır. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci destek eğitimi 2023 – 2024 öğretim yılında 2. Dönem Türkçe ve Matematik derslerinden almıştır. Bu nedenle ikinci dönem BEP’lerde OSB olan öğrenci ile ilgili derste uyarlamalar yapıp yapılmadığı kontrol edilmiştir.

3.4.10. Süreç Ürünleri

Bu araştırmada, araştırmacı araştırma süresince kendisi ya da katılımcılar aracılığıyla oluşturulan ürünler olarak tanımlanan süreç çıktılarından veri kaynağı olarak yararlanmıştır. Öğrencinin yaptığı, güzel yazı çalışmaları, yaptığı resimler, zihin haritası gibi uygulamaları öğrenci sınıfta veya evinde yapmıştır. Bunlar; öğrencinin sınıfta yaptığı etkinlikler, broşürler, toplantı fotoğrafları v.b. belgelerden faydalanılmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Eylem araştırmalarında ne tür verilerin toplanacağı araştırma sorusunun doğasına göre değişmesi nedeniyle veri toplamaya da ilgili bir tek yol bulunmamaktadır (Mills, 2003; Stringer, 2007). Alanyazındaki yapılan çalışmalara göre nitel ve nicel yöntemlerin kullanılmasına rağmen nitel yöntemlerin kullanılmasının daha uygun olduğunu göstermektedir (Mills, 2003). Eylem araştırmasında öğretmenlerin uygulamalarını iyileştirmek ve onlarla iş birliği yapmak için sistematik bir süreç kullanılmıştır. Eylem araştırmasında uygulama, süreçler ve sonuçlar ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlantılıdır (Dinkelman, 1997; Calhoun, 2002). Araştırma verileri; okul yönetimi, rehber öğretmen, ders öğretmenleri, destek eğitim öğretmenlerinin ve öğrencinin ailesinin görüşme kayıtları, rehberlik araştırma merkezi öğrenci raporları, okul bireysel eğitim geliştirme birimi evrakları, destek eğitim ve bireysel eğitim öğretmen planları, saha notları ve öğretmenlerin gözlemlerinden ve yansıtma toplantıları tutanaklarından yararlanılarak veriler elde edilmiştir. Lewin, 1940 yılında eylem araştırması teriminin tanımını yapmıştır. Eylem araştırması modelinin oluşmasına öncülük etmiştir. Lewin eylem araştırması sürecini; planlama, bilgi toplama ve uygulama olarak sınıflandırmıştır. Mills (2003)’e göre eylem araştırması sürecini:

1. Odağı belirleme, 2. Veri toplama, 3. Veriyi analiz etme ve yorumlama, 4. Bir eylem planı geliştirme olarak dört aşamada incelemiştir.

Eylem araştırmalarında saha notları, anketler, tutum ölçekleri, standardize test puanları, haritalar, belgeler, ses ve görüntü kayıtları olarak sıralanabilir (Mertler, 2006; Mills, 2003; Stringer, 2008). Bununla beraber eylem araştırmalarında temel bilginin okul içi görev yapan paydaşlarla gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla elde edildiği belirtmiştir (Stringer, 2007). Bu araştırmada kullanılacak veri kaynakları öğretmenlerin hazırladığı bireyselleştirilmiş eğitim planları, bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi toplantısı tutanakları, saha notları, görüşmeler, araştırmacı günlüğü, geçerlik toplantılarına ilişkin tutanaklar, resmi belgeler, öğretmenlerle gerçekleştirilen toplantılara ilişkin tutanaklar, kontrol listeleri ve iş birliğine dönük uygulamalardır. Veriler; öğretmenler kurulu kararları, zümre öğretmenler kurulu kararları, şube öğretmenler kurulu kararları, rehberlik komisyon toplantıları ve kararları, gözlem, yarı – yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacı günlüğü, geçerlik ve tez izleme komitesi kararları, BEP Geliştirme üyeleriyle toplantılar, resmi belgeler, kontrol listeleri, yazılı ve sözlü sınavlar, dönem ödevi, BEP'ler, toplantılar ve süreç ürünleri yardımıyla toplanmıştır. Ayrıca OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin performansı ile ilgili kontrol listesi oluşturulmuş, öğrenciye destek eğitim odasında bu sorular sorulmuş ve etkinlikler yaptırılmıştır. Sorular, Türkçe ve Matematik derslerinden oluşmuştur. Türkçe dersinden 20soru ve Matematik dersinden 20 soru sorulmuş sorulara verilen yanıtlar analiz edilerek öğrencinin performansı uygulama öncesi ve sonrası belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmacı çalışması süresince 30 hafta toplam 37 saat 16 dk. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin öğrenim gördüğü okuldaaraştırma gerçekleştirmiştir. Bu sürede; gözlem yapmış, okul yöneticileri, öğretmenlerle, öğrenci velisiile görüşme yapmış, öğrencinin akademik düzeyini tespit etmeye çalışmış, toplantılara katılmış günlüğüne notlar almış, görüşmeler gerçekleştirmiş, OSB olan öğrencinin sınıftaki akranlarıyla görüşme gerçekleştirilmiş ve OSB olan öğrenci ile ilgili resmi belgeleri ilgililerden temin ederek arşivine eklemiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Bu araştırmada nitel ve nicel veri toplama yöntemi kullanılmış nitel ve nicel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Buna göre yapılan tümevarım analizinde amaç toplanan verilerin

yoğunluğunun azaltılmasıyla ilgili araştırmanın önemli bulguları sunulurken bir çerçeve oluşturması için verilerin tanımlanması ya da önemli temalarda birleştirilmesidir (Hatch, 2002; Johnson, 2005). Başka bir ifade ile eylem araştırması bağlamında nitel analiz, verilerin daha basit anlaşılması için eylem araştırmasının bulgularının sistematik olarak organize edilmesi ve sunulması olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç saha notları, ses ya da görüntü kayıtlarının analizi ve verilerin gruplanması, bir başka ifade ile kodlar oluşturulmasını kapsamaktadır. Bu veriler incelenirken yeni kategoriler meydana gelmekte ve süreç ilerledikçe bu veri gruplarının tekrarlandığı anlaşılmaktadır (Mertler, 2006). Eylem araştırmasında veri analizini sıra ile değerlendirmemelidir. Veri toplanırken ve analiz edilirken araştırma sorusunda değişiklikler yapılabilmektedir. Bir başka ifadeyle analizin kendisi yeni bir veri toplama sürecine neden olabilmektedir (Bruce ve Pine, 2010). Bu nedenle eylem araştırmalarında veri toplanırken ve toplandıktan sonra analiz sürmektedir. Bu araştırmada veri analizi, hem verilerin toplanmaya devam edildiği durum saptama ve uygulama aşamalarında hem de uygulama aşamasının sonunda tüm veriler toplandıktan sonra gerçekleştirilmiştir. İzleyen başlıklar altında süreç içerisinde ve tüm veriler toplandıktan sonra yapılan analiz aşamaları açıklanmıştır.

Kodlama sürecinde elde edilen verilerin tekrar tekrar okunması ya da incelenmesi ve araştırmacının analiz ederken verilerini çok iyi tanıması gerekmektedir. Kodlama süreci bittiğinde araştırma sorularıyla verilerin arasında bağlantı kurmak için kodlama ile ortaya çıkan sınıflamaların temel özelliklerini tanımlamasının gerekli olduğu ifade edilmektedir (Mertler, 2006). Görüşme sırasında araştırmacı görüştüğü yöneticilere; OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğretmenlerinin aralarında yaptıkları iş birliğiyle ilgili görüşleri, öğretmenlere ise derslerinde yaptıkları OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili uygulamalar, öğrencinin akademik başarı durumu, öğretmenlerin iş birliği yapmalarında yaşadıkları problemler, öğrencinin problem davranışları, okulda bulunan kurullarda öğrenci ile ilgili alınan kararlar ile ilgili görüşleri, öğrenci velisine kaynaştırma eğitimiyle ilgili görüşleri, bu eğitimden en üst düzeyde yararlanması için okuldan beklentileri, öğretmenlerle öğrenci ile ilgili yaptıkları iş birlikleri, öğrencinin okulda hangi sosyal etkinliklere katıldığı ile ilgili bilgi ve okul rehberlik servisinden aldıkları destek hakkında görüşleri sorulmuştur. Elde edilen veriler bulgular kısmında sunulmuştur.

3.6.1. Süreç İçinde Yapılan Analiz

Eylem araştırmalarının yapısı gereği bu araştırmada veri analizi sadece verilerin hepsinin toplanmasından sonra yapılmamış, veriler toplanırken aynı zamanda analizi yapılmıştır. Araştırmanın öğrencilere dönük çalışmaların incelenmesi aşamasında veri analizi için birçok aşama takip edilmiştir

Araştırmanın durum saptama aşamasında veri analizi için birçok aşama izlenmiştir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili durumun belirlenmesi için gelişim raporları, yerleştirme raporu, ders notları, kontrol listeleri, BEP, Öğretmenler Kurulu, Zümre Öğretmenler Kurulu, şube Öğretmenler Kurulu, BEP toplantıları, öğrencinin yaptığı etkinlikler gibi belgeler incelenmiş arşivlenmiş ve gerekli notlar araştırmacı günlüğüne kaydedilmiştir. Durum saptama aşaması süresince yapılan makro analiz sonucu elde edilen tüm bilgilere göre araştırmacı uygulama aşaması için taslak eylem planı oluşturmuş ve bunları geçerlik komitesi üyeleri ile paylaşmıştır. Uygulama sürecinde öğretmenlerin doldurduğu bir kontrol listesi süreç içinde sürekli olarak kontrol edilmiş ve uygulamaya ilişkin bilgiler gerekli uyarlamaların ya da sonraki uygulamaların planlamasında yararlı olmuştur. Benzer şekilde görüntü kayıtlarının incelenmesi, fotoğraflar ve tutanaklar incelenerek önemli konular ile ilgili notlar alınması ve danışmanla beraber izlenmesi, öğretmenlerin uygulamada bir değişiklik olup olmadığıyla ilgili düşünce vermiş ve bir yol haritası oluşturulmuştur. Ayrıca katılımcılarla araştırma öncesi ve sonrası gerçekteştirilen yarı – yapılandırılmış görüşmelerin dökümü yapılarak yazılı metin haline getirilmiş makro analizi yapılmıştır. Buna göre görüşme verilerinin metin hali word dokümanı olarak kaydedilmiş ve verilerin analizi word dosyası yardımıyla notlar eklenerek yapılmıştır.

Yazılı metin çıktıısı alınarak arşive eklenmiştiştir. Söz konusu analiz ile ilgili örnekler EK 9ve EK 10 'da verilmiştir. Bu süreçte araştırmacı özellikle resmi belgelere, katılımcıların görüşlerine ve OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin gereksinimleri ile ilgili verilere odaklanmıştır. Resmi belgeler araştırmacı tarafından tek tek analiz edilmiş ve notlar alınmıştır. Bu notlar daha sonra temalar haline getirilerek kodlanmıştır. Bu bahsedilen veriler mevcut durumu anlamaya yardımcı olmuş ve uygulama aşamasında yapılacak etkinlikler için rehberlik yapmıştır. Ayrıca araştırmacının gözlemlediği notlar veri toplama süreci sürerken makro düzeyde analiz edilmiş, ses ve görüntü kayıtları ile ilgili notlar tutulmuştur. Nitekim bu notlar ile ilgili olarak ses ve görüntü kayıtları danışman ile birlikte izlenmiş ve görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için öğretmenlerin iş birliği ile ilgili durumun belirlenmesi için kurullarda alınan kararlar, öğrencinin notları, gelişim raporları, yerleştirme raporu, BEP ve resmi belgeler incelenmiş daha sonra arşivlenmiş ve gerekli bilgiler araştırmacı günlüğüne kaydedilmiştir. Yapılan analiz sonucu elde edilen bilgiler geçerlik komitesi üyeleriyle sunmuş ve bu verilen dönütlere göre öneriler araştırmacı günlüğüne kaydedilmiştir. Durum saptama aşaması süresince gerçekleştirilen analiz sonucu elde edilen bilgilerin tümüne göre araştırmacı uygulama aşaması için taslak eylem planı hazırlamış ve bu planı geçerlik komitesi üyelerine sunmuştur. Uygulama aşamasında durum saptama aşamasından farklı bir şekilde öğretmenlerle gerçekleştirilen yansıtma toplantıları veri analizi için temel oluşturmuştur. Araştırmacı bu toplantılarda notlar almıştır. Ayrıca her toplantıda alınan kararları toplantıdan sonra öğretmenlerle paylaşmıştır. Benzer şekilde ses kayıtlarının dinlenilmesi önemli noktalarla ilgili notlar alması ve danışmanla izlenmesi, öğretmenlerin OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ilgili uygulamalarında bir gelişme olup olmadığıyla ilgili bilgi vermiş ve bir taslak plan oluşturulmuştur. Araştırmacı hem durum saptama hem de uygulama aşamalarında katılımcılarla arasında kendiliğinden oluşan konuşmaların araştırma açısından önemli olan bölümleri araştırmacı günlüğüne kaydetmiştir. Araştırmacı günlüğü düzenli olarak geçerlik komitesi üyelerine sunulmuş ve bu veriler alınan dönütlere göre uygulamanın şekillenmesine yardımcı olmuştur. Tüm veriler toplandıktan sonra da analiz yapılmıştır.

3.6.2. Tüm Veriler Toplandıktan Sonra Yapılan Analiz

Araştırmanın durum saptama ve uygulama aşamalarında veri toplama süreci esnasında gerçekleştirilen veri analizi, tüm verilerin toplanmasından sonra mikro analiz seviyesinde devam etmiştir. Öncelikle durum saptama sürecinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler, resmi belgeler daha sonra uygulama öncesinde yansıtma toplantılarından alınan görüntü kayıtları, fotoğraflar ve uygulama sürecinde gerçekleştirilen öğrenci etkinlikleri en son süreçte okul yönetiminden, öğretmenlerden alınan resmi belgeler, kurulların toplantı tutanakları, uygulama aşamasının sonunda gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler ve değerlendirmelerin analizi yapılmıştır.

Araştırmacı, durum saptama aşamasıyla ilgili oluşturmuş olduğu kod, alt – tema ve temalardan metinlerde bulunarak karşılık gelen alıntı örneklerinden oluşan raporu 04.12.2023 tarihinde TİK üyelerine ve daha sonra diğer üniversitelerde görev yapan alan uzmanları ile e-posta yoluyla iletişim kurulmuş verilen dönütlere göre geçerlik çalışması gerçekleştirilmiştir.

Uygulama sonrasında gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmelerin analiziyle oluşan kod, alt – tema ve temalar ise geçerlik komitesi üyelerine e-mail aracılığıyla gönderilmiştir. Komite üyeleri e-posta aracılığıyla araştırmacıya geri ulaştırmış ve araştırmacı analize son şeklini vermiştir. Bu çalışmadan sonra kod, alt-tema ve temalardan meydana gelen liste ve her görüşmenin yazılı metni zihin engelliler öğretmenliği anabilim dalında görev yapan ve çok sayıda nitel ve nicel araştırma gerçekleştirmiş olan bir öğretim üyesine gönderilmiş her bir dökümün %30'u için kodlama yapılması istenmiştir. Bu işlem tamamlandıktan sonra araştırmacı ve iki uzman bir araya gelerek kodlamada gerçekleşen değişiklikleri incelemişlerdir. Bu çalışma sonrasında bazı kodlarda farklılık olmuştur. Araştırmacı bu değişikliklere göre görüşmelerin güvenilirlik çalışması yapılmayan bölümleri için yapılan kodlamaları kontrol ederek değişiklikleri gerçekleştirmiştir.

Bu işlem tamamlandıktan sonra, araştırmacı tema ve alt-tema uyumunun kontrol edilmesi amacıyla, kod, alt-tema ve temalardan oluşan listenin son halini alan uzmanına e-posta yoluyla göndermiştir. Çalışma sonunda, uzman ile araştırmacı arasında herhangi bir uyumsuzluk olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın durum saptama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında veri toplama süreci sırasında gerçekleştirilen veri analizi, tüm verilerin toplanmasının ardından mikro analiz seviyesinde devam ettirilmiştir. Araştırmacı, tez izleme komitesi üyelerinin önerisi doğrultusunda veri analizini, verilerin toplanma sürecine göre gerçekleştirmiştir. Bu doğrultuda; önce durum saptama aşamasında yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler analiz edilmiş, ardından uygulama aşamasında kaydedilen görüntü kayıtları ve fotoğraflar incelenmiş, son olarak değerlendirme aşamasında gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler tümevarım analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve sonraki bölümlerde yarı yapılandırılmış görüşmeler ile görüntü kayıtları yoluyla elde edilen gözlem verileri ayrı başlıklar altında açıklanmıştır. Ayrıca, tüm verilerin toplanmasının ardından gerçekleştirilen nihai analiz, Tablo 3.11'de özetlenmiştir.

Tablo 3.11. Tüm Veriler Toplandıktan Sonra Yapılan Analiz

1	•Verilerin dökümünün yapılması
2	•Verilerin dökümünün doğrulanması
3	•Verilerin NVIVO 11 programına girilmesi
4	•Verilerin araştırmacı tarafından yeniden düzeltilmesi
5	•Verilerin araştırmacı tarafından yeniden okunması
6	•Verilerin kodlanması
7	•Yeni kodlar oluştuğca önceden yapılan kodlamaların güncellenmesi
8	•Benzerlik bulunan kodların birleştirilmesiyle tema ve alt temaların oluşturulması
9	•Kod – alt tema- tema uygunluğunun tez izleme komitesi tarafından kontrol edilmesi
10	•Kodlamalara ait güvenilirlik çalışması
11	•Kod – alt tema – tema uygunluğunun kontrol edilmesi
12	•Bulguların raporlanması

3.6.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerin Analizi

Araştırmacı durum saptama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde yaptığı yarı – yapılandırılmış görüşmelerin yazılı metne dönüştürülmesi için ses kayıtlarını NVIVO 11 programında yapmıştır. Daha sonra veriler yazılı metin haline getirilmiştir. Bu işlem sonucunda toplamda 126 sayfalık yazılı metin olarak veri elde edilmiştir. Hazırlanan dökümlerin %30'u belirlenmiş ve özel eğitim alanında doktora yapan üç özel eğitim uzmanına ses kayıtları mail yoluyla gönderilmiş ve bu uzmanlar tarafından ses kayıtları dinlenilmiş ve metin üzerinde kontrol gerçekleştirilmiş gerekli eklemeler ve düzenlemeler yapılmıştır. Bu yolla doğrulama yapılmıştır. Yazılı metne dönüştürülen ses kayıtlarının doğrulanmasından hemen sonra analiz süreci başlatılmıştır. Araştırmacı görüşme ve görüntü kayıtlarının veri analizi süreçlerini NVIVO 11 programında yapmıştır. Bunun için bilgisayarda durum saptama, uygulama ve değerlendirme aşamaları için farklı klasörler oluşturmuş, görüşme verilerinin ve görüntü kayıtlarının dökümlerini ilişkili klasörlere kaydetmiştir. Durum saptama aşamasında gerçekleştirilen yarı – yapılandırılmış görüşmelerin dökümleri yönetici, öğretmen ve veli görüşmeleri durum saptama aşamasında yanıtlanması gereken araştırma sorularının hepsini yanıtlamaya yönelik olarak analiz edilmiştir. Uygulama aşamasında yansıtma toplantılarında yapılan görüşmelerin dökümleri ve tutanak belgeleri ise uygulama sonrası süreçte yanıtlanması gereken araştırma sorularını yanıtlamak için analiz yapılmıştır. Araştırmacı görüşme dökümlerini yeniden inceleyerek kodlama işlemine

başlamıştır. Her bir belgeyi kodlarken önceden kodladığı belgelerdeki kodlarla benzerlikler olup olmadığı kontrol edilmiş ve ortak bir kod havuzu meydana getirilmiştir. Benzerliği olan kodlar birleştirilerek tema ve alt temalara ulaşılmıştır.

3.6.2.2. Görüntü Kayıtları İle Görüşme Verilerinin Analizi

Uygulama aşamasından önce öğretmenlerle gerçekleştirilen yansıtma toplantılarında elde edilen görüntü kayıtlarının toplam 10 dakika olduğu belirlenmiştir. Görüntü kayıtlarının yazılı metne dönüştürülmesi araştırmacı tarafından kayıtların durdurulup yeniden oynatılma yoluyla bir word dosyasına yazılmıştır. Dosyaların toplam sayfa sayısı 3 olarak belirlenmiştir. Daha sonra meydana gelen 3 sayfa word dosyasının her birinin %30'luk bir bölümünün görüşmelerin doğrulanmasında görev yapan uzmanlara gönderilerek verilen geri dönüşlere göre dokümanların doğrulanması yapılmıştır. Daha sonra doğrulamayı yapan uzmanlar ve araştırmacı tarafından kayıtlar tekrar kontrol edilmiştir. Araştırmacının görüntü kayıtlarını alması ve diyalogları not etmesi nedeniyle uyumsuzlukların oluşması önlenmiştir.

3.6.2.3. Araştırmacı Günlüğü ve Toplantı Tutanaklarına Ait Verilerin Analizi

Araştırma ile ilişkili belirlenen araştırma sorularının hepsinin yanıtlanmasında araştırmacının not aldığı günlüğün verilerinden destek veri olarak yararlanılmıştır. Geçerlik komitesi toplantı tutanakları ile ilgili verilerden durum saptama aşamasında ve uygulama aşaması için belirlenmiş olan tüm araştırma sorularının yanıtlanmasında yararlanılmıştır. Benzer şekilde uygulama aşamasında belirlenmiş olan tüm araştırma soruları yanıtlanırken yansıtma toplantılarının tutanakları destek veri olarak kullanılmıştır. Bu veri kaynaklarıyla ilişkili word dokümanları üzerinde araştırma soruları ve diğer veri kaynaklarının analiziyle oluşan kod, alt – tema ve temalar göz önüne alınarak alınan notlar eklenerek analiz yapılmıştır.

3.7. Verilerin Geçerlik ve Güvenirliğinin Sağlanması

Nitel araştırmalarda geçerlik araştırmacının araştırmakta olduğu konuyu mümkün olduğu ölçüde tarafsız olması gerektiği olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra elde edilen veri ve bulguların çeşitleme, katılımcı onayı ve meslektaş onayı gibi bazı ek yöntemlerle onaylanarak sağlanabileceği ele alınmaktadır (Stringer, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırmalarda geçerliği sağlayabilecek stratejiler araştırmacının uygulama alanına yakın olması, ayrıntılı ve derinlemesine bilgi edinme, gözlemlerle doğal ortamda uzun zamana yayılarak bilgi toplaması, yapılan uygulamalar, ulaşılan verilerin doğrudan alıntılarla ayrıntılı

şekilde raporlanması, süreç içerisinde araştırmacının kendisini, araştırma süreçlerini eleştirel bakış açısıyla incelemesi ve denetlenmesi olarak sıralanmaktadır. Ayrıca sonuçların inandırıcılığı bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerindedir. Geçerlik ve güvenilirlik bu nedenle araştırmalarda en çok kullanılan iki ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Geçerlik bir şeyin ölçmek istediğini ne derece ölçtüğü olarak tanımlanabilir (Johnson, 2019). Güvenirlik, aynı durumla ilgili bağımsız ölçümler arasındaki kararlılığa dayanmaktadır. Ölçümü yapılan maddenin devamlı olarak aynı simgeleri göstermesidir; aynı aşamaların takip edilmesi ve aynı ölçütlerin işe koşulmasıyla aynı sonuçların alınmasıdır; ölçmenin rastlantısal yanılgılardan uzak olmasıdır (Karasar, 2005).

Nitel araştırmalarda güvenilirlik, nicel araştırmalara kıyasla farklı bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Nitel araştırmalarda güvenilirliği sağlamanın en önemli yolu, araştırma sürecinin tüm aşamalarını açık ve ayrıntılı bir şekilde raporlayarak, diğer araştırmacıların da aynı süreci takip edebilmesini mümkün kılmaktır. Bu kapsamda, LeCompte ve Goetz (1982), araştırma sürecinin ayrıntılı olarak raporlanması gereken bölümlerini; araştırmacının süreçteki rolü, veri kaynağı olan bireyler, araştırmanın gerçekleştiği sosyal ortam ve süreçler, veri analizini şekillendiren kavramsal çerçeve ile veri toplama ve analiz yöntemleri olarak belirtmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bununla birlikte, nitel araştırmaların güvenilirliği, nicel araştırmalardaki gibi "geçerlik" ve "güvenirlik" kavramları üzerinden değil, "inandırıcılık", "aktarılabirlik", "tutarlık" ve "onaylanma" gibi ölçütlerle değerlendirilmelidir (Hendricks, 2017). Bu nedenle, nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için çeşitli stratejiler uygulanabilir. Bu stratejiler; uzun süreli etkileşim, ayrıntılı veri toplama, çeşitleme (triangulation), uzman incelemesi, ayrıntılı betimleme, amaçlı örnekleme, tutarlık incelemesi ve teyit incelemesi olarak sıralanmaktadır (Johnson, 2012; Mertler, 2006).

Eylem araştırmalarında geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması inandırıcılık, transfer edilebilirlik, güvenilirlik ve onaylanma bilirlilik gibi şartlar içermektedir. Araştırmacı araştırma süresince bu şartlara bağlı kalmıştır. Bu nedenle araştırmacı; inandırıcı olması amacıyla katılımcılarla görüşürken form kullanmış ve seslerini kaydetmiş, öğretmenlere eğitim programı hazırlamış, araştırma sürecinde toplanan verilerin analizini haftalık olarak düzenli bir şekilde yapmıştır. Toplanan veriler ve yapılanlar hem danışman, Tez İzleme Kurulu üyeleriyle hem de gerekli olduğunda diğer uzmanlarla paylaşılmış onların görüş ve önerilerini dikkate almıştır. Araştırmanın transfer edilebilirliğini ve tutarlılığını sağlamak için anlam ve kavramların herkes tarafından anlaşılmasına özen gösterilmiş, araştırma sonuçları

açık, anlaşılır ve ayrıntılı olarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan tüm veri toplama araçlarına uzman görüşü alınmış daha sonra toplanmıştır. Ayrıca bu araçlar ayrıntılı olarak tanıtılmıştır.

Bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için birçok uygulama teknikleri uygulanmıştır. Bunlardan birincisi araştırmacının araştırma ortamında uzun süre bulunması katılımcılarla etkileşim içinde olmasıdır. Ayrıca katılımcılara görüşme formları doldurtmuş, hazırladığı eğitim programını uygulamıştır. Veri toplama süresinin az olması, araştırma ortamıyla ilgili gerçekçi olmayan bir izlenim oluşturması gibi bir riskin olduğu da belirtilmektedir (Johnson, 2012). Araştırmacı durum saptama ve uygulama aşamalarında haftada bir gün okulda gözlemci olarak bulunmuş, öğretmenler ve OSB olan öğrenci ile ilgili notlar almıştır. Ayrıca OSB olan öğrenci ile ilgili bazı resmi evrakların kopyasını okul idaresinden almıştır. Uzun süreli iletişim araştırmacının o okulun personeli gibi görülmesine ve katılımcıların doğal davranışlarını sürdürmesine katkı sağlamıştır. Gözleme ek olarak yapılan görüşme de alınan ses kayıtları araştırmayı ayrıntılı olarak inceleme fırsatı sunmuştur. Araştırma sürecinde tüm araştırmalarda geçerlik komitesinin yönlendirmesiyle ilerlemiş ve yapılan uygulamalar komite tarafından kontrol edilmiştir. Ayrıca geçerlik güvenilirlik için araştırma öncesi ve sonrası yarı yapılandırılmış görüşme soruları üç uzmana mail yoluyla ve iki uzman ile görüşme yapılarak toplam beş uzmanın görüşlerine göre sorular yeniden düzenlenmiştir. Uzmanların görüşlerine göre eklemek istedikleri sorularda araştırma sorularına eklenmiştir ve bazı sorular araştırmadan çıkarılmıştır.

Daha sonra son şekli verilen sorular bir uzmandan uzman görüşü alınmış ve buna göre uzman görüşüne göre yarı yapılandırılmış görüşme sorularına son hali verilmiştir. Daha sonra araştırma soruları okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenci ailesi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde ses kaydı alınmıştır. Katılımcıların isteğine göre araştırmada; görüntü kaydı, ses kaydı ve yazılı olarak yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Ayrıca, resmi belgeler, doküman incelemesi, öğretmen görüşmeleri, aile görüşmesi, yönetici görüşmeleri, öğretmen eğitim programı, görüşme formları gibi belgelerden geçerlik ve güvenilirlik için faydalanılmıştır. Görüşme sorularının belirlenmesi, kodlama güvenilirliği ve evrakların yazılı şekle dönüştürülmesinde doğrulama amacıyla sıklıkla hem komite üyeleri hem de diğer uzmanların görüşü alınmıştır. Araştırmacı resmi belgeler, araştırmacı günlüğü, doküman incelemesi ve yansıtma toplantılarıyla kendisine ve araştırma süreçlerine eleştirel açıdan bakma olanağı elde etmiştir. Tezde son olarak, araştırmacının

konumu, katılımcılar, veri toplama ve analizi süreçleriyle bulgular gibi ilkeler açısından ayrıntılı olarak rapor edilmiştir.

3.8. Araştırmanın Etiği

Her araştırmacının, araştırma sürecinde göz önüne alması gerekli olan bazı ahlaki kurallar ve etik ilkeler vardır. Bu ilkeler bilinçli onay, gizlilik, yanıtlamama ve verilere bağlı kalma olarak sıralanabilir (Mills, 2003; Stringer, 2008). Bu çalışmada da etik ilkeleri ihlal etmemek için birçok tedbir alınmıştır.

Araştırmada etik ilkeler arasında olan bilinçli onayı sağlamak için alınan tedbirler izleyen satırlarda açıklanmıştır. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar başkanlığından Etik Kurul Raporu (Ek 1) alınmıştır. Araştırma için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izin (Ek 2) alınmıştır. İzin alınmadan önce okul müdürü ile görüşülmüş ancak herhangi bir kayıt alınmamıştır. Resmi iznin alınmasından hemen sonra katılımcılar ile görüşülmüş gönüllü katılım sözleşmelerini imzalamışlar araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarını onaylamışlardır. Resmi onayın alınmasından sonra araştırmacı görüntü ve ses kayıtları almaya başlamıştır. Ayrıca katılımcılarla yapılan görüşmeler öncesinde de katılımcılar istekli olarak katılım sözleşmelerini imzalamışlar ve ses kaydı alınacağına ilişkin bilgilendirilmişlerdir. Ses kaydı alınırken katılımcılar görüşmeyi gönüllü olarak yaptıklarına ilişkin onayı sözlü olarak da belirtmişlerdir. Öğretmenler kurulu, zümre öğretmenler kurulu, şube öğretmenler kurulu ve BEP Geliştirme Birimi toplantılarına araştırmacı da katılmış notlar almıştır. Yansıtma toplantılarında da araştırmacı katılımcılara görüntü kaydı için izin istemiştir. Araştırmada gizliliği sağlamak için bazı önlemlerde alınmıştır. Görüntü ve ses kayıtları okul müdürü, geçerlik komitesi üyeleri, güvenilirlik ve doğrulama çalışmalarında yardımcı olan üç uzman dışında kimseye izlettirilmemiştir. Tüm veriler araştırmacının kişisel bilgisayarında ve harici bir bellekte saklanmıştır.

Araştırmanın katılımcılarının gerçek isimleri yerine numaralandırılmış (Y1,Ö1, Ö2, V1) kod isimler kullanılmıştır. OSB olankaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci, yöneticiler, öğretmenlerin ve öğrenci velisinin gerçek isimleri yerine takma isimler kullanılmıştır. Yanıtlamama ve verilere bağlı kalma ilkelerine uyularak verilerin birbiriyle örtüştüğü belirlenmiştir. Araştırma süreci geçerlik komitesi toplantıları, öğretmenlerle yapılan yansıtma toplantıları ve güvenilirlik çalışmalarıyla birbirinden bağımsız uzmanlar tarafından izlenerek veri toplama, analiz veya bulguların yorumlanmasıyla ilgili tarafsızlığın oluşmasına

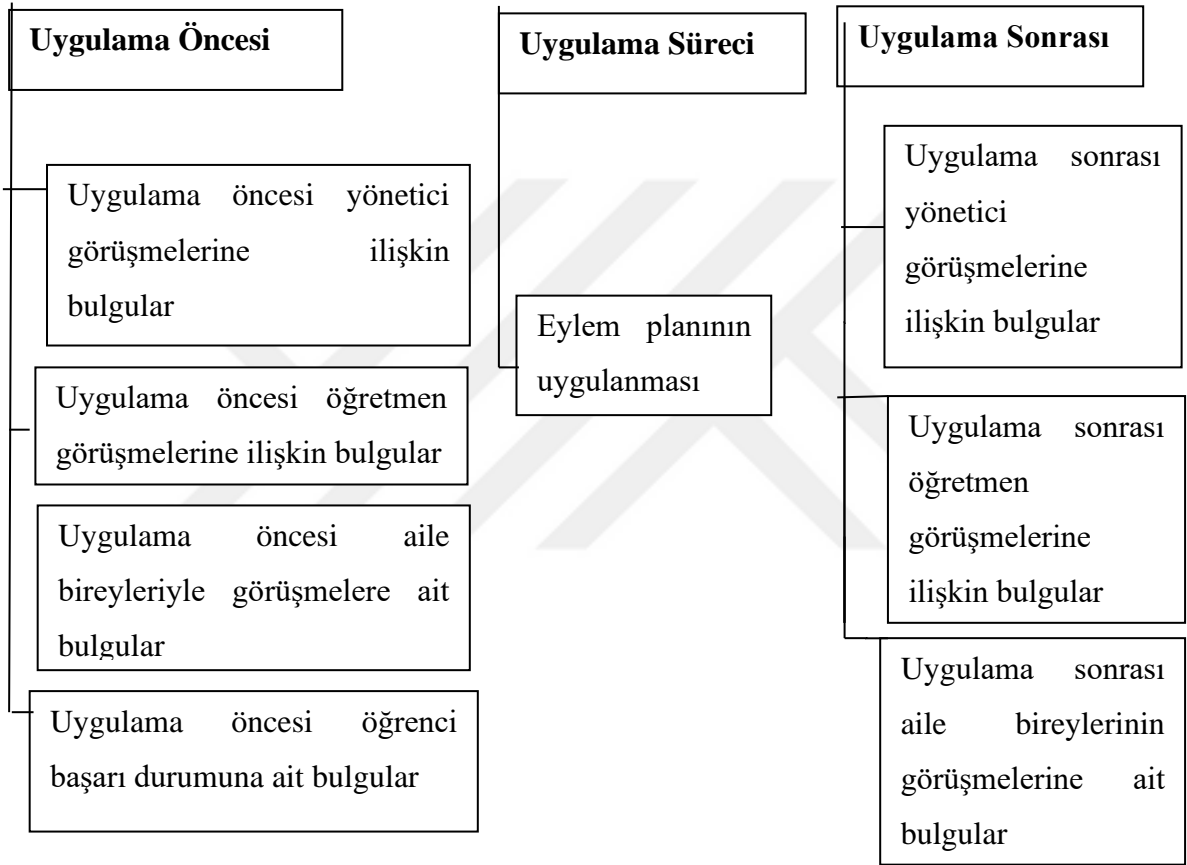
alışılmıştır. Özetle araştırmacı araştırma sürecinde tarafsız kalmaya çalışmıştır. Ayrıca araştırma raporlanırken verilerin analizi sürecinde derinlemesine açıklanmış, ilgili kategori için örnek olması amacıyla elde edilen veriler eksiksiz olarak okuyucuya sunulmuştur.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Araştırmanın planlama sürecinde, uygulama ve sonuçların değerlendirilmesi ile ilişkili araştırma sorularının yanıtlanması için toplanan verilerden elde edilen bulgular planlama sürecinde, durum saptama sürecinde, uygulama süresince ve sonrasında toplanan verilere ilişkin bulgular başlıklar altında takip eden kısımlarda açıklanmıştır.

4.1. Uygulama Öncesi Yazılı Dokümanlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın planlama aşamasında araştırmanın ortamı, katılımcıların belirlenmesi, karşılaşılan sorunlar ve ihtiyaçlar ile ilgili bulgulara ulaşılması hedeflenmiştir. Bu amaçla araştırmacı, öğretmenlerle iletişime geçmiş ve yapacağı araştırmadan bahsetmiştir. Görüşemediği diğer öğretmenlerle de görüşerek, yapacağı araştırma konusunda bilgi vermiştir. Veri toplama aracı olarak, gözlem, görüşmeler, doküman incelemesi, öğrenci seviyesinin belirlenmesi ve araştırma sırasında tutulan notlardan yararlanılmıştır. Araştırma sorularına göre yararlanılan veri toplama araçlarının değerleri farklılık göstermiştir. Ayrıca araştırmacı; uygulama öncesi on hafta süresince haftada en az bir yarım gün uygulama yaptığı

okula gitmiş, okul yöneticilerini, öğretmenleri, OSB olan öğrenciyi, tipik gelişim gösteren akranlarını gözlemlemiş, öğretmenlerle görüşmeler yapmış, günlük tutmuş, saha notları almış, resmi evrakları, BEP'leri incelemiş, ses kayıtları almıştır. Ayrıca OSB olan öğrenciye Türkçe ve Matematik dersinden müfredata uygun sorular sorarak uygulama öncesi ve sonrası öğrencinin performansını belirlemiştir. Gözlemlerde yöneticilerin ve öğretmenlerin davranışlarına, iletişimine, tavırları gibi becerilere ve öğrencilerin davranışlarına daha çok dikkat etmiştir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derslerine giren öğretmenlerle görüşmüş ve notlar almıştır. Öğretmenlerle yapılan yansıtma toplantılarında kaynaştırma, OSB olan öğrenciler, özellikleri ve iş birliği ile ilgili bilgiler vermiştir.

Araştırmacı, uygulama öncesi yöneticilerin, öğretmenlerin aralarındaki iş birliği ve OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili daha fazla bilgi edebilmek amacıyla okul yöneticileri, rehber öğretmen ve ders öğretmenlerinden öğrenci ve iş birliği ile ilgili yazılı belgelerin kopyasını almış ve incelemiştir. Araştırmacının aldığı yazılı belgeler; araştırmacı günlüğü, öğrenci RAM raporları, öğretmenler kurulu kararları, şube öğretmenler kurulu kararları, zümre öğretmenler kurulu toplantı kararları, BEP birim toplantıları, rehberlik komisyon toplantı kararları, BEP'ler, yazılı sınavlar, öğrenci dönem ödevi, öğrencinin 2022-2023 yılı ikinci dönem, 2023-2024 yılı birinci ve ikinci dönem notları ve kontrol listeleridir (Araştırmacı Günlüğü, s.34).Bu yazılı dokümanlarda öğretmenlerin aralarındaki iş birliği ile ilgili bilgileri analiz edilmiştir. Verilerin analizi araştırmacının bilgisayarında word dokümanına kaydedilmiştir. Ayrıca analize açıklamalar eklenmiştir. Yazılı dokümanların analizi sonucu elde edilen bilgiler geçerlik komitesi üyeleriyle paylaşılmış ve bu bilgilerle ilgili önerileri araştırmacı günlüğüne not edilmiştir. Uygulama öncesi durum saptama aşaması süresince gerçekleştirilen yazılı belgelerin analizi sonucu elde edilen verilerden de yararlanılarak araştırmacı uygulama aşaması için eylem planında kullanmıştır. Analiz sonucuna göre uygulama öncesi okulda bulunan kurullardaki toplantılarda yılda üç kez kararlar alınmıştır. Bu kurullarda kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerle ve öğretmenlerle ilgili bir kararın alındığı görülmüştür. Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerle ilişkili okul çaplı uygulama planının olmadığı görülmüştür.

4.2. Uygulama Öncesi Yönetici Görüşmelerine İlişkin Bulgular

Çalışma ile ilgili olarak araştırmacının gözlemleri, resmi belgeler, BEP'ler, günlükler gibi verilerden sonra yöneticilerin okulda görev yapan öğretmenlerle okul içi OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili iş birliği gibi konular hakkında

yöneticilerle görüşmeler yapılarak mevcut durum okul içi iş birliğiyle ilişkili bilgiler edinilmeye çalışılmıştır.

Bu konuda yöneticilerle ilk olarak kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğretmenlerinin iş birliğiyle akademik başarılarıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Yöneticilerin biri (1: %50) şu yanıtı vermiştir; OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin ilgilenmesi, bireysel eğitim planlarını yapmaları ve öğrenciye gereken ilginin gösterilmesi ve öğretmenlerin iş birliği halinde öğrencinin akademik ve sosyal olarak başarılı olabileceği ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda görüşmeye okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: “Bu tür öğrencilerimize, öğretmenlerimiz ilgilendikleri zaman mutlaka akademik olarak başarı oluyor ve yol alınıyor. Bununla ilgili sene başında tespitler, veli görüşmeleri, bireysel çalışmalar, bireysel eğitim planlarının yapılması gibi bu tür faaliyetler yapılır. Rehberlik servisinin koordinesinde yapıldı. Daha sonra bizler bunları inceleriz, onaylarız ve çalışmalar başlar ve bunlar ay ay bunların değerlendirmesi yapılır.”(Y1), diyerek bu öğrenciler için okulda yapılan işlemlere ve başarılarının önemine vurgu yapmıştır.

Yöneticilere ikinci olarak kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrencilerle ilgili şikâyet alıp alamadıklarıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; bu konuda bir yakınma almadıkları ile ilgili fikir beyan etmişlerdir. Bu konuda bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: “*Bugüne kadar bu okulda herhangi bir şikâyet gelmedi. Öğretmenlere rehberlik yaptığımızda sürekli iletişim için herhangi bir sıkıntı yaşamadık*”(Y1), diyerek öğretmenlerle iletişim ve iş birliğinin önemine vurgu yapmışlardır.

Ayrıca alt başlık olarak ikinci bir soru olarak OSB olan öğrencinin eğitim sürecinde sosyal kabulü ile ilgili görüşleri sorulmuş ve bu konuda örnekler vermeleri istenmiştir. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; bu konuda sınıfta öğrenim gören diğer akranlarının her zaman yardımcı olduklarını, öğrenciyi benimsediklerini ve öğretmenlerin öğrenciye gereken ilgiyi gösterdikleri ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bununla ilgili bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: “*Bana ulaşan bir bu konuda bununla ilgili dediğimiz gibi sıkıntı gelmedi. Sene başındayız. Çocuklarımız şu anki*

mevcut sınıflardaki öğrencilerimiz çoğu artık daha bilinçli, daha anlayışlı. Bu tür öğrencilerimize karşı bu tür özel durumu olan çocuklarımızla ilgili her konuda yardımcı oluyorlar. Onlara iletişim konusunda onlarla oyum konusunda sosyal etkinlik konusunda her konuda genellikle çocuklarımız çok nadir çıkar.’’(Y1), diyerek OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfta öğrenim gören akranlarıyla ve öğretmenleriyle iş birliğinin sosyal kabulü hızlandıracağına vurgu yapmıştır.

Yöneticilere, üçüncü olarak kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrencinin eğitim süreci ile ilgili öğretmenlerin iş birliği yapmaları hakkında görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin aralarında iş birliği yapmaları gerektiği ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: ‘‘Öğrencimizin hem akademik anlamda hem sosyalleşme anlamında kendini geliştirebilmesi için öğretmenlerin iş birliği yapması şart ve tüm öğretmenlerimizde bu iş birliğini yapıyorlar’’(Y2), diyerek öğretmenlerin iş birliği yapmasının gerekliliğinin önemine vurgu yapmışlardır.

Yöneticilere, ayrıca alt başlık olarak ikinci bir soru olarak da iş birliği ile ilgili yapılan çalışmalar ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; okul rehberlik servisi ve öğrencinin ailesiyle iletişimin önemi ile görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: ‘‘Bu konu da öğretmenlerle sürekli iletişim halindeyiz. Zaten kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerimiz olduğu için onları sürekli iletişim halinde olunuyor. Sınıfta ve herhangi bir talep veli herhangi bir konuda izlenim takibi olduğu zaman herhangi olumsuz şey olsa mutlaka hemen öğretmenlerimiz, bizlere ulaştırır. Rehberlik servisiyle sürekli iletişim halindeyiz’’(Y1), diyerek iş birliğinin önemine vurgu yapmışlardır.

Yöneticilere, ayrıca alt başlık sorusu olarak bir soru olarak da bu çalışmaları geliştirmeye ilgili ileride görüşlerinin ne olduğu sorulmuştur. Yöneticilerin biri (1: %50) şu yanıtı vermiştir; üniversitelerden ya da diğer kurumlardan uzman desteği alınması ve paydaşların aralarında iş birliğinin artırılmasının önemi ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: ‘‘Bu çalışmalarla ilgili ileride daha da üniversitelerden diğer kurumlardan bu konularda çok daha uzman olan hocalarımızdan yani farklı destekler alınabilir. Artı bakanlığımız zaten bu konularda hassas.

Bakanlığımız özel gereksinimli çocuklarla ilgili bununla ilgili daha güzel çalışmalar yapıyor.”(Y1), diyerek uzman desteğinin gereksinimine vurgu yapmışlardır.

Yöneticilere, dördüncü soru olarak OSB olan kaynaştırma eğitimi uygulamaları için öğretmenlerin iş birliği yapmalarıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; öğretmenlerin aralarında öğrencinin yararına olan iş birliği ile ilgili çalışmaların daha da artırılması gerektiği ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili bir okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: *“Öğretmenlerimizin iş birliği yapmalarına yönelik çalışmaların daha da artırılması gerekiyor. Belki o öğrencimizle yakından ilgileniyorlar ama bu ilginin daha da fazlalaşması gerekiyor”*(Y2), diyerek öğretmenlerin aralarında iş birliği yapması gerektiğinin önemine vurgu yapmışlardır.

Yöneticilerle beşinci soru olarak, okulunuzda kaynaştırma eğitimi uygulamalarına dönük iş birliğiyle okul çapında uygulama planları olup olmadığı hakkında görüşleri sorulmuştur. Yöneticilerin biri (1: %50) şu yanıtı vermiştir; okul çapında uygulama planlarının olmadığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: *“Genel bir rehberlik çerçeve planı içerisinde ki çalışmalar var. Genel okul, planı ve bireysel eğitim alan çocukların çalışmaları var. Onun haricinde yani okulda çok fazla kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerimiz olmadığı için çok daha büyük, geniş çaplı bir etkinlik faaliyet planımız yok”*(Y1), diyerek okulda öğrenim gören kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin az olduğu için okul çapında uygulama planlarının olmadığına vurgu yapmışlardır.

Yöneticilere, ayrıca beşinci soruda alt başlık olarak ikinci bir soru olarak da eğitim uygulamaları, izleme ve değerlendirmeye ilişkili yapılanlar hakkında görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin sürekli takip edildiği aileleri ile iletişim içerisinde oldukları ve öğretmenlerin onlara yönelik soru hazırladıkları ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili okul yöneticisi *“Bununla ilgili zaten sürekli bir iletişim var. Çocukların her türlü olumlu ve olumsuz gelişmeleri anında belirtirsiniz onları sürekli bir iletişim halindeyiz. Diğer normal seviyedeki öğrencilerimizden farklı olarak bunlar çok daha hassas bir şekilde sürekli takip altında izleniyor ve sonuçta değerlendirmeleri de yaptığımız veli toplantılarında, özel veli görüşmelerinde, sınıf veli toplantılarında ve özellikle BEP kurulunun yapacağı*

değerlendirmede bu çocuklar her konuda değerlendiriliyor''(Y1), diyerek eğitim uygulamaları, takip etmenin önemine vurgu yapmışlardır.

Yöneticilere, altıncı soru olarak okulunuzda yürütülen kaynaştırma eğitimi uygulamalarının daha etkili olmasıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; eğitim kademeleri arasında iletişimin artması, rehberlik araştırma merkezlerinin işler hale getirilmesi ve kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye verilen destek eğitimin ders dışında verilmesi ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: *''Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerile ilgili daha etkili olabilmesi için özellikle bu ilk teşhis dediğimiz yani burası ortaokul, ilkokul seviyesine gelen ilkokulda daha önceki seviyeler ilkokuldaki öğretmenler rehberlik servisleriyle bu tür çocuklar hakkında daha da güzel bir bilgi toplanabilir. Zamanlamada planlamada yaz dönemlerinde bununla ilgili de çocuklarımız için yapılacak çalışmalar biraz daha etkili olur. Çocuklarla ilgili yeni kesitler yapılmasını ve öğretmenlerin daha da bilinçlendirilmesi gerekir''(Y1), diyerek kaynaştırma uygulamalarının etkili olması için önemine vurgu yapmışlardır.*

Yöneticilere yedinci soru olarak, okulunuzda yürütülen kaynaştırma eğitimi uygulamalarının etkililiğini artırmak için iş birliği uygulamalarında neler yapılması ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; okulda görev yapan paydaşların iş birliği yapmaları, kültürel ve sosyal etkinlikler yapmalarının önemli olduğu ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bununla ilgili okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: *''İş birliği yapılması, velilerimizle biraz daha sık toplantılar yapılabilir. İşbirliği artık sosyal ve kültürel etkinlik ve sosyal etkinlikler yapılabilir. Bu çocuklar için en faydalı olacak işte geziler bir kahvaltı, bir yemek bu tür şeyler velilerle iletişimi arttıracaktır. Onun haricinde okulda zaten rutin yapılan toplantılarda bunlar değerlendirilir''(Y1), diyerek kaynaştırma uygulamalarının etkililiğini artırmak için etkinliklerin önemine vurgu yapmışlardır.*

Yöneticilere ayrıca alt başlık olarak ikinci bir soru olarak, herhangi bir engel ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; kaynaştırma uygulamaları ile ilgili herhangi bir engelin olmadığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: *''Bununla ilgili bir engel yok esasında. Yani okullarda velilerle iş birliğinde engel yok. Bu biraz daha*

öğretmenlerimizin ilgi alakası, velilerle olan iletişim noktasında. Bunu da rehberlik servisi ilgili müdür yardımcısı, okul yönetimi bağlantıyı kurabilir. Yani dışarıda yapılacak etkinlikler, faaliyetler çok daha güzel olur''(Y1), diyerek kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bir engelin olmadığına vurgu yapmışlardır.

Yöneticilere son olarak eklemek istediği başka görüş olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; öğrencinin okula devamlılığının sağlanması gerektiği, destek eğitim odalarının daha donanımlı olmasının önemli olduğu ve destek eğitimin ders saati haricinde yapılması gerektiğinin önemi ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili okul yöneticisinin *''Bu öğrencilerimiz için Bakanlığımızın daha farklı çalışmalar yürütmesi gerekiyor. Destek eğitim odalarının daha donanımlı hale getirilmesi gerekiyor. Bunun için ayrıca ders saatlerinin düzenlenmesi gerekiyor. İş birliğinin daha da artırılması gerekiyor''(Y2),* diyerek öğrenci devamına ve iş birliğine vurgu yapmışlardır.

Yöneticilerle uygulama öncesi öğretmenlerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmede, araştırma yapılan okulda 2023 – 2024 öğretim yılı birinci döneminde elli beş kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci olduğu ve her sınıfta en az bir öğrenci olduğubelirtilmiştir (Araştırmacı Günlüğü, s.35). OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili okul çaplı bir planın olmadığı, saptanmıştır. Okulda çok fazla kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci olmadığı için bu planın yapılmadığı belirtilmiştir. Öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma öğrencileri için kendi hazırladıkları BEP'leri kullandıkları saptanmıştır. Okulda görev yapan ders öğretmenlerinin aralarında yaptıkları iş birliğinin az olduğu görülmüştür. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğrenime devam ettiği sınıfta elli iki öğrenci, sınıfın çok kalabalık olduğu ve derse giren öğretmenlerin bu nedenle öğrenciyle daha fazla ilgilenme imkânı bulamadıkları belirtilmiştir. Öğretmenler arası iş birliğinin olduğu ancak yetersiz olduğu görülmüştür. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili okul yönetimine hiçbir şikâyet gitmediği saptanmıştır. OSB olan öğrenci ile ilgili bazı şikayetlerin rehber öğretmen ve ders öğretmenleri tarafından çözüldüğü anlaşılmıştır. Buna göre öğrencinin sınıfında, okulda uyumlu, sessiz ve sakin bir öğrenci olduğu, ancak ara sıra sınıfında çok gürültü olduğunda, kendini yalnız hissettiği ve karnının acıktığı durumlarda olumsuz davranışlar gösterdiği görülmüştür. Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciler ile ilgili sene başında yapılan tespitlerin, dönem sonunda, yılsonunda ve ihtiyaç duyulduğunda bu tespitlerin yapılması

gerektiği belirlenmiştir. Okul yönetimi tarafından sene başında yapılan toplantılarda okul içi iş birliğinin öneminin belirtildiği ancak diğer toplantılarda belirtilmediği sürekli belirtilmesi gerektiği saptanmıştır.

Resim 4.1. Destek Eğitim Odası

4.3. Uygulama ncesi ğretmen Görüşmelerine İlişkin Bulgular

4.3.1. OSB Olan öğrenciniz ile İlgili Bilgi Talebi

Araştırmacı, araştırma konusuyla ilgili olarak uygulama ncesi OSB olan öğrencinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında okul içi öğretmenler arası iş birliği hakkında öğrencinin sınıfına derse giren öğretmenlere, o sınıfla 2022 -2023 ve 2023-2024 ğretim döneminde ilgilenen rehber öğretmenlerle bir görüşme gerçekleştirmiştir.

Görüşmede ilk olarak öğretmenlere, dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenciniz ile ilgili bilgi talebi kimden geldi kimlerden bilgi aldıklarıyla ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.1.'de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin OSB ile İlgili Bilgileri Kimden Talep Ettikleri ile İlgili Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Okul Müdürü	10	1	6,25
Rehber ğretmen	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	9	56,25
Öğrenci Ailesi	2, 3, 4, 8, 11, 12	6	37,5

Uygulama ncesi gerçekleştirilen ğretmen görüşlerinde temalar incelendiğinde; Katılımcıların çoğunluğunun (9: %56) rehber ğretmen, birkaçının (7: %44) okul müdürü ve öğrencinin ailesinden bilgi talep ettikleri ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konu ile ilgili OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Yani rehber öğretmenimiz zaten bu konuda bizi bilgilendiriyor. Ailesi de o konuda ilgililer. Geçen sene beşinci sınıfa geldiği zaman ilk öğrencinin babası geldi. Böyle çocuğumda hani rahatsızlık var diye, söylemişti. Hem veliden hem de rehber öğretmenimiz bu konuda bizi bilgilendiriyor”(Ö3), diyerek öğrencinin babasından ve rehber öğretmenden bilgi aldığına vurgu yapmışlardır. “Öğrenci ile ilgili bilgiyi rehberlik hocasından ve velisinden aldım. Birebir olarak. Çok derse katılımı yok”(Ö4), şeklindeki ifadelerinden rehber öğretmenden ve öğrencinin ailesinden bilgi aldığı belirlenmiştir. “İlk önce müdürümüz bilgi verdi. Sonra rehber öğretmenimiz kaynaştırma ile ilgili toplantı yaptı. Bu şekilde aldık bilgiyi”(Ö10), diyerek okul müdürünün ve rehber öğretmenin bilgi verdiği vurgu yapmışlardır.

4.3.2. OSB Olan Öğrenciyle İlgili Katılımcıların Bilgi Durumu

OSB ile ilgili bilgilerinin yeterli olup olmadığıyla ilgili uygulama öncesi görüşmeler sonucunda temalar şeklinde Tablo 4.2.’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin OSB ile İlgili Bilgileri Konusunda Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Yanıt yok	Ö1, Ö2, Ö7, Ö12	4	33,32
Yeterli değil	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10,	7	58,31
Yeterli	Ö11	1	8,33

Temalar incelendiğinde; uygulama öncesi gerçekleştirilen öğretmen görüşleri, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgilibilgileri konusunda çoğunluğunun (7: %58) bilgilerinin yeterli olmadığı, birkaçı(1: %8) katılımcının ise yeterli olduğukonusunda görüş belirttikleri belirlenmiştir. Ek olarak katılımcılarınbirkaçı (4: %33) ise bu soruya yanıt veremeyecekleri ile ilgili görüş belirttikleri saptanmıştır. Bu katılımcılarla konu ile ilgili görüşmede; “*Ya değil tabi. Biz bunu süreç içerisinde öğrendik. Yani önceden tabi ki de böyle bir bilgimiz yoktu. Açıkçası yani süreçte neler yapabiliriz. Çocuk için neler yapmamalıyız onları öğrendik yani*” (Ö3), diyerek öğrenciye nasıl davranması gerektiğini zaman içerisinde ve tanıdıkça neler yapabileceğini öğrendiği ile ilgili vurgu yapmıştır.

“Hayır düşünmüyorum. Birazcık, özellikle OSB olan öğrenciler bizim için kaynaştırma olarak zor oluyor”(Ö4), şeklindeki fikri ile kaynaştırma öğrencilerinin akademik eğitiminin zor olduğunu belirttiği saptanmıştır.“Tam yeterli olduğunu düşünmüyorum. Açıkçası”(Ö10), diyerek bilgilerinin yeterli olmadığına vurgu yapmışlardır.

4.3.3. OSB Olan Öğrencinin Akademik Başarı Durumu

Katılımcılara, dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrencinizin akademik başarı durumuyla ilgili uygulama öncesi görüşmeler sonucunda temalar şeklinde Tablo 4.3.’de sunulmuştur.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Uygulama Öncesi Öğrencinin Akademik Başarı Durumuyla İlgili Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Akranlarına Göre Düşük Seviyede	Ö3, Ö4, Ö11, Ö12	4	33,33
Akranlarıyla Aynı Seviyede	Ö2, Ö5, Ö7, Ö10	4	33,33
Birçok Akranından Daha İyi Seviyede	Ö8, Ö9,	2	16,66
Yanıt Yok	Ö1, Ö6,	2	16,66

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla gerçekleştirilen uygulama öncesi görüşmede, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik başarı durumu ile ilgili olarak katılımcıların çoğunluğu (8: %67) diğer akranlarına göredüşük ve aynı seviyede, birkaçı(2: %17) akranına göre daha iyi seviyede olduklarını belirtmişlerdir. Ek olarak katılımcıların birkaçı (2: %17) ise soruya yanıt vermedikleri saptanmıştır.

Bu katılımcı öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Şöyle öğrenciye seviyesine göre soru soruyorum. Ona göre bir kâğıt veriyorum. O kâğıdı çözüyor. Genelde onun dışında ilgisi olmuyor. Çünkü konu açtığı için daha basit düzeyde. Genelde ilkokul düzeyinde soru soruyoruz”(Ö4), diyerek öğrencinin akademik seviyesinin akranlarına göre daha düşük seviyede olduğuna vurgu yapmıştır.“Aslında, bazı konuları birçoğundan daha iyi anladığını düşünüyorum. Mesela İngilizce dersinde saatler konusunda oldukça iyi birçok akranına göre”(Ö9), şeklindeki düşüncesi öğrencinin birçok akranına göre akademik olarak daha başarılı olduğunavurgu yapmışlardır.“Ben, başarılı buluyorum. Hocam. Kendini daha iyi tanımladığını düşünüyorum. Öğrenci kendisini daha güzel ifade ediyor. Özellikle neye duyarlı olduğunu o kâğıttan çıkarabiliyorum”(Ö10), şeklindeki düşüncesi öğrencinin kendine özgüveni olduğuna vurgu yapmışlardır.

4.3.4. Başarı Durumunu Artırma ve Sosyal Becerileri Destekleyici İşbirlikçi Çalışma Durumu

Katılımcılara, öğrencinin başarısızlığını önlemek ya da başarı durumunu artırma ve sosyal becerileri destekleyici işbirlikçi çalışmalar konusu uygulama öncesi görüşleri temalar şeklinde Tablo 4.4’de sunulmuştur.

Tablo 4.4. OSB Olan Öğrencinin Başarısızlığını Önlemek Başarı Durumunu Artırma ve Sosyal Becerileri Destekleyici İşbirlikçi Çalışmalar ile İlgili Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Yanıt Yok	Ö1, Ö2, Ö5, Ö7	4	26,64
Okul Müdürü	Ö10	1	6,66
Rehber Öğretmen	Ö3, Ö4, Ö8, Ö11	4	26,64
Diğer Ders Öğretmenleri	Ö6, Ö9, Ö12	3	19,98
Sınıf Öğretmeni	Ö4	1	6,66
Öğrencinin Ailesi	Ö8, Ö11	2	13,32

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla gerçekleştirilen uygulama öncesi görüşmede, çoğunluğu (9: %60) rehber öğretmenle, diğer ders öğretmenleri, öğrencinin ailesiyle, birkaçı (2: %13) okul müdürü ve sınıf öğretmeniyle işbirlikçi çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Ek olarak birkaç (4: %27) katılımcı isesoruya yanıt vermedikleri belirlenmiştir.

Katılımcılarla konu ile ilgili görüşmede; “Yine rehber öğretmenimizle. Başka bizim o konuda yardım alacağımız yer yok”(Ö3), diyerek rehber öğretmenle işbirlikçi çalışmalar yaptığına vurgu yapmıştır. “Diğer öğretmenlerle tabii ki görüş alışverişinde buldum ama tabii her alanın özelliği farklı olduğu için mesela benim dersimdeki başarı matematik dersinde yokmuş” (Ö9), diyerek öğrencinin dersine giren diğer öğretmenlerle işbirlikçi çalışmalar yaptıklarına vurgu yapmıştır. “Öğrenci için müdüre gidip görüştük. Kaynaştırma öğrencim için özellikle sergi açtık. Bu da öğrencinin özgüvenini artırdı. Yani sergide o resmi kendinin yaptığını gelen izleyicilere kendini ifade edişi. Sosyalleşmesini sağladı”(Ö10), diyerek okul müdürü ile işbirlikçi çalışmalar yaptığına vurgu yapmıştır.

4.3.5. OSB Olan Öğrenci İçin Öğretimsel Uyarlamalar

Katılımcılara, öğretimsel uyarlamalar ve bu konuda yardım aldığı kişilerle ilgili görüşleri sorulmuş, verilen yanıtlar temalar şeklinde Tablo 4.5’de sunulmuştur.

Tablo 4.5. Katılımcıların Öğretimsel Uyarlamalar ile İlgili Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Yanıt Yok	Ö1, Ö9	2	15,38
Hayır, Yapmadık	Ö3, Ö4, Ö8, Ö11, Ö12	5	38,45
BEP Yaptık	Ö2	1	7,69
Resim Yorumlama	Ö10	1	7,69
En Önde Sevdiği Akranı ile Beraber Oturuyor	Ö5, Ö6	2	15,38
Yazılı Sınav Uyarlaması	Ö5,	1	7,69
Grup Çalışması	Ö6	1	7,69

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla gerçekleştirilen uygulama öncesi görüşmede, OSB olan öğrenci ile ilgili öğretimsel uyarlamalar yaptıkları ile ilgili olarak birkaçı (6: %47) BEP, resim yorumlama, akranı ile beraber oturma, yazılı sınav uyarlaması ve grup çalışması yaptıklarını, birkaçı (5: %38) öğretimsel uyarlamalar yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ek olarak birkaç (2: %15) katılımcının ise soruya yanıt vermedikleri belirlenmiştir.

Katılımcılarla konu ile ilgili görüşmede; “Sınıfta zaten konum olarak güzel bir noktada oturuyor. Ortalarda. Kenar kısımda oturuyor duvar tarafında değil. Evet, sınıf içi uyarlamalar yapıldı. Rehber öğretmen bilgilendirmişti. Hani bu öğrencilerimizde bu tanı var. Onlara özel plan ve özel yazılı yapalım” (Ö5), diyerek öğrenciye sınıf içi uyarlamalar yaptığına vurgu yapmıştır. “Tabii ki. Mesela tek başına oturtulmadı. Grup çalışması yapar. İletişimi de gelişsin diye. Sağlıklı bir öğrenciyle birlikte anlaşabileceği sevdiği bir öğrenci oturtuldu. En azından uygulama yönünde kullanma problem çekmesi durumunda yanındaki öğrenciyle birlikte sağlıklı, sevdiği arkadaşı ile birlikte çok değer verdiği ile birlikte ortak bir çalışma yaparak aynı zamanda sosyal yeterliliklerinin de gelişmesi amaçlandı”(Ö6), diyerek akranları ile iletişimin önemini belirtmiştir.

“Şöyle, arabaya ilgisi varsa mesela kendi dersim için özellikle pekâlâ araba çizebilirsin. İşte ne tasarlamak istiyorsun. Arabanın duygusu bir şey var mı? Konusu var mı? Dediğimde öğrenci hemen kendi ifadeleriyle bana o resmi anlatabiliyor”(Ö10), diyerek öğrencinin resim ile ilgili görüşlerine vurgu yapmıştır.

4.3.6. OSB Olan Öğrenci ile İlgili İş Birliği Yapmada Problem Durumları

Öğretmenlere OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili iş birliği yapmada ne tür problemler yaşadıklarıyla ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Öğretmenlerin İşbirliği Yapmada Yaşadıkları Problemlerle İlgili Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Çok Sorun Yaşamıyoruz	Ö1	1	6,66
Herhangibir Problem Yaşamadım	Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12	8	53,28
Sınıf Çok Kalabalık	Ö3, Ö11	2	13,32
Aile İşbirliği Yapıyor	Ö2, Ö10, Ö11	3	19,98
Bilgi Eksikliğimiz Var	Ö3	1	6,66

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla gerçekleştirilen uygulama öncesi görüşmede, sınıfta OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren çoğunluğun (14: %93) iş birliği yapmada herhangi bir problem yaşamadığını, sınıfın çok kalabalık olduğunu, aile ile iş birliği yaptıklarını ve biri (1: %7) ise bilgi eksikliklerinin olduğunu belirtmişlerdir.

“Öğretmenlerle ilgili çok ciddi sorunlar yaşamıyoruz. Aslında. Bizim söylediğimiz şeyleri uyguluyorlar. BEP toplantılarına katılıyorlar. BEP’leri uyguluyorlar. Onlara ayrı sınavlar yapıyorlar. Çok sıkıntı yaşamıyoruz. Okul ortamında bizim kaynaştırma öğrencilerimiz olduğu için öğretmenlerimiz zaten yıllardır alışkınlar bu durumda” (Ö1), diyerek öğretmenlerin iş birliğinde sorunlarının olmadığına vurgu yapmışlardır. “Sınıf ortamı. Aile ile ilgili herhangi bir sıkıntı yaşamadık. Zaten aile gerekli işlemleri yapıyor, yardımcı olmaya çalışıyor. Fakat çocuğun sınıfının çok kalabalık olması çocukla ilgilenmeyi biraz daha zorlaştırıyor”(Ö11), diyerek öğrencinin sınıfının kalabalık olmasına vurgu yapmışlardır.

4.3.7. OSB Olan Öğrencinin Yaptığı Problem Davranışlar ile İlgili Durumlar

Katılımcılarla, kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden OSB olan öğrencinizde gözlemlediğiniz problem davranışlar ile ilgili yapılan görüşmelerden yola çıkarak Tablo 4.7’deki gibi temalarla anlatılmaya çalışılmıştır.

Tablo 4.7. Öğretmenlerin OSB Olan Öğrencide Gözlemledikleri Problem Davranışlarla İlgili Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Sese Karşı Aşırı Duyarlı, Gürültüde Bağırıyor	Ö3, Ö4, Ö6, Ö9	4	30,76
Beklenmedik Durumlarla Baş Edemiyor, Ağlama Atakları Var	Ö2	1	7,69
Herhangi Bir Değişikliğe Tahammül Edemiyor	Ö2	1	7,69
Verilen Komutu Yerine Getirmiyor	Ö7,	1	7,69
Problem Gözlemlemedim	Ö5, Ö11, Ö12	3	23,07
Hiçbir Neden Yokken Bağırıyor	Ö8	1	7,69
Çok Hareketli	Ö10	1	7,69
Yanıt Yok	Ö1	1	7,69

Temalar incelendiğinde; Katılımcılarla gerçekleştirilen uygulama öncesi görüşmede, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derslerinde yaptığı en çok problem davranışlar; çoğunluğunun (8: %62) öğrencinin sese karşı aşırı duyarlı olduğu, beklenmedik durumlarla baş edemediğini, öğrencinin herhangi bir değişikliğe tahammül edemediği, öğrencinin verilenkomutu yerine getirmediği, birkaçı (4: %31) öğrenci ile ilgili problem gözlenmediği ve öğrencinin çok hareketli olduğunu belirtmişlerdir. Ek olarak bir (1: %7) katılımcının ise soruya yanıt vermediği belirlenmiştir.

Öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede;“Onun için problem davranışlar. İşte şimdi beklenmedik durumlarla baş edemiyor. Mesela bir şey değiştiğinde tahammül edemiyor. Mesela sınıfının yeri değişse o zaman çok atak gibi bağırışlar geliyor. Beklemediği gürültüler olduğunda bağırıyor. Çok kalabalık olduğu zamanlarda yüksek sesle bağırması aniden ağlama atakları geliyor. Azaldı ama ani bağırılmalar ataklar yaşıyor”(Ö2), diyerek sınıftaki yapılan değişikliğe tahammülü olmadığına vurgu yapmıştır.

“Normal de sakin bir öğrenci. Ama sese karşı aşırı derecede duyarlıdır. Yüksek bir ses olduğu zaman mesela bir beş dakika başka bir şeyler hani sınıf defterini imzalarken bile sınıf böyle bir kaynaşır ya hemen o gürültüden bile bazen aşırı derecede rahatsız olabiliyor”(Ö3), diyerek öğrencinin sese karşı aşırı duyarlı olduğuna vurgu yapmıştır.

“Şöyle gözlemliyorum. Ara sıra böyle durup dururken ayakta bir bağırıyor. Evet, mesela bazende işte derste soru çözerken. Ramazan sen tahtaya çıkar mısın? Dediğimde ‘evet’ diyor. Ben onu tahtaya çıkarmak istemesem bile kendini çıkarıyor”(Ö8),diyerek ders sırasında hiçbir şey olmadan bağırıldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin OSB olan öğrenciyle ilgili sizce bu problem davranışların nedenleri neler olabilir ve kimlerle iş birliği yaptıklarıyla ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Kimlerle İşbirliği Yaptıkları ile İlgili Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Rehber Öğretmen	Ö3, Ö4	2	22,2
Yanıt Yok	Ö1, Ö2, Ö5, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12	7	77,7

Temalar incelendiğinde; Katılımcılar ile gerçekleştirilen uygulama öncesi görüşmede, katılımcıların çoğunluğunun (7: %78) soruya yanıt vermedikleri belirlenmiştir. Ek olarak birkaçı (2: %22) katılımcının ise rehber öğretmenle iş birliği yaptıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; ‘‘İş birliği, yine rehber öğretmenimizle onun yönlendirmesiyle. Bir de ben çok şeye dikkat ediyorum. Mesela, sese duyarlı olduğu için yanında önünde arkasında oturan öğrencilerimizin sakin olanlarını ve onu gaza getirmeyecek bireylerin olmasına dikkat ederim’’(Ö3), diyerek öğretmenin öğrencinin duyarlı olduğu konularda dikkatli olduğuna vurgu yapmıştır.

‘‘Yani, uyarılma diye düşünüyorum. Yani, çevresel uyarılardan dolayı olduğunu düşünüyorum. İçsel uyarılardan daha çok, o anki uyarandan ne kadar rahatsız oluyorsa o boyutta bir tepki veriyor. Ağlıyor. O zamanda bizde rehberlik hocasına gönderiyoruz’’(Ö4), diyerek çevresel uyarıların öğrenci davranışlarında etkileri olduğunu belirtmiştir.

‘‘Şimdi benim çocukla yaşadığım problem şu: Ben dersi biraz uzun yaptım. Öğrencileri öğle arasında geç çıkarttım. Çocuk oturduğu yerde içini yedi. Sürekli hareketlerinde hareketler vardı. Tamam, haydi şimdi çıkabilirsiniz dedikten sonra beş altı dakika geçti. Neyse, sınıf dışarı çıktıktan sonra endişeli bir şekilde yanıma geldi. ‘Ne yaptın sen, dedi. Öğle aramı mahvettin. Benim dakikalarımı aldın, diye bana serzenişte bulundu. Yaşadığım problem bu. Bende ona durumu izah ettim. Neden böyle yaptığımı, Dersin kaynadığını boşa geçtiğini, eğitim vermem için birkaç dakika tutmam gerektiğini anlattım. Yani bu diğer sınıftaki öğrencilerin elli kişi diğer öğrencilerin söylemeyip de onun gelip kendisini ifade etmesi benim için inanılmaz güzel bir şey. Kendisini ifade edebilmesini çok iyi neticesi doğuruyordur’’ (Ö6), diyerek OSB olan öğrencinin özgüvenine vurgu yapmışlardır.

Katılımcılara ayrıca, öğrencinin sınıf içi davranışlarıyla ilgili uygulama öncesi görüşmeler sonucunda temalar şeklinde Tablo4.9’da sunulmuştur.

Tablo 4.9. OSB Olan Kaynaştırma Öğrencisinin Sınıf İçi Davranışlarıyla İlgili Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Sevimli Bir Öğrenci	Ö4	1	8,33
Sınıfta Uyumlu Bir Öğrenci	Ö3, Ö6, Ö8, Ö10	4	33,32
Yanıt Yok	Ö1, Ö2, Ö5, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12	7	58,31

Temalar incelendiğinde; Katılımcılar ile uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede, öğrencinin sınıf içi davranışlarına ilişkin birkaçının (5: %42) sevimli ve uyumlu bir öğrenci olduğu ile ilgili görüş belirtmişlerdir. Ek olarak çoğunluğunun (7: %58) ise bu soruya yanıt vermediği görülmüştür. Öğretmenlerin ifadelerinden, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfa ve arkadaşlarına sosyal kabulü hakkında sorun olmadığı anlaşılmıştır. Ama öğrenci bazen devrik cümle kullanması veya başka nedenlerle arkadaşlarıyla iletişim problemi yaşayabilmektedir. Sınıfında öğrenim gören akranları OSB olan öğrencinin anlattıklarını bazen anlayamamaktadırlar. Ayrıca OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfında arkadaşları ve öğretmenleri tarafından benimsendiği ve kabullenildiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Normal, sıkıntı çıkarmıyor. Arkadaşlarına karşı gayet saygılıdır. Ama bazen sıkıntı çıkarıyor” (Ö3), diyerek öğrencinin sınıfında uyumlu olduğuna vurgu yapmıştır. “Normal de sıkıntısı yok. Çok düzenli bir çocuktur. Sevgi dolu, gelip bana sarılır. Aynı zamanda iletişim noktasında herhangi bir sıkıntımız yok” (Ö4), diyerek öğrencinin sevgi dolu ve öğretmeni tarafından sevilen bir kişiliğe sahip olduğuna vurgu yapmıştır.

4.3.8. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Okuldaki Kurullarda Alınan Kararlar ve Alınan Kararlar ile İlgili Uygulama Planı Durumları

Öğretmenlerin kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden OSB olan öğrenci ile ilgili okuldaki kurullarda ne tür kararlar alındığı ve bu alınan kararlar ile ilgili uygulama planlarının olup olmadığı ile ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur.

Katılımcı öğretmenlerle uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede; kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden OSB olan öğrenci ile ilgili okuldaki kurullarda ne tür

kararlar alındığı ve bu alınan kararlar ile ilgili uygulama planlarının olup olmadığı ile ilgili görüşleri sorulmuş; katılımcıların tümü (12: %100) uygulama planlarının olmadığını ancak bireyselleştirilmiş eğitim planlarını sene başında hazırladıkları, bir (1: % 8)katılımcı ise öğrencinin destek eğitim aldığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Ayrıca OSB olan öğrencinin dersine giren öğretmenlerin, BEP hazırlarken aralarında iş birliği uygulamaları olmadığı görülmüştür.

Öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Çoğunlukla yapıyorlar. Biz genelde BEP toplantılarında şuna dikkat ediyoruz. Çocuğun sınıfta dikkati çabuk dağılıyorsa, etrafa çok sıkıntı veriyorsa ön sıralara oturtun, diyoruz. Tamam, belki çok kalabalık sınıflarda BEP programı birebir uygulanamaz ama bu çocuk zaten destek eğitim alıyor. Sınıfta onun ilgilenebileceği bir şeye dâhil ederseniz onu, sınıfa daha çok dikkati kesilir. Yani çok etrafı rahatsız etmez, diyoruz. Öğretmenlerde elinden geldikçe uygulamaya çalışıyorlar. Çok sıkıntı yaşamıyoruz” (Ö1), diyerek öğrencinin derste etkinlik yapmasının önemine vurgu yapmıştır.

“Yani biz BEP planı hazırlıyoruz. Onun haricinde başka bir planımız yok” (Ö3), diyerek sadece BEP’lerinin olduğuna vurgu yapmışlardır. “Benim dersim için herhangi bir planlama bizden istemiyorlar. Uygulama ağırlıklı bir ders olduğu için. Ama diğer alınan kararlar hakkında bir fikrim yok”(Ö12), diyerek uygulama dersine giren öğretmenlerin BEP’leri yapmadıkları ve uygulama planlarının olmadığına vurgu yapmışlardır.

Katılımcı öğretmenlerle uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede uygulama planlarının olduysa neler yaptıkları ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların tümü (12: %100) uygulama planlarının olmadığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Katılımcı öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “*Yok. Veli ve rehber öğretmenden yardım aldım*”(Ö8), diyerek uygulama planının olmadığı görülmüştür. “*Yok*”(Ö11), diyerek kurullarda alınan kararlar ile ilgili uygulama planlarının olmadığına vurgu yapmışlardır.

Katılımcı öğretmenlere ayrıca, sınıf içi diğer ortamlarda sınıf kurallarının OSB olan öğrencinin ulaşabilmesi için bu konuda ve varsa örnek vermeleriyle ilgili uygulama öncesi görüşmeler sonucunda temalar şeklinde Tablo 4.10’da sunulmuştur.

Tablo 4.10. OSB Olan Öğrencinin Ulaşabilmesi İçin Sınıf İçi ve Diğer Ortamlarda Kurallarla İlgili Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Sınıfta Yazılı Kurallar Mevcut	Ö12	1	8,33
Sınıf İçi Kural Yazmadım	Ö10	1	8,33
Kuralları Öğrenciye Anlatırım	Ö3, Ö8, Ö9, Ö11	4	33,32
Kurallara Bazen Uymuyor	Ö4	1	8,33
Kuralım Yok	Ö5, Ö6	2	16,66
Yanıt Yok	Ö1, Ö2, Ö7	3	24,99

Temalar incelendiğinde; katılımcılar ile uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede, sınıf içi diğer ortamlarda sınıf kurallarının OSB olan öğrencinin ulaşabilmesi için bu konuda ve varsa örnek vermeleriyle ilgili görüşmede çoğunluğunun (7: %58) sınıf içi kuralları olduğu ama yazmadığını, bu kuralları öğrenciye sözlü anlattığını, öğrencinin kurallara uymadığını, birkaçı (2: %17) ise sınıf içi kurallarının olmadığı belirlenmiştir Ek olarak katılımcıların birkaçının (3: %25) soruya yanıt vermediği görülmüştür.

Öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Yani kurallara uyuyor. Normalde. Hani kurallar açık bir şekilde izah edildiyse anlatıldıysa genel olarak uyuyor. Ama uymayan arkadaşlarına da bazen uyduğu oluyor”(Ö3).“Sınıf kurallarını genel anlatıyorum. Sınıf öğretmenleri daha özele iniyorlar. Onu biliyorum. Sınıfımızdaki öğrencilerin hepsine veriyoruz.”(Ö8), diyerek sınıf içi kuralları öğrenciye anlattıklarına vurgu yapmışlardır.

“Aslında, bizim okulun kalabalık olmasının, çok büyük dezavantajını yaşıyoruz. Daha az sınıflı bir ortam olsaydı muhtemelen çocuk ışığa yakın oturmayacak şekilde pencereden uzak öğretmen masasına daha yakın mümkünse ön sırada birebir iletişimimizin daha kolay olacağı bir ortamda oturmayı tercih ederdik. Ama şu an maalesef öyle bir ortamda değiliz”(Ö4), diyerek sınıfın kalabalık olmasına vurgu yapmışlardır.

4.3.9. OSB Olan Kaynaştırma Öğrencisi ile İlgili Yapılan Etkinlikleri, Kimlerle, Ne Zaman ve Nasıl Paylaşılma Durumları

Katılımcılar ile altıncı soru olarak kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden OSB olan öğrenciniz ile yaptığınız önemli etkinlikleri kimlerle, ne zaman ve nasıl paylaşımlarıyla ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.11’de sunulmuştur.

Tablo 4.11. OSB Olan Öğrenci İle Yaptığınız Etkinlikleri Paylaşımlarıyla İlgili Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Okul Müdürü	Ö10	1	8,33
Rehber Öğretmen	Ö3	1	8,33
Öğrencinin Ailesi	Ö4, Ö8	2	16,66
Önemli Etkinlik Yapmadım	Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12	6	49,98
Okul Daha Yeni Başladı	Ö2	1	8,33
Çok Etkinlik Yapılmıyor	Ö1	1	8,33

Temalar incelendiğinde; katılımcılar ile uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede, çoğunluğun (8: %67) etkinlik yapmadıkları ve birkaçının (4: %33) okul müdürü, rehber öğretmen ve öğrencinin ailesi ile yapılan etkinlikleri paylaştıkları belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “*Yine rehber öğretmenimizle’ Normal karşıladı*”(Ö3), diyerek rehber öğretmenle paylaştığına vurgu yapmıştır. “*Genellikle Sadece ailesini bilgilendirdim. Onun dışında bir şey yapmadık*” (Ö4), şeklindeki ifadelerden öğrencinin ailesiyle paylaşım yaptığına vurgu yapmışlardır. “*Sergiyi ilk önce müdür bey ile paylaştım. Müdür bey de Milli Eğitim Müdürlüğüne söyledi. Sonra genel olarak il çapında bir sergi hazırladık*”(Ö10), diyerek yaptıkları önemli etkinlikleri okuldaki paydaşları ve öğrencinin ailesini bilgilendirdiklerine vurgu yapmışlardır.

4.3.10. Diğer Öğretmenlerle İş Birliği

Öğretmenlerin diğer ders öğretmenleriyle iş birliği konusunda görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.12’de sunulmuştur.

Tablo 4.12. Öğretmenlerin Diğer Ders Öğretmenleri ile İş Birliği Konusunda Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Rehber Öğretmen	Ö1, Ö4, Ö11	3	18,75
Sınıf Öğretmeni	Ö4, Ö5, Ö12	3	18,75
Türkçe Öğretmeni	Ö9, Ö11	2	12,5
İngilizce Öğretmeni	Ö5	1	6,25
Diğer Ders Öğretmenleri	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8	5	31,25
Öğrencinin Ailesi	Ö2	1	6,25
Yanıt Yok	Ö10	1	6,25

Temalar incelendiğinde; katılımcılar ile uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede diğer ders öğretmenleriyle iş birliği ile ilgili sorulara çoğunluğu (15: %93) öğretmenlerin aralarında iş birliği yaptıkları birinin (1: %6) ise soruya yanıt vermediği belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Dediğim gibi onlar da başta çok bilmiyordu. Hastane tanısı vardı. Ama RAM tanısı yoktu. Babasının sayesinde OSB tanılı olduğunu öğrendim. Öğretmenler OSB olduğunu öğrenince çok şaşırdılar. Çünkü akademik olarak iyi durumdaydı. OSB hakkında öğretmenlerin bilgileri azdı. Zamanla onu anladık. İşte Ramazan ile tanıştıkça çok yol kat ettik. Hem çocuklar hem öğretmenler” (Ö2), diyerek otizm spektrum bozukluğu ile ilgili bilgilerinin az olduğuna vurgu yapmışlardır.

“Öğretmenlerle konuşuyoruz. Bu çocukla ilgilene yapılabilir. Sizin dersinizde nasıldır? Ne değildir. Çünkü o öğretmenlerin uyguladığı olumlu bir şey varsa onu kendi dersimizde de tatbik etmek istediğimiz için bire bir görüşme oluyor. Genelde sınıf öğretmeniyle, rehberlik öğretmeniyle ve diğer ders öğretmenleriyle konuşuyoruz”(Ö4), diyerek öğretmenlerin aralarında görüş alışverişi yaptıkları belirlenmiştir.

“Genelde, yetersizliği olan çocuklarla ilgili biraz Türkçe yazmayla ilgili sorunlar olabiliyor. Bazen de davranışlarla ilgili sıkıntılar olabiliyor. Rehber öğretmenle ve özellikle Türkçe öğretmeniyle görüşüyoruz”(Ö11), diyerek öğrencinin okuma ve yazmasında eksiklikler olabileceğine vurgu yapmıştır.

Öğretmenlerin hangi konuda iş birliği yaptıkları ve bu konuda iş birliği yaptılarsa örnek vermeleriyle ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur.

Katılımcılar ile ilgili uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede; hangi konuda iş birliği yaptıkları ve bu konuda iş birliği yaptılarsa örnek vermeleriyle ilgili soruya, katılımcıların birkaçı (2: %17) öğrenci davranışları ile ilgili, birkaçı (2: %17) öğrencinin yetersizliği ile ilgili konularda görüş belirttikleri belirlenmiştir. Ek olarak katılımcıların çoğunluğu (8: %65) iş birliği yaptıkları konu ile ilgili görüş belirtmedikleri belirlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin iş birliği yaptıkları konuların çok az olduğu belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Geçen yıl veliyle oldu. Veli çocuğun birkaç özelliğini söylemişti. Zaten çoğu zamanda veli sınıfın kapısında bekliyordu. Zamanla biz beklememesini, söyledik. Pek sıkıntılı bir öğrenci değil” (Ö8), diyerek ailenin çocuğuyla ilgilendiğine ve gözlemlediğine vurgu yapılmıştır. “Diğer öğretmenlerle çocuğun durumunu,

diğer derslerde nasıl davrandığıyla ilgili fikir alışverişi oldu”(Ö11), diyerek öğrencinin akademik başarısı ve davranışları konusunda bilgi alışverişi yaptıkları belirlenmiştir.

Öğretmenlere OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik önerileri ile ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.13’de sunulmuştur.

Tablo 4.13. OSB Olan Öğrencinin Yaşadıkları Sorunların Çözümüne Yönelik Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Sınıf Çok Kalabalık Olmamalı	Ö4, Ö11	2	13,32
Sınıf Sessiz Olmalı	Ö2	1	6,66
Öğrenciye Yapacakları Ayrıntılı Anlatılmalı	Ö2	1	6,66
Öğretmen Daha Çok İlgilenmeli	Ö3	1	6,66
Destek Eğitime Gitmesi Gerekir	Ö10	1	6,66
Okul Değişikliği Olabilir	Ö3, Ö11	2	13,32
Herhangi Bir Sorun Yaşamadım	Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö12	5	33,3
Yanıt Yok	Ö1, Ö7	2	13,32

Temalar incelendiğinde; katılımcılar ile uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik önerileri ile ilgili sorulara çoğunluğu (8: %53) sınıfın çok kalabalık olmaması ve sessiz olması, öğrenciye yapılacakları ayrıntılı anlatılması, öğrenci ile öğretmenlerin daha fazla ilgilenmesi, öğrencinin destek eğitime gitmesi gerektiği, okul değişikliği ile ilgili, birkaçı (3: %33) ise sorun yaşamadıkları belirlenmiştir. Ek olarak katılımcıların birkaçı (2: %13) ise soruya yanıt vermediği görülmüştür.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede;“Okul değişikliği olabilir. Daha sakin, daha özel ilgilenilebileceği bir yerde olursa öğrenci için daha iyi olabilir”(Ö3), diyerek sınıfın kalabalık olduğu ile ilgili görüş belirtmişlerdir.“Yani herhalde o ortama uyamıyorsa ortamı ona mecburen uyduracağız. Çünkü Ramazan’ı sınıf arkadaşları da kabullenmiş durumda”(Ö9),diyerek öğrenciyi akranlarının benimsediğine vurgu yapmışlardır.

“Evet, kaynaştırma eğitimi kendi dersim için öğrenci benim dersimde problem olmuyor. Ekstra bir özel eğitime ihtiyaç duyabiliyor. Destek eğitim gibi öğrencilerin hem sosyalleşmesi açısından ya da daha fazla sosyal olan öğrenciler için de daha çok aktivite verilerek onların kendilerine uygun seçimler yapılırsa onlar için daha faydalı olacağını

düşünüyorum’’(Ö10), diyerek OSB olan öğrencinin destek eğitime gereksinimi olduğuna vurgu yapmışlardır.

4.3.11. Rehberlik Servisiyle İş Birliği

Katılımcılara okulunuzdaki rehberlik servisiyle yaptıkları iş birliğiyle ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.14’de sunulmuştur.

Tablo 4.14. Rehberlik Servisiyle Yaptıkları İşbirliğiile İlgili Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Öğrencinin Sınıfını Benimsemesi ve Uyum Sağlaması	Ö1,	1	7,69
İhtiyaç Duyduklarında	Ö2, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	5	38,45
OSB ile İlgili Bilgi Alıyorlar	Ö3	1	7,69
Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı	Ö4	1	7,69
Öğrencinin İlgili Alanları	Ö4, Ö5, Ö12	3	23,07
Öğrenci ile İlgili Olumsuz Durumlarda	Ö6, Ö11	2	15,38

Temalar incelendiğinde; Katılımcılarla uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede, okulunuzdaki rehberlik servisiyle yaptıkları iş birliğiyle ilgili sorulara çoğunluğu (8: %62) öğrencinin sınıfa uyum sağlaması, OSB ile ilgili bilgi aldıkları, BEP’ler, öğrencinin ilgi alanları, birkaçı (5: %38) ise ihtiyaç duyduklarında iş birliği yaptıkları belirlenmiştir. Rehberlik servisinin öğretmenlere, öğrenciyle ilgili bilgi verdiği görülmüştür.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Geçen sene başında öğretmenler şikâyet ediyordu. Ama bu sene azaldığını söylediler. Bana gelen şikâyet bu yıl olmadı. Bence öğrenci sınıfa alıştı. Öğretmenlerde öğrenciye alıştılar. Şu an bir problem yok” (Ö1), diyerek öğrencinin öğretmenlerine ve arkadaşlarına alıştığına ve uyum sağladığına vurgu yapmışlardır.

“Genelde bilgileri rehberlik servisinden alıyoruz. Bizim Otizm tanılı bireylerin eğitimine yönelik bir eğitimimiz olmadığı için. Onlar bizi yönlendiriyorlar”(Ö3), diyerek rehberlik servisinin OSB ile ilgili ders öğretmenlerini bilgilendirdiği saptanmıştır.

“Öncelikle BEP’leri hazırlıyoruz. Bireysel olması gerekir. Çocuğun ilgi alanlarını kapsayacak şekilde. Rehberlik servisinin onayından sonra uygulamaya başlıyoruz”(Ö4), şeklindeki ifadelerinden bireyselleştirilmiş eğitim planını hazırlarken rehberlik servisinden yardım aldıklarına vurgu yapmışlardır.

4.3.12. OSB Olan Öğrenci Odağında İşbirlikçi Çalışmalar

Katılımcılara OSB olan öğrenci odağında yapılan işbirlikçi çalışmalar ile ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur.

Katılımcılar ile ilgili uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede; OSB olan öğrenci odağında yapılan işbirlikçi çalışmalar ile ilgili sorulara, birkaçı (3: %25) bireysel planlarının olduğunu, birkaçı (3: %25) bu yıl hiç çalışma yapmadıklarını ifade ettikleri görüşünü belirtmişlerdir. Ek olarak (6: %50) katılımcıların ise bu soruya yanıt vermediği anlaşılmıştır.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “*Sadece bireysel planımız var. Onun haricinde başka bir etkinliğimiz yok*”(Ö3), şeklindeki ifadeleri ile okul çaplı bir plan çalışması yapmadıklarına vurgu yapmışlardır. “*Ben çalışma yapmadım*”(Ö8), diyerek öğrenci ile ilgili bu dönem işbirlikçi çalışma yapmadıklarına vurgu yapmışlardır.

Ayrıca okul rehberlik servisinin okul yönetimi ve öğretmenlerle iş birliğiyle ilişkili faaliyetlerin daha fazla artırılması gerektiği saptanmıştır. Okul müdürünün iletişime açık olduğu, öğretmenleri için her türlü desteği kaynaştırma öğrencilerinin başarısı ve sosyal desteği için öğretmenlere vermek için çabaladığı anlaşılmıştır. Gerçekleştirilen görüşmede kaynaştırma uygulamaları ve OSB hakkında öğretmenlere bilgi ve destek verilmesi ile ilgili üniversitelerden, milli eğitim bakanlığı ve diğer kurumlardan konu ile ilgilenen bilim adamları veya uzmanların okuldaki öğretmenlere seminer ve destek verebileceklerini belirtilmiştir. Ayrıca okulda gerçekleştirilen gözlem, inceleme ve görüşmelerde öğretmenlerin kaynaştırma ve OSB konusunda eğitim alabilmeleri gerekebileceği, okul içi paydaşlar arasında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili iş birliğinin yapıldığı ancak yeterli olmadığı görülmüştür. Paydaşlar arasında ve özellikle öğretmenlerin aralarında iş birliğinin artırılması gerektiği, okul yönetimi, rehber öğretmenler, öğretmenler ve velilerle iş birliği daha fazla artırılabilir, bunun için okul çaplı daha sık sosyal ve kültürel etkinlikler yapılabilir, kaynaştırma öğrencileri ve diğer öğrencilerin velileriyle kahvaltı ve yemek gibi etkinlikler iletişimi arttırmak için çoğaltılabileceği saptanmıştır.

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin okulda öğretmenlerden destek eğitim almadığı ve iyileştirme merkezine devam etmediği anlaşılmıştır. Bunun nedeni ise öğrenci velisinin çocuğunun destek eğitim almak istemediği, velinin ikna edilerek OSB olan öğrenci destek eğitim alabileceği anlaşılmıştır. Ayrıca diğer kaynaştırma öğrencilerine

sunulan destek eğitimin okul saatleri içerisinde uygulandığı, kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye destek eğitim verilmesi için bir dersten alınıp diğer ders verilmekte olduğu görülmüştür. Destek eğitimin daha iyi ve verimli olması için okul saatleri dışında yapılması hem öğrenci hem de akademik anlamda kendini geliştirme açısından daha faydalı olabileceği anlaşılmıştır.

Kaynaştırma uygulamaları eğitiminin daha yararlı ve etkili olabilmesi için okul öncesi ve ilkokul seviyesinde rehberlik ve araştırma merkezlerinde (RAM), öğretmenler ve rehberlik servisiyle daha etkin olurlarsa ortaokulda daha faydalı olabileceği, RAM ve okullar arasında iletişimin daha iyi olması halinde kaynaştırma uygulamaları eğitiminin daha yararlı olabileceği, görülmüştür. Ayrıca kaynaştırma uygulamaları eğitiminin planlanması yaz döneminde okullar tatil iken yapılması gerektiği çocuklar için yapılacak çalışmalarla daha etkili olabileceği anlaşılmıştır.

Öğretmenlerin aralarında ve diğer paydaşlarla iş birliğinin daha fazla artırılması gerektiği, öğretmenlerin diğer paydaşlarla ve kendi aralarında iş birliği için gelecek yıllarda alanında iletişimi daha iyi olan eğitimcilere ihtiyaçları olduğu, ileriye dönük paydaşlar arası iş birliği yapmalarına yönelik çalışmaların daha çok artırılması gerektiği ve öğrenciye karşı ilginin daha fazla artırılması gerektiği saptanmıştır.

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin ailesinin öğrencinin akademik başarılarını, yaptığı sınıf içi etkinlikleri ve diğer becerilerini devamlı takip ettikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğrencinin ailesiyle iletişimi artırması çocuk için daha çok faydalı olabileceği saptanmıştır. Okulda destek eğitim odasının olduğu ancak odanın araç – gereç, donanım ve materyal açısından daha fazla donanımlı olması gerektiği ayrıca destek eğitimin okul ders saatlerinden sonra yapılması gerektiği anlaşılmıştır.

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin okul yönetimi ve okuldaki kurullar ile iş birliklerinin çok az olduğu belirlenmiştir. Genellikle öğretmenler okuldaki rehberlik servisiyle iş birliği yaptıklarını belirtmişlerdir (Araştırmacı Günlüğü, s.37).

4.3.13. OSB Olan Öğrencinin Ailesiyle İş Birliği

Katılımcılara kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden OSB olan öğrencinizin ailesiyle ilgili yaptıkları iş birliği ile ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.15’de sunulmuştur.

Tablo 4.15. OSB Olan Öğrencinizin Ailesi ile Yapılan İş Birliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Öğrencinin Yetersizliği ile İlgili Görüştüm	Ö2, Ö3, Ö9	3	23,07
İhtiyaç Duyduğumda	Ö4, Ö7, Ö11	3	23,07
Öğrenci Davranışları ile İlgili Görüştüm	Ö8	1	7,69
Görüşmem Olmadı	Ö5, Ö6, Ö10, Ö12	5	38,45
Görüşüm Yok	Ö1	1	7,69

Temalar incelendiğinde: Katılımcılarla uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede; kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden OSB olan öğrencinizin ailesiyle ilgili yaptıkları iş birliği ile ilgili sorulara, çoğunluğu (7: %54) ihtiyaç duyduğunda, öğrencinin yetersizliği ve davranışları ile ilgili, birkaçı (5: %38) öğrencinin ailesiyle iş birliği ile ilgili paydaşlarla görüşmelerinin olmadığı belirlenmiştir. Ek olarak birisi (1: %8) ise bu konu ile ilgili görüşünün olmadığını belirtmiştir. Oysa OSB olan öğrencilerin kaynaştırma uygulamaları eğitiminde öğrencinin ailesinin etkisi çok önemli olduğu görülmüştür.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Öğrenci velisiyle hastane süreci, raporlama ve tanı süreci hakkında konuştuk. Öğrenci ile ilgili iş birliğinde bulunduk. Onun dışında sınıfa uyumu ile ilgili babasıyla görüştük. Okulun kalabalık olduğunu çocuğun biraz zorlandığını söyledik.” (Ö2), şeklindeki ifadeleri ile öğrencinin ailesi ile görüşme yaptıklarına vurgu yapmışlardır.

“Genelde sıkıntılı durumlarda iş birliği yaparız. Eğer çocuk derste problem çıkartıyorsa o durumda veliyle iletişime geçiyoruz. Onun dışında bugüne kadar zaten velinin bizden herhangi bir yardım talebi de olmadı.”(Ö4), diyerek gereksinim duyduklarında öğrencinin ailesi ile görüşme yapmadıkları belirlenmiştir.

“Babasıyla geçen yıl görüşüyordum. Özellikle birinci dönem görüşmüştüm. Rehberlik servisi ile sürekli görüşüyoruz. Davranışlarıyla ilgili görüştük. Aile bana dersleriyle ilgili bir şey sormadı. Davranışı ile ilgili sorular sordu. Ben de cevapladım. Çocuğun davranışlarının yüzde seksenini olumlu olarak görüyorum”(Ö8), şeklindeki ifadeleri ile öğrencinin ailesi ile uzun zamandır görüşmediklerine vurgu yapmışlardır.

Katılımcılara eklemek istedikleri görüş ve düşüncelerinin olup olmadığıyla ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.16’da sunulmuştur.

Tablo 4.16. Öğretmenlerin Eklemek İstedikleri ile İlgili Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Sınıfın Çok Kalabalık Olması	Ö2, Ö11	2	14,28
Okulda veya Sınıfta Materyaller Çok Az	Ö2	1	7,14
Uzmanlardan OSB Konusunda Bilgi Almak İsterim	Ö9	1	7,14
Öğrencinin Özel İlgiye İhtiyacı Olması	Ö2	1	7,14
Yoktur	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö12	9	64,26

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla ilgili uygulama öncesi yapılan gerçekleştirilen görüşmede, eklemek istedikleri görüş ve düşüncelerinin olup olmadığıyla ilgili sorulara, çoğunluğu (9: %64) eklemek istedikleri bir görüş olmadığını, birkaçı (5: %36) sınıfın çok kalabalık, okulda materyalin az, OSB ile ilgili bilgi almak istedikleri ve öğrencinin özel ilgiye ihtiyacı olduğunu ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Şimdi Ramazan çok özel bir çocuktur. Yani akademik olarak da çok rahat ilerleyebilecek bir çocuk ama bu okulda bunu çok zor yapacak. Onunla dersine giren öğretmenler birebir ilgilenemiyor. Çünkü sınıfı bu yıl elli iki kişi. Bu konuda belki o çocuklar için daha iyi kaynaştırma sınıfı olabilir. Tabi bu çocukların özel bir ilgiye ihtiyacı var. Çocuğun çok iyi bir hafızası var. Akademik olarak onu ileri taşıyacak bazı materyaller okulumuzda çok az. Bazı eğitim teknikleri bu okulda bu şekilde sağlanamıyor.”(Ö2), şeklindeki ifadeleri ile öğrencinin zekasının iyi olduğuna ve okulda materyallerin az olduğuna vurgu yapmışlardır.

“Çocuğun özellikle bir buçuk senedir dersine giriyorum. Ben hiçbir sıkıntı yaşamadım. Yazılılarda da gayet iyidir. BEP’li öğrencilere sorduğum soruları sorduğum halde çocuk itiraz etti. Ben bu soruları yapmayacağım, dedi. Sonra dedim. Ramazan sen bunu yanıtla, ben sana yeni soru kâğıdı getireceğim, dedim. Sonra ona başka bir yazılı kâğıdını çalışma olarak verdim.”(Ö8), diyerek öğrencinin çok problemi olmadığına ve öğretmenlerin yazılı sorularını diğer akranları ile aynı soru sorduklarına vurgu yapmışlardır. “Yani dediğim gibi otizmin seviyeleri oluyor. Keşke hani biz bu seviyeleri yakından bilsek ve çocuklara ona göre davransak. Çünkü dediğim gibi bazı konuları bazı öğrencilerden daha çabuk

öğrenebiliyor. Ben ona göre hareket etmek isterdim''(Ö9), diyerek OSB ile ilgili uzmanlardan eğitim almak istediği ile görüş belirtmiştir.

Uygulama öncesi öğretmenler ile yapılan görüşmelere baktığımızda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin eğitimi ile ilişkili kendi aralarında okul içi iş birliği ile ilgili yetersiz olduğu saptanmıştır. Sahip oldukları bilgilerin az olduğu ve ekip çalışmasına dayalı uygulamaları az kullandıkları anlaşılmıştır ancak yansıtma toplantıları ve uygulama sonrasında öğretmenlerde bir farkındalık meydana geldiği, okul içi iş birliğiyle ilişkili görüşlerinin değiştiği ve yardımlaşma içerisinde olmak istedikleri belirlenmiştir.

4.4. Uygulama Öncesi Aile Bireyleri ile Görüşmelere İlişkin Bulgular

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin babasının birinci soru olarak çocuğuna tanı ve değerlendirme sonucunda verilen kaynaştırma uygulamaları eğitimiyle ilgili görüşleri sorulmuştur.

Öğrencinin babası; ''Biz kaynaştırma istemedik. Normal kaynaştırma veya destek eğitim istemedik. Derslerde sıkıntımız yok. Sadece çocuğumda davranış bozukluğu var''(V1), diyerek çocuğunun OSB olduğunu hala kabullenemediği belirlenmiştir.

Öğrenci velisine kaynaştırma eğitimi hakkında kimin bilgilendirdiği ile ilgili görüşleri sorulmuştur.

Öğrencinin babası; ''Rehberlik ve Araştırma Merkezine (RAM) gittik. Ergen psikolojisi doktoruna gittik. Onların yönlendirmesiyle oldu. Bizim dil ve konuşma uzmanına ihtiyacımız var. Dil ve konuşma uzmanına gitmeyi düşünüyoruz''diyerek çocuğuyla ilgili dil ve konuşma uzmanına gitmek istediklerine vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babası kendi isteğiyle okuldan çocuğuna destek eğitim aldırarak istememektedir. Ayrıca çocuk özel rehabilitasyon merkezine de gitmemektedir. Sadece sınıfta öğrendiği bilgilerle yetinmektedir. Öğrencinin dil terapisti'ne gitmek istediğini öğrencinin babasının ifade ettiği saptanmıştır.

Öğrencinin babasına ikinci soru olarak çocuğunuzun kaynaştırma eğitimi uygulamalarından en üst seviyede yararlanabilmesi için okul ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; ''Okuldan şu anda bir sıkıntımız yok. Kaynaştırma uygulamaları eğitimi

güzel gidiyor. Öğretmenler derslerinde iyi. Öğretmenlerle de bir sorunumuz yok. Yani her şey yolunda' şeklindeki ifadesi ile okulda öğrencinin dersine giren öğretmenlerden memnun olduğu belirlenmiştir.

Öğrencinin babasına üçüncü soru olarak kaynaştırma eğitimi uygulamalarıyla ilgili öğretmenler sizinle hangi konularda iş birliği yaptıklarıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; *'Rehber öğretmeni ve sınıf öğretmeni çok yardımcı oldu. Destek konusunda. Yani çok bir sıkıntı çekmedik'* diyerek öğrencinin babası öğrenciyle ilgili sorunlarda rehber öğretmen ve sınıf öğretmeniyle iletişim kurduğunu ifade ettiği saptanmıştır. Ancak öğrencinin dersine giren diğer öğretmenlerle de iletişim kurması gerekli olduğu görülmüştür.

Ayrıca öğrencinin babasına alt başlıkta ikinci bir soru olarak iş birliği uygulamaları var ise çocuğunuzda ne tür etkileri olduğuyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; *'Ben, Ramazan'a iyi bir şey kattığını düşünüyorum. Öğretmenlerin kendi aralarındaki iş birliğinden'* diyerek öğrencinin babası okulda görev yapan öğretmenlerin aralarındaki yaptığı iş birliğinden memnun olduğunu ifade ettiği anlaşılmıştır.

Öğrencinin babasına dördüncü soru olarak okulda yapılan sosyal etkinliklere ne düzeyde katılmasıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; *'Geçen sene resim yarışmasına katıldık. Yarışma Yeşilay Haftası ile ilgiliydi. Ramazan'ın öyle şeylere ilgisi var'* şeklindeki ifadelerinden çocuğunun sosyal etkinliklere katılmasından memnun kaldığına vurgu yapmıştır. Çocuğun sosyal etkinliklere daha fazla katılması teşvik edilebilir. Böylece çocuğun kendisine güveni gelebilir. Ayrıca sınıfta arkadaşları tarafından daha çabuk benimsenmesi sağlanabilir.

Öğrencinin babasına beşinci soru olarak okul rehberlik servisinden aldığı destek ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; *'Geçen yıl rehberlik öğretmenin çok yardımını gördüm. Biz olmadığımız zaman okulda çocuğa destek yardım ediyordu'* diyerek uygulama öncesi gerçekleştirilen görüşmede, okulda yapılan rehberlik hizmetinden ve öğretmenlerden memnun olduğuna vurgu yapmıştır.

4.5. Uygulama Öncesi OSB Olan Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrencinin Başarı Durumuna İlişkin Bulgular

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin başarı durumu uygulama öncesi öğretmen görüşleri ve kontrol listeleri ile belirlenmiştir. Araştırmacı OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciyi okul idaresinden ve öğrencinin ailesinden izin alarak destek eğitim odasında uygulama öncesi ve sonrası kontrol listesi ile Türkçe ve Matematik dersinden ayrı olarak 20 soru sormuştur. Öğrencinin sorulara verdiği yanıtlara, yılsonu, birinci dönem yazılı sözlü notlarına ve öğretmen görüşlerine göre öğrencinin başarı durumu belirlenmiştir.

4.6. Eylem Planının Uygulanması

Araştırmanın uygulama sürecinde yanıtlanması amaçlanan araştırma sorularıyla ilgili; OSB olankaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfta derse giren öğretmenlerin öğrenciyle ilgili aralarında yaptıkları iş birliği, BEP'lerin hazırlanması, ödevler ve öğrencinin olumsuz davranışına müdahale tekniği, okula ve arkadaşlarına uyumu ile ilgili olarak da sorunların çözümüne yönelik önerilerin geliştirilmesi ve uygulanması ile ilişkili bulgular uygulama sürecinin, her toplantılar ile ilgili bilgiler ilerleyen başlıklarda sunulmuştur. Ayrıca öğretmenlere yapılan iş birliği sürecinde ekip çalışması ve öğrenciye sınıf içi uygulanan müdahalelere ilişkin bulgulara da yer verilmiştir. Uygulama sürecinde öğretmenlerin iş birliği içerisinde belirlenen gereksinimler ve bu gereksinimler ile ilgili alınan uygulama kararları, yapılan uygulamaların gözden geçirilerek geri bildirim verilmesi ve değerlendirme aşamalarından oluşan döngü her toplantıya özgü olarak sunulmuştur.

Uygulama öncesi araştırmacının elde ettiği bilgiler göz önüne alınarak, öğretmenlerin ve geçerlik komitesi üyelerinin de görüşlerine göre hazırlanan eylem planı uygulamaya konulmuş ve uygulama sırasında oluşan gereksinimlere göre yeni eylem planları yapılarak devam edilmiştir. Araştırmacının öğretmenlerle yaptığı uygulama öncesi yansıtma toplantıları 12.02.2024 tarihinde başlamış ve 21.02.2024 tarihinde sonlandırılmıştır. Uygulama oturumları 40 dakika ve okulda toplantı salonunda 12.30 ve 13.10 saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerle gerçekleştirilen yansıtma toplantıları 5 oturum olarak ve iki hafta devam etmiştir. Yansıtma toplantılarına araştırmacı, müdür yardımcısı, rehber öğretmen ve OSB olan öğrencinin dersine giren öğretmenler katılmıştır. Araştırmacı uygulama sürecinde öğretmenlerle birlikte yapacakları uygulamaları için danışmanında görüşünü almıştır. 21.02.2024 tarihindeki yansıtma toplantısında öğretmenlerin uygulama sürecinde yapacakları

etkinlikler ve ödevler ile ilgili öğretmenlere bilgi verilmiştir. Uygulama sırasında ortaya çıkabilecek sorunları öğretmenlerle birlikte çözebileceklerini söylemiştir. Yansıtma toplantılarından sonra 26.02.2024 tarihinde başlanmış ve 31.05.2024 tarihinde sonlandırılmıştır. Yapılan uygulama 14 hafta sürmüştür. Uygulama süreci sonunda yönetici ve öğretmenlerle değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir. Uygulama ile ilgili öğretmen görüşlerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler uygulamadan memnun kaldıklarını belirtmişlerdir.

Aşağıda sırasıyla eylem planları ve değerlendirmeleri anlatılmıştır. Uygulama süresince ders öğretmenleriyle ve rehber öğretmenle görüşülmüş; OSB olan öğrencilerin kaynaştırma eğitiminde ekip çalışması, öğretmenlerin BEP'leri yapmaları gerekliliği, öğrenciye müdahale teknikleri, akran aracılı öğretim, destek eğitim, sınıf içi etkinliklerin okul veya sınıf panolarında sergilemenin önemi, okul kuralları kitapçığı hazırlanması ve iş birliği konularında bilgiler verilmiştir. Uygulama aşamasında iki haftada bir gün ders öğretmenleriyle ayrıca görüşülmüş uygulama konusunda görüşleri alınmıştır. Yapılan uygulama on dört hafta sürmüştür. Uygulama süresine araştırmacı haftada yarım gün okula giderek paydaşlarla uygulama ile ilgili önerilerde bulunmuş, uzmanlık yapmış ve öğretmenleri gözlemlemiştir.

4.6.1. Birinci Oturum (12.02.2024) Yansıtma Toplantısı

Yansıtma toplantısına araştırmacı, müdür yardımcısı, rehber öğretmen ve ders öğretmenler 12.02.2024 tarihinde saat 12.30'de toplanmışlardır. İzleyen bölümde ilgili toplantılara ilişkin bilgiler ve uygulamanın ilk haftası içerisinde gerçekleşen olaylar anlatılmıştır.

Araştırmacı, ilk toplantıyı elde ettiği bilgiler göz önüne alınarak öğretmenlerle birlikte bu durumla ilgili konuşabilecekleri biçimde tasarlamıştır. Ayrıca araştırmacı elde ettiği bilgilerle ilgili görüş alışverişinde bulunulmasından sonra öğretmenlerden öncelikle uygulamasını önerdiği ihtiyaç alanlarının neler olduğunu da öğrenmek istemiştir. Bu nedenle araştırmacı ve öğretmenler gözlem ve toplantılarda uygulama aşamasında neler yapmak için görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Uygulamanın ilk haftasında müdür yardımcısı, OSB olan öğrencinin dersine giren öğretmenler ve araştırmacı toplantıya katılmışlardır. Bu toplantının başında araştırmacı, öğretmenlere araştırmanın ve uygulamanın nasıl yürütüleceği anlatılmış ve yapılan bu uygulamanın öğretmenler arası iş birliği sürecinden oluştuğu belirtilmiştir. Bununla birlikte, araştırmacı (danışman) ve öğretmenlerin uygulama aşamasında görevleri ve

Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (07.07.2018) Madde 20'ye göre BEP'lerin yapılması gerektiği, araştırmacı tarafından belirtilmiştir. Öğretmenler ise derslerinin uygulamalı olması ve sınıflarının kalabalık olduğunu söylemişlerdir ancak bundan sonra BEP'leri yapabileceklerini belirtmişlerdir. Uygulama sırasında oluşabilecek olumsuz durumlarda yeni bir eylem planı yapılması gerektiği söylenmiştir. Öğretmenlerin soruları yanıtlanmıştır. Yapılan günlük planlarda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için uyarılama yapılması gerektiği belirtilmiştir. Paydaşlar ve öğretmenler arası iş birliğinin önemi ile ilgili kitapçık öğretmenlere dağıtılmıştır. Ayrıca okulda bulunan kurullarda alınan kararlara göre öğretmenler konu hakkında öğretmenlerin düşünceleri dinlenmiştir. Sorulan sorular yanıtlanmıştır. Ayrıca araştırmacı, öğretmenlere konu ile ilgili hazırladığı notların kopyasını vermiştir. Yansıtma toplantısı 13.10'da sonlandırılmıştır. Gerçekleştirilen toplantı ile ilgili tutanak tutulmuştur.

Tablo 4.17. 14.02.2024 Tarihli Toplantı Karar Dosyası

Gereksinim	Öneri	Karar
OSB tanımlı kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin BEP'leri her derste yapması gerekliliği	OSB olan öğrencinin dersine giren öğretmenlerle görüşülüp öğrencinin BEP'lerini yapmalarına yardım edilecek.	Yansıtma toplantısında öğretmenlerle görüşüldü. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (2018) göre BEP'lerin yapılması sağlandı.

4.6.3. Üçüncü Oturum (16.02.2024) Yansıtma Toplantısı

Uygulamadan önce üçüncü toplantı ikinci hafta 16.02.2014 tarihinde 12.30 ve 13.10 saatlerinde toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Toplantıya raporlu ya da dersi olmadığı için üç öğretmen katılamamıştır. Öğretmenlere öğrencinin problem davranışlarının azaltılması ve yok edilmesi ile ilgili müdahale yöntemleri ve akran aracılı öğretim ile problem davranışları azaltma ve yok etme uygulamaları konusunda bilgiler verilmiştir. Öğretmenlere sınıfta uygulama yapmaları gerektiği belirtilmiştir. Davranışa müdahaleyi kayıt altına almaları gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlere Ramazan'ın olumlu davranış kazanması amacıyla yanında oturan ve çok sevdiği arkadaşı Ahmet'e model olması önerilmiştir. Öğretmenlerde doğru bir karar olduğunu belirtip öneriyi onaylamışlardır. Araştırmacı öğretmenlerin sorularını yanıtlamıştır. Gerçekleştirilen toplantı tutanak altına alınmıştır.

Tablo 4.18. 16.02.2024 Tarihli Toplantı Karar Dosyası

Gereksinim	Öneri	Karar
OSB olankaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin problem davranışlarını azaltma ya da yok etme.	Akran aracılı öğretim yöntemi ile OSB olan öğrencinin problem davranışlarını azaltma ya da yok etme Talep etme davranışı ile problem davranışları azaltma ya da yok etme. Sınıfta çok ses olduğunda kulaklık takarak problem davranışı azaltma ve yok etme.	OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfında en çok sevdiği arkadaşını rol model alarak problem davranışları azaltma ve yok etme etkinlikleri yapılacak. Akranı ile OSB olan öğrenci sınıfta beraber grup etkinliklerini yapacak.

4.6.4. Dördüncü Oturum (19.02.2024) Yansıtma Toplantısı

Uygulamadan önce ikinci haftada dördüncü yansıtma toplantısı 19.02.2024 tarihinde saat 12.30 ve 13.10’da toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Toplantıya araştırmacı, müdür yardımcısı, rehber öğretmen ve öğretmenler katılmıştır. Toplantıya iki öğretmenin izinli ya da dersinin olmaması nedeniyle katılmadığı görülmüştür. Araştırmacı, toplantıda öğretmenlerle görüşülen önemli konular ve bunlarla ilgili alınan kararlar sonraki satırlarda anlatılmıştır. Araştırmacı, öğretmenlere OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derste etkinlik yaptırıp yapılan etkinlikleri koridorda ve sınıftaki panolarda etkinliklerin öğrencinin ismini yazarak paylaşılması istenmiştir. Öğretmenler yapacakları etkinlikleri sınıfta öğrenciye yaptırabileceklerini söylemişlerdir. Araştırmacı yapılan bu etkinliklerin neden sergilenmesi gerektiği konusunda öğretmenlere bilgi vermiştir.

Toplantıda öğretmenlerle görüşürken, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye resim, güzel yazı ve zihin haritası vb. etkinlikler yaptırılmasını istemiştir. Rehber öğretmen “OSB olan öğrenciye bu yaptırılan etkinliklerin yalnızca bir öğrenciye yaptırılmasının etik olmayacağını, sınıfta bulunan diğer akranlarında yaptırılması gerektiğini” söylemiştir. Araştırmacı “OSB olan öğrencinin kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci olduğunu” söylemiştir. Etkinlik sınıfta bulunan diğer akranlarına da yaptırılmıştır. Araştırmacı ile rehber öğretmen arasında bir diyalog gerçekleşmiştir (Araştırmacı Günlüğü, s. 55). Öğretmenlere iş birliği içerisinde etkinlik yapmaları istenmiştir. Öğrencinin yaptığı etkinliklerin tümü panolarda sergilenmiştir. Böylece Ramazan’ın kendine güveninin gelmesi ve sınıfta arkadaşları tarafından benimsenmesi ile ilgili etkinliklerin öğretmenler tarafından panolara asılması kararlaştırılmıştır. Araştırmacı tarafından ders öğretmenlerinin tümüne öğrencinin yanında taşınması için iş birliği içerisinde okul kuralları kitapçığı yapmaları istenmiştir. Bu kitapçık küçük bir not defterinden oluşacak ve her öğretmen okulun bir

bölümü ile ilgili kuralları bir dosya kâğıdına yazacak ve bir öğretmen bu kuralların hepsini not defterinin her sayfasına yazacak ve öğrencinin okulun bölümlerinde nasıl davranması ile ilgili bilgi sahibi olmasına yardımcı olabilecektir. Öğrenci bu kitapçığı yanında taşıyacak ve tekrar ederek okulun bölümleri ve kurallar hakkında bilgi sahibi olacak ve arkadaşlarıyla uyum sağlaması kolaylaşacaktır. Ayrıca öğretmenler derslerine girdiklerinde okul kuralları ile ilgili yazdıkları bölümleri OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye uygulama süresince anlatmışlardır. Öğretmenlerin konuyla ilgili sorduğu sorular yanıtlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin sorduğu sorular yanıtlanmıştır. Gerçekleştirilen toplantı ile ilgili tutanak tutulmuştur.

Tablo 4.19. 19.02.2024 Tarihli Toplantı Karar Dosyası

Gereksinim	Öneri	Karar
OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin yaptığı etkinliklerin panoda sergilenmesi	Öğretmenlerle görüşme yapılması Öğrencinin dersine giren her alan öğretmeni okulun bir bölümü ile ilgili kuralları deftere yazacak.	OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin yaptığı etkinliklerin panoda sergilenmesi kararlaştırılmıştır.
OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrenci için okul kuralları kitapçığı hazırlanması		Öğretmenlerle yapılan görüşmede okul kuralları kitapçığı yapılması kararlaştırılmıştır.

Tablo 4.20. Okul Kuralları Kitapçığı Öğretmenlerin Görevleri

OKUL KURALLARI KİTAPÇIĞI
1. Sınıf Kuralları: İngilizce (Sınıf Öğretmeni) yazacak.
2. Okul Bahçesi Kuralları: Sosyal Bilgiler Öğretmeni yazacak.
3. Kantin Kuralları: Matematik Öğretmeni yazacak.
4. Servis Aracı Kuralları: Fen Bilimleri Öğretmeni yazacak.
5. Spor Salonu Kuralları: Beden Eğitimi Öğretmeni yazacak
6. Teneffüs ve Serbest Zaman Kuralları: Rehber Öğretmen yazacak.
7. Kütüphane Kuralları: Türkçe Öğretmeni yazacak.
8. Bilgisayar Sınıfı Kuralları: Bilişim Öğretmeni yazacak.
9. Müzik Sınıfı Kuralları: Müzik Öğretmeni yazacak.
10. Görsel Sanatlar Sınıfı Kuralları: Görsel Sanatlar Öğretmeni yazacak.
11. Okul Koridoru Kuralları: Rehber Öğretmen yazacak.
12. Tuvalet ve Lavabo Kuralları: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni yazacak.

Yapılacak İşlemler: Öğretmenlerin aralarında iş birliğiyle okul kuralları kitapçığı oluşturulacak. Her öğretmen bir sayfa kuralları madde madde yazacak. Daha sonra araştırmacı bu kuralları not defterine yazacak. Başka yerlere gittiğinde gittiği yerler ile ilgili yeni kuralları öğrenci ekleyecektir. (Örneğin, çarşı, müze vb.) OSB tanıli öğrenciye bu defteri verecek. Öğrenci kuralları tekrar ederek hem yeni kurallar ve durumlar ile ilgili bilgileri kavraması kolaylaşacaktır. Öğretmenler derslerinde yazdıkları okul kuralları ile ilgili bölümleri öğrenciye uygulama süresince tekrar edeceklerdir (Araştırmacı Günlüğü, s.46)

4.6.5. Beşinci Oturum (21.02.2024) Yansıtma Toplantısı

Uygulamadan önce ikinci haftada beşinci yansıtma toplantısı 21.02.2024 tarihinde 12.30 ve 13.10 saatlerinde toplantı salonunda gerçekleştirilmiştir. Toplantıya araştırmacı, müdür yardımcısı, rehber öğretmen ve ders öğretmenleri katılmıştır. Toplantıya iki öğretmenin izinli ya da dersinin olmaması nedeniyle katılmadığı görülmüştür. Araştırmacı, toplantıda öğretmenlerle görüşülen önemli konular ve bunlarla ilgili alınan kararlar sonraki satırlarda anlatılmıştır. Araştırmacı, öğretmenlere OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye derste her öğretmenin OSB olan öğrenciye konu ile ilgili soru sorması, öğretmenin dersi olduğunda bulunduğu yerin adını öğrenciye sesli söylemesi, öğrencinin okuma metnini sesli okuması, sosyal beceriler öğretimi gibi etkinlikler yaptırılması istenmiştir. Öğretmenler yapacakları etkinlikleri sınıfta öğrenciye yaptıracaklarını söylemişlerdir. Araştırmacı yapılan bu etkinliklerin neden sergilenmesi gerektiği konusunda öğretmenlere bilgi vermiştir. Öğretmenlere iş birliği içerisinde etkinlik yapmaları istenmiştir.

4.7. Uygulama Sürecinde Toplanan Verilere İlişkin Bulgular

Uygulama süresince her hafta pazartesi günü yapılması gereken uygulamalar ile ilgili müdür yardımcısıyla yüz yüze ya da telefon ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin her hafta iş birliği içerisinde yaptıkları uygulamalar ile ilgili bilgi alınmıştır. İlgili müdür yardımcısına OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin hafta içerisinde yapmaları gereken uygulamalar ile ilgili bilgi verilmiştir. Uygulama süresince iki haftada bir defa da cuma günü öğleden sonra yapılan uygulamalar ile ilgili araştırmacı ve öğretmenler toplantı gerçekleştirmişlerdir.

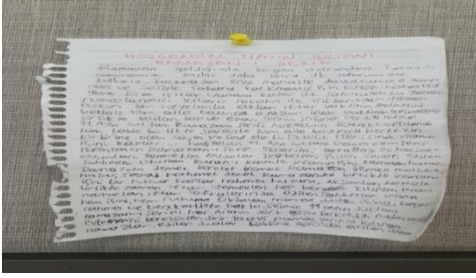
Uygulama sürecinde ders öğretmenin birisiyle araştırmacının arasında bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı cuma günü uygulama yaptığı okula gittiğinde öğretmenden öğrencinin yaptığı sınıf panosunda sergilenen belirli günler ve haftalar ile ilgili etkinliği istemiştir. Öğretmen; vermeyeceğini, söylemiştir. Nedenini sorduğunda; ‘‘Ramazan’ın sınıf panosunda asılı olan yazıyı kendisinin yazdığını, panoda durmasını, kimseye vermemesini’’ öğretmeninden rica etmiştir (Araştırmacı Günlüğü, s.66) Yani öğrenciye sınıfta etkinlik yaptırınca OSB olan öğrencinin kendisine güveninin geldiğini, belirtmiştir. Yapılan etkinlikten öğrenci ve ailesi mutlu ve memnun olduklarını belirtmişlerdir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili öğrencinin dersine giren öğretmenler dersleri olduğu zamanlarda öğrenciye neler yapacaklarını sözlü olarak anlatmışlardır. Sınıfta yapılan yoklama esnasında oluşan gürültü sırasındaki öğrencinin bağırma davranışı yok

edilmiştir. Öğrenci gürültü sırasında kulaklık kullanmış veya öğretmenine gürültüden rahatsız olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerde öğrenciye yardımcı olmuşlardır.

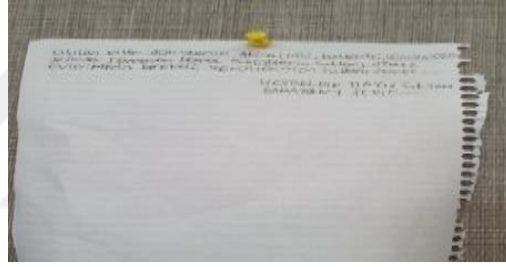
1. Öğretmenler dersleri olduğu zamanlarda öğrenciye bulunduğu yerin adını söylemişlerdir. Böylece OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin okulun bölümlerini tanınması sağlanmıştır.

2. Öğretmenler derslerinde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye uygulama süresince ev ödevleri, resim, güzel yazı ve zihin haritası gibi etkinlikler yaptırmışlardır. Öğrenci verilen ödevlerin birçoğunu yapmıştır. Bu yapılan etkinliklerin bazıları okul ya da sınıf panolarında sergilemişlerdir.

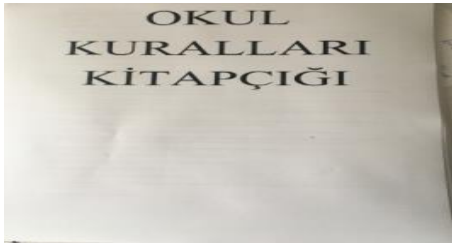
Aşağıda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci tarafından yapılan uygulama örnekleri yer almaktadır.

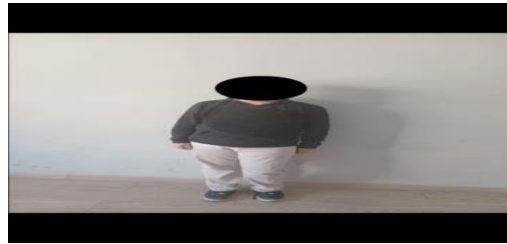
Resim 4.4. Öğrenci ödevi örneği

Resim 4.5. Öğrenci ödevi (devamı)

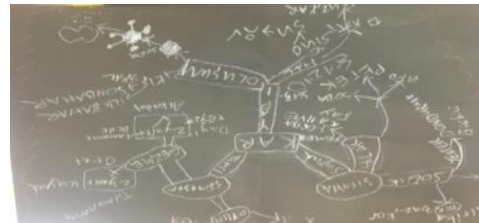
Resim 4.6. Okul kuralları kitapçığı

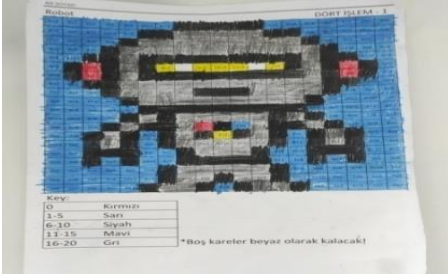
Resim 4.7. Talep etme davranışı

Resim 4.8. Akran aracılı öğretim

Resim 4.9. Zihin haritası

Resim 4.10. Robotik kodlama

Resim 4.11. Öğrenci destek eğitim sınıfında

3. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğretmenlerin işledikleri dersin konusu ile ilgili okuma metnini öğrenciye sesli okutturmuşlardır. Öğrencinin okurken yaptığı yanlışların doğrusunu söylemişlerdir.

4. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğretmenlerinin uygulama süresince bir sosyal beceri öğretmişlerdir. Bu beceriler öğretirken öğrenciye model olma ve akran aracılı eğitim tekniği gibi teknikleri kullanmışlardır. Öğretilen sosyal beceriler şunlardır: Kendini tanıtmaya, selamlaşma, teşekkür etme, soru sorma, iletişim kurma, eşyalarını paylaşma, yönergelere uyma ve okul kurallarına uyma.

5. Ayrıca her öğretmen uygulama süresince OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye bir günlük yaşam becerisini resimler üzerinde ve slaytlar yardımıyla uygulama süresince öğretmişlerdir. Öğretilen günlük yaşam becerileri şunlardır: Ellerini yıkama, dişlerini fırçalama, yemeğini yeme davranışı, vücudunu tanıma, saç rengini ve göz rengini söyleme, ev adresini söyleme ve saç kurutma makinesini kullanma.

6. Öğretmenler, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye uygulama süresince işledikleri konularla ilgili ödev vermişlerdir. Öğrenci verilen ödevlerin birçoğunu yapmıştır. Daha sonra öğretmenler yapılan ödevleri kontrol ederek öğrenciye ve velisine geri yapılan hataları söylemişlerdir. Öğrenci işlenen konu ile ilgili bilgi sahibi olmuştur.

7. Ayrıca öğretmenler OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye derslerinde konuları işlerken sorular sormuşlardır. Öğrenci sorulan sorunun yanıtını sesli söylemiştir. Doğru yanıt verdiyse öğrenciye pekiştirici vermiş, yanlış yanıt verdiyse öğrencinin sınıftaki akranı ya da öğretmeni doğru yanıt söylemiştir. Öğrenci soruların

birçoğuna doğru yanıt verdiği öğretmen görüşlerine göre belirlenmiştir. Yapılan bu uygulamalar on dört hafta sürmüştür. Okulda ortak sınavlar olduğu zamanlarda ya da öğrencinin izinli olduğu zamanlarda iki hafta uygulama gerçekleştirilememiştir.

Öğretmenler ile gerçekleştirilen görüşmede; Türkçe öğretmeni “Ramazan’ın okuma ve anlamasının iyi olduğunu ancak daha çok kelime öğrenmesi gerektiğini, yazarken bazı kelimeleri yanlış yazdığını” belirtmiştir. Matematik öğretmeni “Ramazan’ın toplama işlemini çözerken biraz zorlandığını yardımıyla çözdüğünü” belirtmiştir. Fen Bilimleri öğretmeni de “derslerinde sorulara yanıt verirken bazı sorulara yanlış yanıt verdiğini ancak yanındaki arkadaşına aynı soruyu sorduğunda doğru yanıt verdiğini” belirtmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmeni ise “Ramazan’ın sorulan soruların birçoğuna doğru yanıt verdiğini” hatta bazı konularda sınıfındaki akranlarından daha çabuk anladığını” söylemiştir. İngilizce öğretmeni “Ramazan’ın dersini çok sevdiğini sorulan soruların tümüne doğru yanıt verdiğini” belirtmiştir.

Görsel Sanatlar öğretmeni “Ramazan’ın resim çiziminin iyi olduğunu, dersinde başarılı bir öğrenci olduğunu” söylemiştir. Bilişim Teknolojileri öğretmeni ise “Ramazan’ın elektronik araçları çok sevdiğini” belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin kaynaştırma sınıfında dersleri olduğunda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgilenmesi en çok beş dakika sürmüştür. Öğrenci yeni bilgiler öğrenmiş bunun yanı sıra sınıfta öğrenim gören diğer akranları da yeni bilgiler öğrenmiştir. Sınıfta öğretmenleri tarafından yapılan uygulamayı öğrenciler sevmişler ve benimsemişlerdir. Derslerini verimli bir şekilde öğretmenleri ile işlemişlerdir (Araştırmacı Günlüğü, s.67). Bu uygulama sayesinde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfında öğrenim gören diğer arkadaşlarına da öğretmenleri sorular sormuş ve ödevler vermişlerdir. Ayrıca araştırmacının Türkçe öğretmeni ile görüşmesinde, öğretmen sınıfta OSB olan öğrenciye yaptırdığı güzel yazı çalışmasını, sınıftaki panoya asmıştır. OSB olan öğrenci panoya yazısının asıldığından çok memnun olmuştur. Öğrenci, öğretmenine, panoya asılan yazının panoda durmasını, kaldırılmamasını ve güzel yazıyı yazdığı için çok mutlu olduğunu, söylemiştir. Ayrıca OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile aynı sınıfta öğrenim gören akranları ile araştırmacının görüşmesinde; uygulama sürecinde ve sonrasında akranları OSB olan öğrenciyi çok sevdiklerini, öğrenciyle anlaşabildiklerini ve öğrenci ile aynı sınıfta olmaktan memnun kaldıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin okul içi işbirlikle OSB eğitimine devam eden öğrencinin okul kurallarını öğrendiği, sınıfta yaptığı olan kaynaştırma etkinliklerle özgüveninin arttığı ve kelime kartları yardımıyla daha fazla kurallı cümle etkinlikleri yaptığı bunun sonucu olarak da kurallı cümleler kurabildiği görülmüştür. Ayrıca OSB olan öğrencinin problem davranışlarının azaltılması ve yok edilmesi için öğretmenlere gürültü anında öğrencinin kulaklık takması ve talepte bulunması etkinliğinin öğretilmesiyle bağırma gibi olumsuz davranışların olumlu hale geldiğini öğretmenlerin bazıları belirtmişlerdir. Ramazan'ın bazı olumlu davranışları kazanması için akran desteğinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bu desteği de sınıfında en sevdiği arkadaşını model alması sağlanmıştır. Ramazan olumlu davranışların çoğunu taklit yoluyla arkadaşından öğrenmiştir (Öğretmen Günlüğü, s.44).

Uygulama süresince OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenler bulunduğu yerin adını öğrenciye sesli söylemişler ve ders konuları ile ilgili bir soru sormuşlardır. Ayrıca her öğretmen öğrenciye dersinde konu ile ilgili bir okuma metni okutmuştur. Öğretmenler derslerinde uygulama süresinde bir sosyal beceri ve günlük yaşam becerisi öğretmeye çalışmışlardır. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenler öğrenciye her hafta ödev vermiş ve bir sonraki ders ödevi kontrol etmişlerdir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin yaptığı bazı ödevler sınıf panosunda sergilenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından sınıfta OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile birlikte yapılan uygulamaların fotoğrafı alınmış ve arşive eklenmiştir. Araştırmacı her hafta yarım gün uygulama yaptığı okula giderek katılımcı öğretmenlere uzmanlık yapmıştır. Bu uygulama öğretmenlerin iş birliği içerisinde on dört hafta sürmüştür. İki hafta yazılı sınavlar olduğu için uygulamayı öğretmenler gerçekleştirememişlerdir. OSB olan kaynaştırma öğrencisinin babası araştırmacıyı 2024 – 2025 öğretim yılında da telefonla arayarak uygulamanın devam etmesini istemiştir. Öğrencinin ailesi yapılan araştırmadan memnun kaldığını belirtmiştir.

4.8. Uygulama Sonrası Süreçte Toplanan Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın uygulama sonrası süreçte yanıtlanması amaçlanan araştırma soruları ile ilişkili olarak; uygulama süresince OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derslerine giren öğretmenlerin ve destek eğitim öğretmenlerinin okul içi iş birliği ile ekip çalışmasına dayalı uygulamaların etkililiğine dönük bilgi ve becerilerde meydana gelen değişiklikler, öğretmenlerin OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgi ve becerilerinde, öğretmenler arası iş birliğinde

oluşan değişiklikler ve katılımcıların kaynaştırma uygulamasındaki işbirlikçi çalışmalarıyla ilgili görüşleri incelenmiştir.

Araştırma süresince özel eğitim öğrencileri ile görevli müdür yardımcısı her aşamada bilgilendirilmiş, ayrıca hazırlanan eylem planında okul müdürü ve müdür yardımcısının görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerle yapılan yansıtma toplantıları ile ilgili önceden müdür yardımcısına bilgi verilmiş toplantı odası ayarlanmıştır. Toplantı süresince odaya kimse girmemiştir. Ayrıca araştırmacı toplantı öncesinde salon ile ilgili gözlem yapmış salonun boş olup olmadığına bakmıştır. Toplantı sonrasında salonda en son araştırmacı çıkmıştır. Toplantı ve uygulama sürecinde ilgili müdür yardımcısına araştırmacı tarafından bilgi verilmiştir. Ders öğretmenlerinin uygulama sırasında yapması gereken etkinlikler ile ilgili müdür yardımcısına bilgiler verilmiştir. Araştırma süresince yapılan planlamaya göre eylem planları gerçekleştirilmiş araştırmacı günlüğü, gözlemler, yönetici görüşmesi gibi yollarla çeşitli değerlendirmeler yapılmış ve süreç sonunda yöneticilerle görüşme yapılmıştır.

4.8.1. Uygulama Sonrası Yönetici Görüşmelerine İlişkin Bulgular

Görüşmeler uygulama öncesinde yapıldığı gibi yöneticilerin odalarında önceden randevu alınarak ve etik kurallara dikkat edilerek gerçekleştirilmiştir. Bu sayede uygulama öncesinde sonrasında sürecin yöneticilerle ve öğrenciyle ilgili faydası anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda yapılan araştırma ile ilgili olarak kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin sayıları, yetersizlik düzeyi, OSB olan öğrencinin sosyal ve akademik başarı düzeyi, yapılan şikâyetler, öğretmenlerin iş birliği, öğrencinin okula devamı, okulda oluşturulan kurullar, okul çaplı plan ve öğrencinin ailesi ile iş birliği gibi konular hakkında yöneticilerle görüşmeler yapılarak uygulama sonrası okul içi iş birliğiyle ilişkili bilgiler edinilmeye çalışılmıştır. Bu konuda yöneticilerle ilk olarak kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin sayıları, yetersizlik alan düzeyi ve OSB olan öğrencinin uygulama sonrasında akademik başarılarındaki değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur.

Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2:%100) şu yanıtı vermiştir; OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğretmenleri ile gerçekleştirilen görüşmelerin, toplantıların ve uygulamaların yararlı olduğu, öğretmenlerin aralarındaki iş birliğinin öneminin farkına vardıklarını, uygulama sürecinde öğretmenlerin öğrenciye yaptıkları etkinliklerin çok yararlı olduğu, OSB olan öğrencinin öğretmenler arası iş birliği ile kendisine güveninin geldiği, öğrencide akademik ve davranışsal olarak olumlu yönde

düzelme görüldüğünü, akademik olarak öğrencinin ilerlediğini, olumlu yönde değişimler olduğu ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: “Olumlu yönde değişim oldu. Size teşekkür ederim. Destekleriniz için. Her sınıf seviyesinde kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerimiz vardır. Öğretmenlerimiz destek eğitim odasında bu öğrencilerimize yardımcı olmaya çalışıyorlar, verimli olduğunu düşünüyorum. Olumlu yönde değişimler var. Bunu derse giren öğretmenler ile görüşmemizde anladım. Akademik olarak çocukta düzelmeye oldu. Öğretmenlerimizin gayretleriyle öğrencimizin ve ailenin de istekleriyle gayretleriyle öğrencinin akademik anlamda ilerlediğini düşünüyoruz”(Y2), diyerek uygulamanın yararlı olduğuna vurgu yapmıştır.

Bu konuda, yöneticilere ikinci olarak okulunuzda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili şikâyetler konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Yöneticilerin biri (1: %50) şu yanıtı vermiştir; Uygulama sırasında öğrenci ile ilgili şikâyetler azalmıştır. OSB olan öğrencide olumlu yönde değişim olduğu ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: “Olumlu yönde değişim olduğu düşüncesindeyim. Sizin olumlu davranış desteği vermenizle öğretmenlerimizle görüşmelerinizle otuzmlı öğrenci ile ilgili şikâyetler azalmıştır. Ayrıca verilen destek eğitimler sayesinde şikâyetler her geçen gün azaldığını söyleyebilirim. Çocukta bu şikâyetler azaldıkça çocukta olumlu etkiler yapıyor”(Y2), diyerek olumlu yönde değişim olduğuna ve öğrenci ile ilgili yakınmaların azaldığına vurgu yapmıştır.

Yöneticilere üçüncü olarak okulunuzda kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrencinin eğitim süreci ile ilgili öğretmenlerin iş birliği sürecinde uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; Öğretmenler arası iş birliği uygulama sürecinde ve sonrasında daha çok arttığı ve iş birliğinin önemini öğretmenler tarafından anlaşıldığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: “Öğretmenler arası iş birliği uygulama sonrası daha çok arttı. Uygulama yararlı oldu. İş birliğinin önemi bence daha çok

anlaşıldı. Bu tür çalışmalar öğretmenlerin özel eğitime bakış açılarını değiştiriyorlar. Dolayısıyla bununla ilgili mevzuat, yönetmenler çerçevesinde çok daha faydalı, yararlı çalışmalar yaptınız” (Y1), diyerek öğretmenler tarafından iş birliğinin öneminin daha fazla anlaşıldığına ve özel eğitime bakış açısını değiştirdiğine vurgu yapmıştır.

Bu konuda yöneticilere beşinci olarak okulunuzda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin okula devamı ve devamsızlığı konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; OSB olan öğrencinin devamsızlığının azaldığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: “Uygulama sırasında okulumuzda otizmlili öğrencinin devamsızlığı azalmıştır. Kaynaştırma, eğitimlerine düzenli devam eden öğrenciler bunun faydasını görüyorlar ama düzenli devam etmeyenler devamsızlık noktasında sıkıntısı olan öğrencilerde çok fazla bir faydası olmuyor ne yazık ki” (Y2), diyerek OSB olan öğrencinin devamsızlığı azalmıştır. Bunun sonucunda öğrenci okulu daha çok sevmiş ve öğrencinin başarısının arttığına vurgu yapmıştır.

Bu konuda yöneticilere altıncı olarak okulunuzda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derslerine giren öğretmenlerle öğrencilerle ilgili konularda okulda oluşturulan kurullar (Öğretmenler Kurulu, Zümre Öğretmenler Kurulu, Şube Öğretmenler Kurulu, BEP Geliştirme Kurulu) ile iş birliği konusundaki uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; Olumlu yönde değişim olmuştur. Kurulların önemi öğretmenler tarafından daha fazla anlaşıldığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir: “Olumlu yönde değişim olmuştur. Hem zümre öğretmenler kurulunda hem de şube öğretmenler kurulunda bu öğrencilerin sadece öğrencilerin değil tüm öğrencilerin durumları tek tek ele alınıyor ama özellikle bu öğrencilere daha fazla zaman ayrılıyor durumları daha detaylı görüşülüyor. Bu da öğretmenlerin öğrencileri olan özellikle kaynaştırma eğitimi alan öğrencilere olan yaklaşımında olumlu etkiler yaratıyor. Kurulların daha önemli olduğunu bu çalışma ile anladım” (Y2), diyerek olumlu yönde değişim olduğu ve kurulların önemini daha fazla anladığına vurgu yapmıştır.

Bu konuda yöneticilere yedinci soru olarak okulunuzda OSB olankaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derslerine giren öğretmenlerle öğrenci ile ilgili konularda öğrencinin ailesiyle iş birliği konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Yöneticilerin biri (1: %50) şu yanıtı vermiştir; Uygulama sırasında ve sonrasında öğretmenlerle öğrencinin ailesinin aralarındaki iş birliği artmıştır. Öğrencinin ailesi yapılan iş birliğinden memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca iş birliği ile öğretmenlerin ilgisini öğrenciye karşı olumlu yönde arttığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:“Uygulama sonrası iş birliği daha çok arttığı görülmüştür. Velilerde yaptığımız iş birliği ve iletişim sonucunda veriler bundan en fazla memnun olan onlardır. Çünkü çocuklarının lakin meydana gelen her türlü her türlü küçük de olsa ufak bir değişiklik onlar için çok büyük bir kazanımdır ve onlar çok daha mutlu etmektedir. Dolayısıyla onlar da öğretmenlere okula karşı ilgisi, alakası ve sonuçta çok güzel olmaktadır emniyeti artmaktadır” (Y1), diyerek uygulama sırasında ve sonrasında iş birliği artmış ve öğrencinin ailesinin memnun kaldığına vurgu yapmıştır.

Yöneticilere son olarak OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciile ilgili uygulama sonrasında eklemek istedikleri görüşlerinin olup olmadığı ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan yöneticilerin tümü (2: %100) şu yanıtı vermiştir; OSB olan öğrencilerin spor yapmalarını tavsiye ediyorum. Ayrıca öğrencinin daha fazla kültürel etkinliklere katılması gerekir. İş birliği ile ilgili daha detaylı çalışmaların yapılması gerektiği ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:“Başka eklemek istediğim. Bu konuda daha detaylı çalışmalar yapılabilir. Daha fazla ders saatleri bu çocuklara yönelik dersleri oluşturulabilir, okul sonrası yapılabilir veya hafta sonları yapılabilir. Öğrencilerde daha olumlu etkileri olur diye düşünüyorum. Yaptığınız bu çalışmaya benzer otizm ile ilgili farklı çalışmalar öğretmenlerle ve velilerle ilgili yapılabilir. Diye düşünüyorum”(Y2), diyerek OSB ile ilgili öğretmenler ve velileri ilgilendiren farklı çalışmalar yapılması gerektiği ile ilgili vurgu yapmıştır.

Yöneticilerle uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede; OSB olankaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin davranışlarında ve akademik performansında olumlu yönde değişim olduğu anlaşılmıştır. Öğrencinin ödevini ve diğer sorumluluklarını hemen yerine getirdiği görülmüştür. Öğrenci sınıfını ve akranlarını daha çok sevdiği bunun sonucunda öğrenci başarısının arttığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin sosyal ve kültürel etkinliklerin önemini anladıkları görülmüştür. OSB olan öğrencinin ailesi ikna edilerek öğrenciye Türkçe ve Matematik derslerinde ikinci dönem destek eğitim verildiği belirlenmiştir. Öğrencinin okulun bölümlerini öğrendiği anlaşılmıştır. BEP'leri öğrencinin dersine giren öğretmenlerin tümünün hazırladığı ve bu hazırlanan planlar doğrultusunda derslerin işlenmeye devam ettiği görülmüştür. Yöneticiler ve öğretmenler arası iş birliği ile OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin kendisine güveninin geldiği saptanmıştır. Öğretmenler arası iş birliğinin önemini daha çok anlaşıldığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine bakış açıları olumlu yönde değiştiği anlaşılmıştır. Öğrenci ile ilgili şikâyetlerde azalma görüldüğü belirlenmiştir. Okulda oluşturulan kurulların önemini öğretmenlerin daha çok anladığı görülmüştür. En önemlisi de okul içi paydaşların öğrencinin akademik ve sosyal başarısı için iş birliğinin önemini fark ettiği belirlenmiştir. Kaynaştırma uygulamaları ile ilgili yöneticilerin ve öğretmenlerin okul çaplı bir planın önemini anladıkları belirlenmiştir.

4.8.2. Uygulama Sonrası Öğretmen Görüşmelerine İlişkin Bulgular

Araştırmacı, araştırma konusuyla ilgili olarak OSB olan öğrencinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında okul içi öğretmenler arası iş birliği hakkında öğrencinin sınıfına derse giren öğretmenler ve öğrencinin sınıfı ile ilgilenen rehber öğretmenle uygulama sonunda bir görüşme gerçekleştirmiştir. Araştırma süresince öğretmenlerin neler yapacaklarına ilişkin her aşamada bilgi verilmiştir. Ayrıca OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ve öğretmenlerine ilişkin uygulanan eylem planları ile ilgili görüşmeler yapılmıştır. Uygulama sonlarında değerlendirmeler yapılmıştır.

4.8.3. OSB Olan Öğrenci ile İlgili İş Birliği Uygulamaları ve Uygulama Sonrası Durumlar

Öğretmenlerin, OSB olan öğrencinin kaynaştırma eğitiminde iş birliği uygulamalarının olumsuz yönlerinin uygulama sonrası değişim olup olmadığı ile ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur.

Katılımcı öğretmenler ile uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede; OSB olan öğrencinin kaynaştırma eğitiminde öğretmenler arası iş birliği uygulamalarının olumsuz yönlerinin olup olmadığı ile ilgili soru sorulmuş, öğretmenlerin tümü (11: %100) aksine çok faydalı olduğu konusunda görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Katılımcı öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “İşbirliğinin olumsuz olduğunu düşünmüyorum. Otizm konusunda biraz bilgim arttı” (Ö2), diyerek iş birliğinin olumsuz yönünün olmadığına vurgu yapmışlardır. “İşbirliği uygulamalarının olumsuz yönleri olduğunu düşünmüyorum. Bence yararlı. Davranış değişim hissetmedim. Ramazan’ın davranışlarında herhangi bir değişik olumsuz yönde değişik yok. Sadece biraz şiddete meyilli arttı gibi hissediyorum. Sadece kesin kesinlikle yok yani”(Ö3), şeklindeki ifadelerden iş birliği uygulamalarının çok yararlı olduğu konusunda fikir beyan ettikleri saptanmıştır.

“Hayır. Olumsuz yönü yok. Aksine çok yararlı oldu. Öğretmenler arası iş birliğin olumsuz yönü yok. Ancak burada rehberlik servisinin daha etkili, daha organize anlamında koordinatörlük daha etkili bir koordinatörlük yapması gerektiği düşünüyorum. Bence daha sık toplantılar olması lazım. Aylık veya iki haftada bir toplantı yapılması gerekir”(Ö5), diyerek öğretmenler arası iş birliğinin çok yararlı olduğu ile ilgili fikir beyan ettikleri belirlenmiştir.

4.8.4. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Uygulama Sonrası Öğretmenlerin Bilgi Alma Durumları

Katılımcılara, dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenciniz kimlerden ne zaman ne tür bilgi almaları konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.21’de sunulmuştur.

Tablo 4.21.Dersinizde Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden OSB Olan Öğrenciniz İle İlgili Bilgi Almaları Konusunda Uygulama Sonrası Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Rehber Öğretmen	Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11	5	26,3
Uzman	Ö9, Ö10	2	10,52
Araştırmacı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö11	9	47,34
Okul İdaresi	Ö10	1	5,26
Sınıf Öğretmeni	Ö10	1	5,26
Öğrencinin Ailesi	Ö1	1	5,26

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede, dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenciniz kimlerden ne zaman ne tür bilgi almaları konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğu ile ilgili soruya, çoğunluğu (10: %53) rehber öğretmen, uzman, okul idaresi, sınıf öğretmeni ve öğrencinin ailesi, birkaçı (9: %47) araştırmacıdan bilgi aldığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Uygulama çok faydalı oldu. Ama çabuk bitti. Öğrenciyi daha çok tanıdım. Sizin verdiğiniz bilgiler yararlı oldu. Yani görüşlerimde değişim oldu”(Ö4), diyerek uygulamanın çabuk bittiğine vurgu yapmışlardır.

“Bugüne kadar bir tek sizden destek aldım hocam. Öğrenci ile ilgili görüşlerim değişti. Rehberlik hocalarımızdan da destek alabilirim. Otizm hakkında bilgi sahibi olmam gerektiğini fark ettim. Rehberlik öğretmenlerimizle ortak plan hazırlayıp ona göre uyguladığımız şeyler oldu. Uzmanıdan bilgi almam gerektiğini anladım”(Ö6), şeklindeki ifadelerden öğretmenlerin araştırmacının yaptığı yansıtma toplantıları ve uygulamalardan yararlandıklarına vurgu yapmışlardır.

“Sizden, Rehber öğretmenden ve ailesinden bilgi aldım. Öğrenci ile ilgili önceden bilgi almanın yararlı olduğunu düşünüyorum. Yaptığımız toplantılar ve uygulamanın yararlı olduğunu düşünüyorum”(Ö11), diyerek uygulamanın yararlı olduğuna vurgu yapmışlardır.

Katılımcılara, almış olduğu bilgilerin yeterliği konusunda görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur. Öğretmenler ile uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede; almış olduğu bilgilerin yeterliği konusundaki soruya, çoğunluğu (7: %58) değişim olduğunu bilgilerinin yeterli olmadığını kendini geliştirmeleri gerektiğini, birkaçı (5: %42) değişim olduğunu ayrıca bilgilerinin yeterli olduğu konusunda görüşlerini belirttikleri belirlenmiştir. Buna göre, öğretmenlerin iş birliği ile ilgili değişim olduğunu bu konuda daha fazla bilgi verilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Daha çok bilgiye ihtiyacımız var. Öğrenciyi daha fazla tanıma imkânımız oldu. Verilen bilgilerin faydalı olduğunu düşünüyorum”(Ö3), diyerek yeni bilgiler öğrenmeye gereksinimi olduklarına vurgu yapmışlardır.

“Daha önceden de bu konuda bilgim vardı zaten. Otizmlilerle ilgili doktora dersimde Türkçe öğretiminde özel eğitim dersi almıştım. Orada engel türlerinde işlemiştik. Dolayısıyla önceden bilgim vardı. Hassas bir çocuktur. Ona göre eğitim yöntemi bulmamız gerekiyor”(Ö5), şeklindeki ifadelerinden OSB ile ilgili bilgilere gereksinimi olmadığına vurgu yapmışlardır.

“Oldu tabii ki. Olumlu yönde oldu. Yani çocuğun durumunu biraz daha iyi bilince ona göre yaklaşımda bulunuyoruz. Uygulama olumlu dönüt vermiştir”(Ö11), diyerek uygulamanın olumlu olduğu ile ilgili vurgu yapmışlardır.

4.8.5. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Uygulama Sonrası Öğrencinin Performans Durumları

Katılımcılara uygulama sonrası yapılan işbirlikçi çalışma sonrasında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik performansında değişim olup olmadığıyla ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur. Katılımcı öğretmenlerle uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede; uygulama sonrası yapılan işbirlikçi çalışma sonrasında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik performansında değişim olup olmadığıyla ilgili soruya çoğunluğu (10: %91) olumlu yönde değişim olduğunu, bir (1: 9,09) katılımcı ise öğrencide değişim olmadığı konusunda görüş belirttikleri belirlenmiştir. Buna göre OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik performansında olumlu yönde değişim olduğu görülmüştür.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Yapılan işbirlikçi çalışma sonrasında öğrenci akademik performansı ile ilgili olumlu yönde bir artış var. Başarı düzeyine ve anlama düzeyinde bir artış var. Onu fark edebiliyorum”(Ö3), diyerek öğrencinin akademik başarısında artış olduğuna vurgu yapmışlardır. “Olumlu yönde değişim oldu. Bence yararlı bir uygulamaydı. Matematik dersimde özellikle verdiğim ödevleri yaptı. Sorulara yanıt verdi. Selam vermeyi öğrendi. Bazı konuları destek alarak yaptı”(Ö6), şeklindeki ifadelerinden öğrencinin akademik başarısında olumlu yönde değişim olduğu belirlenmiştir. “İşbirlikçi çalışma sonunda otizmlilerle öğrencinin akademik performansında olumlu yönde değişim olmuştur. Uygulamanın faydalı olduğuna inanıyorum”(Ö10), diyerek OSB olan öğrencinin akademik olarak başarısında artış olduğuna vurgu yapmışlardır.

Katılımcılara dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenci ile yaptığımız çalışma öğrencinizin performansı konusunda bilgi paylaşımınızda değişim olup

olmadığı ile ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur. Katılımcı öğretmenlerle uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede, dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenci ile yaptığımız çalışma sonrasında öğrencinizin performansı konusunda bilgi paylaşımsızda değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuş; öğretmenlerin tümü (11: %100) öğrencinin performansı konusunda bilgi paylaşımında değişim olduğu konusunda görüş belirttikleri belirlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin uygulama sonucunda OSB olan öğrencinin performansı ile ilgili iş birliğinde birbirleriyle görüş alışverişinde buldukları görülmüştür.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Öğretmenler arası iş birliği olumlu oldu. Bilgi paylaşımı daha fazla arttı. Bu da öğrencinin akademik ve sosyal başarısını arttırdı. Bilgi paylaşım, uygulama yaptığımız değişim, öğrenci, öğretmen iş birliği ile öğretmen iş birliğini olumlu yönde etkilemiştir”(Ö1), diyerek öğrencinin performansı ile ilgili bilgi paylaşımının arttığına vurgu yapmışlardır.

“Değişim oldu. Bilgi paylaşımımız daha çok arttı. Ramazan’ın performansında yükselme var. Derse katılımı az. İletişim kurabilme performansında artış var. Yetişkinlerle daha iyi iletişim kurduğunu gördüm” (Ö3), diyerek öğretmenler arası bilgi paylaşımında olumlu yönde değişim olduğu saptanmıştır.

“Bilgi paylaşımıyla ilk geldiğim zaman öğrenci ilk tanıdığım zaman öğretmenler arasında bu çok belki konuşulmuyordu birbirimize bilgi aktarırken öğrenci daha çok tanıdıktan sonra ve yaptığımız uygulamadan sonra, otizmlili öğrenci alakalı daha fazla konuşur olduk. Yani iş birliğimiz daha fazla artmıştır” (Ö10), şeklindeki ifadelerinden bilgi paylaşımının olumlu yönde arttığına vurgu yapmışlardır.

4.8.6. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Uygulama Sonrası Öğrencinin Davranışları ile İlgili Durumlar

Katılımcılara müdahale sonrası OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin davranışlarında değişim olup olmadığıyla ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.22’de sunulmuştur.

Tablo 4.22. Müdahale Sonrası OSB Olan Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrenci Davranışları İle İlgili Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Öğrencinin Davranışları Olumlu Yönde Değişti	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö1	10	58,8
Öğrenci Daha Çok Sakinleşti	Ö1, Ö6	2	11,76
Öğrencinin Okuduğunu Anlaması Biraz Düzeldi	Ö2	1	5,88
Öğrencinin Akranları ile İletişimi Arttı	Ö3, Ö6	2	11,76
Öğrencinin Olumsuz Davranışlarında Azalma Oldu	Ö7	1	5,88
Öğrenci Sosyalleşmeye Başladı	Ö11	1	5,88

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede müdahale sonrası OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin davranışlarında değişim olup olmadığıyla ilgili sorulara, çoğunluğu (10: %59) öğrencinin davranışlarında olumlu yönde değişim olduğunu, birkaçı (7: %41) öğrencinin olumsuz davranışlarında azalma olduğunu, öğrencinin okuduğunu anlamasının düzeldiğini, öğrencinin sosyalleşmeye başladığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Buna göre öğrencinin davranışlarını değiştirme ile ilgili gerçekleştirilen uygulamanın olumlu olduğu belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Müdahale sonrası otizmlili öğrenci daha sakinleşti. Olumlu davranışlarının arttığını düşünüyorum” (Ö1), diyerek öğrencinin sakinleştiğine vurgu yapmışlardır. “Davranışları olumlu yönde düzeldi. Ramazan’ın anlaması biraz düzeldi. Ama öğretmenler arası iş birliği önemlidir” (Ö2), şeklinde ifadesi ile iletişiminin düzeldiğine vurgu yapmışlardır.

“Bence olumlu yönde değişim oldu. Oyunlara dâhil olmaya başladı. Sosyalleşmeye başladı. İletişimi olumlu yönde gelişti. Bizlerle olan diyalog yani benim şahsım kendi dersim için söylüyorum mesela sportif etkinliklere katılmama gibi bir şey sergiliyor şu an özellikle gelip spor malzemesi istiyor. Bence uygulamadan sonra iletişimi ve özgüveni geldi diyebilirim” (Ö11), diyerek müdahale sonrası olumlu yönde değişim olduğuna vurgu yapılmıştır.

4.8.7. OSB Olan Öğrenci İle İlgili Uygulama Sonrası Okuldaki Kurullarda Alınan Kararlar ile İlgili Durumlar

Katılımcılara dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenci için okuldaki kurullarda ne tür kararlar alınmış ve bu alınan kararlar ile ilgili uygulama sonrası

değişimler, düzeltmeler ve uygulamalar konusunda değişim olup olmadığıyla ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.23’de sunulmuştur.

Tablo 4.23. OSB Olan Öğrenci Hakkında Okuldaki Kurullarda Alınan Kararlarla İlgili Uygulama Sonrası Değişimler ve Düzeltmeler Konusunda Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Okul Çaplı Plan Yapılmaya Çalışıldı	Ö1	1	7,14
Öğrenci İkinci Dönem Destek Eğitim Odasından Ders Aldı	Ö1, Ö7	2	14,28
Uygulama Sonrası BEP’lerde Düzeltmeler Yaptım	Ö2, Ö3, Ö8	3	21,42
Kurulların Önemini Daha Fazla Anladık	Ö3, Ö10, Ö11	3	21,42
Kurullarda Ortak Karar Almaya Başladık	Ö5, Ö6	2	14,28
Kurullarda Alınan Kararlarda İkinci Dönem Düzeltmeler Yaptım	Ö9	1	7,14
Değişim Olmuştur	Ö4	1	7,14
Yanıt Yok	Ö9	1	7,14

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede, dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenci için okuldaki kurullarda ne tür kararlar alınmış ve bu alınan kararlar ile ilgili uygulama sonrası değişimler, düzeltmeler ve uygulamalar konusunda değişim olup olmadığıyla ilgili soru sorulmuş, çoğunluğu (12: %86) okul çaplı plan yapılmaya çalışıldı, öğrenci destek eğitim odasında eğitim aldı, uygulama sonrası BEP’lerde düzeltmeler yaptım ve kurulların önemi daha çok anlaşıldı, bir (1: % 7) katılımcının değişim olduğu konusunda görüş belirttikleri görülmüştür. Ek olarak bir (1: %7) katılımcının ise soruya yanıt vermediği belirlenmiştir. Buna göre kurullarda alınan kararların birkaçının öğretmenler tarafından ikinci dönem değişimler ve düzeltmeler yapıldığı saptanmıştır.

Bu katılımcı öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Bizim en önemli kararlarımız BEP toplantılarında alındı. Ramazan’ın BEP toplantısında ben sınıfta ön tarafta oturması gerektiğini belirttim. Okul çaplı planı uygulamaya çalıştık. BEP toplantılarında aldığımız kararları uygulamaya öğretmenlerle birlikte çalıştık. Destek eğitim odasında ders almasını sağladık”(Ö1), diyerek BEP toplantılarında alınan kararları uygulamaya çalıştıklarına vurgu yapılmıştır.

“Uygulama sonrası kurulların önemini daha çok anladık. Kurullarda alınan kararları uygulamaya çalışıyoruz. Kurulların önemli olduğunun farkına vardık. Yaygın özelliklere has tabloda şey var öğrencinin davranışsal değişiminde öğretmenler kendi aralarında yaptığı toplantılarda kurullardaki, toplantılarda yeterli kabul edilmesi gerektiği konuşuluyor. Rehberlik servisi bu konuda destek oluyor. Ayrıca yıllık planlardaki bireyselleştirilmiş eğitim

programları düzenleniyor. Sonradan öğrenci ile ilgili düzenlemeyi öğrenciye göre yaptık’’(Ö3), şeklinde ifadesiyle ikinci dönem kararlarda düzeltmeler yaptıkları belirlenmiştir.

‘‘Yılın başında alınan kararlarda ikinci dönem bazı değişiklikleri öğrencinin yetersizliğine göre yaptım’’ (Ö9), diyerek alınan kararlarda ikinci dönem bazı değişiklikler yaptığına vurgu yapmışlardır.

4.8.8. OSB Olan Öğrenci ile İlgili Uygulama Sonrasında Öğretmenlerin İş Birliği Yapması ile İlgili Durumlar

Katılımcılara dersinizde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığı ile ilgili görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.24’de sunulmuştur.

Tablo 4.24. OSB Olan Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrenciile İlgili İş Birliği Yapma Konusunda Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Değişim Olmuştur	Ö1, Ö4, Ö5, Ö10	4	36,36
İşbirliğinin Önemi Anladık	Ö2, Ö7	2	18,18
Öğretmenler Arası İletişim Artmıştır	Ö3, Ö6	2	18,18
Olumlu Etkileri Olmuştur	Ö8, Ö9, Ö11	3	27,27

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede, dersinizde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuş, tümü(11: %100) iş birliği yapma ile ilgili görüşlerinde değişim olduğu ile ilgili görüş belirttikleri görülmüştür. Buna göre katılımcı öğretmenlerinin iş birliğinin önemini uygulama sonrası daha fazla anladıkları belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; ‘‘Öğretmenler kendi aralarında iş birliğinin önemli olduğunu daha çok anladı’’(Ö2), diyerek öğretmenlerin iş birliğinin önemini anladıklarına vurgu yapmışlardır. ‘‘Ben verimli olduğunu düşünüyorum. Öğrencinin sınıfı çok kalabalıktır. Öğrenci az olsa daha fazla uygulama yapabiliriz. Olumlu olduğunu düşünüyorum. Yani her öğretmen kendi dersi açısından çocuğun durumunu paylaştığında, biz de ona göre a bu ders böyleymiş diye kendimize pay çıkarabiliyoruz’’(Ö5), şeklindeki ifadelerinden öğretmenlerin aralarındaki iletişimin yararlı olduğu görülmüştür.

“Olumlu oldu. Birbirimizi uygulama ile ilgili bilgilendirdik. Aynı etkinlikleri farklı branşlarında yapmasını sağladık. Öğretmenlerle iletişimimiz arttı. Bu şekilde”(Ö6), diyerek birbirlerine konu ile ilgili bilgi verdikleri belirlenmiştir.

Öğretmenlere uygulama yürütmede herhangi bir engelle karşılaşp karşılaşmadığı ile ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur.

Katılımcılarla uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede; uygulama yürütmede herhangi bir engelle karşılaşp karşılaşmadığı ile ilgili görüşleri sorulmuş, çoğunluğu (10: %91) engelle karşılaşmadığını ve bir (1: %9) katılımcı ise soruya yanıt vermediği konusunda görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Katılımcılarla konu ile ilgili görüşmede; “Hayır herhangi bir engelle karşılaşmadım. Öğretmen arkadaşlar iş birliği içerisinde uygulamayı yaptı”(Ö4), diyerek herhangi bir engelle karşılaşmadıklarına vurgu yapmışlardır.“Yok, hayır karşılaşmadım. Paydaşlar daha çok yardımcı oldular”(Ö6), şeklindeki ifadelerinden birbirleriyle aralarında iş birliği yaptıklarına vurgu yapmışlardır.“Hayır. Karşılaşmadım. Aksine çok olumlu oldu”(Ö11), diyerek uygulamanın yararlı olduğuna vurgu yapmışlardır.

Öğretmenlere OSB olan kaynaştırma öğrenciniz ile ilgili aynı şubede derse giren diğer ders öğretmenleriyle iş birliği konusunda uygulama sonrası düşüncelerinde değişim olup olmadığı ile ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur. Katılımcılarla uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede, OSB olan kaynaştırma öğrenciniz ile ilgili aynı şubede derse giren diğer ders öğretmenleriyle iş birliği ile ilgili uygulama sonrası düşüncelerinde değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuş, tümü (11: %100) OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili öğretmenlerin iş birliği konusunda görüşlerinin olumlu yönde değiştiği konusunda görüş belirttikleri belirlenmiştir. Buna göre uygulama sonrası OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin tümünün görüşlerinin olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede;“Öğretmenler arası iş birliği çocuğu olumlu etkilemiştir. Derse katılma ve odaklanma açısından olumlu etkilemiştir”(Ö1), diyerek öğretmenler arası iş birliğinin önemine vurgu yapmışlardır.

“Uygulama sonrası otizmli öğrencinin öğrenmesi için daha fazla iş birliği yapmamız gerektiğini anladım. Ona daha farklı testler vererek daha farklı görsel neye hâkim zekâsı, ona yönelik ona daha ağır baskın olarak bir eğitim sistemi olarak düşündük kafamızda. Ona göre farklı ekstra bilgiler verdik”(Ö10), şeklindeki ifadelerinden öğretmenlerin iş birliği ile ilgili görüşlerinde değişim olduğu görülmüştür.

“İşbirliği konusunda görüşlerim değişti. Öğretmenler arası iş birliğinin çok önemli olduğunu anladım. Şube Öğretmenler Kurulunda alınan kararların bazılarını ikinci dönem değiştirdik”(Ö11), diyerek öğretmenler arası iş birliğinin önemine vurgu yapmışlardır.

4.8.9. Öğretmenlerin OSB Olan Öğrenci ile İlgili Bireyselleştirilmiş Eğitim Planını Etkinleştirme ile İlgili Durumlar

Katılımcılara OSB olan öğrencinize kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) kararını etkinleştirme konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığı ile ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur. Katılımcı öğretmenlerle uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede, OSB olan öğrencinize kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) kararını etkinleştirme konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuş, çoğunluğu (9: %82) BEP kararını etkinleştirmede uygulama sonrası görüşlerimde değişim olduğunu ve birkaçı (2: %18) görüşlerinde değişim olmadığı konusunda görüş belirttikleri belirlenmiştir. Buna göre BEP kararını etkinleştirmede öğretmenlerin görüşlerinin olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir.

Katılımcılarla konu ile ilgili görüşmede; “Değişim oldu. BEP’lerin önemli olduğunu daha çok anladım. Ben sınavlarda ve derste uyarlamalar yaptım. Çocuğun seviyesine uygun soru sordum. BEP’leri her öğretmenin dönem başında yapması gerekir”(Ö4), diyerek OSB olan öğrenci ile ilgili derste ve yazılı sınavlarda öğretmenlerin uyarlamalar yaptığı belirlenmiştir.

“Düşüncelerimde olumlu yönde değişim olduğunu söyleyebilirim. Her kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için BEP hazırlanması gerektiğini düşünüyorum. Mutlaka çok faydalı olduğunu düşünüyorum. BEP doğrultusunda mutlaka destek eğitim alması gerektiğini düşünüyorum”(Ö5), şeklindeki ifadelerinden BEP’lerin önemine ve öğrencinin destek eğitim alması gerekliliğine vurgu yapmışlardır.

“Uygulama sonrası görüşlerimde değişim olmuştur. BEP’ler öğrencinin yetersizliğine göre hazırlanmalıdır. BEP’ler öğrencinin öğrenmesi ve davranışlarının olumlu yönde gelişmesi için uygulanması bence önemlidir. Bu konunun içerisinde otizm, öğrenciler için yeterli bilgi olduğunu düşünmüyorum... Onda geliştirilmesi gerekiyor. Şu anda kararları çok açıkçası desteklemiyor”(Ö10), diyerek BEP’lerin öğrencinin yetersizliğine göre hazırlanmasına vurgu yapmışlardır.

4.8.10. Öğretmenlerin İşbirliği ile İlgili Yapılan Çalışmayı Başka Okul ve Kurumlara Önerme ile İlgili Durumlar

Katılımcılara okulunuzda yapılan bu çalışmayı başka okul ve kurumlara önermeyle ilgili görüşlerini anlatan temalar sunulmuştur. Katılımcı öğretmenlerle uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede; okulunuzda yapılan bu çalışmayı başka okul ve kurumlara önermeyle ilgili görüşleri sorulmuş, katılımcı öğretmenlerin tümü (11: %100) çalışmayı başka okul ve kurumlara önerebileceğini belirtmişlerdir. Buna göre yapılan çalışmanın yararlı olduğunu başka okul ve kurumlarda uygulanabileceği konusunda görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Bence önerilebilir bir çalışma. Otizm bir engel değildir. Siz de biliyorsunuz bu çocuklar farklı bireyler buna göre yaklaşmak lazım gerekiyor. Öğrenmesi için. Evet, yani bu farklı okullarda da bunun bence akademik düzeyde öğretmenler eğitim verilmesi gerekiyor”(Ö5), diyerek çalışmayı başka okullara önereceğine vurgu yapmışlardır.

“Önerebilirim. Uygulanabilir olduğunu düşünüyorum. Bizim okula faydalı oldu”(Ö6), şeklindeki ifadesinden gerçekleştirilen çalışmanın okullarında yararlı olduğu görülmüştür. “Öneririm. Çünkü bir tek öğrenci bile bizim için çok önemlidir. O öğrenciyi biz ilgilenmezsek kaybederiz hocam. İlgilendiğimiz zaman öğrenci nasıl kazanabiliriz? Bu çok önemlidir. Tabii ki de eksikleri var, geliştirilmesi gerekiyor ama geliştirildiği takdirde tabii ki de öneririm. Öğrenciyi kazanma açısından”(Ö10), diyerek bir öğrencinin bile eğitimde önemli olduğuna vurgu yapmışlardır. Öğretmenlere uygulama sonrasında eklemek istedikleri başka görüşleri olup olmadığı konusunda görüşlerini anlatan temalar Tablo 4.25’de sunulmuştur.

Tablo 4.25. Eklemek İstedikleri Başka Görüşleri Olup Olmadığı ile İlgili Öğretmen Görüşleri

Temalar	Katılımcılar	f	%
Uygulamaların Arttırılması Gerekir	Ö1, Ö2, Ö5	3	23,07
Kaynaştırma Uygulamaları Konusunda Daha Fazla Bilgi Verilmelidir	Ö2	1	7,69
Öğrenciyi İyi Tanımamız Gerekir	Ö5, Ö10	2	15,38
Profesyonelce Eğitilmesi Gerekir	Ö11	1	7,69
Eklemek İstedğim Bir Şey Yok	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7,Ö8, Ö9	6	46,14

Temalar incelendiğinde; katılımcılarla uygulama sonrası gerçekleştirilen görüşmede, uygulama sonrasında eklemek istedikleri başka görüşleri olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuş, çoğunluğu (7: %54) uygulamaların arttırılmasını, kaynaştırma uygulamaları ile ilgili daha çok bilgi verilmesi gerektiğini ve öğrencinin profesyonelce eğitim alması gerektiğini, birkaçı (6: %46) konu ile ilgili görüşlerinin olmadığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Görüş belirten katılımcı öğretmenler; bu tür uygulamaların arttırılmasını, OSB olan öğrencilerin çok iyi tanınmasını ve bu öğrencilerle ilgili Milli Eğitim Bakanlığı'nın özel program dâhilinde müfredatlar hazırlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu öğretmenlerle konu ile ilgili görüşmede; “Bu uygulamaların arttırılması gerekir. Kaynaştırma konusunda daha çok bilgi verilmesi gerekir. Hani konuya çok hâkim değilim ayrı mesele ama yani birebir diğer kaynaştırma öğrencilerine yapılan planlar yapılmamalı bence. Çünkü dediğim gibi Ramazan benim otizmlî öğrencim İngilizceye çok yetenekli. Sınıfta birçoğundan daha yüksek alıyor. Hatta geçenlerde dinleme sınavı yaptım yani sınıfta en iyi öğrenciden bile daha iyi yapmış. Ramazan dinleme sınavını” (Ö2), diyerek kaynaştırma uygulamaları ile ilgili daha fazla bilgi verilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

“Şunu ekleyebilirim. Çocukların yani bu çocukların yakından tanınması gerektiğini, çocukların ruh hallerinin iyi bilinmesi gerektiğini, buna göre bir adım atılması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca yaptığınız bu uygulamaların arttırılması gerektiğini düşünüyorum” (Ö5), şeklindeki ifadelerinden OSB olan öğrencileri iyi tanımaları gerektiği konusuna vurgu yapmışlardır.

“Bunun bakanlık düzeyinde özel program dâhilinde müfredatlar ile belirtilerek daha sistematik daha profesyonelce bu çocuklar üzerine eğilmesi özel kurumlarca özel eğitimli

öğretmenler tarafından üzerine düşülmesi gerektiğini düşünüyorum”(Ö11), diyerek Milli Eğitim Bakanlığı tarafından müfredatlar belirlenmesi gerektiği ile ilgili görüş belirttiği görülmüştür.

4.9. Uygulama Sonrası Aile Bireyleri ile Görüşmelere İlişkin Bulgular

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin babasına birinci soru olarak çocuğunuza tanı ve değerlendirme işlemleri sonucunda kaynaştırma eğitimi verilme kararı konusunda uygulama sonrası düşüncelerinizde değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; Çocuğumun eğitimi için kaynaştırma eğitiminin önemli olduğu konusunda fikir beyan etmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede ‘*‘Olumlu yönde düşüncem değişti. Çocuğumun eğitimi için kaynaştırma eğitiminin önemli olduğunu anladım’’*(V1), diyerek kaynaştırma uygulamaları eğitimi ile ilgili düşüncesinin olumlu yönde değiştiğine vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına ikinci soru olarak, çocuğunuzun dersine giren branş öğretmenleri ve destek eğitim öğretmenlerinin öğrenciyle ilgili konularda iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; Destek eğitimin önemli olduğunu anladığı, çocuğunun olumsuz davranışlarının azaldığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; ‘‘Olumlu yönde görüşlerim değişmiştir. Destek eğitimin önemli olduğunu anladım. Çocuğumda sorunlar azaldı. Sınıfta daha çok arkadaşları tarafından benimsenmeye başlandı. Öğretmenlerin iş birliği benim çocuğumun eğitimi için önemli olduğuna inanıyorum. Yani öğretmenlerle bir değişim oldu’’(V1), diyerek öğretmenlerin iş birliğinin çocuğunun eğitimi için önemli olduğuna vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına üçüncü soru olarak, çocuğunuz ile ilgili konularda okul yöneticileri ile iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; uygulama sırasında okul yönetimi ile iş birliklerinin olumlu olarak geliştiği ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; *“Olumlu yönde okul idarecileri ile iş birliğimiz gelişti. Okul idarecileri ile daha fazla görüşmemiz gerektiğini fark ettim”*(V1), diyerek uygulama sırasında okul yönetimi ile daha fazla görüştüklerine vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına ayrıca alt başlık ikinci bir soru olarak, Bireysel Eğitim Geliştirme Birimi ile iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığı ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; uygulama sırasında bireysel eğitim geliştirme birimi ile aralarında daha fazla görüşme yaptıklarını ve görüşlerinde uygulama sonrası değişim olduğu ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; *“Olumlu yönde değişim oldu. Uygulama sırasında rehber öğretmen ile ve bireysel eğitim geliştirme birimi ile daha fazla görüşme yaptık”*(V1), diyerek bireysel eğitim geliştirme birimi ile daha çok görüştüklerine vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına dördüncü soru olarak, öğretmenler tarafından çocuğunuza ders için yapılan öğretim planı, öğretim süreci ve problem davranış konusunda öğretmenler arası yapılan iş birliği ile ilgili değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; çocuğunun ders çalışması ve ödev yapması konusunda değişim olduğu ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; *“Değişim oldu. Çocuğum daha fazla dersine evde çalışmaya başladı. Çocuğum için yapılan her şey çocuğumun öğrenmesini sağlayacaktır. Bu aralar çocuğum daha fazla derse çalışmaya başladı. Uygulama süresince ödevlerini yaptırmaya çalıştık”*(V1), diyerek öğrencinin uygulama sırasında daha çok ders çalıştığına vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına beşinci soru olarak, çocuğunuz hakkında üst öğrenimle ilgili daha uygun olan öğrenim için uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; görüşlerinde değişim olduğu ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; *“Üst öğrenimde kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlerin BEP’leri etkinleştirmeleri gerektiğini söyleyebilirim. Olumlu*

yönde görüşlerim değişmiştir”(V1), diyerek öğretmenlerin üst öğrenimde BEP’lerin etkinleştirilmesinin önemine vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına altıncı soru olarak, çocuğunuz ile ilgili okuldan aldığınız şikâyetler konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; öğrenci ile ilgili uygulama sırasında şikayetlerin azaldığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; “*Olumlu yönde değişim oldu. Çocuğumla ilgili şikâyetler azaldı*”(V1), diyerek çocuğu ile ilgili şikayetlerin azaldığına vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına yedinci soru olarak, çocuğunuzun eğitimi ile ilgili okul/ öğretmenlerin sizinle iş birliği konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; öğretmenlerin çocuğuyla ilgili aralarındaki iş birliğinin uygulama sırasında arttığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; “*Öğretmenlerin iş birliği uygulama süresinde arttığını gördüm. Tabi bizde memnun kaldık*”(V1), diyerek öğretmenlerle aralarında iş birliğinin arttığına vurgu yapmıştır. Öğrencinin babasına sekizinci olarak, çocuğunuzun eğitimi ile ilgili okul/ öğretmenlerin yaptıkları iş birliğinin verimliliği konusunda uygulama sonrası değişim olup olmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; öğretmenlerin aralarındaki iş birliğinin çocuğu için verimli olduğu ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir. Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; “*Öğretmenler arası iş birliği verimli olmuştur. Öğretmenler arası iş birliğinin olumlu olduğunu düşünüyorum*”(V1), diyerek öğretmenler arası iş birliğinin önemli olduğuna vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına dokuzuncu olarak, okulunuzda yapılan bu tür çalışmalarını başka okul ve kurumlara öneri ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğrencinin babası; Çocuğu için okuldaki yapılan çalışmayı başka okullara önermiştir bu konuda görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; “*Öneririm tabii ki. Çünkü otizmli olan öğrencilerin öğretmenlerinin iş birliği önemlidir*” (V1), diyerek öğretmenlerin aralarındaki iş birliğinin önemine vurgu yapmıştır.

Öğrencinin babasına son soru olarak, uygulama sonrasında eklemek istediği başka görüşünün olup olmadığı sorulmuştur. Öğrencinin babası; eklemek istediği başka düşüncesi olmadığı ile ilgili görüş belirttikleri belirlenmiştir.

Bu konuda öğrencinin babası ile ilgili görüşmede; “*Eklemek istediğim düşünce yoktur*”(V1), diyerek eklemek istediği bir düşüncesinin olmadığına vurgu yapmıştır.

Araştırma süresince yapılan planlamaya göre hazırlanan eylem planları uygulanmış, araştırmacı notları, resmi belgeler, gözlemler ve öğrencinin ailesi ile görüşme gibi yollarla çeşitli değerlendirmeler yapılmış ve süreç sonunda öğrencinin ailesi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme müdür yardımcısının odasında etik ilkelere özen gösterilerek velinin rahat edebileceği bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşmede ses kaydı alınmıştır. Bu sonuca göre uygulama öncesi ve sonrasında sürecin OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili etkisi diğer veriler ile karşılaştırmalar yapılarak anlaşılmaya çalışılmıştır.

Öğretmenlerin çoğunluğu uygulamadan sonra OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin olumlu davranışları ve bilgileri aynı sırada oturan akranından öğrendiğini söylemişlerdir. Öğretmenler iş birliği ile OSB olan öğrenci akran eğitimi ile birçok bilgi öğrenmiştir. Ayrıca öğrencinin ailesine de akran eğitimi hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmacı ile OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin annesi ile görüşmede, öğrencinin annesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni ile telefonla görüşmüştür. Anne, çocuğuna sınıfta yaptırıldıkları etkinliklerden memnun kaldığını, öğretmene ve çocuğuyla ilgilendiği için teşekkür ettiğini söyledi. Ayrıca öğretmen görüşmelerinde öğrencinin annesi İngilizce, Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Bilişim Teknolojileri öğretmenlerine de öğrenciye yaptırıldıkları uygulamalardan dolayı teşekkür ettiği belirlenmiştir. OSB olan öğrencinin ailesi araştırmacı ile yapılan görüşmelerde uygulamalardan memnun kaldıklarını, söylemişlerdir (Araştırmacı Günlüğü, s.66).

4.10. OSB Olan Kaynaştırma Eğitime Devam Eden Öğrenci Akademik Başarısında Değişimlere İlişkin Bulgular

1. Öğrenci sınıfta gerçekleştirilen etkinlikler ve öğretmenlerin ilgisini fark ederek okula istekli olarak devam etmiştir. Bu sayede öğrencinin devamsızlığı azaldığı saptanmıştır.
2. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin okul ve sınıf kurallarını öğrendiği belirlenmiştir.
3. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin okulun bölümlerini öğrendiği belirlenmiştir.
4. Uygulamadan sonra OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin ailesi ile yapılan görüşmede, çocuklarının uygulamadan önce ödev yapmayı sevmediğini ancak uygulamadan sonra öğretmenlerinin iş birliği içerisinde verdikleri ödevi, isteyerek yaptığını söylemişlerdir. Yani öğretmenlerin iş birliğinin önemli olduğunu belirtmişlerdir (Araştırmacı Günlüğü, s.71).
5. Öğretmenlerin sınıf içerisinde verdikleri etkinlikleri OSB olan öğrenci isteyerek yapmıştır. Yaptığı etkinliklerin sınıf ya da okul panosunda asılmasından memnun olduğu görülmüştür.
6. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin sınıfta yaptıkları uygulamalar (sorulan sorular, yazı resim çalışmaları, ödevler gibi) ile akademik başarı seviyesinin arttığı görülmüştür.
7. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin okuması hızlanmış ve yazmasının düzeldiği saptanmıştır.
8. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin Türkçe dersinde uygulama sırasında ve sonrasında daha fazla kurallı cümle kurabildiği görülmüştür.
9. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrenciyi aynı sınıfta öğrenim gören akranları benimsemiş ve sınıfta kabullenmiştir. Bu sayede öğrencinin sınıfa uyum sağlamanın kolaylaştığı görülmüştür.
10. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin öğretmenleri ve akranları ile iletişiminin arttığı saptanmıştır.
11. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin problem davranışlarında azaldığı veya yok olduğu belirlenmiştir.
12. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin uygulama sırasında ve sonrasında özgüveninin arttığı belirlenmiştir.
13. OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin sorumluluklarını yerine getirmeyi öğrendiği belirlenmiştir.

14. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin aynı sınıfta öğrenim gören akranlarını sosyalleştirmiş, akranlarında OSB olan öğrencinin sosyalleşmesine yardımcı oldukları görülmüştür.

15. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğretmenlerinden sosyal ve iletişim becerilerinin bazılarını öğrendiği saptanmıştır.

16. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci 2023-2024 eğitim ve öğretim yılı ikinci dönem Türkçe ve matematik derslerinden destek eğitim almıştır.

17.OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili şikayetlerin azaldığı saptanmıştır.

4.11. Öğretmenlerin İşbirliğiile İlgili Değişimlerine İlişkin Bulgular

1. Öğretmenler kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için uygulanan bireyselleştirilmiş eğitim planının önemini anlamışlardır. Öğretmenler bireyselleştirilmiş eğitim planını yaptıkları görülmüştür. Ayrıca BEP'leri sınıfta etkinleştirmeye çalıştıkları saptanmıştır.

2. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine bakış açılarının olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir.

3. Öğretmenlerin OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin tanınmasını sağlandığı görülmüştür.

4. Öğretmenler OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili sorun olduğunda bu sorunu nasıl çözeceklerini öğrendikleri saptanmıştır.

5. Öğretmenler sınıfta OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin olumsuz davranışlarında ve öğrenci ile ilgili kriz olması durumunda öğrenciyeye müdahale yöntemlerini öğrendikleri saptanmıştır.

6. Öğretmenler; okul yönetimi, kendi aralarında ve öğrencinin ailesi ile iş birliğini geliştirdikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin aralarında iş birliğinin önemini daha fazla anlaşıldığı görülmüştür.

7. Öğretmenler, okulda bulunan kurullarda alınan kararların önemini anladıkları belirlenmiştir.

8. Öğretmenler, kaynaştırma uygulamalarında ekip çalışmasının önemli olduğunu anladıkları görülmüştür. Bu konuda araştırma yaparak yeni bilgiler öğrenmeye gayret ettikleri saptanmıştır.

9. Öğretmenlerin, OSB tanımlı çocuklar ve özellikleri konusunda bilgi edindikleri görülmüştür.

10. Öğretmenlerin öğrenci için sosyal ve kültürel etkinliklerin önemini anladıkları saptanmıştır.
11. Öğretmenler, okul çaplı uygulama planının önemli olduğunu anladıkları saptanmıştır.
12. Öğretmenlerin, OSB ile ilgili bilgilerinin yeterli olmadığı saptanmıştır. Uygulama sonrasında OSB ile ilgili yeterli bilgileri öğrendikleri görülmüştür.
13. Öğretmenler OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye sınıfta nasıl davranacaklarını fark etmişlerdir.
14. Öğretmenler, iş birliği içerisinde OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye nasıl etkinlik yaptıracaklarını öğrendikleri anlaşılmıştır.

Araştırmada uygulanan eylem planlarının (okul içi iş birliğine dayalı uygulamalara yönelik) akış şeması aşağıdaki gibi yapılmıştır: İlk eylem planında, Araştırmanın uygulama öncesinde yapılan gözlemlerde ve görüşmelerde öğretmenlerin OSB olan öğrenciler ve özellikleri ile ilgili bilgilerinin az olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple öğretmenlere OSB olan öğrenciler ve özellikleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Öğretmenlere, “OSB olan çocuklar ve özellikleri” ile ilgili bilgiler verme olarak planlanmıştır. Öğretmenlere konu ile ilgili araştırmacı tarafından hazırlanan kitapçıklar dağıtılmış ve OSB olan öğrenciler ile ilgili bilgiler anlatılmıştır. Ayrıca öğretmenlere OSB olan öğrencilerle öğretim yapılırken dikkat etmeleri gereken noktalar ve ödevler konusunda bilgiler verilmiştir.

İkinci eylem planında, ise öğretmenlere “Kaynaştırma eğitiminde ekip çalışması ve Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için BEP’leri yapmaları gerekliliği” konularında bilgiler anlatılmıştır. Çevremizden örnekler verilmiştir. Ekip çalışmasının önemi ve öğretmenlere BEP’leri neden yapmaları ile ilgili bilgiler anlatılmıştır.

Üçüncü eylem planı, öğretmenlere, “OSB olan öğrencinin problem davranışlarını azaltma ve yok etme” konusunda bilgiler anlatılmıştır. Öğretmenlere örneklerle problem davranışları azaltma ya da yok etme yöntemi anlatılmıştır.

Dördüncü eylem planı, öğretmenlere “OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin yaptığı sınıf içi etkinliklerin panoda sergilenmesi ve OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için okul kuralları kitapçığı yapımı” konusunda bilgiler anlatılmıştır. Öğrencinin yaptığı etkinliklerin panoda sergilenmenin önemi konusunda bilgiler

verilmiştir. Günlük yaşamımızdan örnekler verilmiştir. Kitapçık bölümleri öğretmenlere dağıtılmıştır. Sınıftaki ve okulun bölümlerindeki kuralları öğrenci ile birlikte hazırlamaları istenmiştir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin okul kurallarına uymakta sorunlar yaşadığı ve okulun bölümlerini bilmediği gibi davranışlar görüldüğü belirlenmiştir. Bunun için öğretmenlerle birlikte okul kuralları kitapçığı oluşturulmuş ve OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye hediye edilmiştir. Öğretmenler arası okul içi iş birliğine yönelik uygulamalardan “okul kuralları kitapçığı” iş birliğine yönelik alan kullanılmıştır. Bu kitapçık OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciyi öğrenim gördüğü okulun bölümlerini tanınmasına yardımcı olmuştur. Yansıtma toplantısında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenler önce bilgilendirilmiştir. Okulun bölümlerinin kuralları öğretmenlerin derslerine göre önemli olan kurallardan başlanarak sırasıyla yazmaları istenmiştir. Buradaki amaç OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin okulun bölümlerinde diğer öğrencilerinde uyduğu kuralları tekrar ederek hem yeni yerler ve durumlarda başa çıkmada ilgili kuralları kavramasını kolaylaştıracaktır. Ekip çalışması yoluyla ilk olarak öğretmenlerin iş birliği içerisinde beraber çalışarak sorumluluk alma, iletişim, takım çalışması ve iş birliği gibi beceriler ile ilgili gözlemler yapılmaya çalışılmıştır.

Beşinci eylem planında, Öğretmenler arası iş birliği uygulamalarının faydaları öğretmenlere anlatılmıştır. Ekip çalışması yoluyla ilk olarak öğretmenlerin iş birliği içerisinde beraber çalışarak sorumluluk alma, iletişim, takım çalışması ve iş birliği gibi beceriler ile ilgili gözlemler yapılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulguları, alanyazını ve araştırmacının deneyimleri ışığında tartışılmıştır.

İlk olarak araştırma boyunca uygulama eylem planlarından (yöneticilerin, öğretmenlerin ve öğrencinin ailesiniñ birliğine yönelik) bahsedilmiştir. Ardından bu eylem planlarının uygulanmasıyla oluşan okul içinde yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencin ailesiniñ birliği ile meydana gelen ekip çalışması ortamı ve OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrenci ve sınıf arkadaşlarına yansması alanyazınla ilişkilendirilerek tartışılmıştır. Ayrıca ekip çalışması ile öğrencinin sınıf içi etkinliklerine, olumlu davranışı öğrenmesi, okul kuralları ve kaynaştırma öğrencileri için BEP'lerin önemine değinilmiştir.

Bu araştırmada; tam zamanlı olarak kaynaştırma uygulamaları kapsamında öğrenim gören OSB olan öğrencinin dersine giren öğretmenlerin aralarında, yöneticilerle ve öğrencinin ailesi ile ilgili gerçekleştirdikleri iş birliğinin etkililiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Resmi belgelerin incelenmesi, kurullara katılım, yansıtma toplantıları, gözlem ve katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler analiz edilmiş, daha sonra bu analize göre eylem planı oluşturulmuş ve bu plan uygulanmıştır. Bu plan sonucunda elde edilen verilerin sonuçları alanyazınçerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırmacı uygulama süresince; yöneticiler, öğretmenler ve öğrencinin ailesi arasında iş birliği, öğretmen eğitimi, öğretmenlerin iş birliği içerisinde OSB olan öğrenci ile birlikte yaptığı etkinlikler, sosyal ve iletişim becerileri, okuldaki kurullarda kaynaştırma öğrencileriyle ilgili alınan kararlar, OSB olan öğrencinin olumlu ve olumsuz davranışları, BEP'lerin desteklenmesi akran aracılı öğretim ile talep etme öğretim yöntemi aracılığı ile öğrencinin bağırma ve ağlama davranışlarının azaltılması ya da yok edilmesi olarak belirlenmiştir. Ayrıca araştırmacı iki haftada bir öğretmenlerle toplantı yapmış OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencisinin yaptığı uygulamalar konusunda öğretmenlerin deneyim, bilgi ve görüşlerini dinlemiştir. Birkaç öğretmenin uygulama sırasında isteksiz ve gönülsüz davrandığını gözlemlemiştir. Bazı öğretmenlerin ise OSB olan öğrenciye derslerinde konu ile ilgili soru sormadığını, ödev vermediğini ve sesli olarak metin okutmadığını yapılan toplantılarda fark etmiştir. Uygulama yapmakta isteksiz davranan ders

öğretmenleri ile görüşerek sorunu çözmüştür. Ders öğretmenleri görüşmeden sonra uygulamayı gerçekleştirmiştir.

5.1. Kaynaştırma Uygulamalarının Öğrenciye Katkıları

Kaynaştırma uygulamalarının yetersizliği olan öğrencinin sınıftaki tipik gelişim gösteren akranlarına bazı bilgiler sağladığı görülmüştür. Bu bilgiler kaynaştırma uygulamalarının öğrencinin tipik gelişim gösteren akranlarına bireysel farklılıklar karşısında kabullenmeleri ve desteklemeleri kaynaştırma uygulamalarına daha olumlu açıdan bakmalarını ve yetersizliği olan öğrencileri destekleyen bir rolde ilişki kurmalarını sağladığı yönünde sıralanmaktadır (Acarlar, 2016; Salend, 2008). Ayrıca öğrencinin tipik gelişim gösteren akranları, yetersizliği olan öğrenciyi anlayarak yardımcı olmayı öğrenmelerinin olumlu ve kabullenici tutum sergilemelerine yardım ettiği de belirtilmektedir (Çetrez – İşcan, Fazlıoğlu ve Parlak, 2015).

Öğrencilerin bireysel farklılıkları, onlara verilecek eğitimin oluşmasında çok önemli bir değere sahiptir. Bu, yetersizliği olan öğrencilere yönelik hazırlanan, bireysel farklılıkları göz önüne alması için özel eğitim hizmetleri uygulanmaktadır (Dedeoğlu ve Yüksel, 2017). Gelişen toplumlarda insan haklarına göre uygulanan, özel gereksinimli olan öğrencilerin, aynı sınıfta eğitim gördüğü akranlarıyla eğitim almaları kabul edilen ve yapılması zorunlu bir uygulamadır. Ancak eğitim sistemlerinde bu uygulamalar işlerlik kazandıracak olan kişiler öğretmenlerdir. Öğretmenler eğitim sistemimiz içerisinde en önemli uygulayıcılardır. Bunun için öğretmenlerin aralarındaki iş birliği çok önemlidir. Öğrencilerin seviyelerine göre, öğrenmeleri için her türlü ayrıntının düşünüldüğü, her tür araç – gereç ve uygulamaların olduğu bir sınıfta bile en önemli faktör, bunları en üst düzey çalışmayla sınıftaki öğrencilerine sunacak olan bireyler öğretmenlerdir (Şahinel, 2007). OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin aralarındaki iş birliği ile öğrencinin sosyal ve iletişim becerilerinde ve akademik düzeyde başarısı artacaktır. Bunun sonucunda öğrencinin kendisine güveninin gelmesi sağlanabilecektir. Bu sayede öğrenci hem sınıfta ve hem de evde istekli bir şekilde derslerine çalışacaktır. Öğretmenlerin OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ve ailesi ile aralarında iş birliği artarsa öğrenci okulu benimser ve daha derslerinde daha çok başarılı olabilir.

OSB olan öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunların bulunarak çözülmesi, sınıfların mevcudu, öğretmenlerin aralarında iş birliği gibi etkenlerin öğrencilerin gereksinimlerine göre

düzenlenmesi gerekmektedir (Dunlap ve Carr, 2007). Bu öğrencilerimizin öğrenmelerini kolaylaştıracak uygulama ve etkinliklerin yaptırılması, yöntem ve tekniklerin uygulanması OSB olan öğrencinin sınıf ortamına uyum sürecini olumlu yönde desteklemektedir. Sınıf mevcudunun kalabalık olması, öğrencinin sesten rahatsız olması ve öğretmenin sınıfta öğrenci ile ilgileyecek zamanının az olması öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarını sınırlayan etmenlerdendir. Bu nedenle kaynaştırma uygulamaları eğitimi OSB olan öğrencinin sınıfına uyum sürecinde, okulun ya da sınıfın fiziki ortamı bu tür yetersizliği olan öğrencilerin gereksinimlerine yönelik olarak tasarlanması, OSB olan öğrenciye öğretmenler tarafından gerçekleştirilen bu uygulamaların daha çok artırılması sınıfa uyumlarını kolaylaştıracaktır. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili öğretmenlerin ders sırasında bir süre ilgilenmesi öğrenciye etkinlik yaptırması öğrencinin akademik olarak başarısının artmasına yardımcı olacaktır. Bu uygulamaların artırılması öğretmenlerin iş birliği içerisinde olmaları OSB olan öğrencinin özgüveninin artmasını da sağlayacaktır. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıf mevcudu azaltılırsa öğrencinin sınıfa uyumu ve akademik başarısı daha fazla artması mümkün olabilecektir.

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğretmenleri ve akranlarıyla iletişimsel sorunlar yaşaması, sorunlarını bağırma, ağlama davranışları göstererek dile getirmesi, akranlarıyla ve çevresiyle olan iletişimsel sorunlar olması nedeniyle sosyal beceri yetersizliği gözlenmektedir. OSB olan öğrenci hangi olaya nasıl bir tepki verecekleri ile ilgili konularda zorlanmaktadırlar. Bu nedendir ki, OSB olan öğrencilerin almış oldukları eğitimde sosyal olarak gelişimlerine dikkat edilmesi gerekir (Avcıoğlu, 2005). Öğretmenlerin OSB olan öğrencilere iletişim becerilerini geliştirerek sınıf ortamına uyum sağlamasına gayret göstermeleri gerekir. Bulgular kısmında uygulama süresince akran öğretimi, talep etme ve öğrencilerin öğretmenlerinin iş birliği ile derslerinde bir iletişim becerisini öğrenciye öğretmişlerdir. Dunlap ve Carr (2007)'a göre, OSB olan bireylerin, bağırmaları, ağlamaları ve takıntılı davranışlar sergilemeleri onlarda iletişimsel problemlere sebep olduğu gibi dil ve sosyal beceriler bakımından gereken başarıyı göstermelerine engel olmaktadır.

OSB olan öğrenciler, tam olarak zihinsel ya da bedensel bir probleme sahip olmamakla birlikte, bu öğrenciler iletişimsel sorunlar yaşamaktadırlar. Bu iletişimsel sorunlar yok edilmediğinde sosyal ve davranışsal yetersizliklere sahip bireyler olarak yetiştikleri belirtilmektedir. Ancak bu sorunlar giderilerek OSB olan bireylerin sosyal olarak daha az iletişimsel sorunlar yaşaması olanaklıdır (Gates, Kang ve Lerner, 2017). Bundan dolayı,

öğrencilerin bireysel farklılıkları gözetilerek yapılan panoya resim asılması gibi uygulamalar öğrencinin sosyal becerilerini destekleyerek sınıfa uyum sürecini pozitif olarak etkilediği, OSB olan öğrencinin bu uygulamalar sırasında takıntılı ve tekrarlayıcı davranışları çok azalttığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin iş birliği içerisinde bu uygulamaları OSB olan öğrenciye sınıfta yaptırması gerekir. Ders öğretmenlerinin aralarındaki iş birliğiyle OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin bazı olumsuz davranışlarının azalmasına ya da yok edilmesine ve öğrencinin olumlu davranışlarının artmasını sağlayacaktır. Ayrıca öğrencinin akranlarıyla iletişim becerisinin gelişmesini kolaylaştıracak ve sınıf ortamına uyum sağlamasına yardımcı olabilecektir. Öğrencinin ağlamadan ve bağırmadan OSB olan öğrenci ile ders öğretmeni görüşürse olumsuz bir durum olduğunda parmak kaldırıp neler yapacaklarını anlatırsa öğrencinin bazı olumsuz davranışları azaltılabilir veya yok edilebilir. Ayrıca öğrenci ile öğretmenin arasında iletişim artabilir.

Yaşadığımız bu süreçte son zamanlarda kaynaştırma uygulamaları eğitimi gören OSB olan öğrencilerin sayılarında artış olması nedeniyle, ders öğretmenlerinin birçoğunun sınıfında kaynaştırma uygulamaları eğitimine devam eden OSB olan öğrencinin olacağını düşünürsek, öğretmenlerin bu yetersizliği olan öğrencilere karşı tutum, davranışları ve ders içi yapacakları uygulamalar ile ilgili yardım almaları gereklidir. Çünkü ders öğretmenleri, kaynaştırma uygulamaları eğitimi gören OSB olan öğrencilerin sadece sosyal olarak değil, akademik anlamda başarılarını artırarak, OSB olan öğrencilere sınıf içinde başarı duygusunu tattırarak, onları yaptıkları ile bazen küçük ödüllendirmeler, sınıfta alkışla varlıklarını hissettirerek sınıf ortamına uyum sürecini olumlu olarak artırabilmektedir(Garrad, Rayner & Pederson, 2019). Öğretmenlerin OSB olan öğrencilere iş birliği ile ilgili bu duyguları tattırmaları gerekir. Araştırmacının öğretmenlere yansıtma toplantıları yoluyla görüşmelerle bilgi ve tecrübelerini örneklerle anlatması öğretmenlerinde bu öğrendikleri bilgi ve uygulamaları OSB olan öğrenciye etkinliklerle yaptırmaya gayret etmiştir. Bunun sonucunda öğrenci yeni bilgiler ve beceriler öğrenmiştir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin becerileri artmıştır. Yöneticilere, ders öğretmenleri ve öğrencinin ailesine alan uzmanları tarafından OSB ile ilgili toplantı, seminer ve görüşmeler yapılırsa öğrencinin okula uyum süreci, becerileri ve akademik başarısında olumlu değişimler olabilir.

Araştırma bulguları, kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlerin okul içi iş birliğinin OSB olan öğrenciye, ailesine ve okula katkılarının olduğunu göstermektedir. Kaynaştırma uygulamalarının yetersizliği olan öğrencilerin akademik ve sosyal gelişiminde olumlu etkileri

olduğu belirlenmiştir (Batu, Subaşı – Yurtçu, 2018; Cole, Waldron & Majd, 2004; Salend, 2008; Friend ve Bursuck, 2006). Bu bağlamda değerlendirme sürecinde gerçekleştirilen görüşmelerde OSB olan öğrencinin sınıfta nasıl davranması gerektiğini öğrendiği, talep etme davranışını öğrendiği, bireysel yönergelere uyma becerisinin geliştiği, sorumluluk verildiğinde yerine getirilmesini öğrendiği belirtilmiştir. Öğretmenin birisinin görüşmede “Biz OSB olan öğrenci ile ilgili yeni bilgiler öğrendik, arkadaşları da öğrendi. Ayrıca OSB olan öğrenci de öğretmenlerinden ve arkadaşlarından yeni bilgiler öğrendi.” sözünü söylemiştir. Kaynaştırma uygulamalarında öğretmenler arası iş birliğinin öğrencinin ailesine yönelik katkılarından birisi aile içinde olumlu bir iklimin oluşması olarak belirtilmiştir. Alanyazında çözüm önerilerinin uygulanması aşamasında öğretmenlerle gerçekleştirilen yansıtma toplantıları yoluyla araştırmacı, öğretmenlerin iş birliği içerisinde yaptıkları uygulamayı yakından takip etme olanağı bulmuş ve OSB olan öğrenci ile yapılan uygulamaları değerlendirmek için bu aşamada araştırmacı kayıt tutmuştur (Sheridan & Kratochwill, 2007). Uygulamanın değerlendirilmesi aşamasında okul yönetimi ve öğretmenlerden alınan resmi belgeler, paydaşların görüşleri analiz edilerek değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen uygulamada OSB olan öğrenciye ilişkin değişiklikler öğrencinin yaptığı resimler, ödevler, güzel yazı çalışmaları, zihin haritası gibi etkinlikler incelenmiştir. Kaynaştırma uygulamalarının ailelere yönelik katkılarından biri ailede olumlu bir iklimin meydana gelmesi olarak bildirilmiştir (Batu ve Subaşı – Yurtçu, 2018). Sınıf öğretmenliği görevi yaptığım ilkokulda dördüncü sınıfta diğer ders öğretmenleri ve alan öğretmenleriyle yapılan iş birliği ile kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin iletişim becerileri ve diğer becerilerinin arttığını gözlemlemiştim. Bu nedenle OSB olan öğrencinin yeni bilgiler ve beceriler öğrenmesi için öğretmenler arası iş birliğinin önemli olduğu beklenmektedir. Öğretmenler arası iş birliği artırılırsa öğrencinin okula uyumu, sorumluluk bilinci ve akademik başarısı daha çok artabilecektir. Böylece OSB olan öğrenci sınıfını benimseyecektir.

Kaynaştırma uygulamaları eğitimiyle birlikte sınıf içerisinde ders öğretmenlerinin uyguladığı akran eğitimi ya da talep etme yöntemi gibi uygulanan farklılaşmış öğretim teknikleri, bu tür öğrencilerin anlamalarını daha da kolaylaştırmış akranlarına alışıarak okula daha istekli gelmesine yardımcı olmuştur. Böylece öğrencinin devamsızlık süresi azalmıştır. Öğrencinin derse katılımı artmıştır. Bilgi ve tecrübelerime dayanarak kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin ders öğretmeni ile iletişim kurduğunda öğrencinin olumsuz davranışlarının azaldığını aksine olumlu davranışlarının çoğaldığını gördüm. Bu nedenle OSB

olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile öğretmenlerin ve akranlarının iletişiminin önemli olduğunu belirtebilirim. Akran eğitimi, talep etme yöntemi ve taklit becerilerini öğrenci sınıfta benimserse öğrencinin öğrenmesi daha fazla kolaylaşabilecektir.

OSB olan öğrencinin dersine giren alan öğretmenleriyle destek eğitim öğretmenlerinin aralarındaki yaptıkları iş birliği öğrencinin olumlu davranışı ve başarısı açısından çok önemli olabilmektedir. Böylece ders öğretmeni ve destek eğitim öğretmeni iş birliği halinde öğrenciye işledikleri konuları, öğrencinin daha iyi öğrendikleri bilgileri takip etmelerini sağlayabileceklerdir. Ayrıca gerçekleştirilen iş birliği ile öğrencinin konuyu daha kolay öğrenmesi kolaylaşabilecektir. Ders öğretmenleriyle destek eğitim öğretmenlerinin iş birliği sonucunda OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin hangi konuyu daha iyi bildiği ve eksik olduğu konular ile ilgiligörüş alışverişinde bulunabilirler. Bu sayede destek eğitim öğretmenin öğrenciye hangi bilgileri öğretmesi gerektiği ile ilgili bilgi edinirler. Destek eğitim öğretmenleri öğrencinin yetersizliğine göre plan yapabilirler. Öğretmenler, öğrencinin güçlü ve zayıf yönleri hakkında bilgi sahibi olabilirler. Ders öğretmenleri ile destek eğitim öğretmenlerinin aralarında iş birliği artırılırsa öğrencinin yararına olduğu görülmüştür.

Okulda bulunan BEP geliştirme biriminin işler hale getirilmesi gerekir. Bu toplantıların en az ayda bir defa kaynaştırma öğrencileriyle ilgili toplantı yapılabilir. Bunun sonucunda bu birimde görevli olan müdür ya da müdür yardımcısı, rehber öğretmen, ders öğretmenleri ve öğrenci velisi arasında iş birliğinin daha çok artmasına yardımcı olacaktır. Okulda bulunan paydaşlar arasında iş birliğinin artması öğrencinin yararına olacaktır. Böylece öğrencinin olumsuz davranışları azalabilecek ve akademik başarısı artabilecektir. Ayrıca alanyazında mevcut araştırmaların genellikle bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, okullarda BEP geliştirme biriminin işler halde olmaması, toplantıların içeriklerinde birtakım eksiklikler olduğu ve öğretmenlerin bilgi eksikliklerinde sınırlılıklar olduğu ile ilgili bulgularla aynı doğrultudadır (Batu, 1998; Çuhadar, 2006; Aslan, 2021; Şengün, 2022; Yıldız, 2024). Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye olumlu davranış desteği, yeni beceriler öğrenmesi ve akademik başarısı için BEP geliştirme biriminde alınan kararların ders öğretmenlerince işler hale getirilmesi gerekir. Okulda bulunan BEP geliştirme birimi işler hale getirilirse kaynaştırma öğrencilerinin ve öğretmenlerin yararına olacaktır. Böylece BEP geliştirme birimindeki görevli öğretmenler sürekli görüş alışverişinde bulunup kaynaştırma öğrencilerinin başarısı artabilecektir.

OSB olan kaynaştırma öğrencilerinin sınıfta öğretmenlerine talepte bulunması, akran öğretimi gibi yöntemler sınıfta oluşacak birçok sorunu çözebilmektedir. Akran eğitimi yöntemi birçok öğretmenin derslerinde yararlandığı önemli yöntemlerdendir. Çünkü OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci dikkat ve taklit becerisi ile birçok yeni bilgiler ve davranışlar öğrenebilmektedirler. Kaynaştırma uygulamalarının buna göre başarılı olmasından bahsedebiliriz. Sınıf eğitim öğretmenliğinden edindiğim tecrübe ve deneyimime göre OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye sorumluluk alma, yeni bilgiler ve beceriler öğretiminde akran eğitimi, taklit ve talep etme tekniklerinin yararlı olduğu belirlenmiştir.

OSB olan öğrenciye destek eğitim sınıfında işlenen derslerin, okulda dersler bittikten sonra yapılması öğrenci için daha yararlı olabilecektir. Böylece öğrenci sınıftaki dersten çıkıp, destek eğitim sınıfındaki derse gitmesinin önüne geçilebilecektir. Öğrenci sınıftaki işlenen dersine odaklanarak bunun sonucunda öğrenci başarısının artmasını sağlayabilecektir. Gözlemlerime göre destek eğitimin ders bittikten sonra yapılması öğrencinin öğrenmesinde çok yararlı olabileceği anlaşılabilmektedir.

OSB olan kaynaştırma öğrencilerinin öğrenim gördüğü okullarda destek eğitimin çok önemli olduğunu belirtebiliriz. Öğretmenin verdiği destek eğitim, dersler bittikten sonra destek eğitim odasında veya uygun bir sınıfta öğrenci ile birlikte veya grupta yapılabilmektedir. Öğrenci ile öğretmen ders yaparsa öğrencinin eksiklerini öğretmen anlar ona göre program yaparak konular tekrar edilir. Böylece olumlu öğrenme pekiştirilmiş olabilmektedir. OSB olan öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarında bir diğer etken ise öğrencinin ailesinin yardımı olarak belirlenebilmektedir. Aile öğrenciyi evde destekler ve öğretmenlerle iletişimi iyi olursa öğrenci daha başarılı olabilmektedir. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin eksik olduğu derslerde destek eğitim alırsa öğrenci başarısı için çok önemli olabilecektir.

5.2. Okuliçi İş Birliğine Dayalı Uygulamaların Katkıları

Araştırmada katılımcılarla yapılan uygulama sonrası yapılan görüşmelerde kaynaştırma uygulamaları ile ilgili görüşlerin kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlerin iş birliğine katkıları ve zorlukları bağlamında düşüncelerini açıkladıkları görülmüştür. Bu çerçevede kaynaştırma uygulamalarında öğretmenlerin iş birliği ile ilgili anlatılan zorlukların,

katkılarından daha çok sayıda çeşitlilikte olduğu görülmüştür. Belirlenen bu durum, alanyazında bulunan diğer ülkelerde ve Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları ile ilgili yapılan araştırmaların genellikle öğretmenlerin uygulamaları ile ilgili olumlu tutumları olmasına rağmen çok sayıda zorlukla karşılaştıkları şeklindeki bulgularla aynı doğrultuda olduğu (Loreman, 2007; Chaaya, 2012; Hansen, 2012; Alnandi, 2020; Saloviita, 2020; Batu, 1998; Vural ve Yıkılmış, 2008; Kargın, Güldenöğlü ve Şahin, 2010; Akay, 2016; Allahverdi, 2017; Duran Düşünür, 2018; Erdağı, 2019) belirlenmiştir.

Araştırmacı öğretmen olarak bende 20 yılın getirmiş olduğu deneyimler, vermiş olduğum seminerler ve yürütmüş olduğum projelerdeki öğretmenlerin deneyimlerinde şunu gördüm ki, ortaokulda öğretmenler arası iş birliği öğrencinin öğrenmesi için çok önemli olabilmektedir. Öğretmenler arası iş birliği sonucunda OSB olan öğrencinin akademik başarısında ve davranışlarında olumlu yönde artış olduğu belirlenmiştir. Ayrıca OSB olan öğrencinin öğretmenlerinin öğrenci ile ilgili gözlemlerini, öğrencinin davranışlarını ve akademik durumunu uygulama öncesinden sonrasına kadar geçen süreçte gelişimini betimlemek için günlüğüme not aldım.

Araştırmacı, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin öğretmenlerinin iş birliği içerisinde öğrencinin sınıfta öğrenim gördüğü diğer tipik gelişim gösteren akranları gibi yapılan uygulamalarla aktif rol almasını sağlayarak, akademik olarak süreçten asla kopmamasını sağlayabilmiştir. Uygulama sonrası öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda da OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik başarı ve davranışsal olarak sınıfında tipik gelişim gösteren akranlarına göre belli bir başarı çizgisini yakalamasının en önemli sebeplerinden biri, öğrencinin sınıfta bulunan akranları tarafından kabul edildiği görülmüştür. Araştırmanın bulgular kısmında yer verilen, sınıfta öğrencinin tipik gelişim gösteren akranları başka etkinlik ve ödevlendirmelerle meşgul olurken, OSB olan öğrenciyle alan öğretmenlerinin uygulama süresince birebir yaptığı etkinliklerdir. Bu yapılan etkinlikler uygulama süresince devam etmiştir. Öğretmenlerin iş birliği içerisinde OSB olan öğrenciyle birebir yaptığı uygulamalar öğrencinin ders içerisinde diğer akranları ile iletişimi ve akademik seviyesinin aynı olmasını sağlamak için yapılmıştır. Zihin haritası ve resim çizme uygulamaları OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıf içerisindeki akademik başarısını olumlu yönde etkileyen örneklerdir. Öğrenci sınıfta aktif rol alırsa bunun sonucunda öğrenci başarısı artabilecektir.

Uygulama süresince ve sonrasında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin iş birliğinde öğrencinin bir süre sonra öğretmenlerinin sınıfta sorduğu sözlü ve yazılı sorulara doğru yanıtlar verdiği, verilen ödevi evine gittiğinde hemen yaptığını, okuma metinlerini doğru ve düzgün bir şekilde okuyup yazdığını, yapılan etkinliklerle talep etme ve akran aracılı yöntem ile öğrencinin kendisine güveninin geldiği ayrıca verilen görevi eksiksiz başarabileceğine inandığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenler OSB olan öğrenci ile ilgili yeni bilgiler öğrendiklerini, öğretmenler arası iş birliğinin önemi ve okulda kurulan kurulların önemini daha fazla anladıklarını belirtmişlerdir. Okulda bulunan kurullarda alınan kararlar aktif edilirse öğretmenlerde bu kararlara göre planlarını yapabilecektir.

Öğretmenler arası iş birliği; OSB olan öğrenciyi öğretmenleri ve tipik gelişim gösteren akranlarının sınıftaki varlığının ve yapabildiğinin fark ettirilmesini sağlayan, onun kendine güvenmesini, onu öne çıkaran tutum ve davranışların, uygulamaların, OSB olan öğrencinin sınıfa uyum sürecinde olumlu anlamda çok etkili ve yararlı olduğu belirlenmiştir. Öğrencinin yaptığı uygulamaların öğretmenleri tarafından beğenilmiş ve takdir edilmiş olması, bunun sonucunda öğrencin ödüllendirilmesi özgüveninin gelişmesine neden olmuştur. Öğretmenlerin aralarındaki iş birliği ile OSB olan öğrencinin özgüveninin gelişmesi, bir şeyi yapabileceğine inanmasını ve dolayısıyla başarıma isteğinin artmasına neden olmuştur. Öğrencinin yaptığı etkinliklerin, resimlerin ve ödevlerinin sınıf ya da okul panosunda sergilenmesi, diğer tipik gelişim gösteren akranları ile beraber onu da heyecanlandırmış, derse olan ilgisinin artmasına neden olmuş ve bunun sonucunda okula devamını sağlayabilmiştir.

OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili ders öğretmenlerinin yaptıkları uygulamalar OSB olan bireylerin eğitime yönelik bilimsel dayanıklı uygulamalar ve 6. Sınıf müfredatı göz önüne alınarak belirlenmiştir. Bu gerçekleştirilen uygulamalar ile OSB olan öğrencinin sınıfını daha fazla benimsediği, öğrencinin kendine güvendiği, verilen sorumlulukları yapmaya çalıştığı ve öğrencinin ailesinin de ders öğretmenleri ile görüşerek yapılan uygulamadan memnun kaldıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencinin yazısının ve okumasının olumlu yönde düzeldiği öğretmen görüşlerinden anlaşılabilmektedir. Uygulama aşamasında OSB olan öğrencinin bazı olumlu davranışları aynı sırada oturan akranını taklit ederek öğrendiği belirlenmiştir. Akran öğretimi, OSB olan bireylere yönelik sunulan bilimsel dayanıklı uygulamalar içinde bulunan davranışsal uygulamalar başlığı altında yer alan ve bireyin akranı ile iletişim becerilerini geliştirmeyi göz önüne alan bir uygulamadır (NAC,

2015). Bu uygulamada OSB olan öğrenci çok sevdiği akranını model almaktadır. Akranının yaptığı olumlu davranışı OSB olan öğrenci de taklit etmektedir. Tipik gelişim gösteren akranının yaptığı olumlu davranışı OSB olan öğrenci benimserse öğrencinin olumlu davranışları artacaktır. Böylece olumlu davranışı akranı yardımıyla öğrenmektedir. Ayrıca model olduğu akranı ile öğrencinin iletişimi artabilmektedir.

Okul yönetimi ve öğretmenler OSB olan öğrencilerin aileleri ile aralarında toplantı ve yemek gibi etkinlikleri artırması gerekir. Bunun sonucunda öğretmenlerin aralarında ve öğrenci velileri ile iş birliği daha fazla yapılabilir. Bu yapılan faaliyetler öğrenci ve ailesine olumlu olarak yansıtacaktır. Ayrıca okulda görev yapan paydaşlar OSB olan öğrencinin evine misafir olabilir. Bu da öğrenci velisi ve paydaşlar arasındaki dayanışmayı ve iş birliğinin artmasını sağlayacaktır. Öğrenci velisinin, okul yönetimi ve öğretmenlerle iş birliği OSB olan öğrenciye olumlu olarak yansıtılabilecektir.

Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin aralarındaki iş birliğiyle ilgili bulguların bu araştırmanın bulgularıyla aynı doğrultuda olduğu belirlenmiştir (Ebersold, 2003; Harvey vd. 2010; Garcia – Valcarcel, Basilotta ve Lopez Salamanca, 2014; Tzivnikov, 2015; Da Fonte & Barton – Arwood, 2017; Olsen ve Huang, 2018; Paulsrud ve Nilholm, 2020; Satman, 2013; Özdoğru, 2021). Araştırmanın öğretmenler arası iş birliği uygulamasını alanyazında belirtildiği gibi giriş, sorunun belirlenmesi, çözüm önerilerinin geliştirilmesi, çözüm önerilerinin uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi basamaklarını göz önüne alarak gerçekleştirmiştir (Kampwirth ve Powers, 1999; Friend ve Bursuck, 2006; Salend, 2008). Buna göre sürecin başında giriş aşamasının bir gerekliliği olarak paydaşların rol ve sorumlulukları hatırlatılmış, uygulamanın yıl boyunca hangi sıklık ve sürede gerçekleştirileceği ile ilgili bilgiler netleştirilmiştir. İkinci aşama sorunun belirlenmesi aşamasıdır. Bu aşamada resmi belgeler incelenmiş, yönetici, öğretmen ve OSB olan öğrencinin ailesinin görüşleri analiz edilmiştir. Bununla birlikte uygulamada yapılacak adımlar ile uyumlu biçimde öncelikle sorun ve gereksinimlerin neler olduğu belirlenmiştir. Daha sonra araştırmacı, öğretmenlerle yapacağı uygulamaları öğretmenlerin görüşlerini de alarak belirlemiştir. Öğretmenler arası iş birliği artarsa okulda OSB olan öğrencinin başarısı da artabilmektedir.

OSB olan öğrencilere kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında ders öğretmenlerine ve diğer öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmenin sınıfta öğrenciyi diğer tipik gelişim gösteren akranlarına ve okuldaki paydaşlara benimsetmesi

gerekir. Ayrıca okul yöneticileri, OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenler ve destek eğitim öğretmenleri okulda bulunan kurullarla iş birliğinde olmaları gerekmektedir. Kurullarda alınan kararları öğretmenlerin sınıflarında uygulaması gerekir. OSB olan kaynaştırma öğrencilerinin derslerinde akademik olarak başarılı olmasında öğretmenlerin iş birliği içinde olmaları gerekir. Bu iş birliğinde müdür yardımcısı, sınıf öğretmenin ve rehber öğretmene önemli görevler düşebilmektedir.

Kaynaştırma uygulamalarında okulda bulunan kurullarda alınan kararların birçoğunun kağıt üzerinde kaldığı yani uygulanmadığı ayrıca kurulların amacına uygun yapılmadığı ve formalite yapıldığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlerin kurullar ile ilgili bulguların bu araştırmanın bulgularıyla aynı doğrultuda olduğu belirlenmiştir (Küçük, Ayvaci ve Altıntaş, 2004; Çakmak, 2008; Yenipinar ve Göksoy, 2015; Yüksel, 2018; Aslan, 2019; Kılıç ve Yıldız, 2021). Ayrıca kurulların öğretmenlerin mesleki gelişimlerine de katkılarının düşük olduğu saptanmıştır. Eroğlu ve Özbek, 2018'in çalışmasıyla ilgili da bulguların araştırmanın bulgularıyla aynı doğrultuda olduğu saptanmıştır. Kurullarda alınan kararlar işler hale getirilirse bu öğrencinin yararına olabilecektir. Öğretmenler kurullarda alınan kararları sınıflarında işler hale getirebilirler.

Okullarda oluşturulan ekip çalışmasının tüm paydaşları kapsayacak şekilde olması eğitim ve yönetim açısından daha etkin bir ortam kurulması ve okuldaki herkesin ekip çalışması içerisinde olması okul başarısı için çok önemli olacağını belirten alanyazın çalışmaları bulunmaktadır. Ekip çalışmasının araştırmanın bulgularıyla aynı doğrultuda olduğu belirlenmiştir (Cafoğlu, 1996; Satman, 2013). Ayrıca ekip çalışmalarında başarılı olabilmek için bir başka önemli faktördür. Ekip üyelerinin belirlenmiş amaçları olan bir eylem planı ile çalışmaları daha iyi bir ekip çalışmasını ortaya koymaktadır. Ekip çalışmasının bu araştırmanın bulgularıyla aynı doğrultuda olduğu belirlenmiştir (Chan ve Chen, 2010; Satman, 2013). Öğretmenler okulda ekip çalışmasına istekli katılırsa bu da öğrencinin yararına olabilecektir.

Araştırma sürecinin araştırmacıya sunduğu bazı katkıları da olmuştur. Araştırmacı 2023– 2024 Eğitim– Öğretim yılı süresince haftada yarım gün OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrencinin öğrenim gördüğü okulda konu ile ilgili araştırma yapmıştır. Yapılan bu araştırma otuz hafta sürmüştür. Süre uzadıkça araştırmacı doğal ortamın bir parçası haline geldiğini ve katılımcıları çok daha iyi tanıma imkânına sahip olduğunu fark

edebilmişlerdir. Araştırmacı, araştırma yaptığı okulun bir parçası haline gelmiştir. Eylem araştırmalarında eylem planları oluşturma sırasında araştırmacının uygulamalarını öğretmenlere örneklerle anlatması, gözden geçirmesinin, eylemlerin etkilerinin neler olduğu ve uygulama yoluyla neler öğrendiğini incelemesinin çok önemli olduğu vurgulanmaktadır (Mertler, 2006; Mills, 2003). Bu bağlamda araştırmacı uygulamaları, öğrencinin yaptığı ürünleri, öğretmenlerde, OSB tanımlı öğrencide oluşan değişiklikleri, yeni gereksinimleri araştırmacı günlüğüne kaydetmiş ve geçerlik komitesi ile gerçekleştirilen toplantılarda yansıtabilmiştir. Bu durumun olumlu yönünü ise uygulamaların sürekli olarak takip edilmesini ve öğretmenlerin yönlendirilmesinin uygulama becerilerini geliştirerek kaygılarını azalttığını belirtmişlerdir.

5.3. Araştırmada Uygulanan Eylem Araştırması Süreci ve Bu Doğrultuda Elde Edilen Bulgular / Sonuçlar

İlk olarak, eylem planları (öğretmenlerin iş birliğine yönelik) uygulanmadan önce uygulama ile ilgili öğretmenlere bilgi verilmiş, yapılan uygulamayla ne amaçlandığı açıklanmıştır. Eylem araştırmalarında sonuçlarından etkilenebileceklerle beraber katılımcıların (hakkında veri toplananlar) da aktif katılımları önemlidir çünkü katılımcılar araştırmanın bir parçası olarak sürece doğrudan dâhil edilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç – Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Eylem araştırması, değişimi olan dönüştürücü sosyal bir öğrenmedir. Başkalarıyla beraber çevremizi daha istenen yönde şekillendirmektedir. Eğitim alanındaki eylem araştırmacıları çalışmanın merkezinde olan uygulama / sorgulama kombinasyonu, devamlı gelişim veya değişim ihtiyacına yanıt vererek sınıf veya okul gibi bir durumu daha iyi hale getirmeyi amaçlamıştır (Brandbury, Lewis ve Embury, 2019). Buna göre araştırma sürecinden yöneticiler, öğretmenler ve veliye kısaca bilgi verilmiştir. Bu bilgilendirmeye katılımcıların soruları istekli olarak yanıtladığı ve iş birliğiyle ilgili verilen görevleri yaptıkları görülmüştür. Bu noktada OSB olankaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik seviyesini belirlemek için kontrol listesi aracılığıyla müfredata uygun akademik bilgi seviyesi değerlendirilmesi araştırmaya katkı sağlayabilmiştir.

İkinci olarak, eylem araştırmasına gerekli görüldüğünde planlarda değişiklik yapılarak, gereksinime göre düzenlemeler yapılarak yeni eylem planı hazırlanabilmelidir çünkü eylem araştırmaları okulu çok iyi tanıyan veya okulda görev yapan araştırmacılar olması gerekir. Bu araştırmacılar kendilerini araştırdıkları durumun bir parçası olarak kabul ederler ve “işler

istediğimiz gibi mi, ihtiyaç duyulduğunda bunu nasıl geliştirebiliriz?’’ sorularını sorarlar. Eylem araştırmasının diğer araştırmalardan farkı budur (McNiff ve Whitehead, 2005). Buna göre araştırmayla ilgili olarak birinci eylem planında karşılaşılan eksiklikler üzerine yeni bir eylem planı geliştirilmiş ve uygulanabilmiştir.

Üçüncü olarak, eğitim süreçlerinde sadece akademik başarı ölçüt olarak görülmemelidir. Hep beraber öğretmenler arası iş birliği ilkesi ile temellendirilmesi gerekebilir. Yapılan okul içi öğretmenlerin iş birliği ile hep birlikte ilkesinin yansımaları ve ekip çalışması benimsenmiştir. Uygulama sonrası öğretmenlerle yapılan görüşmelerde iş birliğinin önemli olduğunu ve paydaşlarla iş birliği yapmak istediklerini belirtmişlerdir. İşbirliği ile OSB olana kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik bilgileri ve sosyal becerileri daha çabuk öğrendikleri görülmüştür.

Dördüncü olarak, eğitim – öğretim sürecinde rekabetçi anlayışın yerine öğretmenler arası iş birliği anlayışı benimsenmelidir. Birçok yazar rekabetçi ortamın, bireyleri devamlı bir yarışma ve kazanma odaklı bir anlayışa götürebileceği endişesini taşımaktadır (Gatto, 2016; Krishnamurti, 2012). Yönetici görüşlerine göre; Uygulama sırasında ve sonrasında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik başarısında uygulama sonrası olumlu yönde değişim ve öğrenci ile ilgili yakınlarda azalma olduğu, öğrencinin eğitim süreci ile ilgili öğretmenlerin aralarındaki iş birliğinin olumlu yönde arttığı, öğrencinin devamsızlığının azaldığı, öğretmenlerin okulda bulunan kurullar ile iş birliğinin olumlu yönde arttığı ve öğrencinin ailesiyle öğretmenlerin aralarındaki iş birliğinin arttığı belirlenmiştir.

Öğretmen görüşlerine göre; Uygulama sırasında ve sonrasında okulda görev yapan paydaşlar arasında iş birliğinin önemini ve otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve özellikleri, kaynaştırma eğitiminde ekip çalışmasının önemli olduğunu, öğretmenlerin otizmspektrum bozukluğu konusunda kendilerini geliştirmeleri gerektiğini, öğrencinin akademik performansının olumlu yönde değiştiği ve öğrencinin performansı ile ilgili aralarındaki bilgi paylaşımında değişim olduğunu, aralarındaki iş birliği ile görüş alışverişlerinin arttığı, müdahale sonrası OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin davranışlarında olumlu yönde değişim olduğu, okulda bulunan kurullarda alınan kararlarda uygulama sırasında ve sonrasında öğretmenlerin ikinci dönem düzeltmeler yaptığı, öğrenci ile ilgili alınan kararlarda değişim olduğu, öğretmenlerin iş birliği yapma ile ilgili görüşlerinin olumlu yönde değiştiği ve uygulama sırasında ya da sonrasında öğretmenler arası

iş birliğinin öneminin daha fazla anlaşıldığı, BEP kararlarını etkinleştirme ile ilgili görüşlerinde değişim olduğu, yapılan çalışmayı başka okul ve kurumlara önerebileceklerini ve bu tür uygulamaların arttırılması gerektiği görülmektedir. Ayrıca OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin akademik başarı düzeyi olarak sınıfındaki bazı akranlarından daha başarılı olduğu anlaşılmıştır. Özellikle sözel beceri derslerinde OSB olan öğrencinin başarılı olduğu belirlenmiştir.

Öğrenci velisinin görüşlerine göre; Uygulama sırasında ve sonrasında OSB olan öğrenciye kaynaştırma eğitimi verilme ile ilgili öğrencinin babasının görüşlerinin olumlu yönde değiştiği, okulda görev yapan paydaşların iş birliğinin önemli olduğu, öğrencinin üst öğrenime devam etmesinin önemi ve öğretmenlerin aralarındaki yaptıkları iş birliğinin verimli olduğu, öğrenci velisi tarafından anlaşıldığı görülmüştür.

OSB olan öğrencide görülen olumlu değişimler; Uygulama sırasında ve sonrasında OSB olan öğrencinin sınıfta kendisine güveninin geldiği, evde düzenli ders çalışma ve önemini anladığı, verilen ödevleri düzenli bir şekilde yapmaya başladığı, sınıfta öğrenim gördüğü akranları tarafından daha çok sevmeye ve saygı duyulmaya başlandığı, öğretmenleri tarafından verilen görevleri eksiksiz olarak yerine getirmeye çaba gösterdiği, olumsuz davranışlarının azaldığı ve öğrencinin okul yönetimi, öğretmenleri, akranları ile iletişimin olumlu yönde daha fazla geliştiği ve anlaşılmıştır.

Uygulama sırasında oluşan sorunlar ve çözüm yolları: İlk olarak, araştırma yapılan ortaokul öğrenci ve öğretmen sayısı olarak büyük olduğu için yansıtma toplantılarında OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenleri bir araya getirmek araştırmacı tarafından oldukça zor olmuştur. Çözüm olarak öğretmenlerin boş dersleri tespit edilerek yansıtma toplantıları gerçekleştirilmiştir. İkinci olarak, öğrencinin öğrenime devam ettiği sınıfın kalabalık olması nedeniyle etkinlik yapmada sorunlar meydana gelmiştir. Ancak o sınıfta derse giren öğretmenlerin tümü ile müdür yardımcısı yardımıyla görüşülmüş ve sorun çözülmüştür. Üçüncü olarak; OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili öğretmenlerle birlikte en önemli problemler belirlenmiş, belirlenen problemler öğrencinin bağırması ve ağlaması, bu problemler iş birliği içinde çözülmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda ise belirlenen problemlerin çözüldüğü görülmüştür. Dördüncü olarak; OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili öğretmenler derslerinde yapacakları uygulamaları iş birliği içerisinde belirlemiş ve derslerinde

belirledikleri uygulamaları gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda yapılan uygulamaların yararlı olduğu belirlenmiştir. Beşinci olarak, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derslerine giren öğretmenler öğrenciye etkinlik yaptırmışlardır. Bunları panolarda sergilemişlerdir. Bu etkinlikler sonunda öğrencinin kendisine güveninin geldiği belirlenmiştir. Altıncı olarak, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfındaki arkadaşlarını da sosyalleştirdiği belirtilmiştir. OSB olan öğrenci sınıfını ve arkadaşlarını çok sevmektedir. Yedinci olarak, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili olarak okul çaplı bir kaynaştırma planı yapılması gerektiği belirlenmiştir. Sekizinci olarak, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfında aniden oluşan beklenmedik durumlarda baş edemediği görülmüştür. Bunu önlemek veya azaltmak için uzun zamanda olumlu davranış desteğinin gerekli olduğu belirlenmiştir.

Kaynaştırma uygulamalarında öğrencilerin eğitimi çok önemlidir. Ayrıca öğretmenin kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye karşı tutumu ve dersine giren diğer öğretmenlerle iş birliği içerisinde olmaları çok önemlidir. Öğretmenler sınıfta yaptıkları etkinlikleri bilirlerse ona göre diğer öğretmenlerde öğrenciye farklı etkinlikler yaptırabilir. Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfta aktif olması için öğretmenlerin iş birliği içerisinde olmaları gerekir. Öğretmenler iş birliği içerisinde olurlarsa kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfta yapılan etkinliklerle ve yaptığı ödevlerle kendine güveni gelir. Böylece kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin derslerde başarısı artar. Sınıftaki arkadaşları tarafından daha çok sevilir. Bunun sonucunda kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci sınıfındaki arkadaşlarını ve öğretmenlerini sever. Kendini o sınıfa ait olarak görür. Böylece sınıfta yapılan kaynaştırma uygulamalarının başarılı olduğundan bahsedebiliriz.

BÖLÜM 6

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Aşağıda bu araştırmadan ortaya çıkan sonuç ve öneriler detaylı şekilde sunulmaktadır.

6.1.Sonuç

Bu araştırmada; gerçekleştirilen çalışmayla birlikte aşağıdaki belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır:

1. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin dersine giren öğretmenlerin aralarında, okul yönetimi ve öğrencinin ailesi ile iş birliğinin yetersiz olduğu,
2. Okulda bulunan bazı kurullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarının gündeme alınmadığı,
3. Araştırma aşamalarında incelenen resmi belgeler ve gerçekleştirilen görüşmeler ile ilgili veriler, ders öğretmenlerinin bazılarının (Görsel Sanatlar, Müzik) OSB olan öğrenci ile ilgili BEP'leri yapmadıkları,
4. OSB olan öğrencinin sınıfta ders sırasında bazı olumsuz davranışlar sergilediği, ders öğretmenlerinin öğrenciyi soruna çözüm bulmak için rehberlik servisine götürdüğü,
5. OSB olan kaynaştırma öğrencinin öğrenim gördüğü okulun bazı bölümlerini bilmediği,
6. Öğrencinin sınıfının çok kalabalık olduğu bu sebeple ders öğretmenlerinin OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye az etkinlik yaptıkları, ev ödevini az verdiği ve yapılan bu etkinlikleri okul veya sınıf panosunda sergilemedikleri,
7. OSB olan öğrenciye özellikle Türkçe dersinde okuma metinlerini sesli, sessiz okumanın ve yazmanın az yaptırıldığı,
8. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili okul eylem planının yapılmadığı,
9. Uygulama aşamasında ve sonrasında sunulan uzmanlığın müdür yardımcısına, rehber öğretmene, ders öğretmenlerine, OSB olan öğrenciye ve ailesine birçok önemli katkılarının olduğu,
10. Öğretmenlerin iş birliğiyle birlikte OSB olan öğrencide gerçekleşen değişiklikler; okuma hızının, bilgilerinin artması, yönergelere uymaya başlama, planlı ders çalışma ve ödev yapma, öğrencinin özgüveninin artması, yeni sosyal beceriler, iletişim becerileri öğrenme, sınıfta bulunan akranlarıyla sosyal etkileşiminin, etrafına karşı

farkındalığın, algı düzeyinin artması, öğrencideolumlu davranışların artması, öğrencinin destek eğitim alması, tanıma ve grup oyunlarına dahil olmaya başlaması,

11. Özel eğitim gerektiren öğrencilerin akranlarıyla beraber aynı sınıfta eğitim alabilmelerinin yetersizliği olan öğrenciye, aynı sınıfta öğrenim gördüğü akranlarına sağladığı yararların fark edilmesi ve beraber eğitimin uygun olduğunu diğer öğrencilerin aileleri de görmesi,

12. Yapılan bu çalışmayla birlikte uygulamadan sonra derse giren öğretmenler arasında iş birliğinin artmasının sağlandığı belirlenmiştir. Uygulama yapan öğretmenler iş birliğinin önemini daha çok öğrendiklerini,

13. Yansıtma toplantıları ile öğretmenlerinkaynaştırma ile ilgili bilgi ve becerileri üzerinde bazı önemli katkıları olduğu,

14. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci uygulama sürecinde ve sonrasında Türkçe ve Matematik derslerinden destek eğitim almıştır. Verilen destek eğitim öğrencinin akademik başarısında olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre geliştirilen öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Okulda görev yapan yöneticiler, öğretmenler ve öğrencinin ailesinin aralarında işbirliğinin daha çok arttırılması için OSB olan öğrenci ile ilgili veli toplantıları ve BEP toplantıları daha fazla yapılabilir.

2. Okulda bulunan kurulların tümünde kaynaştırma eğitimi uygulamalarının gündeme alınması için toplantı öncesinde okul yönetimi ve öğretmenlerle görüşülerek gündeme alınması sağlanabilir.

3. Okul yönetimi ve uygulamalı ders öğretmenleri (Görsel Sanatlar, Müzik) ile görüşülerek OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili BEP'leri ders öğretmenlerinin yapmaları okul yönetimince sağlanabilir.

4. Ders öğretmenlerinin OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin sınıfta olumsuz davranışları sergilediğinde öğrenciyi rehberlik servisine götürmek yerine öğrenciye talep etme yöntemi, kulaklık takma gibi tekniklerle çözümler bulunabilir. Sınıfta öğretmenler öğrenci ile ilgili basit sorunları kendileri çözebilirler.

5. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için okul yönetimi ile görüşülerek öğrenci az mevcudu olan sınıfta öğrenim görebilir ya da öğretmenlerle görüşülerek OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciye ders öğretmenleri

daha çok etkinlik yaptırarak bu yapılan etkinlikleri okul veya sınıf panosunda sergileyebilirler.

6. Okul yönetimince, öğretmenler arası iş birliğinin artması için OSB olan kaynaştırma öğrencisinin derslerine giren öğretmenlerle ayda bir defa toplantı düzenleyebilir.

7. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili okul yöneticileri, rehber öğretmenler ve diğer paydaşlarla karar alınıp okul çaplı daha ayrıntılı bir eylem planı yapılabilir.

8. Bu araştırma konusu başka okullarda, kademelerde ve yetersizliği olan diğer kaynaştırma öğrencilerinin öğretmenlerine de yapılabilir. Elde edilen sonuca göre değerlendirmeler yapılması gerekebilir.

6.2.1. İleri Araştırmalara Dönük Öneriler

1. Öğretim sürecinin en önemli kahramanları olan öğretmenlere bilgilerinin yenilenmesi için iş birliği ile ilgili hizmet içi eğitimler ve seminerler düzenlenebilir. Bu hizmet içi eğitimleri alanında akademisyenler ve uzmanlar verebilir.

2. OSB olan öğrencilerin kaynaştırma uygulamaları eğitiminde öğretmenlerin iş birliği ile ilgili eylem araştırması uygulamalarının daha fazla yapılması gerekir.

KAYNAKLAR

- Acarlar, F. (2016). Kaynaştırma Modeli ve Özel Gereksinimli Küçük Çocukların Özellikleri. Sucuoğlu, B. ve Bakkaloğlu, H. (Ed.), *Okul öncesinde kaynaştırma* içinde (21-45). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Agran, M., Alper, S., & Wehmeyer, M. (2002). Access to the General Curriculum for Students with Significant Disabilities: What it Means to Teachers. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 123-133.
- Ainscow, M. (2020). Promoting Inclusion and Equity in Education: Lessons from International Experiences. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, (6) 7–16.
- Akalin, S., Demir, S., Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., & Iscen, F. (2014). The Needs of Inclusive Preschool Teachers About Inclusive Practices. *Eurasian Journal of Educational Research*, 54, 39-60.
- Akay, E. (2011). *Kaynaştırma Ortamındaki İşitme Engelli İlköğretim Öğrencilerine Sunulan Destek Eğitim Odası Sürecinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akay, E. (2016). *Kaynaştırma Ortamında Eğitim Alan İşitme Engelli Öğrencilere Destek Özel Eğitim Hizmeti Sunan Eğitimciye Yönelik Mentörlük Sürecinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akçamete, G. (2009). *Geleneksel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim [Students with Special Needs and Special Education in Traditional Education Schools]*(2. Baskı). Kök Yayıncılık.
- Akçamete, G. (2010). Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. (3.bas. Ed. G. Akçamete). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akıncıoğlu- Çolak, M. (2022). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Eğitsel Değerlendirme ve Tanı Süreçlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim A.B.D. Zihin Engelliler Eğitimi B.D.
- Aksoy, N. (2003). Eylem Araştırması: Eğitimsel Uygulamaları İyileştirme ve Değiştirmede Kullanılacak Bir Yöntem. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 9(4), 474-489.
- Aksoy, V. (2013). *Eğitsel Planlama için Otizm Tarama Araçları'nın (ASIEP-3) Psikometrik Niteliklerinin Belirlenmesi: Türkiye Örneği [Determining the Psychometric Qualities of (ASIEP-3) Autism Screening Tools for Educational Planning: Turkey sample]* (Doktora tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aksoy, V., ve Şahin, Ş. (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB): Tarama, Tanı ve Değerlendirme. İ. H. Diken & H. Bakkaloğlu (Eds.), *Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu [Intellectual Disorders and Autism Spectrum Disorder]* içinde (230-262). Ankara: Pegem Akademi.

- Albez, C., Sezer, Ş., Akan, D. ve Ada, Ş. (2014). İlköğretim Okullarında Zümre Öğretmenler Kurulu Çalışmalarının Etkililiği Üzerine Bir İnceleme. *MiddeEastren&AfricanJournal of Educational Research*, 7(4).
- Allahverdi, H. (2017). *Özel Eğitim ve Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Öğrenciler İle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Yalnızlık Düzeylerinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alnahdi, G. (2020). *Are We Ready for Inclusion? Teachers' Perceived Self-efficacy for Inclusive Education in Saudi Arabia*. *International Journal of Disability, Development and Education*, 67(2), 182-193.
- Altrichter, H., Posch, P. & Somekh, B. (2008). *Teachers Investigate Their Work: An Introduction to Methods of Action Research*. Routledge: New York.
- Alver, B., Bozgeyikli, H., ve Işıklar, A. (2011). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı Öğrencilerinin Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1).
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5. baskı). Washington, DC.
- Aslan, Z. (2019). *Milli Eğitim Sisteminde Zümre Öğretmenler Kurulunun İşleyişinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri A.B.D. Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi.
- Aslan, M.(2021).*Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Toplantılarının ve Toplantılara Aile Katılımının İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim A.B.D.
- Ataman, A. (2013).*Özel Eğitimin Anlamı ve Amaçları*. A. Cavkaytar (Ed.), *Özel eğitim içinde* (19-64). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Atay, M. (1995).*Özürlü Çocukların Normal Yaşıtları İle Birlikte Eğitim Aldıkları Kaynaştırma Programlarına Karşı Öğretmen Tutumları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Atbaşı, Z. (2018). *Özel Eğitimde Yerleştirme Yaklaşımları ve En Az Sınırlandırılmış Eğitim Ortamı*. Mahmut Çitil (Ed.), *Özel Eğitimde Bütünleştirme* (223-239).Ankara: Vize Akademik.
- Ateş, H. (2018). Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sürdürülebilir Tüketim Davranışlarının ve Bilgi Düzeylerinin Araştırılması. *Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2),507-531.
- Audet, L.(2010). The Nature of Pervasive Developmental Disorders: A Holistic View. In H. Miller-Kuhaneck (Ed.), *Autism: A Comprehensive Occupational Therapy Approach*. Bethesda, MD: The American Occupational Therapy Association, Inc.

- Avcı, N. (1998). “Entegrasyon ve Entegre Sınıf Öğretmeni”.Destek, *Türkiye Sakatları Koruma Vakfı. Ankara: 1(1), 20-23.*
- Avcıoğlu, H. (2005).*Etkinliklerle Sosyal Beceri Eğitimi.* Kök Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H. (2011).Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlamaya İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 12(01), 39-56.*
- Avcıoğlu, H. (2012).Rehberlik ve Araştırma Merkez Müdürlerinin Tanılam Yerleştirme-İzleme, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme ve Kaynaştırma Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2009-2031.*
- Azar, A. (2011). Türkiye’deki Öğretmen Eğitimi Üzerine Bir Söylem: Nitelik Mi,Nicelik Mi?, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 1(1), 36-38.*
- Bachevalier, J. (1994). Medial Temporal Lobe Structures and Autism: a Review of Clinical and Experimental Findings. *Neuropsychologia, 32(6), 627-648.*
- Baker, D. P., Salas, E., King, H., Battles, J., & Barach, P. (2005). The Role of Teamwork in the Professional Education of Physicians: Current Status and Assessment Recommendations. *The Joint Commission Journal on Quality and Patient Safety, 31(4), 185–202.*
- Baker, J. M. & Zigmond, N. (1995). The Meaning and Practice of Inclusionfor Students with Learning Disabilities: The Mesand Implications from the five cases. *The Journal of Special Education, 29 (2), 163-180.*
- Balay, R. (2014). Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık (2. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baldiris Navarro, S., Zervas, P., Fabregat Gesa, R. and Sampson, D. G. (2016). Developing Teachers’ Competences for Designing Inclusive Learning Experiences. *Educational Technology and Society, 19, 17–27.*
- Başaran, İ. E. (1982).*Örgütsel Davranışın Yönetimi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları
- Başaran, İ. E. (1993). Eğitim Yönetimi.Ankara: Gül Yayınevi, 62.
- Başaran, İ. E. (1998). *Yönetimde İnsan İlişkileri: Yönetimsel Davranış.* Ankara: Aydan Web Tesisleri.
- Başarır, F. (2019). Eylem Araştırmasına Giriş. A. S. Saracaloğlu & A. K. Eranıl (Ed.), *Eğitimde eylem araştırmaları içinde (1-33).* Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Barlow, D. H. ve Durand, V.M. (2009). *AbnormalPsychology: An Integrative Approach.* Toronto: Nelson Education.

- Batu, S. (1998). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırılmaya İlişkin Görüş ve Önerileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Batu, S. (2010). Kaynaştırmaya Giriş. İbrahim. H. Diken (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma içinde* (1-25). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Batu, S.A. (2016). Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri. Diken,H., İ. (Ed.), *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. (13. bs.). 90-103. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Batu, E.S. (2019). *Kaynaştırma Ortamında Uygulamalar*. E.S. Batu (Ed.). Ankara: Vize Akademik Yayınları.
- Batu, S., Kırcaali-İftar, G. (2007), *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batu, E. S., ve Kırcaali-İftar. (2010). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Batu, S. ve Kırcaali- İftar, G. (2020). *Kaynaştırma* (10.bs.). Ankara: Kök.
- Batu, E. S.ve Subaşı-Yurtçu, A. B. (2018). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Özel Eğitim ve Kaynaştırma Uygulamaları*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Batu, S. ve Topsakal, M. (2003). Özel Eğitim Danışmanlığı Süreci ve Bir Danışmanlık Örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 4 (1), 19-29.
- Berg, B. L. (2001). *Oualitative Research Methods for the Social Sciences* (4th edition). *United States of America: Pearson*.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (4. bs.) (Arı. Çev.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Beyhan, A. (2013). Eğitim Örgütlerinde Eylem Araştırması. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 65 – 89.
- Bigge, J. L.& Stump, C. S. (1999). *Curriculum, Assessment and Instruction for Students with Disabilities*. Wadsworth Publishing Company.
- Birkan, B. (2009). Otizmi Olan Çocuklar ve Eğitimi. Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, *Gönül Akçamete (Editör)*. Ankara: Kök Yayınları.
- Bishop, S. L., Luyster R., Richler J., & Lord C. (2008). Diagnostic Assessment. In K. Chawarska, A. Klin, & F. R. Volkmar (Eds.), *Autism Spectrum Disorders in Infants and Toddlers: Diagnosis, Assessment and Treatment*, 23-50. New York: The Guilford Press.

- Bodur, Ş., & Soysal, Ş. (2004). Otizmin Erken Tanısı ve Önemi. *Sted. Dergisi*, 394-398.
- Boone, C. (2018). Shifting Visions of Property Under Competing Political Regimes: Changing uses of Côte d'Ivoire's 1998 Land Law. *The Journal of Modern African Studies*, 56(2), 189-216.
- Bozarslan, B. ve Batu, E. S. (2014). Özel Anaokullarında Çalışan Eğitimcilerin Okulöncesi Dönemde Kaynaştırma ile İlgili Görüş Ve Önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 86-108.
- Bradbury, H., Lewis, R. ve Embury, D.C. (2019). Education Action Research: With and For the Next Generation. C.A. Mertler (Ed.) in *The Wiley Handbook of Action Research in Education*. USA: John Wiley&Sons, Inc. Published.
- Bradley, R., & Danielson, L. (2004). The Office of Special Education Program's LD initiative: A context for inquiry and consensus. *Learning Disability Quarterly*, 27(4), 186-188.
- Bradley, D. & West, F. (1994). Staff Training for Inclusion of Students with Disabilities: Visions from School-Based Educators. *Teacher Education and Special Education*, 17(2), 117-128.
- Brantlinger, E. (1997). Using Ideology: Cases of Nonrecognition of The Politics of Research and Practice in Special Education. *Review of Educational Research*, 67(4), 425-459.
- Broderick, A., Mehta-Parekh, H. and Reid, D.K. (2015). Differentiating Instruction for Disabled Students in Inclusive Classrooms. *Theory into Practice*, 44 (3), 194-202.
- Brophy, J. (2004), *Motivating Students to Learn*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, London, UK, 3.
- Bruce, S. M. & Pine, G. J. (2010). *Action Research in Special Education: An Inquiry Approach for Effective Teaching and Learning*. New York: Teacher College Press.
- Büyükkaragöz, S. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Konya: Mikro Yayınları.
- Büyüköztürk, Şener (2009). Ankara: Bilimsel Araştırma Yöntemleri. PEGEM Akademi. 4. Baskı.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cafoğlu, Z. (1996). *Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi*. İstanbul: Avni Akyol Ümit Kültür ve Eğitim Vakfı, 66.
- Calhoun, E. F. (2002). Action Research for School Improvement. *Educational Leadership*, 59(6), 18-24.
- Cankaya, Ö. (2010). *İlköğretim I. Kademe Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Carter, E. W., Swedeen, B. & Moss, C. K. (2012). Engaging Youth With and Without Significant Disabilities in Inclusive: Service Learning. *Teaching Exceptional Children*, 44, 46–54.
- Cerit, Y. (2009). Öğretmenlerin Örgütsel Güven Düzeyleri İle İşbirliği Yapma Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Chaaya, R. (2012). *Inclusion of Students With Autism in General Education Classrooms*. Toronto: Ontario Institute for Studies in Education of the University.
- Chan L. H. & Chen C. H. (2010), ConflictFromTeamwork in Project- Based Collaborative Learning, *International Society for Performance Improvement*, 49(2), 23-26.
- Clarke, V.& Braun, V. (2013). Teaching the Matic Analysis: Overcoming Challenges and Developing Strategies for Effective Learning. *The Psychologist*, 26(2), 120-123.
- Choate, J.S. (2000). Basic Principles of Inclusive Instruction. In Successful Inclusive Teaching: Proven Ways to Detect and Correct Special Needs (3rd Ed.), USA: Allyn and Bacon.
- Chopra, R. (2008). Factors Influencing Elementary School Teachers' *AttitudeTowards Inclusive Education British Educational Research Association Annual Conference*, Heriot-Watt University, Edinburgh, 3-6 Eylül 2008.
- Cohen, S. G. & Bailey, D. E. (1997). What Makes Teams Work: Group Effectiveness Research From the Shop Floor to the Executive Suite. *Journal of Management*, 23(3), 239-290.
- Cole, C. M., Waldron, N. &Majd, M. (2004). Academic Progress of Students Across Inclusive and Traditional Settings. *Mental Retardation*, 42 (2), 136-144.
- Conner, D. S., &Douglas, S. C. (2005). Organisationally-Included Work Stres: The Role of Employee Bureaucratic Oriantation. *Personal Review*, (34), 210-224.
- Conroy, M. A., & Brown, W. H. (2002). Early Identification, Prevention, and Early Intervention with Young Children at risk for Emotional or Behavioral Disorders: Issues, Trends, and a Call for Action. *Behavioral Disorders*, 29(3), 224-236.
- Conroy, M., Stichter, J.P. &Gage, N. (2011). Current Issuesand Trendsin the Education of Children and YouthWith Autism Spectrum. In J.M. Kauffman&D.P. Hallahan (Eds.)*Handbook of Special Education* (pp. 277-290).New York: Routledge.
- Costello, P. J. M. (2003). *Action Research*.. London: Continuum Press.
- Çakmak, G. (2008).*İlköğretim Okullarındaki Bazı Kurulların Etkililiği Üzerine Bir İnceleme*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, İlköğretim A.B.D. Sınıf Öğretmenliği B.D.
- Çelebi, N., Vuranok, T.T. veTurgut, I.H. (2016).Zümre Öğretmenlerinin İşbirliği Belirleme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*,24(2),803-820.

- Çetin, M. Ö., ve Yaman, E. (2004). Kaliteli Okulda Etkin Yönetim Anlayışının Bir Göstergesi: Takım Çalışmaları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(19), 43-54.
- Çetrez İşcan, G., Fazlıoğlu, Y. ve Parlak, C. (2015). İlkokula Devam Eden Normal GelişimGösteren Çocukların Yetersizliği Olan Akranlarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (ÖzelSayı), 128-138.
- Çuhadar, Y.(2006).*İlköğretim Okulu 1 -5.Sınıflarda Kaynaştırma Eğitimine Tabi Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi İle İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri veYöneticilerinGörüşlerinin Belirlenmesi.*(Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve ÖğretimA.B.D.
- Darling-Hammond, L. &McLaughlin, M. W. (2011). Policies That Support Professional Development in an Era of Reform. *Phi Delta Kappan*, 92(6), 81-92.
- De Boer, A., Pijl, S.P. & Minnaert, A. (2010). Attitudes of Parents Towards Inclusive Education: A Review of the Literature. *European Journal of Special Needs Education*, 25, 165–181.
- Dedeoğlu, S. ve Yüksel, G. (2017). Otizm Alanı ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İçerik Analizi Çalışması, Necmettin Erbakan Üniversitesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 3(6).
- Demirtaş, H. (2005). Okul Çalışanlarının Takım Algısı (Malatya Örneği), *Ege Eğitim Dergisi*, (6) 1, 39–59
- Demirtaş, H. ve Cömert, M. (2006). Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantılarının Etkililiğinin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi: Malatya İli Örneği. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(25), 96–108.
- Demirtaş, H., Üstüner, M., Özer, N. ve Cömert, M. (2008). Öğretmenler Toplantılarının Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Malatya: *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 55-74.
- Deniz, L. (2021). Kuramdan Uygulamaya Bir Köprü Olarak Eylem Araştırması: Tarihsel Süreç, Tanım, Kapsam ve İlkeler. Y. Kabapınar (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilgiler ve tarih öğretiminde eylem araştırmaları içinde* (23-44). Ankara: Pegem Akademi.
- Dereli, E. ve Aypa, A. (2012). Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri ve İşbirliği Yapma Karakterlerinin İnsani Değerlerini Yordaması ve Özelliklerinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. Educational Sciences Theory&Practice*– 12(2)/(Ek Özel Sayı/Supplementary Special Issue)Bahar/Spring, 1249-1270.

- Derince, Z.M. ve Özgen, B. (2015). Eylem Araştırması. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.), *Nitel araştırma yöntem, teknik analiz ve yaklaşımları içinde* (146-162). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Diken, B. (2007). Houellebecq, or, the Carnival of Spite. *Journal for Cultural Research*, 11(1), 57-73.
- Diken, İ. H., ve Batu, E. S. (2013). Kaynaştırmaya Giriş. İ. H. Diken (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma içinde* (2-23). Ankara: Pegem Akademi.
- Dinkelman, T. (1997). The Promise of Action Research for Critically Reflective Teacher Education. *The Teacher Educator*, 32(4), 250-274.
- DiSalvo, C. A. & Oswald, D. P. (2002), Peer-Mediated Intervention StoinCrease the Social Interaction of Children with Autism: Consideration of Peer Expectancies. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 17(4), 198-207.
- Doğangün, B. (2008). *Özel Eğitim Gerektiren Psikiyatrik Durumlar Türkiye’de Sık Karşılaşılan Psikiyatrik Hastalıklar*. İstanbul: s.157-174.
- Doğaroğlu, T.K. ve Dümenci, S.S. (2015). Sınıflarında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi ve Erken Müdahale Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dönmez, B. (2004). Bir Eğitim Kurumu Olarak Okul. Y. Özden (Ed.), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DuFour, R. (2011). What is a Professional Learning Community? *Educational Leadership*, 61(8), 6-11.
- Dunlap, G. & Carr, E. G. (2007). Positive Behavior Support and Developmental Disabilities: a Summary and Analysis of Research. Samuel L. Odom, Robert H. Horner, Martha E.Snel, & Jan Blacher(Editörler). *Handbook of developmental disabilities* içinde(469482). The Guilford Press.
- Dunsing, R. J. (1986). *Toplantı Sanatı*. (Çev. F. Dilber). İstanbul: İlgı Yayınları.
- Duran Düşünür, A. (2018). *İlkokullarda Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri* (Master's Thesis, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Ee, J. ,Soh, K. C. (2005). Teacher Perceptions on What a Functional Curriculum Should be for Children With Special Needs. Nanyang Technological University *The International Journal of Special Education*, 2(20).
- Efron, S. E. & Ravid, R. (2013). *Action Research in Education: A Practical Guide*. New York: Guilford Publications.

- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş*. Ankara: Anı.
- Erdağı, İ. (2019). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Lisansüstü Tezi). Kars: Kafkas Üniversitesi.
- Ergenekon, Y. (2012). Sosyal Yeterlikle İlişkili Kavramlar ve Sosyal Yeterliğin Bileşenleri. S. Vuran (Ed.), *Sosyal Yeterliklerin Geliştirilmesi İçinde* (15-33). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Eripek, S.(1986) Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir. “Engelli Çocukların Normal Sınıflara Yerleştirilmesi Kaynaştırma” *Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 40–45.
- Eripek, S.Ed. (2004). *Özel Eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eroğlu, M. ve Özbek, R.(2018). Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantılarının Mesleki Gelişim Bağlamında İncelenmesi. *Social Science Studies*, 6(3),255-271. ISSN:2148-2691.
- Ferrance, E. (2000). *Action Research. Themes in Education*. USA: North East and Islands Regional Educational Laboratory at Brown University, Themes Education Publishing.
- Filipek, P. A., Accardo, P. J., Ashwal, S., Baranek, G. T., & Cook, E. H. (2000). Practice Parameter: Screening and Diagnosis of Autism. Report on the Quality Standards Subcommittee of the American Academy of Neurology and the Child Neurology society. *Neurology*, 55, 468-479. doi: 10.1212/WNL.55.4.468.
- Fiscus, E.D.& Mandell, C.J. (2002). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi*. G. Akçamete (Ed). Çev. Şenel, H.G. ve Tekin, E. Ankara.
- Forlin, C. (Ed.). (2010). *Teacher Education for Inclusion: Changing Paradigms and Innovative Approaches*. New York: Routledge.
- Forsyth, P.B., Barnes, L. ve Adams, C.M. (2006). Trust – EffectivenessPatterns İn Schools. *Journal Of Educational Administration*, 44 (2), 122-141.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2009). *How to Design and Evaluate Research in Education* (7th ed.). New York: Mc Graw Hill.
- Friend, M. & Bursuck, W.D. (2006). *Including Students with Special Needs*. Boston: APearson Education Company.
- Friend, M. & Cook, L. (1992). *Interactions: Collaboration SkillsforSchoolProfessionals*. White Plains, NY: Longman.
- Friend, M. & Cook, L. (2000). *Interactions: Collaboration Skills for School Professionals*. New York: Longman.
- Fullan, M. (2002). *The Change Leader Educational Leadership*, 8, 16-22.

- Gambrell, L. B., Malloy, J. A., & Mazzone, S. A. (2011). Evidence-Based Best Practices in Comprehensive Literacy Instruction. In C. A. Morrow & L. B. Gambrell (Eds.), *Best practices in literacy instruction* (4th ed., pp. 11-36). The Guilford Press.
- García-Valcárcel-Muñoz-Repiso, A., Basilotta-Gómez-Pablos, V., & López-García, C. (2014). *ICT in Collaborative Learning in the Classroom of Elementary and Secondary Education. Comunicar*, 21(42), 65-74.
- Garrad, T. A., Rayner, C. & Pedersen, S. (2019). Attitudes of Australian Primary School Teachers Towards the Inclusion of Students with Autism Spectrum Disorders. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 19(1), 58-67.
- Gately, S. E. & Gately, F. J. (2001). Understanding Coteaching Components. *Teaching Exceptional Children*, 33 (4), 40-47.
- Gates, J. A. Kang, E. & Lerner, M. D. (2017). Efficacy of Group Social Skills Interventions for Youth with Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 52, 164-181. Doi: 10.1016/j.cpr.2017.01.006,
- Gatto, J.T. (2016). *Eğitim: Bir Kitle İmha Silahı*. (Çev. M.A. Özkan). İstanbul: Edam Yayıncılık.
- Glomb, N. K. & Morgan, D. P. (1991). Resource Room Teachers' use of Strategies that Promote the Success of Handicapped Students in Regular Classrooms. *The Journal of Special Education*, 25(2), 221-235.
- Gordon, T. (2003). *T.E.T. Teacher Effectiveness Training*. New York: Three Rivers.
- Gray, D. (2004). *Doing Research in the Real World*. London: Sage.
- Green, S. E. (2003). "What do You Mean 'What's wWrong With her?'": Stigma and the Lives of Families of Children with Disabilities. *Social Science & Medicine*, 57(8), 1361-1374.
- Green, D., Chanman, T., Pickles, A., Chandler, S., Loucas, T., & Simonoff, E. (2009) Impairment in movement skills of children with autistic spectrum disorders. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 51(4), 311-316.
- Greenwood, D. & Levin, M. (2007). The Friendly Outsider: from AR as a Research Strategy to the Skills Needed to Become an Action Researcher. *Introduction to Action Research, Thousand Oaks, SAGE publications Ltd*, 116-131.
- Grundy, S. (1988). *Action Research at the School Level: Possibilities and Problems. Educational Action Research*, 2(1), 23-37.
- Gök, G. (2009). *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Önerileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri A.B.D. Eğitim Programları ve Öğretim B.D.

- Gökgöz, A. (2007). *Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Stajyerlikte Karşılaştıkları Problemler ve Çözüm Önerileri: İstanbul Örneği* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi .
- Göksoy, S.ve Yenipınar, Ş.(2015).Öğretmenlerin Okul Zümre Öğretmenler Kurullarına İlişkin Görüşleri. *Milli Eğitim*, 205,26-43.
- Gökkyer, N. (2011). İlköğretim Okulu Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantılarının Gerçekleşme Düzeyi. Elazığ: *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 127-148.
- Güleryüz, Ş. O. (2009). *Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Engelli Öğrencilerin Akranları ile İlişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Gümüşkaya, Ö.(2018).*Bütünleştirmede İşbirliği Tanımı Önemi Türleri*. Özel Eğitimde Bütünleştirme (Ed. M. Çitil) içinde (75-101). Ankara: Vize Akademik Yayıncılık.
- Gün Şahin, Z. veGürbüz, R. (2016). Kaynaştırma Öğrencilerini Eğiten Ortaokul Öğretmenlerinin Yeterlikleri Üzerine. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 138-160. DOI: 10.17984/adyuebd.89881.
- Gürgür, H. (2020). Kaynaştırma (Bütünleştirme) ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitim ve kaynaştırma* içinde (1.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Gürgür, H. ve Uzuner, Y. (2010). Kaynaştırma Sınıfında İşbirliği ile Öğretim Uygulamalarına Bakışın Fenomenolojik Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (1), 275-333.
- Gürsel, O. (2007). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, İlköğretimde Kaynaştırma, Ünite 3, Kaynaştırma Uygulamalarında Öğrenci Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi. S. Eripek içinde, *Kaynaştırma Uygulamalarında Öğrenci Gereksinimlerinin Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güven, A.Z. (2013).Etkili İletişimin Kuralları ve Etkili İletişim Kurma Süreci. *Etkili İletişim* (Ed. B. Güven), (53-65), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Hall, L.J.(2013). *Autism Spectrum Disorders: From Theory to Practice* (2nd ed.) Upper Saddle River.NJ: Merril Pearson.
- Hallahan, D. & Kauffman, J. (1997). *Exceptional Children, Introduction to Special Education*. Seventh edition: Allyn and Bacon.
- Hammeken, P.A.(2000). *Inclusion: 450 Strategies for Success* (3nded.) Corwin Press.
- Hansen, J. H. (2012). Limitsto Inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 89-98.
- Harjusola-Webb, S. & Robbins, S. (2012). TheEffects of Teacher-Implemented Naturalistic Intervention on the Communication of Preschoolers With Autism. *Topics in Early Childhood Special Education*, 32(2), 99-110.

- Harvey, M. W., Yssel, N., Bauserman, A. D. & Merbler, J. B. (2010). Preservice Teacher Preparation for Inclusion: An Exploration of Higher Education Teacher-Training Institutions. *Remedial and Special Education*, 31 (1), 24-33.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing Qualitative Research in Education Settings*. New York: State University of New York Press.
- Hendricks, C. C. (2017). *Improving School Stthrough Action Research: A Reflective Practice Approach*. New Jersey: Pearson Education.
- Heward, L.W. (2006). *Exceptional Children: An Introduction to Special Education*. (8th Edition). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Holter, I. M. & Schwartz-Barcott, D. (1993). Action Research: What is it? How Has it Been Used and How Can it be Used in Nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 18(2), 298-304.
- Horrocks, J. L., White, G., & Roberts, L. (2008). Principals' Attitudes Regarding Inclusion of Children with Autism in Pennsylvania Public Schools. *Journal of Autism and Developmental Disorders* 38(8), 1462-73.
- Johnson, A. P. (2005). *A Short Guide to Action Research*. New Jersey: Pearson Education.
- Johnson, A. P. (2012). *A Short Guide to Action Research*. New Jersey: Pearson Education.
- Johnson, A. B. (2012). *Eylem Araştırması El Kitabı* (Çev: Y. Uzuner ve M. Özten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Johnson, A. P. (2019). *Eylem Araştırması El Kitabı*. 3. Baskı. (Çev. Ed. Y. Uzuner ve M.Ö Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kale, M., Sığırtmaç, A. D., Nur, İ. ve Abbak ve B. S. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(2), s. 35-45.
- Kampwirth, T. J. (1999). *Collaborative Consultation in the Schools: Effective Practices For Students With Learning and Behavior Problems*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kaner, S. (2000), Özel Eğitime Giriş Dersinin, Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engellilere Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(1), 32-43.
- Kanner, L. (1943). Autistic Disturbances of Affective Contact. *Nervous Chils*, 217-250.
- Karagözoğlu, G. (2003). Eğitim Sistemimizde Öğretmen Yetiştirme Politikamıza Genel Bir Bakış. *Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*. Sivas: C.Ü. Kültür Merkezi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (15. bs.) Ankara: Nobel.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 1-13.

- Kargın, T. (2007). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlama ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-13.
- Kaya, Ö. (2013). Özel Eğitimde Roller ve Sorumluluklar. S. Vuran içinde, *Özel Eğitim*. Ankara: Maya Akademi.
- Kaymak, A. (2020). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB): Tanım, Sınıflama, Yaygınlık ve Nedenleri. İ. H.Diken, & H. Bakkaloğlu içinde, *Zihin Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kelchtermans, G. (2006). Teacher Collaboration and Collegiality as Workplace Conditions. A Review. *Zeitschrift für Pädagogik*, 52(2), 220-237.
- Kemmis, S. K., & McTaggart, R. M. (2014). *The Action Research Planner: Doing Critical Participatory Action Research*. Springer.
- Kern, E. (2006). *A Survey of Teacher Attitude Regarding Inclusive Education Within an Urban School District*. (Doctoral Dissertation). USA: Philadelphia College of Osteopathic Medicine Department of Psychology, Philadelphia.
- Kılıç, D. ve Yıldız, V.A. (2021). İlkokul Zümre Öğretmenler Kurulu Kararlarının Uygulanma Düzeyi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), e-ISSN:2667-5145.
- Kırbıyık, M.E. (2011). *Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunda Görevli Rehber Öğretmenlerin Eğitsel Değerlendirme ve Tanı Sürecine İlişkin Görüşleri* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). *Özel Eğitimde Kaynaştırma*. Eğitim ve Bilim, 16, 45-50.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel Eğitimde Kaynaştırma, Eğitim ve Bilim. *Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 756*.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim. İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı. Eskişehir: *Anadolu Üniversitesi Yayınları*.
- Kırcaali-İftar, G. (2007). Otizm Spektrum Bozukluğu. *İstanbul: Daktylos Yayınları*.
- Kırcaali-İftar, G. (2012). Otizm Spektrum Bozukluğuna Genel Bakış. E. Tekin-İftar içinde, *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri* (17-46). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Kırcaali-İftar, G. ve Batu, S. (2020). *Kaynaştırma* (10. bs.). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kırcaali-İftar, G. ve Uysal, A. (1999). Zihin Özürlü Öğrencilere Özel Eğitim Danışmanlığı Aracılığıyla Uygulanan Resimli Fişlerle Okuma-Yazma Öğretiminin Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2 (3), 3-13.
- Kirk, S., Gallegher, J. & Coleman, M. R. (2017). *Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi* (14. bs.). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Klein, S. R. (2012). *Action Research Methods: Plain and Simple*. New York: Palgrave Macmillan.
- Klose-Karaaslan, E. (2014). *Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştirmede Görsel Kültür Eğitime Yönelik Bir Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koca, G. (2017). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Ve Yaratıcılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi(Niğde Üniversitesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Kocayörük, E. (2012). *Etkili İletişim Becerileri*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Kogan, M. D., Vladutiu, C. J., Schieve, L. A., Ghandour, R. M., Blumberg, S. J., Zablotsky, B., & Lu, M. C. (2018). *ThePrevalence of Parent-ReporteAutismSpectrum DisorderAmong US Children*. *Pediatrics*, 142(6), e20174161.
- Korkmaz, B. (2010). Otizm: Klinik ve Nörobiyolojik Özellikleri, Erken Tanı, Tedavi ve Bazı Güncel Gelişmeler. *Türk Ped. Araş.*, 37-44.
- Koshy, V. (2005). *Action ResearchforImprovingPractice: A PracticalGuide*. London: Paul Chapman Publishing
- Koudstaal, C. (2011). Autism Spectrum Disorders. In E. Landsberg, D. Kruger & E. Swart (Eds.), *AddressingBarrierstoLearning: A South Africanperspective*. (2nd edn.). (pp. 341-362). Pretoria: Van Schaik.
- Köklü, N. (2001). Eğitim Eylem Araştırması – Öğretmen Araştırması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34(1-2), 35-43.
- Krishnamurti, J. (2012). *Eğitim ve Yaşamın Anlamı*. (Çev: A. Açıköz). İstanbul: Omega Yayınları.
- Kruse, S.D. & Louis, K.S. (1997). Teacher Teaming in Middle Schools: Dilemmas for a Schoolwide Community. *Educational Administration Quarterly*,(33), 261-289.
- Kuzu, A. (2005). *Oluşturmacılığa Dayalı Çevrimiçi Destekli Öğretim: Bir Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen Yetiştirmeve Mesleki Gelişimde Eylem Araştırması. *Journal of International Social Research*, 1(6).
- Küçük, M., Ayvacı, H., &Altıntaş, A. (2004). “Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantı Kararlarının Eğitim Ve Öğretim Uygulamaları Üzerindeki Yansımaları”. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, Malatya: İnönü Üniversitesi.
- LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. *Review of Educational Research*, 52(1), 31-60.

- Lemons, C. J., Vaughn, S., Wexler, J., Kearns, D. M., Sinclair, A. C. (2018). Envisioning an Improved Continuum of Special Education Services for Students with Learning Disabilities: Considering Intervention Intensity. *Learning Disabilities Research and Practice*, 33 (3), 131-143.
- Lewin, K. (1940). Defining the 'Field at a Given Time.'. *Psychological Review*, 50(3), 292.
- Lewis, R. B. & Doorlag, H.D. (1999). Teaching Special Students in General Education Classrooms. *New Jersey: Prentice Hall*.
- Lindsay, G. (2007). Educational Psychology And The Effectiveness Of Inclusive Education/Mainstreaming. *British Journal Of Educational Psychology*, 77(1), 1- 24.
- Lloyd, M., MacDonald, M., & Lord, C. (2013). Motor Skills of Toddlers with Autism Spectrum Disorders. *Autism*, 133-146.
- Loreman, T. (2007). Seven Pillars of Support for Inclusive Education: Moving from "why?" to "how?". *International Journal of Whole Schooling*, 3(2), 22-38.
- Lovaas O. I, (1987). Behavioral Treatment and Normal Educational and Intellectual Functioning in Young Autistic Children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55(1), 3.
- Luiselli J. K., Russo D. C., Christian P., W. & Wilczynski M. S. (2008). *Effective Practices for Children with Autism*. Oxford University Press.
- Lunenburg, FC ve Ornstein, AC (2013). *Eğitim Yönetimi Eğitim Yönetimi Çevirisi* (6. baskı). (Editör: Gökhan Arastaman). Ankara: Nobel Yayınları.
- Mag, A. G., Sinfield, S., & Burns, T. (2017). The Benefits of Inclusive Education: New Challenges for University Teachers. In *MATEC Web of Conferences* (121), p. 12011. EDP Sciences.
- Mastropieri, M.A. & Scruggs, T.E. (2016). *The Inclusive Classroom: Strategies for Effective Differentiated Instruction*. (5. bs. çev. Şahin, M. Ve Altun, T.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mastropieri, M.A. & Scruggs, T.E. (2000). *The Inclusive Classroom*. Columbus. Ohio: Merrill Publishing Company.
- McDonnell, J., Johnson, J. W. & McQuivey, C. (2008). *Embedded Instruction for Students With Developmental Disabilities in General Education Classrooms*. DDD Prism Series, Volume 6, A Publication of the Division on Developmental Disabilities of the Council For Exceptional Children.
- McKernan, J. (1991). Action Inquiry: Studied Enactment. *Forms of Curriculum Inquiry*, 309-326.
- McLoughlin, A., & Levis, B. (2005). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Ölçümlenmesi*. (F. Gencer, Çev.) Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- McNaughton, & Vostal, B.(2010). Using Active Listening to Improve Collaboration With Parents: The LAFF don't CRY strategy. *Intervention in School and Clinic*, 45, 251-256.
- McNiff, J. & Whitehead, J. (2005). *Action Research for Teachers: A Practical Guide*. London: David Fulton.
- Meisels, J. S. (1977). *First Steps in Mainstreaming: Some Questions and Answers, Young Children*. 33(1), 4-13.
- Mengi, A. (2019). *Sosyolojik Boyutlarıyla Otizm*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Menteş, H.S. (2020). *Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Bir Çocuğun Okul Öncesi Kaynaştırma Sınıfındaki Akran İlişkilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mertler, C. A. (2006). *Action Research: Teachers as Researchers in the Classroom*. London: Sage Publications.
- Meyen, E.L. (1996). *Exceptional Children. In Today's Schools*.(Third Edition). Love Publishing Company.
- Meyen, E. L.& Skrtic, T. M. (1995). *Special Education & Student Disability: An Introduction: Traditional, Emerging, and Alternative Perspectives*.
- Meyen, E. L., Vergason, G. A.& Whelan, R. J. (Eds.). (1996). *Effective Instructional Strategies for Exceptional Children*. Love Publishing Company.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. &Saldaña, J. (2014). *Qualitative Data Analysis: A Methods Source book*. California: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2010). *İlköğretim Okullarındaki Kaynaştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2010). *Okullarımızda Neden Niçin Nasıl Kaynaştırma*. Yönetici, Öğretmen ve Aile Kılavuzu. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2014). *Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Resmi Gazete, Yayımlı Tarihi: 26 Temmuz 2014, S. 29072, 12-13.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) , (2018). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, Resmi Gazete, Yayımlı Tarihi: 7 Temmuz 2018, S.30471, 2.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). *Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurulları ve Zümreleri Yönergesi*. Ankara: Atatürk Bulvarı Bakanlıklar Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2022). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- Mills, G. E. (2003). *Action Research a Guide for the Teacher Researcher*(2nd. ed.). New Jersey: Pearson Education.
- National Autism Center (2015). *Findings and Conclusions: National Standards Project*. phase Randolph, MA: Author.
- Neary, T. & Halvorsen, A. (1995). *What is Inclusion?* ERIC Digest, ED.393248.
- Odde, D. (2011), *Motivation and Existence – Motivation in Kierkegaard and Heidegger. Existential Analysis*. 22-1, S. 56-68.
- Odluyurt, S., ve Batu, E. S. (2012). Kaynaştırmanın Başarısını Etkileyen Faktörler. *Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırılması* içinde (s. 27-36). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Oğuzkan, A.F. (1974). Eğitim Terimleri Sözlüğü. *Türk Dil Kurumu*, 393.
- Olsen, A. A. & Huang, F. L. (2018). Teacher Job Satisfaction by Principal Support and Teacher Cooperation: Results From the Schools and Staffing Survey. *Education PolicyAnalysis Archives*, 27(11).
- Özdemir, A. (2006). Okul Kültürünün Oluşturulması ve Çevreye Tanıtılmasında Okul Müdürlerinden Beklenen ve Onlarda Gözlenen Davranışlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 411-436.
- Özdemir, O. (2014). *Otizm Davranış Kontrol Listesi Türkçe Versiyonu Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışmaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi): Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özdoğru, M.(2021). Öğretmenler Arasındaki İşbirliği: Mevcut Durum, Engeller ve Çözüm Önerileri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 12(23), 126-147.
- Özek, Y.Ö. (2019). Eylem Araştırmasına Başlamak: Araştırma Konusu ve Problemini Belirlemek. A. S. Saracaloğlu & A. K. Eranıl (Ed.), *Eğitimde eylem araştırmaları içinde* (235-255). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özkan, M., ve Arslantaş, H. İ. (2013). Etkili Öğretmen Özellikleri Üzerine Sıralama Yöntemiyle Bir Ölçekleme Çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 311-330.
- Özkubat, U. (2018). *Özel Eğitimde Yerleştirme Yaklaşımları ve En Az Sınırlandırılmış Eğitim Ortamı*. Mahmut Çitil (Ed.), *Özel Eğitimde Bütünleştirme* (135-150). Ankara: Vize Akademik.
- Özmen, G.R. (2003). *Kaynaştırma Ortamlarında Öğretimsel Düzenlemeler*. Editör: Ayşegül Ataman, *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., ve Eripek, S. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar, Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Öztürk, M. O. (1997). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, 7. bs. Ankara: *Hekimler Yayın Birliği*.

- Paseka, A. & Schwab, S. (2020). Parents' Attitudes Towards Inclusive Education and Their Perceptions of Inclusive Teaching Practices and Resources. *European Journal of Special Needs Education*, 35, 254–272.
- Paulsrud, D. & Nilholm, C. (2020): Teaching for Inclusion – a Review of Research on the Cooperation Between Regular Teachers and Special Educators in the Work with Students in Need of Special Support. *International Journal of Inclusive Education*, DOI: 10.1080/13603116.2020.1846799.
- Pektaş, S. (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Çocuklarda Müzik Eğitiminin Önemi. *SED-Sanat Eğitimi Dergisi*, 4(1), 95-110.
- Pine, G. J. & Bruce, S. M. (2010). *Basic Principles for Conducting Action Research*. New York: Teachers' College Press.
- Reeve, P.T. & Hallahan, D.P. (1996). Practical Questions About Questions About Collaboration Between General and Special Educators. In L.E. Meyen, G.A., Vergason, & R.J. Whebn (Eds.), *Strategies for teaching exceptional children in inclusive settings*. Colorado: Love Publishing Company.
- Richardson – Gibbs, A.M. & Klein, M.D. (2017). Okul Öncesinde Bütünleştirmeyi Hayata Geçirme: Çocuklar, Öğretmenler ve Okulları Destekleyen Stratejileri (Çev. Ed.H. Bakkaloğlu ve B. Sucuoğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ridderinkhof A, de Bruin EI, Van den Driesschen S. & Bögels S.M. (2020). Attention in Children with Autism Spectrum Disorder and the Effects of a Mindfulness Based Program. *Journal of Attention Disorders*, 24(5), 681-692.
- Rogers, R., Threatt, D. (2000). Peer Assistance Review. *Thrust For Educational Leadership*, 29(3), 14-16.
- Salend, S. J. (1998). *Effective Mainstreaming: Creating Inclusive Classrooms* (3rd Ed). New Paltz, NY: memill.
- Salend, S. J. (2004). Fostering Inclusive Values in Children: What Families Can do. *Teaching Exceptional Children*, 37, 64–69.
- Salend, S. J. (2008). *Creating Inclusive Classrooms: Effective and Reflective Practices*. New Jersey: Pearson Education.
- Saloviita, T. (2020). Attitudes of Teachers to Wards Inclusive Education in Finland. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(2), 270-282.
- Saraç, T. ve Çolak, A. (2012). Kaynaştırma Uygulamaları Sürecinde İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13-28.
- Sarı, H. (2004). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Öneriler*. Konya: Pegem A Yayınları.

- Sarı, H. (2005). “Ağır ve Çok Engelli Öğrencilerin Kaynaştırılması İçin Stratejiler”. Ataman, A.(Ed.) (2005), *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 413-437.
- Sarı, H., ve Gürbüz, A. (2021). Özel Eğitim Meslek Okulları Öğretim Programlarının Uygulanması Sırasında Karşılaşılan Güçlüklerin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 3(2), 77-98.
- Satman, C.(2013). *Devlet Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Ekip Çalışması Konusundaki Yaklaşımları, Ekip Çalışmasına İlişkin Motivasyon ve Doyum Düzeylerinin İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Doktora Tezi).Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler A.B.D. Eğitim Psikolojisi Programı.
- Scheuermann, B. ve Webber, J. (2002). *Autism, Teaching Does Make a Difference*. Wadsworth Group: Canada.
- Schuman, T.E. & Vaughn, S. (1991). Making Adaptations For Mainstreamed Students General Classroom Teachers Perspectives. *Remedial and Special Education*, 12,18-27” Akt. Özmen, R. Güzel (2004) “Kaynaştırma Ortamlarında Öğretimsel Düzenlemeler,” (Edit. : Ayşegül Ataman) *Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Selçukoğlu, Z. (2001). *Araştırma Görevlerinde Tükenmişlik Düzeyi ile Yalnızlık Düzeyi ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri A.B.D. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık B.D.
- Sertkaya, F. (2016). *Zümre Öğretmenler Kurulu Çalışmalarının Yönetim Süreçleri Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Aydın: AdnanMenderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri A.B. D. Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması Ve Ekonomisi B.D.
- Shea, T. M., & Bauer, A. M. (1991). *Parents and Teachers of Children with Exceptionalities a Handbook for Colloboration* (2nd ed.). USA: Allyn and Bacon.
- Sheridan, S. M. & Kratochwill, T. R. (2007). *Conjoint Behavioral Consultation: Promoting Family-School Connections and Interventions*. New York: Springer Science & Business Media.
- Siegel, B. (2003). *Helping Children Without is Learn: Treatment ApproachesforParentsandProfessionals*. New York: Oxford University.
- Smith, T. E. (2005). IDEA 2004: AnotherRound in ThereAuthorizationProcess. *Remedialand Special Education*, 26(6), 314-319.
- Somekh, B. (2006). *Action Research: A MethodologyforChangeandDevelopment*. Open UniversityPress.
- Somech, A. & Drach-Zahavy, A. (2007). Schools as Team-Based Organisations: A Structure-Process-Outcomes Approach. *Group Dynamics: Theory, Research and Practice*, 4 (11), 305- 320.

- Sönmez, A. (2017). *Kaynaştırma Öğrencilerine Uygulanan Müzik Eğitimine İlişkin Müzik Öğretmenlerinin Görüşleri*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Sönmez, Kartal, M.(2018). *Okul – Aile – Öğretmen İşbirliği*, A. Cavkaytar,(Ed.) Özel Eğitimde Aile Eğitimi ve Rehberliği. Ankara: Vize Akademik Yayıncılık.
- Spinelli, G., C. (2006). *Classroom Assessment For Students In Special and General Education*. (2nd Ed.) Ohio: Pearson Merrill PrenticeHall.
- Stevens, L. &Wurf, G. (2020). Perceptions of Inclusive Education: A Mixed Methods Investigation of Parental Attitudes in Three Australian Primary Schools. *International Journal of Inclusive Education*, 24, 351–365.
- Stringer, E. T. (2007). *Action Research*. California: Sage Publications.
- Stringer, E. (2008). *Action Research in Education*. New Jersey: PearsonEducation.
- Strom, Paris. S. &Strom, Robert D. (1999), MakingStudentsAccountableforTeamwork. *Community College Journal of Research and Practice*, Vol:23, 171-182.
- Subaşı Yurtçu, A.B. (2021). *Bir Okul Öncesi Eğitim Sınıfındaki Kaynaştırma Uygulamalarının Özel Eğitim Danışmanlığı Desteğiyle İyileştirilmesi: Bir Eylem Araştırması*.(Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim A.B.D. Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı.
- Sucuoğlu, B. (2006). *Etkili Kaynaştırma Uygulamaları; Yeni İlköğretim Programları ve Öğretmene Yeterlikleri Işığında*. İstanbul: Ekinoks Yayınları
- Sucuoğlu, B. (2012). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Değerlendirilmesi. E. Tekin-İftar (Ed.), *Otizm Spektrum Bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri içinde* (47-82). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B. (2018). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Değerlendirilmesi*. E. Tekin-İftar (Ed.), *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri [Children with ASD and their education] içinde* (47- 82). Ankara: Vize.
- Sucuoğlu, B., & Bakkaloğlu, H. (2018). *Okul Öncesinde Kaynaştırma: Öğretmen eğitimi* (2. bs.). Pegem Akademi.
- Sucuoğlu, B. ve Kargın, T. (2006), *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları: Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler*. İstanbul: Morpa.
- Şahin, S. (2017). *İlköğretim Kaynaştırma Ortamlarında Eğitim Alan Özel Gereksinimli Öğrencilerin Veli ve Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Görüşleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, E., Maden, S. ve Gedik, M. (2011). Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantılarının Etkililiğinin Türkçe Öğretmenlerinin Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi (Erzurum İl Örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1).

- Şahinel, S. (2007). *Eleştirel Düşünme*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şener, B. (1997). *Modern Otel İşletmelerinde Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şengün, H.(2022).*İlkokullarda Uygulanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Eğitimi A.B.D.
- Şişman, M. (2011). *Eğitimde Mükemmellik Arayışı Etkili Okullar*. Ankara: PegemA.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2002). *Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi*. (2. bs.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tabaklar, F. (2017). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tanrikulu, F. (2014). *Medya Okuryazarlığı Bağlamında Çocuk Dergileriyle Zenginleştirilmiş Türkçe Dersinin Etkililiği: Bir Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli Bir Öğretimde Bulunması Gereken Özelliklerin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(33), 283-298.
- Taylor, R. G.(1999). *Curriculum Models and Strategies For Educating Individuals With Disabilities In Inclusive Classrooms*, By Charles C. Thomas Publisher, Ltd., U.S.A.
- Taymaz, H. (2003). *İlköğretim ve Ortaöğretim Okul Müdürleri İçin Okul Yönetimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Tezcan, M. (1984). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Çağ Matbaası.
- Todd, S. (2017). *Otizm Spektrum El Kitabı*. R. Soydan (Çev. Ed.) Ankara: Palme Yayıncılık.
- Toprak Karaer, N.(2010). *İlköğretim Okullarındaki Yönetici, Sınıf ve Psikolojik Danışma ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma Adayı Özel Gereksinimli Öğrencileri Tanıma ve Yönlendirme Yeterliliklerinin İncelenmesi*(Gaziantep ili örneği).(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi.
- Töremen, F. Ve Karakuş, M. (2007). TheObstacles of Synergy in Schools: A Qualitative Study on Teamwork, *EducationalSciences: Theory&Practice*, (7), 639-645.
- Töret, G. (2020). Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB): Özellikler. İ. H. Diken, & H. Bakkaloğlu içinde, *Zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu* (193). Ankara: Pegem Akademi.
- Tufan, İ. (2006). *Otistik Çocuk Dahi Mi?* İstanbul: İletişim Yay.
- Turnbull, A.Turnbull, R.A. &Wehmeyer, M.L. (2007). *Exceptionallives: Special Education in Today's Schools*. (Fifth Edition). New Jersey. Pearson – MerrillPrenticeHall.

- Türkkan, B. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Bağlamında Görsel Kültür Çalışmaları: Bir Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tzivnikov, S.(2015).Collaboration Between General and Special Education Teachers: Developing Co-Teaching Skills in Heterogeneous Classes. *Current Tendencies and Problems in Education*, 64(1), 108-119.
- Ulutaşdemir, N. (2007). Engelli Çocukların Eğitimi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(5), 119-130.
- UNESCO (2008). Inclusive Education: the Way of the Future. *Conclusions and Recommendations of the 48th session of the International conference on Education (ICE)*. Geneva: UNESCO.
- UNESCO (2009a). *Policy Guidelines on Inclusion in Education*. France: UNESCO.
- UNESCO. (2009b). *2009 World Conference on Higher Education: The New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development*, pp.5-8. France: UNESCO.
- Utley, B. L., Basile, C. G. ve Rhodes, L. K. (2003). Walking in Two Worlds: Master Teachers Serving as Site Coordinators in Partner Schools. *Teaching and Teacher Education*, 19, 515-528.
- Uzuner, Y. (2005). Özel Eğitimden Örneklerle Eylem Araştırmaları. *Özel Eğitim Dergisi*, 6(2),1-12.
- Ünal, F.ve Saban, A. İ. (2014). Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı Sınıflarda, Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Yönelik tutumları-I. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 388-405.
- Vatan, F. (2009). *Hemşirelerde Liderlik Geliştirmede Formal Mentorluk Programı: Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Vogler, Kenneth E. & Long Emily (2003), Team Teaching Two Sections of The Same Undergraduate Course. *College Teaching*, 51(4), 123-126.
- Vural, M. ve Yıkılmış, A. (2008). Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Eğitimin Uyarılmasına İlişkin Yaptıkları Çalışmaların Belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 141-159.
- Yanardağ, M. ve Yılmaz, İ. (2017). Approaches to the Teaching Exercise and Sports for the Children with Autism, *International Journal of Early Childhood Special Education*2(8653). doi: 10.20489/intjcesse.107971.
- Yazıcıoğlu, T.ve Dodur-Sümer, H. M. (2021). Competence Scale for Inclusive Education Practices of Schools: A Validity and Reliability Analysis. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education*, 22, 847-870.

- Yıkımlı, N.(2006). *İl Milli Eğitim Yöneticilerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Önerileri*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız,S. (1996) *Öğretmenlerin Öğretmenler Kurulunda Alınan Kararlara Katılma İstek ve Derecelerinin Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).İstanbul;Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, S.(2024).*Kaynaştırma /Bütünleştirme Yoluyla Eğitimlerine Devam Eden Okul Öncesi Dönem Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Sürecinin İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim A.B.D. Zihin Engelliler Eğitimi B.D.
- Yılmaz,S.(1997).*Okul Yönetimine Katılmada Öğretmenler Kurulunun Etkililiği*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, K. ve Çelik, M.(2020). Öğretmenler Arasında Mesleki İşbirliğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*,(9)2.
- Yiğen, S. (2008). *Çocuğu İlköğretim Kademesinde Kaynaştırma Uygulamalarına Devam Eden Anne-Babaların Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Beklentileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Yiğitoğlu, İ.T. (2022). *Özel Eğitim Uygulama Okulu 1. Kademe Öğretim Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri A.B.D., Eğitim Programları ve Öğretimi B.D.
- Yurtsever, Ş. (2013). *Eğitsel Tanı ve Değerlendirme Sürecinde Görev Alan Rehberlik ve Araştırma Merkezi Personelinin Karşılaştığı Sorunların Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yücelkan, C. (2022). Kaynaştırma Uygulamalarını Başarıya Ulaştıran Etmenler. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (17), 26-38.
- Yüksel, E.(2018).*Ortaokul Matematik ve Fen Bilimleri Zümre Öğretmenler Kurulunun İşleyişinin İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri A.B.D. Eğitim Programları ve Öğretim B.D.
- Wagner, T. & Kegan, R. (2006), *Change Leadership: a Practical Guide to Transforming Our Schools*. San Francisco. Jossey-Bass Carnevale and Desrochers's report (cited in Wagner & Kegan, 2006, p. 5).

- Walther-Thomas, C. S., Korinek, L., McLaughlin, V. L., & Williams, B. T. (2000). *Collaboration for Inclusive Education: Developing Successful Programs*. Boston: Allyn and Bacon.
- Watts, H. (1985). When Teachers are Researchers, Teaching Improves. *Journal of Staff Development*, 6(2), 118-127.
- Webber, J., & Sheuermann, B. (2008). *Educating Students with Autism: A Quick Start Manual*. Austin, Texas: Pro-Ed.
- Whelan, R.J. (1996). Collaboration: From Oversight to Share Division. In L.E. Meyen, G.A. Vergason, & R.J. Whelan, (Eds.) *Strategies for Teaching Exceptional Children in Inclusive Settings*. Colorado: Love Publishing Company.
- Westwood, P. S. (1997). Commonsense Methods for Children With Special Needs: Strategies For the Regular Classroom. *Psychology Press*.
- Werner, I. (1993). *Liderlik ve Yönetim*. (Çev. Vedat Üner), İstanbul: Rota Yayınları.
- Wilkinson, L. A. (2010). *Autism and Asperger Syndrome in School: A Best Practice Guide to Assessment and Intervention*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Winzer, M. A. (2000). *Special Education in the 21st Century: Issues of Inclusion and Reform*. Gallaudet University Press.
- Wolkmar, F. R., Wiesner, L. A., & Westphal, A. (2006). Healthcare Issues for Children on the Autism Spectrum. *Current Opinion in Psychiatry*, 19(4), 361-366.
- Zirkel, P. (2011). Autism Litigation and the IDEA: A New Meaning of "Disproportionality"? *Journal of Special Education Leadership*, 24(2), 92-103.

İnternet Kaynakçası

- Acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/65331/mod_resource/content/1/OSB_ozellikleri.pdf (Erişim tarihi: 09.11.2023: 12.25)
- Ağdelen, B ve Ağdelen, Z. (2006). "İlköğretim Okullarında Yönetim Süreçlerinin İşleyişine İlişkin Olarak Öğretmen Algılarının Analizi", <http://www.mebnet.net/Dergi/2.pdf>. (Erişim tarihi: 25.06.2024; 20.00).
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596> (Erişim tarihi: 25.05.2024; 21.43)
- American Psychiatric Association. DSM-5 proposed criteria for Autism Spectrum Disorder designed to provide more accurate diagnosis and treatment. *News Release 2013; ReleaseNo:12-03*. <http://www.dsm5.org/Documents/12-03%20Autism%20Spectrum%20Disorders%20-%20DSM5.pdf> (Erişim tarihi: 08.12.2024; 20.44)

- Bourke, R., Mentis, M., & Todd, L. (2011). Visibly Learning: Teachers' Assessment Practices for Students with High and Very High Needs. *International Journal of Inclusive Education*, 15(4), 405-419. <https://doi.org/10.1080/13603110903038488> (Erişim tarihi: 25.05.2024; 19.00)
- Boyd, B. A., McBee, M., Holtzclaw, T., Baranek, G. T., & Bodfish, J. W. (2009). Relationships Among Repetitive Behaviors, Sensory Features, and Executive Functions in High Functioning Autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 3(4), 959-966. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2009.05.003> (Erişim tarihi: 24.03.2024; 10.00)
- Brinkman, J., & Twiford, T. (2012). Voices From the Field: Skill Sets Needed for Effective Collaboration and Co-Teaching. *International Journal of Educational Leadership Preparation*, 7(3), 3-16. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ997467.pdf>(Erişim tarihi: 24.05.2024; 19.00)
- Cook, B. G., & Semmel, M. I. (1999). Peer Acceptance of Included Students with Disabilities as a Function of Severity of Disability and Classroom Composition. *The Journal of Special Education*, 33(1), 50-61. <https://doi.org/10.1177/002246699903300105>. (Erişim tarihi: 10.12.2024; 17.14)
- Corno, L. (2008). On Teaching Adaptively. *Educational Psychologist*, 43(3), 161-173. <https://doi.org/10.1080/00461520802178466>. (Erişim tarihi: 24.05.2024; 20.00)
- Da Fonte, MA & Barton-Arwood, SM (2017). Genel ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin İşbirliği: Perspektifler ve Stratejiler. *Okul ve Klinikte Müdahale*, 53 (2), 99 106. <https://doi.org/10.1177/1053451217693370>. (Erişim tarihi: 10.09.2024; 14.00)
- Ebersold, S. (2003). Inclusion and Mainstream Education: an Equal Cooperation System. *European journal of special needs education*, 18 (1), 89-107. doi: <https://doi.org/10.1080/0885625032000042339>. (Erişim tarihi: 11.09.2024; 17.24)
- Elleman, A. M., Lindo, E. J., Morphy, P., & Compton, D. L. (2009). The İmpact of Vocabulary İstruction on Passage-level Comprehension of School-age Children: A Meta-analysis. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 2(1), 1-44. <https://doi.org/10.1080/19345740802539200>. (Erişim tarihi: 25.09.2024; 16.22)
- Gaitas, S., & Alves Martins, M. (2017). Teacher Perceived Difficulty in İmplementing Differentiated İnstructional Strategies in Primary School. *International Journal of Inclusive Education*, 21(5), 544-556. <https://doi.org/10.1080/13603116.2016.1223180>. Erişim tarihi: 23.09.2024; 21.00)
- Gibbs, K. (2023). Differentiation in Practice: An Exploratory İnvestigation in an Australian Mainstream Secondary School. *Teaching Education*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/10476210.2022.2161508>. (Erişim tarihi: 18.08.2024; 18.39)

- Howland, J. & Picciotto, H. (2003). *Teacher Collaboration: Professional Development from the Inside*. <http://www.picciotto.org/math-ed/teaching/collaboration-slides.pdf>. (Erişim tarihi: 14.07.2024; 18.24)
- Hunt, P., Soto, G., Maier, J., Müller, E., & Goetz, L. (2002). Collaborative Teaming to Support Students with Augmentative and Alternative Communication Needs in General Education Classrooms. *Augmentative and Alternative Communication*, 18(1), 20-35. <https://doi.org/10.1080/aac.18.1.20.35>. (Erişim tarihi: 12.09.2024; 23.01).
- Kargın, T., Güldenoğlu, B., & şahin, F. (2010). Genel Eğitim Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Yapılması Gereken Uyarlamalara İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(4),24312464.https://www.academia.edu/download/52602891/Genel_Eitim_Snflarndaki_zel_Gereksinimli20170412-17265-1gd8nwz.pdf. (Erişim tarihi: 24.01.2024; 21.00)
- Lee-Tarver, A. (2006). Are Individualized Education Plans a Good Thing? A Survey of Teachers' Perceptions of the Utility of IEPs in Regular Education Settings. *Journal of Instructional Psychology*, 33(4), 263-273. <https://eric.ed.gov/?id=EJ754194>. (Erişim tarihi: 16.06.2024; 13.00)
- Mason, L. H., Ciullo, S., Collins, A. A., Brady, S., Elcock, L., & Owen, L. S. (2022). Exploring Inclusive Middle-School Content Teachers' Training, Perceptions, and Classroom Practice for Writing. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*, 20(2), 111-128. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1359620.pdf>. (Erişim tarihi: 24.03.2024; 22.22)
- Molosiwa, S., Mukhopadhyay, S., & Moswela, E. (2016). Accessing the General Curriculum for Students with Learning Disabilities: Challenges and Opportunities. *Mier Journal of Educational Studies Trends and Practices*, 4(1), 111-122. <https://doi.org/10.52634/mier/2014/v4/i1/1491>. (Erişim tarihi: 30.05.2024; 09.10)
- Mullings, S. E. (2011). *Full Inclusion: The Least Restrictive Environment*. Retrieved from gradworks.umi.com/3510927.pdf. (Erişim tarihi: 26.04.2024; 18.24)
- Orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-diger-genel-mudurluklere-bagli-okullardaki-istatistikler/icerik/3149. (Erişim tarihi:10.03.2025; 20.00)
- Otukile-Mongwaketse, M., Mangope, B., & Kuyini, A. B. (2016). Teachers' Understandings of Curriculum Adaptations for Learners with Learning Difficulties in Primary Schools in Botswana: Issues and Challenges of Inclusive Education. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 16(3), 169-177. <https://doi.org/10.1111/1471-3802.12069>. Erişim tarihi: 13.12.2024; 20.04)

- Pivik, J., McComas, J., & Laflamme, M. (2002). Barriers and Facilitators to Inclusive Education. *Exceptional Children*, 69(1), 97-107. <https://doi.org/10.1177/001440290206900107>. (Erişim tarihi: 14.05.2024; 20.00)
- S., Birkan, B. ve Kalkan, S. (2017), *Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu ve Özel Eğitim Tohum Otizm Vakfı Raporu*. <https://www.tohumotizm.org.tr/wpcontent/uploads/2018/10/tosboe2017.pdf>. (Erişim tarihi: 24.01.2024; 22.00)
- Roberts, G. J., Miller, G. E., Watts, G. W., Malala, D. K., Amidon, B. E., & Strain, P. (2020). Intensifying Reading Instruction for Students with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder: Practices to Support Classroom Instruction and Family-School Collaboration. *Beyond Behavior*, 29(1), 42-51. <https://doi.org/10.1177/1074295620902471>. (Erişim tarihi: 15.06.2024; 13.10)
- Selanik Ay, T. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Toplum Çalışmalarından Yararlanma: Bir Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> (Erişim tarihi: 13.06.2024; 21.20)
- Sucuoğlu, B., & Akalın, S. (2010). Kaynaştırma Sınıflarına Alternatif bir Bakış: Çevresel Davranışsal Değerlendirme ile Öğretimsel Özelliklerin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(1), 19-37. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000144. (Erişim tarihi: 14.05.2024; 08.21)
- TürkDilKurumu(2019).*BüyükTürkçeSözlük*<http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=combts/>(Erişim tarihi: 08.09.2024; 14.30)
- Vlachou, A., Didaskalou, E., & Voudouri, E. (2009). Mainstream Teachers’ Instructional Adaptations: Implications for Inclusive Responses. *Revista de Educacion*, 349, 179-201. <http://hdl.handle.net/11162/74520>. (Erişim tarihi: 09.09.2024; 18.20)
- Yang, C. H., & Rusli, E. (2012). Teacher Training in Using Effective Strategies for Preschool Children with Disabilities in Inclusive Classrooms. *Journal of College Teaching & Learning*, 9(1), 53. <https://doi.org/10.19030/tlc.v9i1.6715>. (Erişim tarihi: 18.09.2024; 13.10)

EKLER

- EK 1. Etik Kurul Karar Formu
- EK 2. Araştırma İzni
- Ek 3. Uygulama Öncesi Okul Yöneticisi İle Yapılan Görüşme Formu
- EK 4. Uygulama Sonrası Okul Yöneticisi İle Yapılan Görüşme Formu
- EK 5. Uygulama Öncesi Öğretmen İle Yapılan Görüşme Formu
- EK 6. Uygulama Sonrası Öğretmen İle Yapılan Görüşme Formu
- EK 7. Öğrenci Ailesi İle Uygulama Öncesi Yapılan Görüşme Formu
- Ek 8. Öğrenci Ailesi İle Uygulama Sonrası Yapılan Görüşme Formu
- Ek 9. Uygulama Öncesi (Ö5) İle Yapılan Görüşme Dökümü
- EK 10. Uygulama Sonrası (Ö2) İle Yapılan Görüşme Dökümü
- EK 11. Okul İçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylemde
Bulunma Aşaması Planı
- EK 12. Araştırma Sorularını Yanıtlamak İçin Kullanılan Veri Toplama Teknikleri
- EK 13. Oturum Planı
- Ek 14. Uygulama Süreci Kontrol Listesi

Ek. 1. Etik Kurul Karar Formu

**NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
BAŞKANLIĞI
ETİK KURUL KARARI**

Etik Kurul Toplantı Tarihi/Sayısı ve Karar No	Tarih :12/05/2023 Toplantı Sayısı: 06 Karar No :2023/220
Araştırmanın Başlığı	Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okulçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması.
Sorumlu Araştırmacı	Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI
Yardımcı Araştırmacı	Lisansüstü Öğrenci Abdurrahman UYANIK
Etik Kurul Kararı	14155 sayılı başvuru Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş olup, başvurunun bilimsel araştırma etiği açısından “Uygun” olduğuna karar verilmiştir.

ASLI GİBİDİR
12/05/2023

Doç. Dr. Ahmet KIRNAZ
Başkan

Ek.2. Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-83688308-605.99-80135979
Konu : Araştırma İzni (Abdurrahman UYANIK)

20.07.2023

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 12/07/2023 tarihli ve E.48178250-300-366947 sayılı yazımız.
c) 20/07/2023 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Abdurrahman UYANIK'ın "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okulçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın, Meram ve Selçuklu ilçelerinde bulunan ekli listede adı yazılı resmi ve özel ortasokullarda görevli yönetici ve öğretmenler ile eğitim gören öğrencilere ve öğrencilerin velilerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2023-2024 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2023-2024 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde elektronik ortamda Müdürlüğümüz istatistik42@meb.gov.tr e-posta adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Arz/Rica ederim.

Mustafa YILMAZ
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek:

- 1-Genelge (3 Sayfa)
- 2-Veli Onam Formu (2 Sayfa)
- 3-Katılımcı Onam Formu (1 Sayfa)
- 4-Gözetilil Katılımcı Onay Formu (1 Sayfa)
- 5-Yönetici Görüşme Formu (4 Sayfa)
- 6-Öğretmen Görüşme Formu (4 Sayfa)
- 7-Veli Görüşme Formu (4 Sayfa)
- 8-Okul Listesi (1 Sayfa)

Ek.3. Uygulama Öncesi Okul Yöneticisi İle Yapılan Görüşme Formu

Sayın Yönetici,

Bu görüşme formu Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI danışmanlığında Özel Eğitim Doktora programı öğrencisi Abdurrahman UYANIK tarafından yürütülmekte olan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okuliçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması konulu doktora tez çalışması ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme yaklaşık 60 dakika sürecek ve cep telefonu ile kayıt edilecektir. Elde edilen veriler araştırma için kullanılacak, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. İstedığınız zaman görüşmeden ayrılabilirsiniz ve görüşme ile ilgili kayıtları inceleyebilirsiniz. Araştırma ile ilgili bilgi almak için Abdurrahman UYANIK ile görüşebilir veya uyanikabdurrahman4@gmail.com. mail adresinden iletişime geçebilirsiniz. Görüşmeye kendi onayınız ile katıldığınızı beyan eden kısmı imzalamanız yeterlidir. Araştırma ile ilgili vermiş olduğunuz bilgiler için teşekkür ederiz.

NOT: Araştırma ile ilgili NEU, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan 12.05.2023 tarih ve 2023/220 sayılı onay alınmıştır.

Abdurrahman UYANIK

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Dr. Yahya ÇIKILI

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Bugörüşmeye kendi isteğimle katılıyorum,

imza

BİRİNCİ BÖLÜM

Cinsiyetiniz

() Kadın

() Erkek

Branşınız

Yöneticilikte kıdeminiz

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim aldınız mı?

Cevabınız evet ise kim/hangi kurum tarafından verildi, ne kadar süre.....

.....

İKİNCİ BÖLÜM

1. Okulunuzda kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanıli öğrencilerin öğretmenlerinin iş birliğiyle akademik başarıları konusunda görüşleriniz nelerdir?

2.Okulunuzda kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanıli öğrencilerle ilgili kimlerden şikayet alıyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

- OSB tanılı öğrencinin eğitim sürecinde sosyal kabul konusunda neler yaşıyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir? Varsa örnekler verebilir misiniz?

3. Kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrencinin eğitim süreci ile ilgili öğretmenlerin iş birliği yapmaları hakkında görüşleriniz nelerdir?

-İş birliği ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz görüşleriniz nelerdir?

-Bu çalışmaları geliştirme ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

4.Okulunuzda OSB tanılı öğrencilerin kaynaştırma eğitimi uygulamaları için öğretmenlerin iş birliği yapmalarına dönük görüşleriniz nelerdir?

-Okulunuzda öğretmenler arasında iş birliği ile ilgili ne tür çalışmalar yapıyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

5.Okulunuzda OSB tanılı öğrencilere dönük kaynaştırma eğitimi uygulamaları ve izleme de iş birliği ile ilgili okul çapında uygulama planları var mıbu konuda görüşleriniz nelerdir? Var ise eğitim uygulamaları, izleme ve değerlendirme ile ilgili neler yapılmaktadır?

6.Okulunuzda yürütülen kaynaştırma eğitimi uygulamalarının daha etkili olması için neler yapılması konusunda görüşleriniz nelerdir?

7.Okulunuzda yürütülen kaynaştırma eğitimi uygulamalarının etkililiğini artırmak için iş birliği uygulamalarında neler yapılması gerektiği ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Herhangi bir engel var mı? Varsa bu engelleri örneklerle açıklayabilir misiniz?

8.Konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mı? Varsa bunlar nelerdir?

Ek.4. Uygulama Sonrası Okul Yöneticisi İle Yapılan Görüşme Formu

Sayın Yönetici,

Bu görüşme formu Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI danışmanlığında Özel Eğitim Doktora programı öğrencisi Abdurrahman UYANIK tarafından yürütülmekte olan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okuliçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması konulu doktora tez çalışması ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme yaklaşık 60 dakika sürecek ve cep telefonu ile kayıt edilecektir. Elde edilen veriler araştırma için kullanılacak, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. İstedığınız zaman görüşmeden ayrılabilirsiniz ve görüşme ile ilgili kayıtları inceleyebilirsiniz. Araştırma ile ilgili bilgi almak için Abdurrahman UYANIK ile görüşebilir veya uyanikabdurrahman4@gmail.com. mail adresinden iletişime geçebilirsiniz. Görüşmeye kendi onayınız ile katıldığınızı beyan eden kısmı imzalamanız yeterlidir. Araştırma ile ilgili vermiş olduğunuz bilgiler için teşekkür ederiz.

NOT: Araştırma ile ilgili NEU, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan 12.05.2023 tarih ve 2023/220 sayılı onay alınmıştır.

Abdurrahman UYANIK

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Dr. Yahya ÇIKILI

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Bu görüşmeye kendi isteğimle katılıyorum,

imza

BİRİNCİ BÖLÜM

Cinsiyetiniz

() Kadın

() Erkek

Branşınız

Yöneticilikte kıdeminiz

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim aldınız mı?

Cevabınız evet ise kim/hangi kurum tarafından verildi, ne kadar süre.....

İKİNCİ BÖLÜM

1.Okulunuzda kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin sayıları ve yetersizlik alan düzeyi konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?

- 2.Okulunuzda kaynaştırma eğitime devam eden OSB tanılı öğrencilerin akademik başarıları konusundaki uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 3.Okulunuzda kaynaştırma eğitime devam eden OSB tanılı öğrencilerle ilgili şikayetler konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 4.Okulunuzda görev yapan öğretmenlerle iş birliği konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 5.Okulunuzda OSB tanılı öğrencilerin kaynaştırma eğitime devamı konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 6.Yöneticisi olduğunuz okulda OSB olan kaynaştırma öğrencilerinin derslerine giren öğretmenlerle öğrencilerle ilgili konularda okulda oluşturulan kurullar (öğretmenler kurulu, zümre öğretmenler kurulu, şube öğretmenler kurulu, BEP Geliştirme kurulu) ile iş birliğikonusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 7.Yöneticisi olduğunuz okulda OSB olan kaynaştırma eğitime devam eden öğrenciniderslerine giren öğretmenlerle öğrenci ile ilgili konularda öğrencininaillesiyleiş birliği konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 8.Uygulama sonrasında, konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka görüşleriniz nelerdir?

Ek.5. Uygulama Öncesi Öğretmen İle Yapılan Görüşme Formu

Sayın Öğretmen,

Bu görüşme formu Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI danışmanlığında Özel Eğitim Doktora programı öğrencisi Abdurrahman UYANIK tarafından yürütülmekte olan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okuliçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması konulu doktora tez çalışması ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme yaklaşık 60 dakika sürecek ve cep telefonu ile kayıt edilecektir. Elde edilen veriler araştırma için kullanılacak, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. İstedığınız zaman görüşmeden ayrılabilirsiniz ve görüşme ile ilgili kayıtları inceleyebilirsiniz. Araştırma ile ilgili bilgi almak için Abdurrahman UYANIK ile görüşebilir veya uyanikabdurrahman4@gmail.com mail adresinden iletişime geçebilirsiniz. Görüşmeye kendi onayınız ile katıldığınızı beyan eden kısmı imzalamanız yeterlidir. Araştırma ile ilgili vermiş olduğunuz bilgiler için teşekkür ederiz.

NOT: Araştırma ile ilgili NEU, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan 12.05.2023 tarih ve 2023/220 sayılı onay alınmıştır.

Abdurrahman UYANIK

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Dr. Yahya ÇIKILI

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Bu görüşmeye kendi isteğimle katılıyorum,

imza

BİRİNCİ BÖLÜM

Cinsiyetiniz () Kadın () Erkek

Branşınız

Meslekteki kıdeminiz

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim aldınız mı?

Cevabınız evet ise kim/hangi kurum tarafından verildi, ne kadar süre.....

.....

İKİNCİ BÖLÜM

1. Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenciniz ile ilgili bilgi talebi kimden geldi kimlerden bilgi aldınız bu konuda görüşleriniz nelerdir?

- Bilginiz yeterli mi bu konuda görüşleriniz nelerdir?

2. Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrencinizin akademik başarı durumuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

- Başarısızlığını önlemek ya da başarı durumunu artırma ve sosyal becerileri destekleyici işbirlikçi çalışmalarla ilgili kimlerle ne tür iş birliği yaptınız? Siz neler yaptınız bu konuda görüşleriniz nelerdir?

- Öğretimsel uyarlamalar yaptınız mı? Bu konuda yardım aldığınız kişiler kimlerdir bu konuda görüşleriniz nelerdir?

3.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenci için iş birliği yapma konusunda ne tür problemler yaşıyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

4.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrencinizde ne tür problem davranışlar gözlemlediniz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

- Siz neler yaptınız sizce bu problem davranışların nedenleri neler olabilir ve bu konuda kimlerle iş birliğine girdiniz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

- Öğrencinizin sınıf içi davranışları konusu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

5. Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenci için okuldaki kurullarda ne tür kararlar alınmış ve bu alınan kararlar ile ilgili uygulama planınız oldu mu bu konuda görüşleriniz nelerdir?

- Olduysa neler yaptınız? Kimlerden yardım aldınız bu konuda görüşleriniz nelerdir?

- Sınıf içi ve diğer ortamlarda kuralların OSB tanılı öğrencinin ulaşabilmesi için neler yapıldı bu konuda görüşleriniz nelerdir? Örnekler verebilir misiniz?

6.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenci ile yaptığınız önemli etkinlikleri kimlerle, ne zaman ve nasıl paylaştınız bu konuda görüşleriniz nelerdir?

- Diğer öğretmenlerle iş birliği konusunda görüşleriniz nelerdir?

-Hangi konuda iş birliğiniz oldu bu konuda görüşleriniz nelerdir? Örnek verebilir misiniz?

-Öğrencinin yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik önerileriniz ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

7.Okulunuzdaki rehberlik servisiyle ne tür iş birliği yapıyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

-OSB tanılı öğrenci odağında ne tür işbirlikçi çalışmalar yürütüyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

8.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrencinizin ailesi ile hangi konularda iş birliğiniz olmuştur bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka g6r6şleriniz var mı? Varsa bunlar nelerdir?

Ek.6. Uygulama Sonrası Öğretmen İle Yapılan Görüşme Formu

Sayın Öğretmen,

Bu görüşme formu Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI danışmanlığında Özel Eğitim Doktora programı öğrencisi Abdurrahman UYANIK tarafından yürütülmekte olan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okuliçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması konulu doktora tez çalışması ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme yaklaşık 60 dakika sürecek ve cep telefonu ile kayıt edilecektir. Elde edilen veriler araştırma için kullanılacak, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. İstedığınız zaman görüşmeden ayrılabilirsiniz ve görüşme ile ilgili kayıtları inceleyebilirsiniz. Araştırma ile ilgili bilgi almak için Abdurrahman UYANIK ile görüşebilir veya uyanikabdurrahman4@gmail.com. mail adresinden iletişime geçebilirsiniz. Görüşmeye kendi onayınız ile katıldığınızı beyan eden kısmı imzalamanız yeterlidir. Araştırma ile ilgili vermiş olduğunuz bilgiler için teşekkür ederiz.

NOT: Araştırma ile ilgili NEU, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan 12.05.2023 tarih ve 2023/220 sayılı onay alınmıştır.

Abdurrahman UYANIK

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Dr. Yahya ÇIKILI

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Bu görüşmeye kendi isteğimle katılıyorum,

imza

BİRİNCİ BÖLÜM

Cinsiyetiniz () Kadın () Erkek

Branşınız

Meslekteki kıdeminiz

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim aldınız mı?

Cevabınız evet ise kim/hangi kurum tarafından verildi, ne kadar süre.....

.....

İKİNCİ BÖLÜM

1.OSB tanılı öğrencinin kaynaştırma eğitiminde iş birliği uygulamalarının olumsuz yönlerinin olduğunu düşünüyor musunuz bu konuda nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Var ise ne tür olumsuzluklar vardır?

2.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenciniz kim/lerden, ne zaman, ne tür bilgi almanız konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olmuştur bu konuda görüşleriniz nelerdir?

-Almış olduğunuz bilginin yeterliği konusunda uygulama sonrası görüşlerinizde nasıl bir değişim olmuştur?

3.Yapılan işbirlikçi çalışma sonrasında öğrencinin akademik performansında nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir ?

4.Müdahale sonrası OSB tanılı öğrencinizin davranışlarıyla ilgili nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

5.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenci için okuldaki kurullarda ne tür kararlar alınmış ve bu alınan kararlar ile ilgili değişimler, düzeltmeler ve uygulamalar ile ilgili nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

6.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenci ile yaptığımız çalışma sonrasında öğrencinizin performansı hakkında bilgi paylaşımınız ile ilgili nasıl bir değişim olduğu konusunda görüşleriniz nelerdir?

7.Dersinizde OSB tanılı öğrenci için iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

-Uygulama yürütmede herhangi bir engelle karşılaştınız mı? Evet ise ne tür engeller oldu? Bu engeller konusunda görüşleriniz nelerdir?

8.Otizm Spektrum Bozukluğu olan kaynaştırma öğrenciniz ile ilgili aynı şubede derse giren diğer branş öğretmenleriyle iş birliğiniz konusunda uygulama sonrası görüşlerinizde nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

9.OSB olan kaynaştırma öğrencinize kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili Bireyselleştirilmiş Eğitim (BEP) kararını etkinleştirme konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

10.Okulunuzda yapılan bu çalışmayı başka okul ve kurumlara önermeyle ilgili görüşleriniz nelerdir?

11.Uygulamalar sonrasında, konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mıdır? Varsa bunlar nelerdir.

Ek.7. Öğrenci Aile Bireyleri İle Uygulama Öncesi Yapılan Görüşme Formu

Sayın Veli,

Bu görüşme formu Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI danışmanlığında Özel Eğitim Doktora programı öğrencisi Abdurrahman UYANIK tarafından yürütülmekte olan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okuliçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması konulu doktora tez çalışması ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme yaklaşık 60 dakika sürecek ve cep telefonu ile kayıt edilecektir. Elde edilen veriler araştırma için kullanılacak, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. İstedığınız zaman görüşmeden ayrılabilirsiniz ve görüşme ile ilgili kayıtları inceleyebilirsiniz. Araştırma ile ilgili bilgi almak için Abdurrahman UYANIK ile görüşebilir veya uyanikabdurrahman4@gmail.com. mail adresinden iletişime geçebilirsiniz. Görüşmeye kendi onayınız ile katıldığınızı beyan eden kısmı imzalamanız yeterlidir. Araştırma ile ilgili vermiş olduğunuz bilgiler için teşekkür ederiz.

NOT: Araştırma ile ilgili NEU, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan 12.05.2023 tarih ve 2023/220 sayılı onay alınmıştır.

Abdurrahman UYANIK

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Dr. Yahya ÇIKILI

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Bu görüşmeye kendi isteğimle katılıyorum,

imza

BİRİNCİ BÖLÜM

- 1.Çocuğunuz kaç yaşında
- 2.Çocuğunuz kaçınıcı sınıfa devam ediyor
- 3.Çocuğunuzun yetersizlik türü nedir?

İKİNCİ BÖLÜM

1. Çocuğunuza tanı ve değerlendirme işlemleri sonucunda verilen kaynaştırma eğitimiyle ilgili görüşleriniz nelerdir?

-Kaynaştırma eğitimi konusunda ne tür kim/kimler tarafından nasıl bilgilendirildiniz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

2. Çocuğunuzun kaynaştırma eğitimi uygulamalarından en üst düzeyde yararlanabilmesi için okuldan beklentileriniz ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

3.Çocuğunuzun kaynaştırma eğitimi uygulamaları ile ilgili öğretmenler sizinle hangi konularda iş birliği yapmalarıyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

-İş birliği uygulamaları var ise çocuğunuzda ne tür etkileri olduğunu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

4.Çocuğunuz okulda yapılan sosyal etkinliklere ne düzeyde katılıyor bu konuda görüşleriniz nelerdir?

5. Okulunuzdaki rehberlik servisinden çocuğunuz ile ilgili ne tür destek alıyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir? Açıklayabilir misiniz?

6.Konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mı? Varsa bunlar nelerdir?

Ek.8. Öğrenci Aile Bireyleri İle Uygulama Sonrası Yapılan Görüşme Formu

Sayın Veli,

Bu görüşme formu Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI danışmanlığında Özel Eğitim Doktora programı öğrencisi Abdurrahman UYANIK tarafından yürütülmekte olan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma Eğitiminde Okuliçi İşbirliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylem Araştırması konulu doktora tez çalışması ile ilgili veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme yaklaşık 60 dakika sürecek ve cep telefonu ile kayıt edilecektir. Elde edilen veriler araştırma için kullanılacak, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır. İstedığınız zaman görüşmeden ayrılabilirsiniz ve görüşme ile ilgili kayıtları inceleyebilirsiniz. Araştırma ile ilgili bilgi almak için Abdurrahman UYANIK ile görüşebilir veya uyanikabdurrahman4@gmail.com. mail adresinden iletişime geçebilirsiniz. Görüşmeye kendi onayınız ile katıldığınızı beyan eden kısmı imzalamanız yeterlidir. Araştırma ile ilgili vermiş olduğunuz bilgiler için teşekkür ederiz.

NOT: Araştırma ile ilgili NEU, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan 12.05.2023 tarih ve 2023/220 sayılı onay alınmıştır.

Abdurrahman UYANIK

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Dr. Yahya ÇIKILI

NEU, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Bu görüşmeye kendi isteğimle katılıyorum,

imza

BİRİNCİ BÖLÜM

- 1.Çocuğunuz kaç yaşında
- 2.Çocuğunuz kaçınıcı sınıfa devam ediyor
- 3.Çocuğunuzun yetersizlik türü nedir?

İKİNCİ BÖLÜM

- 1.Çocuğunuza tanı ve değerlendirme işlemleri sonucunda kaynaştırma eğitimi verilme kararı konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 2.Çocuğunuzun dersine giren branş öğretmenleri ve destek eğitim öğretmenlerinin öğrenciyle ilgili konularda iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?
- 3.Çocuğunuz ile ilgili konularda okul yöneticileri ile iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyula ilgili görüşleriniz nelerdir?

- Bireysel Eğitim Geliştirme Birimi ile iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

4.Öğretmenler tarafından çocuğunuza ders için yapılan öğretim planı, öğretim süreci ve problem davranış konusunda öğretmenler arası yapılan iş birliği ile ilgili nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

5.Çocuğunuz hakkında üst öğrenimle ilgili daha uygun olan öğrenim için uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

6.Çocuğunuz ile ilgili okuldan aldığınız şikayetler hakkında uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

7.Çocuğunuzun eğitimi ile ilgili okul/ öğretmenlerin sizinle iş birliği konusunda uygulama sonrası görüşlerinizde nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

8.Çocuğunuzun eğitimi ile ilgili okul/ öğretmenlerin yaptıkları iş birliğinin verimliliği konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

9.Okulunuzda yapılan bu tür çalışmalarını başka okul ve kurumlara öneriniz ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

10.Uygulama sonrasında, konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mıdır?

Ek 9. Uygulama Öncesi (Ö..) İle Yapılan Görüşme Dökümü

Cinsiyetiniz:

Branşınız:

Mesleki kıdeminiz:

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim aldınız mı? Almadım

1.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenciniz ile ilgili bilgi talebi kimden geldi kimlerden bilgi aldınız bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Yani rehber öğretmenimiz zaten bu konuda bilgilendiriyor bizi. Ailesi de o konuda ilgililerdi. Geçen sene beşinci sınıfa geldiği zaman ilk babası geldi böyle böyle çocuğumda hani rahatsızlık var diye söylemişti yani. Hem veliden hem de rehber öğretmenimiz bu konuda bizi bilgilendiriyor.

- Bilginiz yeterli mi bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Ya değil tabi. Biz bunu süreç içerisinde öğrendik. Yani önceden tabi ki de böyle bir bilgimiz yoktu. Açıkçası yani. Süreçte neler yapabiliriz çocuk için neler yapmamalıyız onları öğrendik yani.

2.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrencinizin akademik başarı durumuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Yani akademik başarı. Ya dediğim gibi okuma yazma konusunda sıkıntısı yok. Ama tabi bunu alışkanlık haline getirdi mi dersiniz hayır tabi ki de yani.

- Başarısızlığını önlemek ya da başarı durumunu artırma ve sosyal becerileri destekleyici işbirlikçi çalışmalarla ilgili kimlerle ne tür iş birliği yaptınız? Siz neler yaptınız bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Yine Rehber öğretmenimizle. Başka bizim o konuda yardım alacağımız yer yok.

- Öğretimsel uyarlamalar yaptınız mı? Bu konuda yardım aldığımız kişiler kimlerdir bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Yok. Hayır yapmadım.

3.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenci için iş birliği yapma konusunda ne tür problemler yaşıyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Ailesi ile ilgili. Ya zaten sınıfımız dediğimiz gibi çok kalabalık olduğu için ekstra çocuğa bir şey yaptırabiliyorum. Yani açıkçası yapmamız gerekse bile ne yapmamız gerektiğini bu konuda hani bilgi eksikliğimiz olabilir yani.

4.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB tanlı öğrencinizde ne tür problem davranışlar gözlemlediniz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Normal de sakin bir öğrenci. Ama az önce de konuştuğumuz gibi sese karşı aşırı derecede duyarlı. Yüksek bir ses olduğu zaman diyelim ki bir beş dakika başka bir şeyle hani defter imzalarken bile sınıf böyle bir kaynaşır ya hemen o gürültüden bile bazen aşırı derecede rahatsız olabiliyor.

-Siz neler yaptınız sizce bu problem davranışların nedenleri neler olabilir ve bu konuda kimlerle iş birliğine girdiniz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

İşbirliği yine rehber öğretmenimizle onun yönlendirmesiyle bir de ben şeye çok dikkat ediyorum. Mesela sese duyarlı olduğu için yanında önünde arkasında oturan öğrencilerimizin hani ona göre daha sakin mi? diyeyim artık onu gaza getirmeyecek öğrencilerin olmasına dikkat ederim.

- Öğrencinizin sınıf içi davranışları konusu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Normal de sıkıntı çıkarmıyor. Arkadaşlarına karşı da gayet saygılı. Ama bazen hani artık kriz mi dememiz gerekiyor o durumu bilmiyorum bazı o durumlarda tabi ki de bazen sıkıntı çıkarıyor.

5.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenci için okuldaki kurullarda ne tür kararlar alınmış ve bu alınan kararlar ile ilgili uygulama planınız oldu mu bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Yani biz BEP'leri hazırlıyoruz. Onun haricinde başka bir planımız yok.

- Olduysa neler yaptınız? Kimlerden yardım aldınız bu konuda görüşleriniz nelerdir?

-Sınıf içi ve diğer ortamlarda kuralların OSB olan öğrencinin ulaşabilmesi için neler yapıldı bu konuda görüşleriniz nelerdir? Örnekler verebilir misiniz?

Yani kurallara uyuyor. Normalde. Hani kurallar açık bir şekilde izah edildiyse anlatıldıysa genel olarak uyuyor. Ama uymayan arkadaşlarına da bazen uyduğu oluyor. Tabi ki de.

6.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenci ile yaptığınız önemli etkinlikleri kimlerle, ne zaman ve nasıl paylaştınız bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Yine Rehber öğretmenimizle. Normal olarak.

- Diğer öğretmenlerle iş birliği konusunda görüşleriniz nelerdir?

Ya biz çocukla ilgili zaten hani sadece o öğrencimiz için değil genel olarak sıkıntı çıkarıcı her öğrencimiz üzerinde konuştuğumuz için birbirimizin değişik fikir alışverişi diyelim yani onun haricinde .

-Hangi konuda iş birliğiniz oldu bu konuda görüşleriniz nelerdir? Örnek verebilir misiniz?

-Öğrencinin yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik önerileriniz ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Okul değişikliği olabilir. Tabi ki daha sakin daha özel ilgilenilebileceği bir yerde olursa daha iyi olur tabi ki.

7.Okulunuzdaki rehberlik servisiyle ne tür iş birliği yapıyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Genelde bilgi alışverişini onlardan yapıyoruz. Bizim kendi ait buna yönelik bir eğitimimiz olmadığı için tabii ki. Onlar bizi yönlendiriyorlar. Yani.

-OSB olan öğrenci odağında ne tür işbirlikçi çalışmalar yürütüyorsunuz bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Yok sadece bireysel planımız var. Onun haricinde başka bir etkinliğimiz yok.

8. Dersinizde kaynaştırma eğitime devam eden OSB olan öğrencinizin ailesi ile hangi konularda iş birliğiniz olmuştur bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Ailesi öğrenci hakkında bize bilgi verirler. Hani hastaneye götürecekleri zaman bir sıkıntısı olduğu zaman bilgi verirler. Onun haricinde bizimde onların bizden bir talepleri yok bizimde onlardan bir talebimiz yok.

9. Konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mı? Varsa bunlar nelerdir?

Konuştığımız şeyler. Eklemek istediğim bir şey yok.

Teşekkür ederim.

Ek 10. Uygulama Sonrası (Ö..) İle Yapılan Görüşme Dökümü

Cinsiyetiniz :

Branşınız:

Meslekteki kıdeminiz :

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim aldınız mı?

Cevabınız evet ise kim/hangi kurum tarafından verildi, ne kadar süre:

1.OSB olan öğrencinin kaynaştırma eğitiminde iş birliği uygulamalarının olumsuz yönlerinin olduğunu düşünüyor musunuz bu konuda nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Var ise ne tür olumsuzluklar vardır?

İşbirliğinin olumsuz olduğunu düşünmüyorum. Otizm konusunda biraz bilgim arttı.

2.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenciniz kim/lerden, ne zaman, ne tür bilgi almanız konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olmuştur bu konuda görüşleriniz nelerdir?

Değişim oldu. Otizm konusunda biraz bilgi sahibi oldum. Bu tür uygulamaların devam etmesi taraftarıyım.

-Almış olduğunuz bilginin yeterliği konusunda uygulama sonrası görüşlerinizde nasıl bir değişim olmuştur?

Yani açıkçası otizmle ilgili hani tam bilgi almadım, tam bilgi sahibi de değilim ama daha önce tabii birçok otizimli öğrencilerim oldu ve hepsini seviye birbirinden farklı tabi. Uygulama benim için yararlıydı. Ama az sürdü. Zamanımız olsa daha fazla bilgi öğrenebilirdim.

3.Yapılan işbirlikçi çalışma sonrasında öğrencinin akademik performansında nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir ?

Yani Ramazan aynı yine. Sene başından bu yana. Okuması biraz hızlandı. Ödevlerini düzenli yapıyor.

4.Müdahale sonrası OSB olan öğrencinizin davranışlarıyla ilgili nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Ramazan' ın anlaması biraz düzeldi. Ama öğretmenler arası iş birliği önemlidir.

5.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenci için okuldaki kurullarda ne tür kararlar alınmış ve bu alınan kararlar ile ilgili değişimler,

düzeltilmeler ve uygulamalar ile ilgili nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Kaynaştırma öğrencileri ile ilgili zaten özel bir plan program hazırlıyoruz. Bu doğrultuda hareket ediyoruz. Ama dediğim gibi benim bir tane kaynaştırma öğrencim var. İngilizceye gerçekten yetenekli o yüzden de beni normal diğerlerine uyguladığım planın bir aynısını uyguluyorum. BEP kurulunda alınan kararın aynısını uyguluyoruz.

6.Dersinizde kaynaştırma eğitimine devam eden OSB olan öğrenci ile yaptığınız çalışma sonrasında öğrencinizin performansı hakkında bilgi paylaşımınız ile ilgili nasıl bir değişim olduğu konusunda görüşleriniz nelerdir?

Birinci döneme göre biraz daha artmıştır. Sınıfta sorulan soruların birçoğuna doğru yanıt veriyor.

7.Dersinizde OSB olan öğrenci için iş birliği yapma konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğu ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Öğretmenler kendi aralarında iş birliğinin önemli olduğunu daha çok anladı.

-Uygulama yürütmede herhangi bir engelle karşılaştınız mı? Evet ise ne tür engeller oldu? Bu engeller konusunda görüşleriniz nelerdir?

Hayır karşılaşmadım.

8.Otizm Spektrum Bozukluğu olan kaynaştırma öğrenciniz ile ilgili aynı şubede derse giren diğer branş öğretmenleriyle iş birliğiniz konusunda uygulama sonrası görüşlerinizde nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Uygulama sonrası düşüncem değiştirdi. Öğretmenler arası iş birliği gerekli ve önemlidir. Özellikle otizmlili öğrencinin başarısı için çok gerekli olduğunu düşünüyorum.

9.OSB olan kaynaştırma öğrencinize kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili Bireyselleştirilmiş Eğitim (BEP) kararını etkinleştirme konusunda uygulama sonrası nasıl bir değişim olduğuyla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Bence, programa daha çok ilgi duyduğu konular alınabilir.

10.Okulunuzda yapılan bu çalışmayı başka okul ve kurumlara önermeyle ilgili görüşleriniz nelerdir?

Tabii ki. Öğretmenlere yararlı olur.

11. Uygulamalar sonrasında, konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mıdır? Varsa bunlar nelerdir.

Dediğim gibi bu otizmin seviyeleri farklı farklı galiba. Hani konuya çok hakim değilim ayrı mesele ama yani birebir diğer kaynaştırma öğrencilerine yapılan planlar yapılmamalı bence. Çünkü dediğim gibi Ramazan benim otizmlı öğrencim ingilizceye çok yetenekli. Sınıfta birçoğundan daha yüksek alıyor. Hatta geçenlerde dinleme sınavı yaptım yani sınıfta en iyi öğrenciden bile daha iyi yapmış. Ramazan dinleme sınavını. Teşekkür ederim rica ederim.

**Ek 11. Okul İçi İş Birliğine Dayalı Uygulamaların Etkililiğine Dönük Eylemde Bulunma
Aşaması Planı**

Haftalar	Olay	Saat	Süre	Veri Kaynağı
1.Hafta	Öğretmenler Kurulu ve Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantılarına katılım	10.00-12.00	120 dk.	Tutanak
2. Hafta	Doküman İncelemesi ve Gözlem	9.00-11.00	120 dk.	Tutanak
3. Hafta	Doküman İncelemesi ve Gözlem	9.00-11.00	120dk.	Tutanak
4. Hafta	Yönetici Görüşmeleri ve Gözlem	14.00-15.00	60 dk.	Ses Kaydı, Not Alma
5. Hafta	Öğretmen Görüşmeleri ve Gözlem	8.30-15.00	450 dk.	Ses Kaydı, Not Alma
6. Hafta	Öğretmen Görüşmeleri, OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci için kitapçık dağıtımı	8.30-13.00	330 dk.	Ses Kaydı, Kitapçık
7. Hafta	Şube Öğretmenler ve BEP Birim Toplantısına Katılma	9.00-11.00	120 dk.	Tutanak
8. Hafta	Öğrenci Velisi ile Görüşme ve Gözlem	9.00-11.00	120dk.	Ses Kaydı, Not Alma
9. Hafta	Öğretmenlerle Yansıtma Toplantısı Yapılması	12.00-12.40	40 dk.	Görüntü Kaydı, Not Alma
10. Hafta	Öğretmenlerle Yansıtma Toplantısı Yapılması	12.00-12.40	40 dk.	Ses Kaydı, Not Alma
11. Hafta	Öğretmenlerle Yansıtma Toplantısı Yapılması	12.00-12.40	40 dk.	Ses Kaydı, Kitapçık
12. Hafta	Öğretmenlerle Yansıtma Toplantısı Yapılması	12.00-12.40	40 dk.	Fotoğraflar
13. Hafta	Öğretmenlerle yansıtma toplantısı yapılması	12.00-12.40	40 dk.	Görüntü kaydı, Fotoğraflar
14. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders saatlerinde	40 dk.	Not Alma
15. Hafta	Öğretmenler Kurulu ve Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantılarına katılım	10.00 12.00	120 dk.	Tutanak
16. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders saatlerinde	40 dk.	Fotoğraflar
17. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders Saatlerinde		Fotoğraflar
18. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders Saatlerinde		Fotoğraflar
19. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders Saatlerinde		Fotoğraflar
20. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders Saatlerinde		Fotoğraflar
21. Hafta	Şube Öğretmenler ve BEP Birim Toplantısına Katılma	9.00-11.00	120 dk.	Tutanak

22. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders saatlerinde	Fotoğraflar	
23. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders saatlerinde	Fotoğraflar	
24. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders saatlerinde	Fotoğraflar	
25. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders Saatlerinde	Fotoğraflar	
26. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders Saatlerinde	Fotoğraflar	
27. Hafta	Öğretmenlerin İş birliği İle OSB olan öğrenciye yapılan uygulamanın kontrol edilmesi	Ders Saatlerinde	Fotoğraflar	
Sonuçların Değerlendirilmesi Aşaması:				
28. Hafta	Öğretmenler, Rehber öğretmen, Yarı Yapılandırılmış görüşme, öğrenci uygulama sonuçlarını değerlendirme	9.00-10.30	90 dk.	Yarı Yapılandırılmış Görüşme.
29. Hafta	BEP Geliştirme Birimiyle Sonuçları Değerlendirme Toplantısı, öğrenci uygulama sonuçlarını değerlendirme	9.00-10.30	90 dk.	Yarı Yapılandırılmış Görüşme.
30. Hafta	Öğretmenler, Rehber öğretmen, Yarı Yapılandırılmış görüşme, öğrenci uygulama sonuçlarını değerlendirme	9.00-10.30	90 dk.	Yarı Yapılandırılmış Görüşme.

(Saha notları, araştırma günlüğü, öğrenci RAM Raporları, Öğretmenler Kurulu Kararları, Zümre Öğretmenler Kurulu Kararları, Şube Öğretmenler Kurulu Kararları, BEP birim toplantıları, rehberlik komisyon toplantı kararları ve BEP'ler, yarı yapılandırılmış görüşme formları, görüntü kayıtları, yazılı sınavlar, dönem ödevi, sözlü sınavlar, geçerlik toplantıları, öğrenci birinci ve ikinci dönem notları, kontrol listeleri)

Ek12. Araştırma Sorularını Yanıtlamak İçin Kullanılan Veri Toplama Teknikleri

Gözlem	Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler	Öğretmenlerle Toplantılar	Araştırmacı Günlüğü	Geçerlik ve İzleme Komitesi Toplantı Tutanaqları	Resmi Belgeler	Öğrenci Raporları	Tutanaqlar (Öğretmenler Kurulu, Zümre Öğretmenler Kurulu, Şube Öğretmenler Kurulu, O.GY.Ekibi)				
Planlama Sürecine İlişkin Araştırma Soruları	✓			✓			✓	✓			✓
1.1.Öğretmenlerin okul yönetimi ile ilişkili iş birliği nasıldır?	✓			✓			✓	✓			✓
1.2.Öğretmenlerin okuldaki kurullar ile iş birliği nasıldır?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.3.Öğretmenlerin öğrenci velileri ile iş birliği nasıldır?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.4.Öğretmenlerin aralarında yaptıkları iş birliği nasıldır?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.5.Öğretmenlerin destek eğitim öğretmenleri ile iş birliği nasıldır?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.6.Öğretmenlerin BEP hazırlamada aralarında iş birliği nasıldır?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.7.Öğretmenlerin destek eğitim odasında yaptıkları uygulamalar nelerdir?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uygulama Sürecine İlişkin Araştırma Soruları											
2.1.Öğretmenlerin okul yönetimi ile olan iş birliğinin niteliği nasıl artırılabilir?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.2.Öğretmenlerin okulda oluşturulan kurullar ile iş birliği niteliğinin daha fazla artırılması nasıl geliştirilebilir?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.3.Öğretmenlerin öğrenci ebeveynleri ile iş birliğinin niteliği nasıl daha fazla geliştirilebilir?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.4.Öğretmenlerin kendi aralarındaki iş birliğinin niteliği daha fazla nasıl artırılabilir?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.5.Öğretmenlerin, destek eğitim öğretmenleri ile aralarındaki iş birliğinin niteliği daha fazla nasıl artırılabilir?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.6. Öğretmenlerin BEP hazırlamada aralarında yaptıkları iş birliği uygulamalarının niteliği daha fazla nasıl artırılabilir?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.7.Destek eğitim öğretmenlerinin, destek eğitim odasında aralarında yaptıkları iş birliği uygulamalarının niteliği daha fazla nasıl artırılabilir?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Uygulama Sonrası Sürece İlişkin Araştırma Soruları	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.1.Öğretmenlerin okul yönetimi ile iş birliğine dayalı uygulamaların sonucunda eğitimin niteliğinde nasıl bir değişim olmuştur?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.2.Öğretmenlerin okulda oluşturulan kurullar ile iş birliği sonrasında niteliğin artırılmasında nasıl bir değişim olmuştur?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.3.Öğretmenlerin öğrencilerin aileleri ile iş birliği sonucunda niteliğin artırılmasında nasıl bir değişim olmuştur?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.4.Öğretmenlerin aralarında iş birliğine dayalı uygulamaları sonucunda eğitimin niteliğinde nasıl bir değişim olmuştur?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.5.Aynı şubede ders giren öğretmenlerin destek eğitim öğretmenleri ile iş birliğine dayalı uygulamaları sonucunda eğitimin niteliğinde nasıl bir değişim olmuştur?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.6.Öğretmenlerin BEP hazırlamada aralarında yaptıkları iş birliği uygulamalarının niteliğinde nasıl bir değişim olmuştur?	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.7.Destek eğitim öğretmenlerinin, destek eğitim odasında aralarındaki yaptıkları iş birliği uygulamalarının niteliğinin	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Ek 13. Oturum Planı 1

Konu: Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Özellikleri

Süre: 40 dk.

Hedef: 1. Otizm Spektrum Bozukluğu olan bireyler ve özelliklerini açıklar.

2. OSB olan bireylerle çalışırken karşılaştığı sorunları söyler.

3. OSB olan bireylerde olan yetersizlikleri açıklar.

4. OSB olan bireylerin eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktaları açıklar.

Yöntem: Anlatım, örnek olay, vaka örneği, tartışma, soru-cevap

Materyaller: Projeksiyon, çalışma kağıdı, slayt

İşleniş: Katılımcı öğretmenlerederste Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrenci ile ilgili bir hikaye anlatılır. Otizm ve Spektrum Bozukluğu ve OSB olan çocukların özellikleri hakkında bilgi, verilir. Sosyal etkileşimdeki yetersizlik, dil iletişim ve sembolik gelişimde normalden farklı olma, ilgilerinin ve ilgilenen etkinliklerinin sınırlı sayıda olması, otistik çocukların özellikleri, nedenleri hakkında öğretmenlere bilgiler verilir. OSB olan çocukların eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalar hakkında bilgi verilir. Slayt üzerinde araştırmacının daha önce OSB olan öğrencilerle karşılaştığı örnek olaylar anlatılır. Çalışma kağıtları öğretmenlere dağıtılır. Öğretmenlere, OSB olan öğrenci ile ilgili sınıfta karşılaştığı sorunlar, ve bu sorunlara çözüm yolları, öğrencinin olumsuz davranışları ve görüşlerini yazmaları istenir. Öğretmenler bu konuda bilgilerini çalışma kağıdına yazarlar.

Uygulama: Her öğretmenin sınıfındaki kuralları OSB olan öğrenciye sesli olarak her hafta anlatır. Ödevler verilirken dikkat edilmesi gereken noktalar hakkında öğrenciye bilgi verilir. Sınavlar ve ödevler hakkında bilgi verilir. Okuldaki yapılacak kültürel faaliyetler hakkında bilgi verilir. Öğretmenlerin iş birliğini neden yapması gerektiği hakkında bilgi verilir. Çalışma kağıdına öğretmenlerin yazdıkları bilgiler tahtaya sıra ile yazılır. Bu bilgilere göre öğretmenlerin sınıfta yapabilecekleri uygulamalar örneklerle anlatılır.

Ölçme ve Değerlendirme: 1.OSB olan kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerini söyler.

2.OSB olan kaynaştırma öğrencileriyle ilgili sınıfta karşılaştıkları sorunları söyler.

3.OSB olan kaynaştırma öğrencileriyle sınıfta karşılaştıkları olumlu ve olumsuz durumları açıklar. Konu hakkında bilgi verir.

4.OSB olan kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminde kullanılan uygulamalı davranış analizi (UDA) yöntemine örnekler verir.

5.Daha sonra öğretmenlerin sorduğu sorulara yanıt verilir.

Oturum Planı 2.

Konu: -Kaynaştırma Eğitiminde Ekip Çalışmasının Önemi

-Öğretmenlerin Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Öğrenci İçin BEP'leri
Yapmaları Gerekliliği

Süre: 40 dk.

Hedef: 1. Okullarda öğretmenler arası iş birliğinin önemini bilir.

2. Kaynaştırma uygulamalarında ekip çalışmasının önemini bilir.

3. BEP Eğitim planı hazırlama aşamalarını bilir ve açıklar.

4. Kaynaştırma uygulamalarında ölçme araçlarını düzenleme ve kullanma
aşamalarını açıklar.

5. Bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlama aşamalarını bilir ve açıklar.

Yöntem: Anlatım, örnek olay, vaka örneği, tartışma,

Materyaller: Projeksiyon, çalışma kağıdı

İşleniş: Derse ekip çalışmasının önemi ile ilgili bir hikaye anlatılır. İşbirliğinin önemi anlatılır. Okullarda işbirliği çalışmalarına örnekler verilir. BEP hazırlama aşamaları anlatılır. Ölçme araçları konusunda bilgi verilir. Öğretmenlerin sordukları sorulara cevap verilir. Bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlama aşamaları konusunda bilgi verilir. Örnek bir BEP'ler analiz edilir. Öğretmenlerin sordukları sorulara cevap verilir.

Uygulama: Her öğretmenin sınıfındaki kuralları OSB tanımlı öğrenciye sesli olarak her hafta anlatır. İşbirliği yapılırken dikkat edilmesi gereken noktalar hakkında öğretmenlere bilgi verilir. Kullanacağımız araç-gereçler hakkında bilgi verilir. Öğretmenlerin iş birliğini neden yapması gerektiği hakkında bilgi verilir.

Ölçme ve Değerlendirme: Öğretmenlerin sorduğu sorulara yanıt verilir. Her öğretmenin OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci ile ilgili örnek bir bireyselleştirilmiş eğitim planı yapmaları istenir.

Oturum Planı 3.

Konu: OSB Olan Öğrencinin Problem Davranışlarını Azaltmak veya Yok Etmek İçin Müdahale Yöntemleri

Süre: 40 dk.

- Hedef:**
1. Akran aracılı öğretim yöntemini açıklar.
 2. Akran aracılı öğretim yöntemi ile ilgili örnek verir.
 3. Talep etme davranışına örnek verir.
 4. Öğrencinin davranışını azaltma ve yok etme yöntemlerini açıklar.

Yöntem: Anlatım, örnek olay, vaka örneği, tartışma

Materyaller: Projeksiyon, çalışma kağıdı

İşleniş: Derse Otizm Spektrum Bozukluğu tanımlı öğrenci ile ilgili bir hikaye anlatılır. Öğrencinin akran aracılı öğrenme yöntemi ve talep etme yönteminde neler yapmamız gerektiği ile ilgili bilgi verilir. Ders sırasında OSB olankaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciyeneden kulaklık takması gerektiği konusunda bilgi verilir.

Uygulama: OSB olan kaynaştırma öğrencinse akran aracılı öğretim yöntemi ile olumlu bir davranış öğretmeleri istenir. Talep etme davranışını sınıfınızda uygulayınız. Sonucu konusunda bilgi verebilir misiniz?

Ölçme ve Değerlendirme: Öğretmenlerin sorduğu sorulara yanıt verilir.

Oturum Planı 4.

Konu: OSB Olan Öğrencinin Yaptığı Sınıf içi Etkinliklerin Panoda Sergilenmesi
Okul Kuralları Kitapçığı Yazımı

Süre: 40 dk.

Hedef: 1. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin kendine güveninin gelmesinin önemini açıklar.

2. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencinin arkadaşlarına güvenmesinin önemini açıklar.

3. Öğretmenler iş birliğinin önemini açıklar.

4. Her öğretmen sınıf ve okul kurallarını öğrenciye açıklamanın önemini açıklar.

Yöntem: Anlatım, örnek olay, vaka örneği, tartışma

Materyaller: Projeksiyon, çalışma kağıdı, defter

İşleniş: Derse Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrenci ile ilgili bir hikaye anlatılır. Öğrenciye ders konusu ile ilgili resim, şiir ve yazı yazdırmaları istenir. Bu yapılan etkinlikler sınıf veya okul panosunda sergilenir. OSB olan öğrenci için yapılacak olan kitapçık hakkında bilgi verilir. Öğretmenlere yapacakları görevler söylenir. İşbirliği içerisinde kitapçığı tamamlarlar. Öğretmenlerin sordukları sorulara cevap verilir.

Uygulama: Öğrencinin dersine giren öğretmen öğrenciye dersi ile ilgili etkinlik verir. Yapılan bu etkinlikler panoda sergilenir. Öğretmenlere yapacakları okul kuralları kitapçığı hakkında bilgi verilir.

Ölçme ve Değerlendirme: Öğretmenlerin sorduğu sorulara yanıt verilir.

OKUL KURALLARI KİTAPÇIĞI

1.Sınıf Kuralları: İngilizce (Sınıf Öğretmeni) yazacak.

2.Okul Bahçesi Kuralları: Sosyal Bilgiler Öğretmeni yazacak.

3.Kantin Kuralları: Matematik Öğretmeni yazacak.

4.Servis Aracı Kuralları: Fen Bilimleri Öğretmeni yazacak.

5.Spor Salonu Kuralları: Beden Eğitimi Öğretmeni yazacak

6.Teneffüs ve Serbest Zaman Kuralları: Rehber Öğretmen yazacak.

7.Kütüphane Kuralları: Türkçe Öğretmeni yazacak.

8.Bilgisayar Sınıfı Kuralları: Bilişim Öğretmeni yazacak.

9.Müzik Sınıfı Kuralları: Müzik Öğretmeni yazacak.

10.Görsel Sanatlar Sınıfı Kuralları: Görsel Sanatlar Öğretmeni yazacak.

11.Okul Koridoru Kuralları: Rehber Öğretmen yazacak.

12.Tuvalet ve Lavoba Kuralları: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni yazacak.

Yapılacak İşlemler: Öğretmenlerin aralarında iş birliğiyle okul kuralları kitapçığı oluşturulacak. Her öğretmen bir sayfa kuralları madde madde yazacak. Daha sonra araştırmacı bu kuralları not defterine yazacak. Başka yerlere gittiğinde gittiği yerler ile ilgili yeni kuralları öğrenci ekleyecektir. (Örneğin, çarşı, müze v.b.)OSB tanılı öğrenciye bu defteri verecek. Öğrenci kuralları tekrar ederek hem yeni kurallar ve durumlar ile ilgili bilgileri kavraması kolaylaşacaktır. Her öğretmen kitapçıkta yazdığı okul kuralları bölümünü öğrenciye derslerinde uygulama süresince anlatır.

Açıklamalar: Öğretmenlerin sorduğu sorulara cevap verilir.

Ölçme ve Değerlendirme: Hazırlanılacak olan kitapçık OSB tanılı öğrenciye uygulama sonunda verilecektir.

Oturum Planı 5.

Konu: Uygulama Süresince Yapılacak Çalışmalar

Süre: 40 dk.

Hedef: 1. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciyesorulan sorulara öğrenci doğru yanıt verir.

2. OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenciokulun bölümlerini doğru olarak öğrenir.

3.OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci sesli ve sessiz okumanın önemini bilir ve söyler.

4.OSB olan kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci soyal becerileri öğrenir ve uygular.

Yöntem: Anlatım, örnek olay, vaka örneği, tartışma

Materyaller: Projeksiyon, çalışma kağıdı, defter

İşleniş: Derse otizm spektrum bozukluğu olan öğrenci ile ilgili bir hikaye anlatılır. Öğrenciye uygulama boyunca öğretmenlerin konu ile ilgili soru sormaları ve ödev vermeleri istenir. Ayrıca her öğretmen dersinde okulda bulunduğu yerin adını sesli söylemeleri istenir. Sosyal becerilerden bir davranışı iş birliği içerisinde öğretmeleri istenir.

Uygulama: Öğrencinin dersine giren öğretmen öğrenciye dersi ile ilgili etkinlik verir. Yapılan bu etkinlikler panoda sergilenir. Öğretmenlere yapacakları okul kuralları kitapçığı hakkında bilgi verilir. Öğretmenler konu ile ilgili uygulamayı sınıflarında yaparlar.

Ölçme ve Değerlendirme: Öğretmenlerin sorduğu sorulara yanıt verilir. Uygulama örnekleri ile ilgili öğretmenlerin görüşleri ve düşüncelerini söylemeleri istenir.

EK 14. Uygulama Süreci Kontrol Listesi

Uygulamalar	1.H.	2.H.	3.H.	4.H.	5.H.	6.H.	7.H.	8.H.	9.H.	10.H.
OSB Olan Öğrencinin Ödev Yapması Türkçe Matematik Fen Bilimleri Din Kültürü ve A.B. Görsel Sanatlar Müzik Beden Eğitimi Bilgisayar İngilizce Sosyal Bilgiler										
OSB Olan Öğrencinin Soru Yanıtlaması Türkçe Matematik Fen Bilimleri Din Kültürü ve A.B. Görsel Sanatlar Müzik Beden Eğitimi Bilgisayar İngilizce Sosyal Bilgiler										
OSB Olan Öğrencinin Metni Sesli Okuması Türkçe Matematik Fen Bilimleri Din Kültürü ve A.B. Görsel Sanatlar Müzik Beden Eğitimi Bilgisayar İngilizce Sosyal Bilgiler										
OSB Olan Öğrenciye Sosyal Beceri Öğretimi Türkçe Matematik Fen Bilimleri Din Kültürü ve A.B. Görsel Sanatlar Müzik Beden Eğitimi Bilgisayar İngilizce Sosyal Bilgiler										
OSB Olan Öğrenciye Günlük Yaşam Becerisi Öğretimi Türkçe Matematik Fen Bilimleri Din Kültürü ve A.B. Görsel Sanatlar Müzik Beden Eğitimi Bilgisayar İngilizce Sosyal Bilgiler										
OSB Olan Öğrenciye Öğretmenin Bulunduğu Yerin Adını Söyleme Türkçe Matematik Fen Bilimleri Din Kültürü ve A.B. Görsel Sanatlar Müzik Beden Eğitimi Bilgisayar İngilizce Sosyal Bilgiler										
OSB Olan Öğrenciye Etkinlik Yaptırma (Resim, Zihin Haritası v.b.)										

Türkçe Matematik Fen Bilimleri Din Kültürü ve A.B. Görsel Sanatlar Müzik Beden Eğitimi Bilgisayar İngilizce Sosyal Bilgiler										
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

